శుక బ్రహ్మ కైవల్యము
(శుక మహా ఋషిచరిత్ర)

mohan PUBLICATIONS
ఆధ్యాత్మిక గ్రంథ నిలయం
మోహన్ పబ్లికేషన్స్
కోటగుమ్మం, అజంతా హోటల్ ఎదుట,
రాజమహేంద్రవరం - 533101.

ఓం.

శుకబ్రహ్మకైవల్యము

అను

శ్రీ శుకమహాఋషిచరిత్రము

వచనకావ్యము.

ఇది,

శ్రీసద్గురు - శ్రీమాన్

పోకల - శేషాచలాహ్వయులవారి ప్రియశిష్యుండగు

అపరోక్షానుభవి

వకుళాభరణపరదేశిగారిచే

రచియింపఁబడి

వెస్టువార్డు అండు కంపెని వారి,

అమెరికన్ డైమండు ముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపించి ప్రచురింపఁబడినది.

చెన్నపురి.

దీనివెల] 1953 [1—8—0

ఓం.

తత్ సత్.

శ్రీ కృష్ణపరబ్రహ్మణే నమః.

శుకబ్రహ్మకైవల్యము.

అను

శ్రీ శుకమహాఋషిచరిత్రము.

పరబ్రహ్మధ్యానము.

శ్లో॥ అచింత్యా వ్యక్తరూపాయ, నిర్గుణాయ గుణాత్మనే।
సమస్తజగదాధార, మూర్తయే బ్రహ్మణే నమః॥

త్రిమూర్తిధ్యానము.

శ్లో॥ శ్రీవాణీ గిరిజా శ్చిరాయదధతో వక్షో ముఖాంగేషు యే
లోకానాం స్థితి మావహం త్యవిహతాం స్త్రీపుంసయోగోద్భవామ్।
తే వేదత్రయమూర్తయ స్త్రీపురుషా స్సంపూజితా వస్సురై
ర్భూయాసుః పురుషోత్తమాంబుజభవ శ్రీకంధరా శ్శ్రేయసే॥

శ్రీరామచంద్రధ్యానము.

శ్లో॥ సీతామనోమానస రాజహంస, సంసారసంతాపహర క్షమాళో।
శ్రీరామ దైత్యాంతక శాంతరూప, శ్రీతారకబ్రహ్మ నమో నమస్తే॥

శ్రీకృష్ణమూర్తిధ్యానము.

శ్లో॥ కస్తూరితిలకం లలాటఫలకే వక్షఃస్థలే కౌస్తుభమ్
నాసాగ్రే నవమౌక్తికం కరతలే వేణుం కరే కంకణమ్।
సర్వాంగే హరిచందనంచ కలయన్ కంఠేచ ముక్తావళీ
గోపస్త్రీపరివేష్టితో విజయతే గోపాలచూడామణిః॥

శ్రీ ఆంజనేయ ధ్యానము.

శ్లో॥ ఆంజనేయ మతిపాటలాననం, కాంచనాద్రి కమనీయవిగ్రహమ్ ।
పారిజాతతరుమూలవాసినం, భావయామి పవమాననందనమ్॥

శ్రీ వేదవ్యాస ధ్యానము.

శ్లో॥ వ్యాసం వసిష్ఠనప్తారం, శక్తేః పౌత్ర మకల్మషమ్ ।
పరాశరాత్మజం వందే, శుకతాతం తపోనిధిమ్॥

శ్రీ సద్గురు స్తుతి.

శ్లో॥ యస్య ప్రసాద దహ మేవ విష్ణుః, మయ్యేవ సర్వం పరికల్పితంచ ।
ఇత్థం విజానామి సదాత్మరూపం, తస్యాంఘ్రిపద్మం ప్రణతోస్మి నిత్యం॥

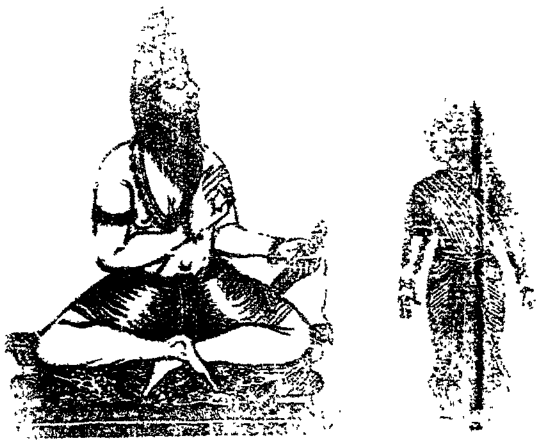
ఉపరిచరవసుమహారాజుకథ.

శ్రీమంతంబై యొప్పు యీ భూమండలంబున చేదిదేశమును వసు మహారాజు పాలించు చుండెను. అతడు నిత్యసత్యవ్రతుండును నజాత శత్రుండును దశదిగంతవ్యాప్తయశోవిశాలుండును సజ్జనసంగుండును నిర తాన్న దానాది సకలప్రదుండును దీనజనరక్షకుండును శిష్టజన సంరక్ష కుండును దుష్టజన శిక్షకుండును దేవతాభక్తుండును నాశ్రితజనవత్సలుం డును దేవేంద్రసమానుండు నై ప్రజాపాలనంబు సేయు చుండెను. అత డొకనాడు వేటాడుటకై వనంబునకు జని అందొక మహాత్మునియాశ్రమం బును జేరి ఆ యాశ్రమంబు పరిశుద్ధ మధుర జలపూర్ణంబు లగు తటాకం బులచేతను నానావిధ ఫలకుసుమభరితంబులగు వృక్షంబులచేతను; పుష్ప లతలచేతను, శుకపికాది పక్షులచేతను నిండి రమణీయంబుగా నుండుటం జూచి అది తపస్సుచేయుటకు తగిన చోటని యెఱింగి వేటాడుట విడిచి అచ్చట దేవేంద్రునింగూర్చి ఘోరతపంబు చేయుచుండెను. దేవేంద్రుం డతని తపంబునకు మెచ్చి దేవగణంబులతోడ నతనియొద్దకువచ్చి ప్రత్య క్షంబై యిట్లనియె. రాజేంద్రా! నీవు రాజ్యభోగంబులను విడిచి యీ యరణ్యంబున నిట్లు ఘోరమైన తపంబు చేయుటకు నేను చాలా మెచ్చి

తిని, నామనంబున మిగుల సంతోషంబు జెందితిని. నేటిదినము మొదలు నీవు నాతో స్నేహము జేసి నాయొద్దకు వచ్చుచుం బోవుచు రాజ్యంబు నేలుచుండుము. అని కనకరత్నమయం బగు నొక దేవ విమానంబును, శత్రురాజులబాణంబులు దనపై సోకకుండునట్లు యింద్రమాలిక యనెడి కమలమాలికను, దుష్టనిగ్రహ శిష్టరక్షణంబు సేయునట్టి ఒక వేణుదండ మును అతనికి బహుమానముగా నిచ్చి స్వర్గంబును జేరెను. అంత నా వసుమహారాజు ఆ విమానంబు నెక్కి ఊర్ధ్వలోకంబు లైన దేవలోకంబు లందు సంచరించుటం జేసి అతనికి ఉపరిచరవసుమహా రాజనునట్టి పేరు గలిగెను. అతడా కమలమాలికను చిహ్నంబుగా ధరించి ఆ వేణుదండం బునకు యేటేట మహావిభవంబుతో నింద్రోత్సవంబు జేయుచుండె. అదిమొదలు తక్కినరాజులును ఆ ప్రకారమే యేటేట యింద్రోత్సవము జేయుచుండిరి. ఆయుత్సవము చేయుటవలన రాజులకు సకలసంపదలును పుత్త్రసంతానములును ఆయురారోగ్యంబులును ప్రజాభివృద్ధియుగలుగు చుండెను. ఆ యింద్రోత్సవంబువలన అతిప్రీతుండైన దేవేంద్రుని వరం బున ఆవసుమహారాజునకుబృహద్రథుండు. మణివాహనుడు, సౌబలుడు యదువు మొదలగు పుత్త్రులు గలిగిరి. వారిని వేఱువేఱుగా పెక్కుదేశం బులకు పట్టాభిషిక్తులుగాఁ జేసి తదనంతరం బా రాజేంద్రుండు రాజ ఋషియై తనదేశంబును పాలించుచుండెను. ఇట్లుండగా నా దేశంబునకు సమీపంబున శుక్తిమతి యనెడి ఒకనదిమీద కోలాహలం బను మహా పర్వతము మోహించి తటాలున దానిమీదబడి సంభోగించుచు అల్ల కల్లోలముగా జేయుచుండ నది తాళజాలక హద్దుమీరి భూమియంతయు వెల్లువగా ప్రవహింపగా ఆ వెల్లువవలన సమీపమందుండు ఊరు పల్లెలు దేశములు జలమయమై పోగా జనులు నిలచుటకు చోటు లేక దుఃఖిం చుచు వసుమహారాజుయొద్దకుంబోయి మొఱపెట్టుకొనగా, అతడు అధిక క్రోధావేశముతోడ ఆ నది సమీపంబునకుం బోయి పూలచెండు వెగ మీటునట్లు తన కాలి గోటికొనచేత ఆ పర్వతమును యెగమీటి తన్ని త్రోయగా అది ఆనదీ మధ్యప్రదేశంబును విడిచి గట్టునం బడెను. ఇట్లు పర్వతం బానదితో భోగించుటవలన ఆనది గర్భంబు ధరించి వసుపదుం

డను పుత్త్రుని గిరిక యనెడి పుత్త్రికను కనెను, ఆ శుక్తిమతీనది తన్ను
కోలాహల పర్వతంబు అడ్డగించుటను మాన్పినందులకై వసుమహారాజు
నకు తాను గన్న రెండు బిడ్డలను కానుకగా నిచ్చినంతనే అతడు వసు
పదుని తనకు సేనానాయకునిగా నియమించుకొని గిరికాదేవిని ఋతుమతి
యైనంతనే దీనికి మృగమాంసంబు దెచ్చిపెట్టుమని ఆవసుమహారాజుతో
తన పితృదేవతలు చెప్పగా, నతడు వేటాడుటకై వనభూమికిం బోయి
అచ్చట నాగిరికాదేవియొక్క ముద్దుపలుకులను విశాలమైన కమలముల
వంటి కన్నులను తిలపుష్పమువంటి నాసికను దొండపండువంటి యధరం
బును మల్లెమొగ్గలవంటి దంతంబులును లేనగవులతోఁగూడిన ముఖంబును
కనకకలశంబువంటి కుచద్వయంబును భ్రమరములవంటి నల్లని మెఱుంగు
నెరికురులను అపరంజివంటి దేహకాంతియును మత్తగజమువంటి నడలును
యౌవనమును పలుమారు దలఁచి తలచి దానిమీఁద తన మనస్సు నిలు
పుటవలన మోహ మధికరించి అతనికి వీర్యము స్ఖలించెను. అంత నా
రాజేంద్రుండు ఆ యింద్రియమును ఒక ఆకు దొన్నెయందు పట్టి ఒక డేగ
యొక్క మెడలో గట్టి దీనిం గొనిపోయి నా భార్యయగు గిరికాదేవికిమ్మని
పంపగా నాడేగ వాయువేగంబుగా వనంబును దాటి యమునా నదిమార్గం
బుగా నాకాశమందు యెగిరిపోవుచుండగా మఱియొక పక్షి ఆ యింద్రి
యంబును మాంసంబని భ్రమించి దాని నడ్డగించి ఆ రెండు పక్షులును
యొకటితో నొకటి కలహించుచుండగా నా దొన్నెనుండి వీర్యము జాఱి
వాయువశంబున యమునా నదిలో బడెను. పూర్వము బ్రహ్మ శాపం
బున అద్రిక యను అప్సరస్త్రీ యొకతె ఆనదిలో మత్స్యమై పడియుం
డగా అది ఆ వీర్యమునందు రెండు బొట్టులను త్రాగి గర్భము దాల్చెను.
నంత దశమాసంబులు నిండినంతనే ఒకనాఁడొక బెస్తవాడు ఆ నదిలో
వలవేసి ఆ మత్స్యమును బట్టి దానియుదరంబును చీల్చి అందు ఒకపుత్త్రుని
ఒక పుత్త్రికను జూచి ఆశ్చర్యపడి ఆబిడ్డలను దాశరాజునకు యిచ్చెను.
తర్వాత ఆయప్సరస్త్రీ తనకు మానుష ప్రసవంబు గలిగినతోడనే శాప
విమోచనంబగునని బ్రహ్మదేవుడు చెప్పియుండుటవలన అది మత్స్యరూపం
బును విడిచి దివ్య సుందరమైన స్త్రీ యగుచు దేవలోకంబును జేరెను.

మత్స్యంబుకడుపునం బుట్టినపుత్త్రుడు మత్స్యరాజను పేరొంది మత్స్యదేశం
బునకు రాజై పాలించుచుండెను. తర్వాత దాశరాజు ఆయాడబిడ్డను తన

పరాశరమహాఋషి. మత్స్యగంధి.

వేదవ్యాసుల అవతారము.

పుత్త్రికగా జేసికొని పెంచుచుండగా నా చిన్నది బాలచంద్రునిరీతిగా నానాట వృద్ధిబొంది సత్యవతి యనియు మత్స్యగంధి యనియు పిలువబడుచు తనతండ్రియగుదాశరాజుయొక్క అనుమతిని ఆయమునానదిని ఓడనడుపుచుండగా వసిష్ఠమహాఋషి పౌత్రుండును శక్తిమహాఋషి పుత్త్రుండును నిర్మోహుండును నిరహంకారుండును మహాయోగపురుషుండు నగు పరాశర మహాఋషి తీర్థయాత్ర చేయువాడై ఆయమునానదియొక్క ఓడరేవున ఆ చిన్నదానిం జూచెను. ఇట్లు ఏకవస్త్రయై ఒంటరిగా నిలబడుచు ఓడ నెక్కవచ్చువారిని యెదురుచూచుచుండిన ఆ చిన్నదాని సౌందర్యంబును జూచి మోహపరవశుండై యోగదృష్టిని దాని జన్మప్రకారంబు తెలిసికొని ఆనావ నెక్కి దానితోగూడనొక్కటిగాబోవుచు దాని నేత్రములుండెడి అందమును జూచుచు సుందరంబైన చన్నుదోయిని జీర తమకపడుచు ఇసుకదిన్నెలవంటి గొప్పపిఱుందులపై దృష్టి నిలువుచు మిక్కిలి అభిలాషతో దానితోసరసముగామాట్లాడి ప్రత్యుత్తరమునుఅతిప్రీతితో

వినుటకు ఉత్సహించుచు ఆ చిన్నది మిగుల లజ్జచే ముఖము క్రిందుగా వంచికొనియుండ దానిపై బడి సిగ్గును బారద్రోలుటకు ప్రయత్నించుచు ఇట్లు కామాంధకారమునం దగిలియుండెను. [ఆ-వె-పద్య॥ ఎంతశాంతులయ్యు నెంతజితేంద్రియు।లయ్యుగడువివిక్తమైనచోట। సతులగోష్ఠిచిత్తచలనమొందుదురెందు కాముశక్తినోర్వగలరె జనులు॥] ఎంత శాంతచిత్తులయ్యును ఇంద్రియములను జయించిన మహాధీరులైనను యేకాంతస్థలమున స్త్రీలనుసంధించి రేని వారి చిత్తము చపలించును, కామునిశక్తి యెట్టివారును దాళజాలరు. అనునట్లు ఇంతటి మహానుభావుండును మహాయోగ సంపన్నుండును నైన పరాశర మహాఋషి [కామాతురాణాం నభయం నలజ్జా॥] అనునట్లు కామాతురంబున కొంచెమైనను సిగ్గులేనివాడై తన యభిప్రాయమాచిన్నదానితో చెప్పగా అది ఇందుకు సమ్మతింపకున్న యెడల అతడు శపించు ననుచు భయపడి యిట్లనియె. ఓ మహాత్మా! నేను బెస్తదానను, నా దేహము చేప నీచు వాసనగానున్నది, ఇంతేకాదు నేను కన్యను, కన్యావ్రతభంగము కలిగిన యెడల నే నెట్లునాతండ్రివద్దకిపోగలను, నాయందు పూర్ణానుగ్రహముంచి దీనికి సదుపాయంబు చెప్పవలయునని వేడుకొనగా ఆపరాశరుండు సంతోషించి, ఓసుందరాంగీ! నీవు నాయభీష్టము నెఱవేర్చుము, నీకన్యాత్వంబునకు భంగంబు లేనట్లు వరమిచ్చితిని, నీవు వసుమహారాజుయొక్క వీర్యంబున బుట్టినదానవునీవు బెస్తవారికన్యకవుగావు అని దాని జన్మవృత్తాంతమంతయు జెప్పి, నూరు యోజనముల వఱకు దాని శరీరమంతయు పరిమళము వీచునట్లు అనుగ్రహించి గంధవతి, యోజనగంధి అనెడి పేరు పెట్టి తనయోగమహిమవలన దానిని దివ్యాంబరభూషణ భూషితగా జేసి యమునా నదీద్వీపంబున నే ఓడయందు దానితోడ సంభోగంబునుగోరగా ఆచిన్నదిసిగ్గుపడుచు స్వామీ! మునివర్యా! ఈద్వీపముగట్టున సకలజనులు సంచరించుచున్నారే, ఎల్లవారు జూచుచుండ నిట్టి బయలున యెట్లు సంభోగింపవచ్చు ననగా పరాశరుండు తనయోగ మహిమవలన యెల్లవారి నేత్రములకు గాఢాంధకారము గ్రమ్మునట్లుగా జేసి ఆచిన్నదానితోడను పరమానందంబుగా రతిక్రీడ సల్పెను. అంత బ్రహ్మదేవునకు సమానుడగు ఆ పరాశరమహార్షి సంగంబువల్ల ఆ చిన్నది సద్యోగర్భంబు ధరించె.

ఆమె గర్భమునందుండి సూర్య తేజుండును వేదమయుండును ముని శ్రేష్ఠుండును మహాజ్ఞానసంపన్నుడునైన శ్రీ వేదవ్యాస మునీశ్వరుడు జన్మించెను. ఆ యమునానది ద్వీపమునందు శ్రీకృష్ణమూర్తి వసించుటంబట్టి ఆ వేదవ్యాసుడు కృష్ణద్వైపాయను డనుపేర ప్రసిద్ధిజెందెను. తర్వాత పరాశరుండు మత్స్యగంధికి కోరినవరమిచ్చి నిజేచ్ఛం జనియె. అనంతరము శ్రీ వేదవ్యాసుండు దండకమండల జటావల్కల కృష్ణాజినంబులతో డదనతల్లికి సాష్టాంగంబుగా నమస్కరించి, అమ్మా! నీకు పనిగల యప్పుడు నన్నుం దలంచినయెడల ఆ క్షణంబె వచ్చెద నని నమ్మబల్కి ఆపె యనుమతిం తపోవనంబునకుం బోయి ఘోరతపంబు సేయుచు ఈశ్వరానుగ్రహంబున నాలుగు వేదములు యెల్లవారికి చక్కగా అర్థమేర్పడునట్లు విభాగించి ఈ భూలోకంబున ప్రసిద్ధిజేయించినందున, అతనికి వేదవ్యాసుండను పేరుగలిగెను. మఱియు పంచమవేదమైన భారత మను సంహితను రచించెను. అతడు పరాశరపుత్రుండు గాన పారాశర్యుం డనియు సత్యవతి పుత్రుండు గాన సాత్యవతేయుం డనియు చెప్పంబడును.

వేదవ్యాసులు తపస్సు చేయుట.

శ్రీ శుకులవారి అవతారము.

శ్రీకరం బగుచు నవరత్నమయంబై స్వర్ణపర్వతంబన ఘనతకెక్కిన మేరుపర్వతము సకలదేవగంధర్వకిన్నరకింపురుషసిద్ధసాధ్యాదిమునిగణంబులకు నాశ్రమస్థానంబుగా నుండును. అందు ఒకానొక గుహయందు శ్వేతకార మనెడు దివ్యమైన శృంగారవనం బొకటి గలదు. ఆ వనమున పార్వతీసమేతంబుగా సకలశివగణంబులు దన్ను గొలుచుచుండ పరమేశ్వరుండు క్రీడావినోదియై యుల్లాసంబుగా సంచరించుచుండెను. మునిశ్రేష్ఠుండగు వేదవ్యాసుండు ఆ వనంబును జేరి తనకు పుత్రసంతానమును గోరి పరమశివునింగూర్చి యోగబలముతో మహోగ్రమైన తపస్సుచేయుచుండెను. అశ్వమేధయాగములు వేలకొలదిగా జేసినను అతని తపస్సునకు సమానము గాజాలదు. పరమశివుం డతని తపస్సును పొగడి ప్రత్యక్షమై ఓ ఋషివర్యా! నీ తపంబునకు మెచ్చితిని నాకు చాలా సంతోషమాయెను. నీకు కావలసిన వరంబులను వేడుము యిచ్చెద ననగా నప్పుడు వ్యాసుండు పరమానందంబును బొంది పరమశివునికి సాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి, ఓ పరమేశ్వరా! దీనదయాళో! భక్తవత్సలా! పృథివి, అప్పు, తేజస్సు, వాయువు, ఆకాశము లను పంచభూతములతో సమానం బగు తేజోబలంబునుగలిగి జ్ఞానసంపన్నుండుగా నుండు పుత్రుండు నాకు గలుగునట్లు కటాక్షింపవలయు నని ప్రార్థింపగా, ఆ భగవంతుండు కరుణాంతరంగుండై నీవు కోరినట్లే వరమిచ్చితి నని పలికి ఆశీర్వదించి అంతర్ధానుం డాయెను. అనంతరము వ్యాసమహాఋషి తన ఆశ్రమంబును జేరి యథారీతిగా హోమంబు జేయుటకొరకు అగ్నిని పుట్టింప దలంచి హోమకట్టెలను చిలుకుచుండగా నా సమయంబున ఘృతాచి యనెడి అప్సరస్త్రీ యొకతె ఆ మునీశ్వరునకు సమీపంబున క్రీడావినోదంబుగా సంచరించు చుండెను. వ్యాసుండు దానిం జూచి దాని సౌందర్య రూపలావణ్యంబులకు ఆశ్చర్యానందభరితుండై కామవికారంబును జెందగా ఆ సుందరీమణి అతని యభిప్రాయ మెఱింగి కపటముతో తన నిజరూపంబును మఱుగుపఱచి ఒక పంచవర్ణ చిలుకరూపమును ధరించి అతని సమీపంబునుం జేరి అందమైన కులుకునడలతో సంచరించుచు మధురముగా బలుకు చుండెను. అంత వ్యాసుండు చలింపక దృఢబుద్ధితో కట్టెపుల్ల

లను మథించుచుండగా దనకు మోహంబు విశేషించి ఆ యప్సరసస్త్రీని తనమనంబునం దలంచుచుండుటవలన దనకు యింద్రియంబు స్ఖలన మాయెను. ఆ యింద్రియంబు తాను మథించుచుండిన కఱ్ఱపుల్లమీఁదం బడెను. ఇట్లు ఇంద్రియము స్ఖలించినప్పటికిన్ని అతడు చలింపక ఆకఱ్ఱలనుమథించుచుండగా పరమపావనుండును బ్రహ్మస్వరూపుండును నగు శ్రీ శుకుండు ఆ మానునందు బుట్టి తన తండ్రి యగు వేదవ్యాసునితో సమానం బగు రూపంబును తేజంబును జ్ఞానంబును గలవాడై యాగకుండమున సమృద్ధముగా హవ్యకవ్యములను గొని వెలుంగు పరమపావనుం డైన మహాతేజోవంతుం డగు అగ్నిహోత్రుని రీతిగా వెలుంగుచుండెను. అప్పుడు గంగానది పరమానందంబును బొంది స్త్రీరూపంబుతోడవచ్చి ఆ శుకునికి మంగళస్నానంబు గావించెను. ఆకాశమందుండి కృష్ణాజినమున్ను యోగదండమును అతనియెదుట పడెను. మఱియు ఆకాశవీధిని గంధర్వులు గానమును రంభాదిదేవతాస్త్రీలు నాట్యమును జేసిరి. దేవదుందుభులు మ్రోగెను. దేవతలందఱు జయజయ అని కోలాహలంబుగా అతని శిరస్సుపై పుష్పవర్షమును గురిపించిరి. ఇంద్రాది అష్టదిక్పాలకులున్ను ఆ మహాత్ముని దర్శించుటకుగాను వచ్చిరి. అప్పుడు పార్వతీ సమేతంబుగా పరమశివుండును వచ్చి అతనికి ఉపనయనంబు గావించెను. ఇంద్రుండు కమండలంబును కానుకగానిచ్చెను. తక్కిన దేవతలుయెన్నటికినిమాయని దివ్యమైనవస్త్రంబుల నిచ్చిరి. ఆ వనంబునందుండు మృగములు పక్షులు మొదలగుజంతువు లన్నియు ఆ పుణ్యాత్ముండు జన్మించినందుకై మిగుల సంతోషించెను. ఆ శుకుండు పుట్టినతక్షణంబె నాలుగు వేదములును తన తండ్రియగు వ్యాసుని జేరినరీతిగా అతనిం జేరెను. ఆ శుకునికి దేవగురుం డగు బృహస్పతి వేదాధ్యయనము చేయించెను. నా శుకుండు సకల వేదశాస్త్రములుచదివి వేదవేత్త యగుచు బ్రహ్మచర్య వ్రతనిష్ఠాపరుండై యుండెను. తర్వాత సకల దేవతలచే కొనియాడదగిన ఆ శుకుండు తన తండ్రియగు వేదవ్యాసుని ఆశ్రమంబునకు వచ్చి అతనివెంట దిరుగుచు అచ్చటనుండి మునికుమారులతో ఆటపాటల మరగియుండగా లోకుల రీతిగా నుండుచు ఆత్మానుసంధానము చేయనేరకుండు పుత్రునిం జూచి

శ్రీ వేదవ్యాస మహాఋషి. శ్రీ శుకమహాఋషి.

శ్రీ వేదవ్యాసులు శుకునకు ఉపదేశించుట.

వ్యాసుండు అతనికి భక్తి వైరాగ్య యోగ జ్ఞానముల బోధింపం దలంచి అతని బిలిచి దగ్గఱకూర్చుండబెట్టుకొని. నాప్రియపుత్త్రుడా! నీవు శ్రీమహాదేవుని వరప్రసాదంబునం బుట్టినవాడవు గాన లోకమునందలి పామర జనులరీతిని నీవు ఆటపాటలందు వర్తించుచు తెలివిమాలియుండదగదు. [శ్లో॥ జాతస్యహి ధ్రువో మృత్యుః, ధ్రువం జన్మ మృతస్యచ। అద్య వాబ్దశతాంతేవా, మృత్యుర్వై ప్రాణినాం ధ్రువమ్॥] పుత్త్రా! పుట్టిననాడు చావకమానడు చచ్చినవాడు మరల పుట్టకమానడు. ఇప్పుడైనను లేక నూరేండ్లకైనను పుట్టినవారు చచ్చుట నిశ్చయము. కాబట్టి యిట్లు పుట్టుచు జచ్చుచు నరకంబున యమబాధలుపడకుండుటకై ఈ జననమరణ ప్రవాహమునుదాటి తప్పించుకొని ముక్తి పొందుటకుగాను ప్రయత్నపడవలయును.

భక్తిమార్గము.

[భక్తియోగాన్ముక్తిః] అనుఉపనిషద్వాక్యమురీతిగాను, [మోక్షకారణ సామగ్ర్యాం భక్తిరేవ గరీయసీ] అను ప్రమాణము రీతిగాను భగవంతుని యందు భక్తిలేనివారికి ముక్తి గలుగదు. [శ్లో॥ మాంచయోఽవ్యభిచారేణ భక్తి

యోగేన సేవతే। సగుణాన్ సమతీత్యైతాన్ బ్రహ్మభూయాయ కల్పతే [అను భగవద్గీతరీతిని యెవడు భగవంతుని నిజభక్తితో సేవించుచున్నాడో వాడే ముక్తిని పొందగలడు. [శ్లో॥ ఈశ్వరానుగ్రహాదేవ పుంసా మద్వైతవాసనా। మహాభయకృతత్రాణాత్ విప్రాణా ముపజాయతే॥] పుత్రా! ఈశ్వరానుగ్రహము లేనట్టివారలకు బ్రహ్మాద్వైతజ్ఞానము గలుగజాలదు. బ్రహ్మజ్ఞానములేని యెడల జననమరణ ప్రవాహంబును దాటి మోక్షంబును జేరుటకసాధ్యపడదు. [శ్రుతి. కారణేనవినా కార్యంనోదేతి-భక్త్యావినా బ్రహ్మజ్ఞానం కదాపి నజాయతే తస్మాత్ త్వమపి సర్వోపాయాన్ పరిత్యజ్య-భక్తిమాశ్రయ-భక్తినిష్ఠో భవ-భక్తినిష్ఠో భవ-భక్త్యాసర్వసిద్ధయ స్సిధ్యంతి - భక్తేరసాధ్యం నకించిదస్తి-భక్త్యతిశయేన పక్వవిజ్ఞానం ప్రాప్య॥] అనెడి మహానారాయణోపనిషత్తురీతిగా కారణమువినా కార్యము లేనట్లు భగవంతునియందు భక్తిలేనివారికి బ్రహ్మజ్ఞానము గలుగజాలదు. కాబట్టి నీవు సర్వోపాయములను విడిచి భక్తిమార్గము ననుసరింపుము, భక్తినిష్ఠాపరుండవగుము, భక్తినిష్ఠాపరుండు కమ్ము. ఈశ్వరభక్తివలననే సకలసిద్ధులు పొందవయులను, భక్తివలన పొందగూడనిది యెదియును లేదు కాబట్టి భక్తివిశేషముచేతనే బ్రహ్మజ్ఞానమును పొందవలయును స్వామీ! [శ్లో॥ అభయం సర్వభూతేభ్యో దదామ్యేత ద్వ్రతం మమ॥] ఎవరు నాయందు భక్తిగలిగి నన్ను సేవించుచున్నారో వారికి అభయమిచ్చుచున్నాను, ఇదే నాకు మహావ్రతముగా నున్నదని శ్రీరాములవారి వాక్యమున్నది. [శ్లో॥ అనన్యాశ్చింతయంతో మాం యేజనాః పర్యుపాసతే। తేషాం నిత్యాభియుక్తానాం యోగక్షేమం వహామ్యహమ్॥] ఎవరు నన్ను సత్యముగా నమ్మి నాయందు భక్తిగలిగి నన్ను ధ్యానించుచున్నారో వారిని నేను సంసారమునందుండి తరింపజేయుచున్నానని శ్రీకృష్ణభగవానులు చెప్పియున్నారు. కాబట్టి సత్యముగా భగవంతునియందు దృఢభక్తిగలిగి

భగవంతుని లక్షణము.

యుండవలయును. [శ్లో. ఐశ్వర్యశ్య సమగ్రశ్య వీర్యస్య యశసశ్శ్రియః। జ్ఞానవైరాగ్యయో శ్చైవషణ్ణాం భగ ఇతీరితాః॥ [అణిమాది అష్టైశ్వర్యములు. ధర్మము, కీర్తి, శ్రీ, జ్ఞానము, వైరాగ్యము ఈ యారున్ను భగ మనబడును. ఇవి గలవాడే భగవంతుడు. [శ్లో॥ ఉత్పత్తించ లయంచైవ భూతానా మాగతింగతిమ్। వేత్తి విద్యా మవిద్యాంచ సవాచ్యో భగవానితి॥] భూతములపుట్టుకను, నాశ

మును, కాబోయెడి సంపత్తును, రాబోయెడి ఆపత్తును, జ్ఞానమును, అజ్ఞాన
మును, ఎవడెఱుంగుచున్నాడో వాడే భగవంతుడనబడును. [శ్లో. సర్వ
జ్ఞతాతృప్తిరనాదిబోధ స్స్వతంత్రతా నిత్యమలుప్తశక్తిః। అనంతశక్తిశ్చ విభో ర్విధిజ్ఞా
ష్షడాహు రంగాని మహేశ్వరస్య] అనెడి కూర్మపురాణరీతిగా సర్వజ్ఞత్వము,
సదాతృప్తి, అనాదిగానుండు పరిశుద్ధజ్ఞానము, స్వేచ్ఛావిహారము, మితి
లేనిశక్తి, నాశము లేనిశక్తి, ఈయారుగుణములు గలవాడే యీశ్వరుఁ
డనబడును, మరియు సర్వజ్ఞత్వము, సర్వేశ్వరత్వము, సర్వభోక్తృత్వము,
సర్వాంతర్యామిత్వము, సర్వస్రష్టృత్వము, సర్వపరిపాలకత్వము. సర్వ
సంహారకత్వాదిగుణములు గలవాడే భగవంతుఁడనబడును. (1) సర్వ
జ్ఞత్వమనగా—తానున్నచోటనేయుండుచు సర్వలోకములవ్యవహారము
లను తెలియుట. (2) సర్వేశ్వరత్వమనగా—సకల జీవాత్మలకు తాను
ప్రభువుగా నుండుచు తనయాజ్ఞప్రకారము యెల్లవారు నడుచుకొనునట్లు
అధికారముచేయుట. (3) సర్వభోక్తృత్వమనగా—తనవల్ల సృజింప
బడిన జీవాత్మలుచేయు యజ్ఞాది సర్వపూజలను తాను పొంది అనుభవిం
చుట. (4) సర్వాంతర్యామిత్వమనగా—తాను తలచినమాత్రమున
చేతనాచేతనమయంబగు ప్రపంచంబున సర్వత్ర వ్యాపించి యుండుట.
(5)సర్వస్రష్టృత్వమనగా—[ఇచ్ఛామాత్రేణ ప్రభోస్సృష్టిః] అనునట్లు తాను
తలచినమాత్రమున ప్రపంచంబు సర్వము సృజించుట. (6) సర్వపరి
పాలకత్వమనగా—సకల జీవులను రక్షించుట. (7) సర్వసంహారకత్వ
మనగా—ప్రపంచము సర్వమును తాను తలచినమాత్రమున తనయందు
లయించునట్లు చేసికొనుట. ఈగుణములు గలవాడేభగవంతుడనబడును.
[నరాజ్జాతాని తత్త్వాని నారాని-తస్యాయనం ఆశ్రయస్థానం-యస్యసః నారాయణః॥]
నరం అనగా నశింపనివస్తువు,అనగాపరబ్రహ్మము.అతనియందుండి పుట్టిన
దేహేంద్రియాది ౨౪ తత్త్వములు నారము లనబడును. ఈ ౨౪ తత్త్వ
ములతో గూడిన యీ శరీరమందు ఆ పరబ్రహ్మమే ఆపోజ్యోతి స్వరూప
మగు ఆత్మగా, సర్వసాక్షిగా నివసించుచున్నాడు గాన నారాయణుఁ
డనబడును. అట్టి నారాయణ శబ్దవాచ్యుండగు శుద్ధనిర్గుణ పరబ్రహ్మమే
[శ్రుతిః బ్రహ్మైవ స్వశక్తిప్రకృత్యాభిధేయ మాశ్రిత్య లోకాన్ సృష్ట్వా - ప్రవిశ్యాంతం

ర్యామిత్వేన - బ్రహ్మాదీనాం బుద్ధీంద్రియ నియంతృత్వా దీశ్వరః] అనెడి నిరాలంబోపనిషత్తురీతిని ఆశుద్ధనిర్గుణ నిరాకార పరబ్రహ్మమే తనయందుబుట్టిన మాయతోఁగూడుకొని మాయాశబలిత బ్రహ్మమై అనగా సగుణబ్రహ్మమై సాకారరూపుండై యిచ్ఛామాత్రమున ప్రపంచమును సృష్టించుచు సకల చరాచరములందు అంతర్యామిగావ్యాపించుచున్నాడు. కాన,నారాయణశబ్దవాచ్యుడైన ఆ శుద్ధనిర్గుణ నిరాకార పరబ్రహ్మమే సాకార సగుణ బ్రహ్మమగును. భగవంతుం డనియు, ఈశ్వరుం డనియు, దేవుండనియు చెప్పబడుచున్నాడు. కాబట్టి అట్టి నారాయణునియందు భక్తిలేనివారు మోక్షము లేక జననమరణసాగరంబున మునిగి దుఃఖించుచుందురు. ఓ నాప్రియమైనపుత్రా! శుకా! ఇదిమొదలు నారాయణోపనిషత్తుబోధించుచున్నాను.శ్రద్ధా భక్తిగలవాడవై వినుమని యిట్లనియె[శ్రుతిః సహ నావవతు-

నారాయణోపనిషత్తు ప్రారంభము.

సహ నౌ భునక్తు-సహ వీర్యం - కరవావహై - తేజస్వినా వధీత మస్తు - మావిద్విషావహై ఓంశాంతి శ్శాంతి శ్శాంతిః] తాత్పర్యము—పుత్రా! ఇప్పుడు నారాయణోపనిషత్తు నీకు బోధించబోవుచున్నాను గాన ఈ యుపనిషత్తుచేత ప్రకాశించెడు ఆ నారాయణుండే గురు శిష్యు లగు మనలనిద్దఱిని రక్షించునుగాక, మనమిద్దఱము ఈయుపనిషత్తువల్ల గలిగినసామర్థ్యమును కలుగ చేసికొందుము గాక, మన యిద్దఱిచే పఠింపబడిన ఈ యుపనిషత్తు వీర్యవంతమైనదిగా అగుగాక, మనకిద్దఱికి ద్వేషము లేకపోవుగాక, అనగా గురు శిష్యు లగు మనమిద్దఱము పరస్పరము ప్రమాదమువలన చేయబడిన అధ్యయనఅధ్యాపక దోషనిమిత్తమగు ద్వేషమును జేసికొనకుందుముగాక అని యభిప్రాయము. [ఓం శాంతి శ్శాంతి శ్శాంతిః] సమస్తదోషములు శమించును గాక ఇచ్చట శాంతియనెడి పదము సర్వదోషములు నశించుటకు గాను మూడుమార్లు చెప్పబడెను.[శ్రుతిః ఓం అథ పురుషోహవై నారాయణో కామయత ప్రజాః సృజేయేతి॥] తాత్పర్యము. మాయాతీతుండగుచు సర్వపరిపూర్ణుడైన పరబ్రహ్మమే సగుణబ్రహ్మం బగు భగవంతుడగుచు ప్రజలను సృష్టించుట కుద్దేశించెను. [శ్రుతి॥ నారాయణాత్ ప్రాణో జాయతే - మన స్సర్వేంద్రియాణిచ-ఖంవాయుః జ్యోతిరాపః। పృథ్వీ విశ్వస్యధారిణీ॥]తాత్పర్యము—సచ్చిదానంద

నిత్యనిర్మలమగు నారాయణ పరబ్రహ్మమువలన ప్రాణాదిపంచవాయువులును, శ్రోత్ర త్వక్కు నేత్ర జిహ్వ ఘ్రాణము లనెడి జ్ఞానేంద్రియములును, వాక్కు పాణి పాద గుహ్య గుదము లనెడి కర్మేంద్రియములును, మనస్సు బుద్ధి చిత్తము అహంకారము లనెడి అంతరింద్రియములును, భూమి జలము అగ్ని వాయువు ఆకాశముల నెడి పంచభూతములును పుట్టెను. [శ్లో॥ నారాయణాత్ బ్రహ్మజాయతే - నారాయణాత్ రుద్రో జాయతే - నారాయణా దింద్రో జాయతే - నారాయణాత్ ప్రజాపతిః ప్రజాయతే - నారాయణా ద్ద్వాదశాదిత్యాః - రుద్రా వసవ స్సర్వాణి ఛందాంసి - నారాయణాదేవ సముత్పద్యంతే - నారాయణాత్ ప్రవర్తంతే - నారాయణాత్ ప్రలీయంతే ఏతత్ ఋగ్వేద శిరోధీతే॥] తాత్పర్యము నారాయణపరబ్రహ్మమునుండి సృష్టికర్తయైన బ్రహ్మయు, సంహారకర్తయైన రుద్రుడును, దేవేంద్రుడును, నవబ్రహ్మలు, ఏకాదశరుద్రులు. అష్టవసువులు ద్వాదశాదిత్యులు, నాలుగువేదములు, పదునాలుగులోకములు, లోకాధిపతులును, లోకములోని చతుర్విధజీవులును పుట్టెను. ఆ జీవులకు తగిన చతుర్విధ ఆహారములును వస్త్ర ఆభరణచందన గృహ వాహనములు మొదలైన వన్నియు ఆ నారాయణునివల్లనే వృద్ధిపొందుచున్నవి. ఆ నారాయణునివల్లనే లయించుచున్నవి. ఇట్లు ఋగ్వేద ఉపనిషత్తున జెప్పబడుచున్నది. [శ్రుతి అథ నిత్యో నారాయణః - శివశ్చ నారాయణః - శక్రశ్చ నారాయణః కాలశ్చ నారాయణః - దిశశ్చ నారాయణః - విదిశశ్చ నారాయణః - ఊర్ధ్వంచ నారాయణః - అధశ్చ నారాయణః । అంతర్బహిశ్చ నారాయణః - నారాయణ ఏవేదగ్ం సర్వం యద్భూతం యచ్చ భవ్యం నిష్కళంకో - నిరంజనో - నిర్వికల్పో - నిరాఖ్యాత శుద్ధో - దేవ ఏకో నారాయణః - నద్వితీయోస్తి కశ్చిత్ య ఏవం వేద - సవిష్ణురేవ భవతి - సవిష్ణురేవభవతి ఏతద్యజుర్వేద శిరోధీతే॥] తాత్పర్యము. తర్వాత నారాయణుడు నిత్యమైనవాడు, అనగా భూతభవిష్యద్వర్తమానముల నెడి త్రికాలములందు నాశము లేక యుండువాడు. సృష్టికర్త యగు బ్రహ్మదేవుడు, సంహారకర్తయగు రుద్రుడు, దేవేంద్రుడు, [దిన పక్షమాససంవత్సరయుగప్రళయ సంజ్ఞలుగల కాలమును] తూర్పుదక్షిణముత్తరముపడమర ఆగ్నేయము నైఋతి వాయవ్యము ఈశాన్యము అనెడుఅష్టదిక్కులున్ను మీదిభాగమున్ను క్రిందిభాగమును లోపల వెలుపల సర్వమున్ను నారాయణ పరబ్రహ్మమే, ఇంతకు ముందుపుట్టినది, ఇకమీద పుట్టబోవునది, ఇప్పుడు పుట్టియుండునది, సర్వ

మున్ను నారాయణామే. ఈ సర్వమును ఏకో నారాయణ పరబ్రహ్మమే. అతడు కళంకము లేనివాడు, వాక్కులకు అందనివాడు, నిర్మలుడు, స్వయంప్రకాశుడు, అణవాదిపంచమలములు లేనివాడు, సజాతీయ విజాతీయ స్వగతభేదములు లేనివాడు, తనకు రెండవవస్తువు లేనివాడు. సముద్రమునందు బుట్టిన అలలు నురుగు మొదలైనవి ఆసముద్రముకంటెను వేరైనపదార్థములుగా లేనట్లున్ను, ఆ సముద్రమే అలలు నురుగుగా కానుపించినట్లున్ను నారాయణుడే సర్వముగా తోచుచు తనకు రెండవవస్తువులేక తానొక్కడే సర్వముగా నున్నాడని యెవడెఱుగుచున్నాడో ఆ పరబ్రహ్మమే అగువాడు ముక్తుడగును. ఇట్లు యజుర్వేదములోని ఉపనిషత్తునందు జెప్పంబడుచున్నది సుమీ. [శ్రుతి. ఓమిత్యగ్రే వ్యాహరేత్ నమ ఇతి పశ్చాత్ - నారాయణాయే త్యుపరిష్టాత్ ఓమిత్యేకాక్షరం నమఇతి ద్వే అక్షరే నారాయణాయేతి పంచాక్షరాణి - ఏతద్వై నారాయణస్యాష్టాక్షరం పదం। యోహవై నారాయణస్యాష్టాక్షరం పదమధ్యేతి - అనపబ్రువక్ సర్వమాయురేతి - విందతే ప్రాజాపత్యం - రాయఃపోషం। గౌపత్యం - తతోఽమృతత్వమశ్నుతే ఇతి - ఏతత్సామవేదశిరోధీతే] తాత్పర్యము. మొదట (ఓం) అను ప్రణవమున్ను, తర్వాత (నమో) అనెడి రెండక్షరమున్ను అటుతర్వాత [నారాయణాయ] అనెడి ఐదక్షరములున్ను గూడి నారాయణ అష్టాక్షరీమంత్రమగుచున్నది. ఈ మహామంత్రమును యెవడు ప్రసిద్ధముగా జపించుచున్నాడో వాడు పూర్ణాయువును బొంది ప్రజాపతిత్వమును పొందుచున్నాడు, గోవులు పెక్కులు గలవాడగుచున్నాడు, మఱియు జననమరణము లేని బ్రహ్మైక్యమును విదేహముక్తిని బొందుచున్నాడు. ఇట్లు సామవేదమందలి ఉపనిషత్తులో చెప్పబడుచున్నది. [శ్రుతి ప్రత్యగానందం బ్రహ్మపురుషం - ప్రణవస్వరూపం - అకార ఉకార మకార ఇతి - తానేకధా సమభవత్ తదేతదోమితి యముక్త్వా ముచ్యతే యోగీ - జన్మసంసార బంధనాత్ ఓం నమోనారాయణాయేతి మంత్రోపాసకః - వైకుంఠభవనం గమిష్యతి - తదిదం పుండరీకం విజ్ఞానఘనం। తస్మాత్ తటిదాభమాత్రం - బ్రహ్మణ్యో దేవకీపుత్రో బ్రహ్మణ్యో మధుసూదన ఇతి - సర్వభూతస్థమేకం వై నారాయణం కారణపురుషమకారణం - పరంబ్రహ్మోం ఏతదథర్వణ శిరోధీతే॥] తాత్పర్యము. జీవసాక్షియగుచు ప్రత్యగాత్మస్వరూపమైన వాడును, నిత్యానందరూపుండునునైన పరబ్రహ్మమే ఓంకారస్వరూపమాయెను. అ-ఉ-మ-అను మూడక్షరములుచేరి, ఓం అని ఏకాక్షరమగుచున్నది. ఎట్లనగా, ఈ

నారాయణోపనిషత్తు నీకు బోధించుచుండగా ఈ సమయములో మధ్య [illegible] తారాసారోపనిషత్తులో, కొంతభాగము చెప్పుచున్నానుదానినిబహు శ్రమగలవాడవై వినుమని చెప్పుట కారంభించెను. [శ్రుతి॥ అకారాదభవత్ బ్రహ్మ జాంబవానితి సంజకః। ఉకారాక్షర సంభూతో ఉపేంద్రో హరినాయకః। మకారాక్షర సంభూతశ్శివస్తుహనుమాన్ స్మృతిః।] అనెడి తారాసారోపనిషత్తురీతిగా అ అనగా బ్రహ్మ, ఉ-అనగా విష్ణువు, మ-అనగా రుద్రుడు, ఈ త్రిమూర్తులుగూడియే ఓం-అనెడి ప్రణవ మగుచున్నది. అట్లు త్రిమూర్తి స్వరూప మగు ఓంకార పరబ్రహ్మమే నారాయణుడయ్యెను. వత్సా! ఇప్పుడు బోధించినది తారాసారోపనిషత్తువాక్యము. కాబట్టి ఇట్టి ఓంకారమును జపించువాడు జననమరణములేని మోక్షమును బొందుచున్నాడు. మఱియు ఈ ప్రణవాక్షరముతో గూడిన నారాయణయను మంత్రమును ఎవడు జపించుచున్నాడో వాడు పరబ్రహ్మస్థానము చేరగలడు, ఆ నారాయణ పరబ్రహ్మము ఈ హృదయ పద్మమునందు జ్ఞానానందముగా మెఱుపు తీగవలె ఆపోజ్యోతి స్వరూపముగానున్నది. ఆ పరబ్రహ్మమే దేవకీపుత్రుడగు కృష్ణమూర్తిస్వరూపముగానున్నది, ఆపరబ్రహ్మమేసకల జీవజంతువులందు జీవస్వరూపముగానున్నది, ఆపరంజ్యోతి స్వరూప మగు నారాయణ పరబ్రహ్మము తనకు వేఱొక కారణము లేక సర్వమునకు తానే కారణమైనదిగా నున్నది. త్రిమూర్తిస్వరూప మగు ఆ నారాయణమే ఓంకార స్వరూపముగా నున్నది. ఇట్లు అథర్వణవేద ఉపనిషత్తునందు జెప్పబడుచున్నది. [శ్రుతి॥ ప్రాతరధీయానో రాత్రికృతంపాపంనాశయతి-సాయమధీయానో దివసకృతం పాపం నాశయతి-తత్సాయం ప్రాతరధీయానః; పాపో అపాపోభవతి। మాధ్యందిన మాదిత్యాభిముఖో ధీయానః-పంచమహాపాతకోపపాతకాత్ప్రముచ్యతే-సర్వ వేద పారాయణపుణ్యంలభతే-నారాయణసాయుజ్యమవాప్నోతి-శ్రీమన్నారాయణసాయుజ్యమవాప్నోతి-యఏవం వేద-ఇత్యుపనిషత్ ఓంశాంతిశ్శాంతిశ్శాంతిః॥] తాత్పర్యము. ఈ నారాయణోపనిషత్తును ప్రాతఃకాలమున పఠించువారలకు రాత్రిచేసిన పాపములునశించును, సాయంకాలమునందుజపించువారికిపగలుచేసినపాపములు నశించును, సాయంకాలము ప్రాతఃకాలము రెండు వేళలందు పఠించువారు పాపము లేని వారగుచున్నారు, మధ్యాహ్న కాలమునందు సూర్య

నికి యెదురుగానుండి సూర్యమండలమును జూచి ధ్యానించువారికి పంచ మహాపాతకములు నశించును, సర్వపాపములున్ను నశించును. ఈ నారాయణోపనిషత్తు ఒకటిమాత్రము పఠించినయెడల నాలుగు వేదములు పఠించినంత ఫలము గలుగుచున్నది. మఱియు పఠించువాడు నిత్యముంగళ స్వరూపుడైన నారాయణ పరబ్రహ్మమునందు అఖండైక్యమును బొందుచున్నాడు. ఇట్లు ఈ నారాయణోపనిషత్తు రహస్యము తెలిసికొన్నవాడు యిందు చెప్పబడిన పూర్ణ ఫలమును బొందగలడు. [ఓం శాంతిశ్శాంతిశ్శాంతిః] ఈ నారాయణోపనిషత్తు సంపూర్ణముగా ముగిసెను. అని చెప్పి వేద వ్యాసుండు శుకునకు శ్రీమన్నారాయణఅష్టాక్షరీమంత్రమును విశదంబుగా

షడ్విధ సంబంధములు.

బోధించి యిట్లనియె. పుత్రా! ఇట్టిభగవంతుని మనము జన్యజనకత్వము, ప్రాప్యప్రాపకత్వము, ఆధిపత్యదాసత్వము, ప్రేర్యప్రేరకత్వము, వేద్యవేదకత్వము, అంశ్యాంశకత్వము అను ఈ యాఱు సంభంధములు గలిగి భక్తి చేయవలయును. (1) జన్యజనకత్వమనగా:- ఆ నారాయణుండు మాయా సహితుడై మనలను పుట్టించువాడు, మనము అవిద్యా వృత్తివలన తల్లి గర్భమునుండి బుట్టినవార మనుట. (2) ప్రాప్యప్రాపకత్వ మనగా:- జ్ఞాన భక్తి వైరాగ్య సత్కర్మానుష్ఠానములవలన మన మతని జేరవలసిన వారము, అతడు మనలను తనలో జేర్చుకొనువాడనుట. (3) ఆధిపత్య దాసత్వమనగా:- మనము అతనిసృష్టికి లోబడినవారము, కాబట్టి అతడు మనలను రక్షించు ప్రభువు, మనము అతని యాజ్ఞకు లోబడిన వార మనుట. (4) ప్రేర్య ప్రేరకత్వమనగా:- మనముచేయు పుణ్య పాప కర్మములకు తగినట్లుగా మనము స్వర్గనరకములను జేరువారము, అతడు మనలను స్వర్గనరకములయందు మనకర్మానుసారముగా జేర్చువాడనుట. (5) వేద్య వేదకత్వ మనగా:-మనము మన నేత్రములకు కర్ణములకు గోచరించు పదార్థములను యెఱుగువారము. అతడు ఆ పదార్థములను యెఱుకు జ్ఞానమును మనకు గలిగించువాడనుట. (6) అంశ్యాంశకత్వ మనగా. (మమైవాంశో జీవభూత స్సనాతనః) అనెడు భగవద్గీతావాక్యరీతిని, మనము అతని యంశముగా బుట్టినవారము, అతడు మనజన్మమునకు ఆశ్రయమైనవా డనుట, ఈ షడ్విధ సంబంధములను తెలిసికొని ఆ భగవంతుని

మనము భక్తిచేసినయెడల అతని యనుగ్రహమువలన మనము బ్రహ్మజ్ఞానముగలిగి ముక్తిపొందగలము. పుత్రా! ఈశ్వరభక్తి, బాహ్యభక్తి, అనన్యభక్తి, ఏకాంతభక్తి అని మూడువిధములు. [శ్లో॥ శ్రవణం కీర్తనం

నవవిధభక్తులు.

ధ్యానం విష్ణోః పాదసేవనమ్। అర్చనం వందనం దాస్యం సఖ్యమాత్మనివేదనమ్॥] అను ప్రమాణరీతిగాను, [మత్తేభపద్యము॥ తనుహృద్భాషల సఖ్యముఁ శ్రవణముఁ దాసత్వముఁ వందనార్చనముల్ సేవయు నాత్మలో నెఱుకయుఁ సంకీర్తనల్ చింతనం।బను నీ తొమ్మిది భక్తిమార్గముల సర్వాత్మకుఁ హరి న్నమ్మి స।జ్జనుఁడై యుండుట భద్రమంచు దలతుఁ సత్యంబు దైత్యోత్తమా [అనెడి శ్రీభాగవత వాక్యరీతిగాను, శ్రవణము కీర్తనము పాదసేవనము అర్చనము వందనము దాస్యము సఖ్యము ఆత్మనివేదనము నెడి తొమ్మిదిభక్తిమార్గములు బాహ్యభక్తియనఁబడును. (1) శ్రవణమనగా—శ్రీమన్నారాయణుఁడే రామకృష్ణాది పెక్కుదివ్యావతారము లెత్తి లీలావినోద క్రీడలుచేసి భక్తసంరక్షణంబును, దుష్టశిక్షణంబును జేయుచుండునుగాన, అట్టి అవతారకథలను వినుచు సంతోషచిత్తుఁడై యుండుట. (2) కీర్తనమనగా—అట్టి లీలామానుషవిగ్రహుండైన భగవంతుని రామకృష్ణగోవిందాదినామంబులను రాగతాళములతో పాడుచు అతనిని వర్ణించుచుండుట, ఆ యవతారంబులను ప్రత్యక్షముగా జూచినట్లు మనంబునందలంచి చింతింపుచు అడుగడుగునకు దేహముపులకాంకురంబులును నేత్రములందు ఆనందబాష్పంబులును గద్గదస్వరంబును గలిగి బహువిధంబులుగా కీర్తనలు సేయుట. (3) స్మరణమనగా—భగవంతుని అనంతనామంబులను సదా రామా కృష్ణా నారాయణా శంకరా శివా అని జపించుచుండుట. (4) పాదసేవనమనగా—భగవంతునియొక్క శ్రీపాదారవిందములను హృదయంబున సేవించుచుండుట. (5) అర్చనమనగా—భగవంతుని అవతారము లగు రామకృష్ణాదిమూర్తులను పుష్పాదులతో నలంకరించి తులసిబిల్వము మొదలగు పత్రములతో నతనిపాదంబులను బూజించుట. (6) వందనమనగా—భగవంతుని దివ్యమంగళ విగ్రహమునకు సాష్టాంగముగ నమస్కరించుట. (7) దాస్యమనగా—వందనంబు జేసిన వెనుక భయభక్తితో, ఓ పరమాత్మా నీవు నాకు రక్షకుడవు, నేను నీ బంటను, కాబట్టి నా తప్పు లన్నియు మన్నించి నన్ను రక్షింపుము.

అని మనంబునం దలంచి బహువిధముల నతనిం బొగడుచు, అతని సన్నిధిని విడిచివచ్చుటకు మనస్సురాక అతని సమీపంబున స్తంభమువలె కదలక మెదలక నిలువఁబడుచు ధ్యానించుచుండుట. (8)సఖ్యమనగా—భార్యా బిడ్డలు మొదలగు తనకు ప్రియమైన వారియందుండు ప్రీతికంటెను భగవంతునియందు అధిక ప్రీతిగలిగియుండుట (9)ఆత్మనివేదనమనగా—తనచిత్తమును భగవంతునియందు అర్పణముచేసి ఇతర సంకల్పము లేవియు లేక నిస్సంకల్పుఁడై తదేకధ్యానంబుగా తన్మయుండై యుండుట. ఇట్టి నవవిధ భక్తులున్ను బాహ్యభక్తి యనబడును. మఱియు అనన్యభక్తి యనగా [వాసుదేవ సర్వమితి స మహాత్మా సుదుర్లభః] అనెడు భగవద్గీతా వాక్యరీతిని ఈ ప్రపంచంబు సర్వమును వాసుదేవ పరబ్రహ్మ మని భావించి, [శ్లో॥ విసృజ్య స్మయమానాన్ స్వాన్ దృశం వ్రీడాంచ దైహికమ్। ప్రణమేత్ దండవద్భూమావశ్వ చండాల గోఖరమ్॥] అనెడి ప్రమాణముకీతిగా అహంకారమును లజ్జను విడిచిపెట్టి అశ్వము చండాలును గోవు గాడిదె నక్క మొదలగు సకల జంతువులందును భగవంతుడే జీవస్వరూపంబుగా నున్నాడని యెఱింగి వానినెల్ల భగవత్స్వరూపముగా దలచి వానియందు అతిప్రీతి గలిగి వానికి సాష్టాంగదండములు సేయుచు సదా భగవన్నామమును ధ్యానించుచుండుట, ఇదే అనన్యభక్తి యనబడును. మఱియు ఏకాంతభక్తి యనగా [యో మాం పశ్యతి సర్వత్ర సర్వంచ మయి పశ్యతి] అనెడి భగవద్గీతావాక్యమురీతిగా సముద్రమునందు తరంగంబు లుండునట్లు నారాయణునియందు సకల ప్రపంచం బున్నదనియు, [నారాయణో పరజ్యోతి రాత్మా నారాయణః పరః] అను శ్రుతిరీతిని ఈ దేహమున అతడు ఆత్మస్వరూపండై యున్నాడని తెలిసి భ్రూమధ్యంబున లక్ష్యముంచి జ్యోతిస్స్వరూపుని దర్శించుచు తన్మయుండై యుండుట, ఇదే ఏకాంతభక్తి యనఁబడును. ఈ యేకాంతభక్తి

అష్టవిధపుష్పము

గలవారు భగవంతుని తమ మానసంబున అష్టవిధపుష్పంబులచేత పూజింతురు. ఎట్లనగా, [శ్లో॥ అహింసా ప్రథమం పుష్పం పుష్పమింద్రియ నిగ్రహమ్। సర్వభూత దయా పుష్పం క్షమా పుష్పం విశేషతః శాంతిపుష్పం తపః పుష్పం ధ్యానపుష్పం తథైవచ। సత్య మష్టవిధం పుష్పం విష్ణోః ప్రీతికరం భవేత్॥] అనుశ్లోకమురీతిగా (1) జీవహింసఁ జేయకుండువ్రతము మొదటిపుష్పము, (2) తాఁ బేలునిద్రించు

నప్పుడుదానిఅవయవములనుకొంచమైననుబయట తెలియనీయకలోపలికి యీడ్చుకొనియెట్లు నిద్రించుచున్నదో, అట్లు జ్ఞానేంద్రియంబులను కర్మేంద్రియంబులను అవి యవి యథేచ్ఛగా బహిర్వ్యాపారములు చేయకుండా మరల్చి అంతర్ముఖమున ద్రిప్పుట, ఇంద్రియనిగ్రహ మనబడును, ఇదే రెండవపుష్పము. (3) భూతదయ పశ్చాత్తాపము అనగా, ఆకలిదప్పులచే బాధింపబడు బీదవారిని, రోగులను జూచినతోడనే తనకు ఆఁకలి కలిగినట్లును తనకు బాధగలిగినట్లున్ను దుఃఖించి పశ్చాత్తాపపడుచు వారికి తన శక్తికొలది అన్నపానాదులనిడి రక్షించుట, ఇదే మూడవపుష్పము. (4) క్షమ మనగా, తనకు ఒకడు అపకారముచేసినను తిట్టినను కొట్టినను వానియందు కోపములేక అది తన కర్మానుసారముగా జరిగిన కార్యము లని తలంచి వానిని (సుఖీభవ యని) అనగా క్షేమముగా నుండు మని మనఃపూర్వకముగా దీవించుచు వానియందు మైత్రి గలిగియుండుట, ఇదే నాలుగవపుష్పము (5) తాను చేసినట్టి పాపములకు భయపడి తనపాపములను మన్నించునట్లు ఈశ్వరుని వేడుకొనుట శాంతి యనబడును, ఇదే అయిదవ పుష్పము. (6) సదా బ్రహ్మవిచారము జేయుచుండుట తపస్సనబడును. ఇదే ఆఱవపుష్పము. (7) సదా బ్రహ్మమును మానసికముగా ధ్యానించుచుండుట, ఇదే ఏడవపుష్పము. (8) సదా సత్యవాక్యములాడుట, అనగా సత్యమాడుటవలన జీవహింస మానభంగము పరులద్రవ్యము నశించుట మొదలగునవి కలుగుననితోచినా అట్టిచోట్ల సత్యమాడుటను విడిచిపెట్టి అసత్యమే చెప్పి ఆ జీవహింస మానభంగము పరద్రవ్యనాశము మొదలగునవి లేకుండునట్లు చేయవలయును. ఇట్టిచోట్లం దప్ప తక్కినచోట్ల సదా సత్యమే చెప్పవలయును, ఇదే యెనిమిదవపుష్పము—ఈ యెనిమిది పుష్పములతో భగవంతుని పూజించుటే నిజమైన మానసపూజ యనబడును. ఇది ఏకాంతభక్తితో చేరిన పూజ యగుచున్నది. ఈపూజవలన ముఖ్యముగా భగవంతుడు పరమానందంబును బొందును, మొట్టమొదట బాహ్యభక్తిగలిగిన వెనుక అనన్యభక్తి గలుగును. అనన్యభక్తిగలిగిన తర్వాత ఏకాంతభక్తి గలుగును. బాహ్యభక్తిగలవాడు తన కులాచారములకు తగిన సంధ్యావందన గాయత్ర్యాదిజపములు సత్కర్మ

ములు జేయుచు, ఆ కర్మములను ఈశ్వరార్పణముగా జేయుచుండును. అనన్యభక్తుండుసత్కర్మములనువిడిచిపెట్టికేవలభగవద్భక్తిమాత్రముగలిగి యుండును. ఏకాంత భక్తిగలవాడు లోకులయొక్క. పాతకములు నశించి వారు పుణ్యవంతు లగుటకుగాను నిత్యనైమిత్తికాదిసత్కర్మములు,అనగా సంధ్యావందన ప్రాణాయామ గాయత్రి జప తప యజ్ఞాది కర్మములను ఈశ్వరుడు వారికి ఆజ్ఞాపించె నని తెలిసి అతని యాజ్ఞాభంగము గాకూడ దని అతని ముఖోల్లాసమునకై నిష్కాముడై ఫలములనుగోరక ఆసత్కర్మ ములు చేయుచుండును. ఈశ్వరార్పణ కర్మసహితమైన బాహ్యభక్తి, సాలోక్య సామీప్యపదవుల నిచ్చును.కర్మత్యాగ సహితమగు అనన్యభక్తి సారూప్యపదవిని యిచ్చును. లోకులు కడతేరుటకుగాను చేయుచున్న సత్కర్మసహితంబగు ఏకాంతభక్తి, సాయుజ్యపదవిని యిచ్చును.సాలోక్య మనగా భగవంతుండు బ్రహ్మ విష్ణు రుద్ర రూపంబులతోడ వసించు స్వర్గ వైకుంఠ కైలాసాది లోకములను జేరి అక్కడ సంచరించు చుండుట సామీప్య మనగా భగవంతుని సమీపంబునను జేరుట. సారూప్యమనగా, భగవంతునిరీతిగానే చతుర్భుజములు గలిగి అతనితోడ నెప్పుడు నెడబా యక సంచరించు చుండుట. సాయుజ్య మనగాఅతనియందు ఐక్యమగుట. అనిమఱియు శుకునింజూచి వేదవ్యాసుండు యిట్లనియె.[శ్లో॥ మద్భక్తజనవాత్స

అష్టవిధ భక్తులు.

ల్యం పూజాయాం చానుమోదనమ్।స్వయమభ్యర్చనం చైవమదర్థేడంబవర్జనమ్॥మత్కథా శ్రవణే భక్తిః స్వర నేత్రాగవిక్రియా। మమాను స్మరణం నిత్యం యచ్చమాం నోపజీవతి॥ భక్తిరష్టవిధా హ్యేషా యస్మిన్ మ్లేచ్ఛేపి వర్తతే।సవిప్రేంద్రో మునిశ్శ్రీమాన్ సయశ స్సచ పండితః॥] పుత్రా! శుకా! (1) నా భక్తులయందు ప్రేమ (2) నా భక్తులు నన్ను పూజించు చుండగా జూచి సంతోషించుట. (3) తనకు తానే పూజించుట. (4) నన్ను పూజించుట యందు డంబములేక యుండుట. (5) నాదివ్యావతారకథలు వినుటకు నుత్సహించుట. (6) నా యందు భక్తివిశేషముచేత దేహము పులకరింప నేత్రములందు ఆనంద బాష్పములు రాలి కంఠము గద్గదస్వరముగానగుట. (7) సదా నారాయణ గోవింద శంకర శివ మహాదేవ శ్రీరామ కృష్ణా యని నానామంబుల స్మరించు చుండుట. (8) నన్నెడబాసియుండుటకు క్షణమైన తాళకుండుట అనెడి ఈ యెనిమిది విధ భక్తులు గలవాడు తురకవాడైనను మాలవాడై

నను వాడే బ్రాహ్మణోత్తముడు, వాడేఋషిశ్రేష్ఠుడు, వాడే శ్రీమంతుడు, వాడేపరమసన్యాసి, వాడేబ్రహ్మజ్ఞాని అని భగవంతుడు చెప్పియున్నాడు. మరియు. [శ్లో॥ పత్రం పుష్పం ఫలం తోయం సదారాధన కారణాత్। యో మే దదాతి సతతం సదా భక్తః ప్రియోమమః॥] అనెడి కూర్మపురాణ శ్లోకమురీతిని పత్రము పుష్పము ఫలము జలము మొదలైనవి యెవడు తాననుభవించకముందుగా నాకు సమర్పించి తర్వాత వాటిని తాను అనుభవించుచున్నాడో, వాడే నాకుప్రియమైనభక్తుడని భగవంతుడు చెప్పియున్నాడు.గానమనము అన్నము మొదలగు యేయేపదార్థములను అనుభవించుచున్నామో అవియన్నియు ముందుగా ఈశ్వరార్పణము జేసియే మనము అనుభవింపవలయును. అట్లు చేయనివాడు పందితో సమానుడగుచున్నాడు. వాడు భుజించు పదార్థ

భాగవతుల మహిమ.

ములు మలముతో సమానమగుచున్నవి. మఱియు [శ్లో॥ శ్వపచోపి మహీపాల విష్ణుభక్తో ద్విజాధికః। విష్ణుభక్తివిహీనస్తు యతిశ్చ శ్వపచాధమః॥] అనెడు శ్రీభాగవత శ్లోకమురీతిగా భగవద్భక్తి గలవాడు మాలవాడైనను వాడు బ్రాహ్మణుని కంటెను శ్రేష్ఠుడు, బ్రాహ్మణసన్యాసియైనను భగవద్భక్తి లేనివాడు కుక్కమాంసమును భక్షించు మాలవానికంటెను హీనుడుసుమా. [శ్లో॥ దానంచ దద్యాత్ శూద్రోపి పాకయజ్ఞైర్యజేతచ। పిత్ర్యాదికంచ సర్వం వై శూద్రః కుర్వీత తేనవా॥] అనెడి విష్ణుపురాణ శ్లోకమురీతిగా బ్రాహ్మణునికే దానమియ్యవలయు నని జెప్పగూడదు. శూద్రుడైనను భగవద్భక్తి సత్కర్మానుష్ఠానము గలవాడైనయెడల అతడున్ను దానపాత్రుడే. సత్కర్మానుష్ఠానము భగవద్భక్తిగలశూద్రుడు పాకయజ్ఞముచేయవచ్చును. పితృతిథులయందు అతనికి సంతర్పణము చేయవచ్చును. [శ్లో॥ శ్వవిడ్వరాహోష్ట్రఖరైః సంస్తుతః పురుషః పశుః। నయత్కర్ణపథోపేతో జాతు నామ గదాగ్రజః॥] శ్రీమన్నారాయణుని స్మరణచేయనివాడును, అతనినామస్మరణకు చెవిసోకనివాడును, బ్రాహ్మణుడైనను కుక్క, ఒంటె, గాడిదె, పంది, పశువు వీనితో సమానుడగుచున్నాడు. [శ్లో॥ శరవపుః ప్రతిపద్య యతిత్వయి శ్రవణవర్ణన సంస్మరణాదిభిః। నరహరేనభజంతినృణామిదం భృతినదుచ్ఛ్వసితంనిఫలంతతః॥] భగవద్భక్తిలేని జన్మము

ఉచ్ఛ్వాసనిశ్శ్వాసములు గల తోలుతిత్తివలె వ్యర్థమే యగుచున్నది. [శ్లో॥ యస్తుశూద్రో దమే సత్యే ధర్మేచ సతతోద్ధితః। తంబ్రాహ్మణ మహంమన్యే వృత్తేనహి భవేద్విజః] అనెడు శ్రీభారతశ్లోకరీతిగా శూద్రుడైనను సత్యము ధర్మము దమము మొదలగు సద్గుణయులు గలవాడైనయెడల వాడు బ్రాహ్మణుడే, ఎవడున్ను కులమువలన బ్రాహ్మణుడు గాజాలడు. [శ్లో॥ నశూద్రా భగవద్భక్తాః విప్రా భాగవతా స్మృతాః। సర్వవర్ణేషు తేశూద్రా యేహ్యభక్తాః జనార్దనే॥] అనెడు శ్రీభాగవత శ్లోకమురీతిగా భగవద్భక్తుడు శూద్రుడుగాడు, అనగా భగవద్భక్తి లేనివాడే శూద్రుడనబడును. భక్తిగలవారందరున్ను భాగవతులనియు బ్రాహ్మణులనియు చెప్పబడును, అయితే బ్రహ్మక్షత్రియ వైశ్య శూద్రులనెడు నాలుగు జాతులలోనున్న భగవద్భక్తి లేనివారందరున్ను శూద్రులే యగుచున్నారు. [శ్లో॥ నవిశేషోస్తి వర్ణానాం సర్వం బ్రహ్మమిదం జగత్। బ్రహ్మణా పూర్వ సృష్టంహి కర్మభిర్వర్ణతాంగతః॥] అనెడి శ్రీమహాభారతమునందలి శాంతిపర్వతములోని శ్లోకమురీతిగా మొట్టమొదట ఈప్రపంచముసృష్టి అయినప్పుడు ఆదిలో జాతిభేదములు లేవు. బ్రహ్మమువల్ల బుట్టిన సర్వమున్ను బ్రహ్మస్వరూపమే కాబట్టి అందరు బ్రాహ్మణులే. అయితే తర్వాత వారువారు చేయునట్టి సత్కర్మానుష్ఠానములకు తగినట్లుగా జాతిభేదములు కల్పింపబడెను. [శ్లో॥ చాతుర్వర్ణ్యం మయాసృష్టం గుణకర్మవిభాగశః॥] అను భగవద్గీతా వాక్యరీతిని మొట్టమొదట జాతిభేదములు లేవు. అందరున్ను ఒక్క జాతి వారే, అయితే తర్వాత వారివారి గుణములవల్లను, సత్కర్మానుష్ఠానములవల్లను బ్రాహ్మణాది జాతిభేదము లేర్పడినవి. [శ్రుతి॥ నజాతి రాత్మనో జాతి ర్వ్యవహార ప్రకల్పితా] అనెడి నిరాలంబోపనిషత్తు రీతిగా ఆత్మకు జాతిభేదములు లేవు, అయితే లోకులు కల్పించుకొన్నదే గాని, ఆ జాతిభేదములువాస్తవ్యములుగావు. [శ్లో॥ అస్తిచేత్ బ్రహ్మవిజ్ఞానం స్త్రీయోవా పురుషస్యవా, వర్ణాశ్రమా తథాచారః తస్యనాస్త్యేవ సర్వదా] అను ప్రమాణమురీతిగా స్త్రీలకుగాని లేక పురుషులకుగాని యెట్టివారికైనను యే జాతి వారికైనను బ్రహ్మజ్ఞానము గలిగి యుండినయెడల వారికులాచారములు విచారింప గూడదు. వారు బ్రాహ్మణులే, వారిని పూజింప వలయును. ఎట్లనగా, ఋష్యశృంగ మహాఋషి జింకకడుపునబుట్టెను. కౌశికమహాఋషి దర్భయందుబుట్టెను.

జంబుకమహాఋషి నక్కకడుపున బుట్టెను. వాల్మీకిమహాఋషి బోయవాడు. వేదవ్యాసుఁడగు నేను బెస్తదాని కుమారుఁడను. ఓరీ! శుకుడా! నాముత్తాతయగు వసిష్ఠమహాఋషి ఊర్వశి అనెడి వేశ్యకుమారుఁడు. నారదుండు శూద్రస్త్రీ పుత్త్రుఁడు. అగస్త్యమహాఋషి మట్టికలశము నందు బుట్టినవాఁడు. సూతమహాఋషి శూద్రుఁడు మతంగ మహాఋషి మాదిగవాఁడు వీరందరున్ను భగవద్భక్తి బ్రహ్మజ్ఞానమువల్లనే బ్రాహ్మణులైరిగాని జన్మమాత్రమున గాదు. వీరికి జాతిభేదములు తలంచరాదు మఱియు స్త్రీ శూద్రులు, ఈశ్వరాభక్తి సదాచారము బ్రహ్మజ్ఞానము గలవారైనయెడల వారు వేదాధ్యయనము చేయవచ్చును, మైత్రేయి అనెడి స్త్రీ గార్గిఅనెడి స్త్రీ వీరిద్దఱున్ను ఋషిపత్నులు, ఈ స్త్రీలు వేదాధ్యయనము చేసినట్లును వేదమంత్రములుజపించునట్లును వేదమునందే చెప్పబడుచున్నది. మఱియు ధర్మవ్యాధుఁడను బోయవానివద్ద కౌశికుండను బ్రాహ్మణుడు మంత్రోపదేశమును బొందినట్లు భారతములో ఆరణ్యపర్వము నందు జెప్పబడు చున్నది. కాబట్టి స్త్రీలుగాని పురుషులుగాని ఏజాతివారైనను భగవద్భక్తిగలిగియుండిరేనివారే శ్రేష్ఠులు. [శ్లో॥ మాం హిపార్థ వ్యపాశ్రిత్యయేపిస్యుః పాపయోనయః । స్త్రియో వైశ్యాస్తథాశూద్రా స్తేపి యాంతి పరాంగతిమ్ ॥] అను శ్రీ భగవద్గీతా శ్లోకరీతిగా నెంతపాపజాతి యందు బుట్టినవారైనను స్త్రీలు వైశ్యులు శూద్రులు పంచములు మొదలగు వారైనను, సత్యముగా భగవంతుని యందు భక్తిగల వారైనయెడల వారు సత్యముగ మోక్షము జెందగల రనియు, వారే భాగవతులనియు, అన్ని జాతులలో వారే శ్రేష్ఠులనియు జెప్పబడు చున్నది. మఱియు, [శ్లో॥ అయం మంత్రేదికారస్స్యాత్ సర్వస్యచ నశంశయః। బ్రాహ్మణ క్షత్త్రియో వైశ్యో శూద్రోవాప్యంత్యజోపివా॥] ఇట్లు పద్మపురాణమున పార్వతీ పరమేశ్వర సంవాదములో భగవన్నామమును ఒకడు ధ్యానించ వచ్చును, ఒకడు ధ్యానించరాదు అను భేదమును లేదు. బ్రాహ్మణుడు మొదలుకొని మాలవాఁడు వఱకు సకలజాతులవారును ధ్యానింపవచ్చునని చెప్పబడుచున్నది. [శ్లో॥ తిష్ఠదా గచ్ఛతావాపి స్వపతా జాగ్రతాపివా। శయానోపవిశేషేన జప్యా నారాయణస్సదా ॥] పుత్త్రా! శుకా! నిలుచుకొని యుండునప్పుడు నడుచునప్పుడు నిద్రించునప్పుడు మేలుకొనిసకలవ్యవహార

ములుచేయుచుండునప్పుడు పండుకొనియుండునప్పుడుకూర్చుండు నప్పుడు మలమూత్రములు విడుచుచుండు నప్పుడు స్త్రీ సంభోగము చేయునప్పుడు సర్వకాల సర్వదేశ సర్వావస్థలయందు ఈ నారాయణ అష్టాక్షరీ మంత్రమును జపించవచ్చును. ఇప్పుడు చేయవచ్చును. ఇప్పుడుచేయరాదుఅనెడు నిర్బంధము లేదు సుమీ ! [శ్లో॥ సంవిష్టస్త్రీహి స్సదాచారీ అభేద స్సర్వదైవతే!ఆశాపాశవినిర్ముక్తో హ్యేతే మోక్షాధికారిణః] అనెడు పద్మపురాణ శ్లోకమురీతిగా (1) గర్వమును నాశము చేసి అణకువగా నుండుట, (2) సదాచారములు గలవాడుగా నుండుట, (3) నారాయణుడే బ్రహ్మ విష్ణు రుద్రాది సకల దేవతా స్వరూపములుగా నున్నాడని తెలిసి దైవదూషణ దైవభేదము చేయకుండుట, (4) ఆశాపాశమును దెగనడుకుట అనెడి ఈ నాలుగును యెవరు గలిగియున్నారో వారే మోక్షమును జెంద గలరు గాని తక్కిన వారు జెందగలరు. కాబట్టి ఓ శుకా ! నీ వీ నారాయణమంత్రమును జపించుచు దైవభేదమును విడిచిపెట్టి సకలము నారాయణుడే యని తలంచి సదా అతనియందు భక్తిగలిగి యుండుమని శ్రీ మన్నారాయణాష్టాక్షరీ మంత్రమును, భక్తిమార్గంబు సర్వంబును బోధించి మఱియుశుకునితో వేదవ్యాసుం డిట్లనియె.[శ్లో॥ యోగహీనం కథం జ్ఞానం మోక్షదం భవతి ధ్రువమ్॥ తస్మాత్ జ్ఞానంచ యోగంచ ముముక్షుర్దృఢమభ్యసేత్ ॥]అనునట్లు యోగాభ్యాసం

యోగ మార్గము.

లేనివానికి జ్ఞానము సిద్ధింపదు, కాబట్టి మోక్షాపేక్షగలవాడు యోగమును సాంఖ్యతత్త్వ జ్ఞానమును ఈ రెండును తెలిసి యోగ మభ్యసింప వలయును. కాబట్టి ఇదివరకు నీకు భక్తిమార్గంబునుబోధించితిని, ఇక యోగమార్గంబును బోధించు చున్నాను జాగ్రతగా వినుమని యిట్లనియె. [శ్లో॥ శుచౌదేశే ప్రతిష్ఠాప్య స్థిరమాసన మాత్మనః । నాత్యుచ్ఛ్రితం నాతినీచం చేలాజినకుశోత్తరమ్ । తత్రైకాగ్రం మనం కృత్వా యతచిత్తేంద్రియక్రియః ఉపవిశ్యాసనే యుంజ్యాద్యోగమాత్మ విశుద్ధయే।]అనెడి భగవద్గీతరీతిగా పరిశుద్ధమైనచోటున మిక్కిలి పొడుగుగాను మిక్కిలిపొట్టిగాను లేనిసమయముగానుండు భూమిమీదపరిశుద్ధమైన తెల్లనివస్త్రము లేక కృష్ణాజినము పఱచి ఆయాసనము మీద కూర్చొనిమనస్సును చంచలములేకఏకాగ్రహాముగానిల్పి యోగాభ్యాసం చేయవలయును. [శ్లో॥ సమంకాయ శిరోగ్రీవం ధారయన్నచలం స్థిరః।సంప్రేక్ష్య

నాసికాగ్రం స్వం దిశశ్చానవలోకయన్। ప్రశాంతాత్మా విగతభీః బ్రహ్మచారివ్రతే స్థితః మనస్సంయమ్య మచ్చిత్తో యుక్త ఆసీత మత్పరః] అనెడి భగవద్గీతా శ్లోకరీతిగా శరీరమును శిరస్సును కంఠమును సమముగా కదలకుండునట్లునిలుపుచుస్థిర చిత్తముతో తనయొక్క ముక్కుకొనను జూచుచు తక్కినదిక్కులనుజూడక శుద్ధతత్త్వగుణముగలవాడై సకలకోరికలుమాని బ్రహ్మచారివ్రతము నందుండుచు మనస్సును బాహ్యవిషయములందు అంతర్ముఖముగా ద్రిప్పి యిష్టదైవమును గురువును ధ్యానించ వలయును. అటుతర్వాత [శ్లో॥ సర్వ ద్వారాణి సంయమ్య మనో హృది నిరుధ్యచ మూర్ధ్న్యాధాయాత్మనః ప్రాణ మాస్థితో యోగ ధారణమ్।ఓమి త్యేకాక్షరం బ్రహ్మ వ్యాహరన్ మనుస్మరన్ । యః ప్రయాతి త్యజన్ దేహం సయాతి పరమాంగతిమ్.] అనెడి భగవద్గీతా వాక్యరీతిగా ఈ దేహమునందు నవద్వారములను నియమించి మనస్సుచలింపక నిలిపిప్రాణ వాయువును భ్రూమధ్యంబునందు జేర్చి కుంభించి, అనగా అక్కడనే కద లక నిలిపి బ్రహ్మ స్వరూప మగు ఓంకారమును ధ్యానించుచు దశవిధ ప్రణవ నాదంబులను వినుచు, [శ్లో॥ నాభికమలమధ్యే జ్యోతి రానందరూపం - హృదయకమలమధ్యే సూర్యబింబానురూపం - భ్రూయుగ ద్విదళమధ్యే హంసమార్గాను రూపం-దశశతం దళమధ్యే బ్రహ్మమార్గానురూపం-సకల మిద మయోయం స్థూలసూక్ష్మా నురూపం-అహహ పరమపురుష పాతు మాం నారసింహః.] అను ప్రమాణమురీతిగా భ్రూమధ్య మందైనను, లేక లలాటమందుండునట్టిసహస్రాకార పద్మమం దైనను మనస్సును చూపులను ఒక్కటిగా నిలిపి అచ్చట పరంజ్యోతి స్వరూపముగా నుండు పరమాత్మను దర్శించుచు తన్మయంబుగా నుం డుటే యోగ మనబడును, ఈ యోగాభ్యాసమునకు ప్రాణాయామ మును మొట్టమొదట అభ్యసింప వలయును. ఆవల పంచముద్రలను త్రివిధ లక్ష్యంబులను అభ్యసింప వలయును. కాబట్టి ప్రాణాయామ అభ్యాసమును దెలుపు చున్నాను శ్రద్ధతో విను మని యిట్లనియె.

ప్రాణాయామ లక్షణము.

[తేటగీత పద్యము॥ ప్రణవ పంచాక్షరష్టాక్షరాదికముల । మాత్రగా జేసి పూరక మాత్రల కును రెట్టికుంభమున నిల్పి రేచకంబు। నాడిశోధన మట్లు చేయంగ వలయు తేటగీత పద్యము॥ సోముదెస గాలి గొనుచు సుషుమ్న బట్టి । సూరరుదెస వీడి క్రమ్మర సూర్య కళన పింగళంబున గొనిపట్టి విడప నిగుడ। విడువ వలయు యథాశక్తి నుడుగ కెపుడు।]

అను ప్రమాణము రీతిగా ఓంకారము, పంచాక్షరము, అష్టాక్షరము మొదలగు మంత్రంబులలోపల నేదైన నొకమంత్రంబును గురూపదేశంబున గ్రహించి ఆ మంత్రమును ఒక మాత్రగా జేసికొని యెన్నిమాత్రలు పూరించుచున్నామో దానికి రెట్టింతలు కుంభించి ముందు పూరించిన మాత్రలలో సగము మరల బయటికి రేచించుచు ఈప్రకారముగా రేచించుచు పూరించుచు కుంభించుచు సుషుమ్నానాళమందు, అనగా భ్రూమధ్యమందు దన్దృష్టినిలిపి పరంజ్యోతి స్వరూపంబును దర్శింపవలయును. ఎడమ ముక్కున ప్రాణవాయువును పూరించి భ్రూమధ్యంబునందు నిలిపి కుడి ముక్కున విడుచును. మరల కుడిముక్కున పూరించి భ్రూమధ్యమందు నిలిపి యెడమముక్కున బయటికి విడుచుచు ఇట్లు సదా యథాశక్తిగా ప్రాణాయామము చేయవలయును. (1) రేచకమనగా ప్రాణవాయువును బయటికి విడుచుట. (2) పూరక మనగా ప్రాణవాయువును లోపలికి ఈడ్చుట. (4) కుంభక మనగా లోపలికి కీడ్చినవాయువును భ్రూమధ్యమందుకదలక పట్టినిలుపుట, ఈకుంభకము ఊర్ధ్వకుంభకము అధోకుంభకమని రెండువిధములు. (1) లోపలికి పూరించినవాయువును రెండుముక్కులు మూసి భ్రూమధ్యంబున నిలుపుట ఊర్ధ్వకుంభకమనబడును (2) బయటికి విడిచిన వాయువును రెండుముక్కులు మూసి మరల కొంతకాలము లోపలికి ఈడువ కుండుట అధోకుంభకమనబడును. మఱియొకవిధమయిన

అంతర్ప్రాణాయామము.

ప్రాణాయామముగలదు, ఎట్లనగా (1) మూలాధారమునుండి ప్రాణవాయువును షడాధారంబుల మీదుగా బ్రహ్మరంధ్రమునకు తీసుకొనిపోయినిలుపుట రేచక మనబడును, మరల (2) బ్రహ్మరంధ్రము నుండి క్రిందికి షడాధారముగల మార్గముగా మూలాధారంబున తెచ్చిచేర్చుట పూరకమనబడును (3) బ్రహ్మరంధ్రమునందు జేర్చి అచ్చట కొంతకాలమువరకు నిలుపుట కుంభక మనబడును. ఈప్రాణాయామము అంతర్ప్రాణాయామమనబడును. ఈ రెండువిధము లైన ప్రాణాయామంబులలో గురుముఖంబున నేదైనా నొకదాని తెలిసికొని అభ్యసించి ప్రాణవాయువును వశపరచు కొనవలయును, ఇట్లు ప్రాణవాయువును వశపరచుకొనుటే యోగాభ్యాసమునకు ముఖ్యమైన విషయము, ఈప్రాణాయామ అభ్యాసమును

కడుపునిండా అన్నముండునప్పుడు చేయరాదు మలబాధజలబాధలుదీర్చుకొనిన పిమ్మట పరకడుపుగా నుండునప్పుడు అభ్యసించవలయును ముఖ్యముగాప్రాతఃకాలమునందునుసంధ్యాకాలమునందునుఅభ్యసింపవలయును మఱియు ముద్రలలక్షణంబును జెప్పుచున్నాను. విను మని యిట్లనియె.

పంచముద్రలు.

(1) రెండు కన్నులను నొక్కటిగా జేర్చి కదలింపక ముక్కుకొనలో దృష్టి నిలిపి చూచుచుండుట భూచరిముద్ర అనబడును. (2) కన్నులు మూసి యైనను, లేక తెరచియైనను ముఖమును కొంచెము పైకెత్తి నల్లగ్రుడ్డంతయు లోపలికి పొయ్యేటట్లు త్రిప్పి తెల్లగ్రుడ్డుమాత్రము కనుపడునట్లు చేసుకొని లోపల కనుబొమ్మలనడుమ అనగాభ్రూమధ్యంబునకు పై భాగమున నలాటమందు మనస్సును దృష్టిని నిలిపి చిదాకాశంబును జూచు నడుమ చూపునిలిపి మీదనున్న లలాటంబును చూచుచుండుట మధ్యలక్ష్య మనియు, అంతర్లక్ష్యముద్ర అనియు చెప్పబడును. (4) చెవులు కన్నులు ముక్కు రంధ్రములు మూసి భ్రూమధ్యంబునందు మనస్సునిలిపి దశవిధ నాదంబులనువినుచు చిత్కళను దర్శించుచుండుట, షణ్ముఖముద్ర యనబడును. (5) రెండుకన్నులను దెఱచుకొని చూపులను పై కెత్తిభ్రూమధ్యమునం జేర్చిచిత్కళనుదర్శించుచుండుట. బాహ్యఖేచరి, లేక శాంభవీ

త్రివిధదృష్టులు.

ముద్ర యనబడును. మఱియు త్రివిధదృష్టు లెట్లనగా. (1) రెండుకన్నుల రెప్పలను గదియ మూసి భ్రూమధ్యంబునందు దృష్టి నిలిపి చూచుట అమావాస్యదృష్టి యనబడును, ఇది షణ్ముఖముద్రకు సాధనమైనది. (2) ముక్కాలుభాగము కన్నులనుమూసి కాలుభాగము తెరచుకొని భ్రూమధ్యంబునందు దృష్టినిలిపి చూచుట పాడ్యమిదృష్టి అనబడును, ఇది బాహ్యఖేచరి అనగా శాంభవీముద్రకు సాధనము. (3) నల్లగ్రుడ్డంతయు లోపలికిత్రిప్పి తెల్లగ్రుడ్డుమాత్రము బయట కనుపడునట్లుచేసుకొని (తాలుమూల ద్వాదశాంతము వఱకు) అనగా దవడలకు క్రిందనుండు యెముకలు మొదలుకొని కనుబొమలకు పైగా నాలుగంగుళములవఱకు లలా

టంబునందు లోపల దృష్టి నిలిపి చూచుట పౌర్ణమిదృష్టి యనబడును. ఇది అంతర్లక్షేచరిముద్రకు సాధనముగా నుండు నని యోగరహస్యంబు సర్వంబును దెల్పి, నాప్రియమైన పుత్త్రుడా ఓ శుకా! నీవు త్రివిధదృష్టుల చేత పంచముద్రలం బట్టుచు యోగాభ్యాసమును చేయుచుండు మనిఆజ్ఞాపించగా ఆ శుకమహాఋషి తండ్రియాజ్ఞాప్రకారము దీర్ఘవైరాగ్యముతో నీశ్వరవుపాసనయు యోగాభ్యాసమును జేయుచుండగా, ఆ యీశ్వ

అణిమాదిసిద్ధులు.

రుని యనుగ్రహంబువల్లను యోగసిద్ధివల్లను అణిమాది అష్టసిద్ధులు గలిగి మహాప్రభావుండై ప్రకాశించుచుండెను. (1) అణిమ అనగా, అణు ప్రమాణ మైన ప్రాణులందు పరమాణుప్రమాణుడై తాను వ్యాపించి యుండుట (2) మహిమ అనగా, బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వర సదాశివ విరాట్టు పురుషులకంటెను పెద్దవాడై యుండుట. (3) గరిమ అనగా, బ్రహ్మాండము వలె భారముగా నుండుచు లక్షయేనుగులు కట్టియీడ్చినను కదలక మొదల కుండుట, (4)లఘిమ అనగా, మేరుపర్వతమంత పెద్దవాడై యుండినను దూది (లేశము)వలె తేలికగా నుండుట: (5) ప్రాప్తి అనగా, తానుతలచిన మాత్రమున తన కిష్టమైనపదార్థము తనవద్దకు వచ్చునట్లు చేయుట. (6) ప్రాకామ్యము అనగా, స్వర్గమర్త్యపాతాళలోకములందు యెక్కడికిపోవలయునని తలచుచున్నాడో అక్కడికి ఆక్షణంబే అకాశగమనముగాబోయి చేరుట, (7) ఈశత్వము అనగా, సూర్యుడు చంద్రుడు దేవేంద్రుడు మొదలగు సకలదేవతలకును తాను ప్రభువుగా నుండునట్టు చేసికొనుట. (8) వశిత్వము అనగా, మనుష్యులు దేవతలు పులి సింహము మొదలగు మృగములు, పాములు తేళ్లు చీమ దోమ మొదలగు సకలజంతువులను తాను చెప్పినరీతిగా వినునట్లు వశము చేసుకొనుట, ఇవియేఅణిమాదిఅష్టసిద్ధులు,

యోగులు పొందు ఫలము.

[శ్లో॥ ప్రాప్య పుణ్యకృతాం లోకా నుషి శాశ్వతీ స్సమాః। శుచీనాం శ్రీమతాం గేహే యోగభ్రష్టోపి జాయతే। అథవా యోగినా మేవ కులే భవతి ధీమతామ్‌। ఏతద్ధి దుర్లభతరం లోకే జన్మయ దీదృశమ్॥]అను భగవద్గీతరీతిగా యీ యోగము నుండి సంపూర్ణము గాక తప్పినవాడు స్వర్గాది పుణ్యలోకములను శేరి

అచ్చట బహుకాలము సకలసుఖంబు లనుభవించి పిదప భూలోకమునందు ధనవంతులకు బిడ్డగా బుట్టును, లేక జ్ఞానవంతు లగు యోగులవంశమందు బుట్టును, లీట్లు జ్ఞానికైనను లేకధనవంతునకైనను బిడ్డగాబుట్టుట యోగాభ్యాసులకే గలుగును గాని తక్కినవారట్లు పుట్టుట బహుదుర్లభము. [శ్లో॥ తత్రతం బుద్ధిసంయోగం లభతే పౌర్వదైహికమ్ । యతతేచ తతోభూయస్సంసిద్ధౌ కురునందన॥]అను భగవద్గీతరీతిగా యిట్లు యోగభ్రష్టుడై మరణించినవాడు, మరల జ్ఞానివంశంబునం బుట్టి పూర్వజన్మమందు యెక్కడనుండి యోగమును విడిచి భ్రష్టుడైనాడో అక్కడనుండి మరల ఆరంభించి పూర్ణసిద్ధిని పొందగలడు.[శ్రుతి॥ బ్రహ్మణా సహ ముచ్యతే యోగీ॥]అనెడి శ్రుతిరీతిగా యోగమునందు పూర్ణసిద్ధి పొందిన సంపూర్ణయోగి ప్రాణవాయువును బంధించి బ్రహ్మరంధ్రముగుండా ప్రాణమునువిడిచిపెట్టి బ్రహ్మలోకమును జేరి అచ్చట బ్రహ్మదేవునివలన తత్త్వవిచారణము జేసి అద్వైతఅభేదఐక్యజ్ఞానమును గలవాడై ఆత్మానుసంధానం జేయుచు బ్రహ్మదేవుడుండువఱకు అతనితోడ ఆలోకమునందే యుండుచు మహాప్రళయములో బ్రహ్మదేవునితోడ తానున్న శుద్ధ నిరాకారపరబ్రహ్మమునందు ఐక్యమగును. ఎంతకష్టపడి యోగము సాధించినను బ్రహ్మలోకమునందైనను పునర్జన్మము గలుగును. ఈ జన్మము విడిచినతోడనే శుద్ధనిర్గుణ పర

జ్ఞానమార్గము.

బ్రహ్మమందైక్యము గలుగజాలదు.[శ్లో॥ అపిచేదసి పాపేభ్యః సర్వేభ్యః పాపకృత్తమః । సర్వం జ్ఞానప్లవేనైవ వృజినం సంతరిష్యసి॥]అనెడి భగవద్గీతరీతిగా నెట్టి మహాపాపియైనను జ్ఞానమనెడి తెప్పచేత జననమరణసాగరంబును దాటి బ్రహ్మైక్యమను నిజముక్తిని పొందగలడు.—[శ్లో॥ యథైధాంసిసమిద్ధోగ్ని ర్భస్మసాత్ కురుతేర్జున । జ్ఞానాగ్నిస్సర్వకర్మాణి భస్మసాత్కురుతే తథా] అనెడి భగవద్గీతరీతిని అగ్ని యెట్లు కట్టెలను భస్మముగా జేయుచున్నదో, అట్లు జ్ఞానము సర్వకర్మములను నశింపజేసి ముక్తిని జెందునట్లు జేయును. [శ్లో॥ నహి జ్ఞానేన సదృశం పవిత్రమిహ విద్యతే । తత్స్వయం యోగసంసిద్ధః కాలే నాత్మని విందతి॥] అనెడి భగవద్గీతరీతిగా పరిశుద్ధమైన జ్ఞానమునకు సమానము యేదియు లేదు. ఈ జన్మమందైనను పూర్వజన్మమందైనను

పుణ్యకర్మములున్ను ప్రాణాయామాది అష్టాంగయోగములును చేసి ముగించిన పుణ్యాత్ములకే యీ జన్మమున జ్ఞానము సిద్ధించును గాని తక్కిన వారికి సిద్ధింపదు, [శ్లో॥ శ్రద్ధావాన్ లభతే జ్ఞానం తత్పరస్సంయతేంద్రియః । జ్ఞానం లబ్ధ్వా పరాంశాంతిం అచిరేణాధిగచ్ఛతి]అనెడి భగవద్గీతరీతిగా శ్రద్ధగలవాడును, మోక్షాసక్తిగలవాడును, ఇంద్రియములను వశపఱచుకొన్నవాడును, ఈ జ్ఞానమును జెందునుగాని తక్కినవారు జ్ఞానమార్గమును దెలిసికొనజాలరు. జ్ఞానమును పొందినమాత్రమున సకలదుఃఖములు నశించి పరమశాంతి యగు మోక్షమును జెందగలరు. [శ్లో॥ అజ్ఞశ్చాశ్రద్ధధానశ్చ సంశయాత్మా వినశ్యతి । నాయం లోకోస్తి న పరో న సుఖం సంశయాత్మనః॥]అనెడి భగవద్గీతరీతిగా బ్రహ్మజ్ఞానము లేనివాడు జననమరణప్రవాహములో జిక్కి నశించును, ఈ గురువాక్యమునందు నమ్మకము లేనివాడున్ను నశించును, ఈ జ్ఞానమార్గమునందు సందేహములు గలవాడున్ను నశించును, కాబట్టి నీకు సకల సందేహములు నశించి బ్రహ్మజ్ఞానము గలుగుటకుగాను తత్త్వబోధ జేయుచున్నాను శ్రద్ధగలవాడై వినుమని యిట్లనియె. [శ్రుతి॥ సపర్యగాచ్ఛుక్రమకాయమవ్రణ

ప్రపంచ సృష్టి క్రమము.

మస్నావిరం శుద్ధమపాపవిద్ధమ్॥] అనెడి ఈశావాస్యోపనిషత్తురీతిగా, పుత్రా! ఈప్రపంచసృష్టికిముందు వొక్కటియై తనకు రెండవది లేనిదై ఆదిమధ్యాంతములు లేనిదై నామరూపములు లేని శుద్ధనిర్గుణ నిరాకార పరబ్రహ్మమొకటి స్వయంప్రకాశముగా వెలుగుచుండెను.[కందపద్యము॥ అసమానంబ మశబ్దము । రసగంధ స్పర్శరూప రహితం బగుటం బ్రసరించు నింద్రియంబుల । వసంబుగా దొకటి బరమవస్తువు పుత్రా॥]ఈపద్యము భారతము శాంతిపర్వము 4-వ ఆశ్వాసములోనిది, ఓ నా ప్రియపుత్రా! ఆ పరబ్రహ్మము తనకు సమానమైన వస్తువు లేనిది, శబ్దస్పర్శరూపరసగంధములు లేనిది, మనోవాక్కులచేత యిట్టిదట్టిదని చెప్పశక్యముగానిది. [శ్లో॥ సవై న దేవాసుర మర్త్య తిర్యగ్ న స్త్రీ న షండో న పుమాన్ న జంతుః । నాయం గుణః కర్మ న సన్న చాసన్ నిషేధశేషో జయతా దశేషః॥]అనెడి శ్రీభాగవతశ్లోకరీతిగా పరబ్రహ్మము దేవతలు రాక్షసులు మనుష్యులు మృగములు స్త్రీలు పురుషులు షండులు మొదలగురూపములు గానిది. నామములు లేనిది, గుణములు లేనిది, కర్మలు లేనిది, ఆపరబ్రహ్మమునందు [శ్రుతి॥ అజామేకాం లోహితశుక్లకృష్ణాం బహ్వీం ప్రజాం జనయంతీం సరూ

పాదు। అజోహ్యేకో జుషమాణోను శేతే - జహాత్యేనాం భుక్తభోగా మజోన్యః]
అను శ్రుతిరీతిగా ఆపరబ్రహ్మమునందు రజ్జుసర్పమురీతిగా మహాశక్తియొకటి కలిగెను. దానినే మూలప్రకృతి యనియు చెప్పుదురు. అది అమలసత్వ ప్రధాన మలినసత్వ ప్రధానయని రెండురూపంబులాయెను. అమలసత్వ ప్రధానము చంద్రుని యెడబాయని వెన్నెలరీతిగా సదా పరబ్రహ్మమును యెడబాయకుండుచు లోకులకు బ్రహ్మజ్ఞానమును గలిగించుటకు కారణమైనదిగా నుండును, కాబట్టి దానిని అభిన్నాశక్తి యనబడును. మలినసత్వప్రధానము, ఆ పరబ్రహ్మమును యెడబాసి అధోముఖంబై ప్రపంచము సృష్టించుటకు కారణమాయెను, ఇది బ్రహ్మమునుండి యెడబాసినందునభిన్నాశక్తియనబడును. ఈమలినసత్వప్రధానయనెడుశక్తి తెలుపు, ఎరుపు, నలుపు వర్ణములు గలదియై సత్వ రజస్తమోగుణంబులతోడ ప్రకాశించుచు మాయ, అవిద్య, విక్షేప శక్తు లని మూడురూపంబులాయెను. తెల్లనివర్ణమై సత్వ గుణముతో గూడుకొన్నది మాయ యనబడును. ఎఱ్ఱనిదై రజోగుణముతో గూడుకొన్నది అవిద్య యనబడును. నల్లనిదై తమోగుణముతో గూడినది విక్షేపశక్తి యనబడును. (1) సత్త్వగుణము గలది యగుమాయయందు పరబ్రహ్మమురీతిగా ఒక ప్రతిబింబము గలిగెను. ఆ ప్రతిబింబమే ఈశ్వరు డనియు, భగవంతు డనియు, సగుణసాకారబ్రహ్మ మనియు, మాయాశబలిత బ్రహ్మ మనియు జెప్పబడును. [కందపద్యము॥ మాయశబలుండైయటు। సేయక పోరామిభూతసృష్టియొనర్చున్ ।మాయ నెడబాప భూతని । కాయాభావ మగు నిదియు కవిజనముఖ్యా] ఈ పద్యము భారతము శాంతిపర్వము 5-వ ఆశ్వాసములోనిది. ఆమాయాశబలిత బ్రహ్మమగు భగవంతుడు ఆమాయను స్వాధీనముగా జేసికొని మాయావినోదియగుచు త్రిగుణాత్మకుడై బ్రహ్మవిష్ణురుద్ర స్వరూపంబులతోడ ప్రపంచమును సృష్టిస్థితిసంహారములు చేయుచుండును. (2) ఎఱ్ఱనివర్ణమై రజోగుణము గల అవిద్యాశక్తి, నానాభిన్నరూపములుగా ఖండఖండములుగా నుండును. ఈ అవిద్యయందు బ్రహ్మము ప్రతిబింబించెను. ఆప్రతిబింబములే జీవాత్మలనబడును. (3) భగవంతుడు జీవాత్మలకు సుఖదుఃఖాది భోగంబులనుభవించుటకుగాను ప్రపంచము సృష్టింపదలంచి తమోగుణప్రధాన

మగు విక్షేపశక్తిని వీక్షించగా తత్క్షణమే ఆవిక్షేపశక్తినుండి శబ్దతన్మాత్రగా నుండు సూక్ష్మఆకాశభూతము బుట్టెను. దానియందుండి స్పర్శతన్మాత్రగా నుండు సూక్ష్మవాయుభూతమును, దానినుండి రూపతన్మాత్రగా నుండు సూక్ష్మఅగ్నిభూతమున్ను, దానినుండి రసతన్మాత్రగా నుండు సూక్ష్మజల భూతమున్ను, దానినుండి గంధతన్మాత్రగా నుండు సూక్ష్మపృథివి భూతమున్ను, గలిగెను. ఇవియే సూక్ష్మపంచభూతము లనంబడును. ఈ సూక్ష్మ భూతములవలన సకలజీవులు భోగంబు ననుభవించుటకు సాధనంబుగా నుండు సూక్ష్మశరీరము గలిగెను. ఎట్లనగా, ఈ సూక్ష్మపంచభూతములు

సూక్ష్మ శరీర వివరణము.

సత్త్వరజస్తమోగుణములతో గూడుటవలన సత్వసూక్ష్మపంచభూతములనియు, రజస్సూక్ష్మపంచభూతములయు, తమోసూక్ష్మపంచభూతము లనియు మూడువిధములాయెను. అందులో సత్త్వగుణముతో గూడినసూక్ష్మపంచ భూతములు, సత్వసమష్టి సూక్ష్మపంచభూతములనియు, సత్వవ్యష్టి సూక్ష్మ పంచభూతము లనియు రెండువిధము లాయెను. సమష్టి యనగా అఖండ భాగము, వ్యష్టి యనగా ఖండభాగములుగా నగునవి. (*) సత్త్వసమష్టి సూక్ష్మపంచభూతము లొకటిగా జేరి మనస్సుబుద్ధిఅనెడి రెండుతత్త్వములు గలిగెను. సత్త్వవ్యష్టి సూక్ష్మపంచభూతములు ఒక్కొక్కటిన్ని వేఱు వేఱుగా వరుసగా శ్రోత్రము. త్వక్కు, నేత్రము, జిహ్వ, ఘ్రాణము, లనెడి జ్ఞానేంద్రియంబు లాయెను. ఎట్లనగా. (1) సత్త్వవ్యష్టి సూక్ష్మఆకాశము వలన శ్రోత్రమున్ను, (2)సత్త్వవ్యష్టి సూక్ష్మవాయువువలన త్వక్కున్ను, (3) సత్త్వవ్యష్టి సూక్ష్మఅగ్నివలన నేత్రమున్ను.(4)సత్త్వవ్యష్టి సూక్ష్మ జలమువలన జిహ్వయు, (5) సత్త్వవ్యష్టి సూక్ష్మపృథివివలన ఘ్రాణమును గలిగెను. ☞ ఈ యేడుతత్త్వములున్ను సత్త్వగుణముయొక్క అంశము లగుటవలన జ్ఞానేంద్రియంబులగుచున్నవి. రజోగుణముతో గూడిన సూక్ష్మపంచభూతములున్ను, సమష్టివ్యష్టిగా రెండువిధము లాయెను, రజో సమష్టి సూక్ష్మపంచభూతములు ప్రాణాదిపంచ వాయువు లయ్యెను. రజో వ్యష్టి సూక్ష్మపంచభూతములు వేఱువేఱుగా వాక్కు, పాణి, పాదము, గుహ్యము, గుదము, అనెడి కర్మేంద్రియంబు లాయెను. ఎట్లనగా, (1)రజో వ్యష్టి సూక్ష్మఆకాశమువలన వాక్కు పుట్టెను. (2) రజోవ్యష్టి సూక్ష్మ

వాయువువలన పాణికలిగెను. (3) రజోవ్యష్టి సూక్ష్మఅగ్నివలన పాదము కలిగెను. (4) రజోవ్యష్టిసూక్ష్మజలమువలనగుహ్యము పుట్టెను. (5) రజోవ్యష్టి సూక్ష్మపృథివివలన గుదముపుట్టెను.

సూక్ష్మశరీర వివరణ చక్రము.

అపంచీకృత సూక్ష్మపంచ భూతములు.	ఆకాశము.	వాయువు.	అగ్ని.	జలము.	పృథివి.	సత్త్వరజస్సూక్ష్మభూతములు.
సత్త్వసమష్టి సూక్ష్మపంచ భూతములు.	మనస్సు.		బుద్ధి.			అంతరింద్రియములు.
రజస్సమష్టి సూక్ష్మపంచ భూతములు.	సమాన వాయువు.	వ్యాన వాయువు.	ఉదాన వాయువు.	ప్రాణ వాయువు.	అపాన వాయువు.	పంచప్రాణములు.
సత్త్వవ్యష్టి సూక్ష్మపంచ భూతములు.	శ్రోత్రము.	త్వక్కు.	నేత్రము.	జిహ్వ.	ఘ్రాణము.	జ్ఞానేంద్రియములు.
రజోవ్యష్టి సూక్ష్మపంచ భూతములు.	వాక్కు.	పాణి.	పాదము.	గుహ్యము.	గుదము.	కర్మేంద్రియములు.

ఈ పదిహేడు తత్త్వములతో గూడినదే సూక్ష్మశరీరము దీనితో గూడుకొని జీవులు స్థూలశరీరంబుద్వారా సకలభోగంబు లనుభవించుచు

పుణ్యపాపకర్మములు జేయుచు మరణకాలంబున స్థూలశరీరమును విడిచి ఈసూక్ష్మశరీరముతోడ స్వర్గనరకాదిపదవులం జేరుచు అచ్చట వారివారి కర్మానుసారంబుగా సుఖదుఃఖము లనుభవించుచు కర్మ శేషంబునకుగాను మరల భూలోకంబునందు వారివారి పూర్వకర్మపరిపాకముకొద్ది స్థూలశరీరంబునందు వ్యాపించి మనుష్య పశు పక్షి క్రిమి కీటకాది జన్మంబు లెత్తుచుందురు.

☞ ఇట్లు సూక్ష్మశరీరముతో గూడియుండు జీవాత్మలకు స్థూలశరీరమున్ను, ఈ జీవాత్మలు వారివారి కర్మానుసారముగా పదవుల జెందుటకుగాను ౧౪ - భువనములతో గూడిన ప్రపంచమున్ను, మఱియు ఈ జీవాత్మలు అనుభవించుటకు సకలభోగపదార్థములున్ను కలుగజేయుచు ఈశ్వరుడు తమోగుణముతో గూడిన సూక్ష్మపంచభూతములను స్థూలపంచభూతములుగా జేసి ఆస్థూలపంచభూతములను, రెండుగా భాగించి మొదటిభాగమును ౧౪-భువనములతో గూడిన ప్రపంచముగా నిర్మించెను. రెండవభాగము స్థూలపంచభూతములను స్థూలశరీరముగా జేసెను. ఎట్లనగా ఈ తమోస్థూలపంచభూతములను, తమోసమష్టి స్థూలపంచభూతము లనియు, తమోవ్యష్టి స్థూలపంచభూతము లనియు రెండుగా భాగించెను, తమోవ్యష్టిపంచభూతములుఒక్కొక్కటిన్ని నాలుగుభాగములగుచు తక్కిన నాలుగుభూతములతోడ జేరుటవలన ౨౫ తత్త్వములతో గూడిన స్థూలశరీరము గలిగెను. ఎట్లనగా,

స్థూలశరీర పంచీకరణము.

☞ పంచీకరణ మనగా ఒక్కొక్కస్థూలభూతమున్ను ఐదుభాగములగుచు అయిదుతత్త్వము లగుట.

(*) తమోసమష్టి ఆకాశము జ్ఞానమాయెను.
తమోవ్యష్టి ఆకాశము నాలుగుభాగము లాయెను.

(1) ఆ తమోవ్యష్టి ఆకాశములో మొదటి భాగము ఆకాశము, వాయువుతోడం గూడుటవలన మనస్సు పుట్టెను.

(2) ఆ తమోవ్యష్టి ఆకాశములో రెండవభాగము ఆకాశము, అగ్నితోడం గూడుటవలన బుద్ధి పుట్టెను.

(3) ఆ తమోవ్యష్టి ఆకాశములో మూడవభాగము ఆకాశము జలము తోడం గూడుటవలన చిత్తము పుట్టెను.

(4) ఆ తమోవ్యష్టి ఆకాశములో నాలుగవభాగము ఆకాశము,పృథివి తోడం గూడుటవలన అహంకారము పుట్టెను.

ఇట్లు సమష్టివ్యష్టివలన గలిగిన మొత్తము ఈ ఐదున్ను అంతరింద్రియములు. ఇవి ఆకాశపంచీకరణమువలన గలిగినతత్త్వములు—

(*) తమోసమష్టి వాయువు వ్యానవాయువుగా నాయెను.
తమోవ్యష్టి వాయువు నాలుగుభాగము లాయెను.

(1) ఆ తమోవ్యష్టి వాయువులో మొదటిభాగము వాయువు, ఆకాశముతోడం గూడుటవలన సమానవాయువు పుట్టెను.

(2) ఆ తమోవ్యష్టి వాయువులో రెండవభాగము వాయువు, అగ్ని తోడం గూడుటవలన ఉదానవాయువు పుట్టెను.

(3) ఆ తమోవ్యష్టి వాయువులో మూడవభాగము వాయువు, జలము తోడం గూడుటవలన ప్రాణవాయువు పుట్టెను.

(4) ఆ తమోవ్యష్టి వాయువులో నాలుగవభాగము వాయువు, పృథివి తోడం గూడుటవలన అపానవాయువు పుట్టెను.

ఇట్లు సమష్టివ్యష్టివలన గలిగిన మొత్తము ఈ అయిదున్ను పంచప్రాణములనబడును. వాయుపంచీకరణమువలనగలిగినతత్త్వములు.—

(*) తమోసమష్టి అగ్ని నేత్రమాయెను.
తమోవ్యష్టి అగ్ని నాలుగుభాగము లయ్యెను.

(1) ఆ తమోవ్యష్టి అగ్నిలో మొదటిభాగము అగ్ని,ఆకాశము తోడం గూడుటవలన శ్రోత్రము పుట్టెను.

(2) ఆ తమోవ్యష్టి అగ్నిలో రెండవభాగము అగ్ని, వాయువుతోడం గూడుటవలన త్వక్కు పుట్టెను.

(3) ఆ తమోవ్యష్టి అగ్నిలో మూడవభాగము అగ్ని, జలముతోడం గూడుటవలన జిహ్వ పుట్టెను.

(4) ఆ తమోవ్యష్టి అగ్నిలో నాలుగవభాగము అగ్ని, పృథివితోడం గూడుటవలన ఘ్రాణము పుట్టెను.

ఇట్లు సమష్టివ్యష్టివలన గలిగిన మొత్తము ఈ అయిదున్ను జ్ఞానేంద్రియంబులనబడును. ఇవి అగ్నిపంచీకరణము వలన గలిగిన తత్త్వములు.

(*) తమోసమష్టి జలము రసముగా అయ్యెను
తమోవ్యష్టి జలము నాలుగుభాగము లాయెను.

(1) ఆ తమోవ్యష్టి జలములో మొదటిభాగము జలము, ఆకాశముతో కూడుటవలన శబ్దము పుట్టెను.

(2) ఆ తమోవ్యష్టి జలములో రెండవభాగము జలము, వాయువుతో కూడుటవలన స్పర్శము పుట్టెను.

(3) ఆ తమోవ్యష్టి జలములో మూడవభాగము జలము, అగ్నితో కూడుటవలన రూపము పుట్టెను.

(4) ఆ తమోవ్యష్టి జలములో నాలుగవభాగము జలము, పృథివితో కూడుటవలన గంధము పుట్టెను.

ఇట్లు సమష్టివ్యష్టివలన గలిగిన మొత్తము యీ అయిదున్ను పంచతన్మాత్రలనబడును. ఇవి జలపంచీకరణమువలన గలిగిన తత్త్వములు.—

(*) తమోసమష్టి పృథివి గుద కాయెను.
తమోవ్యష్టి పృథివి నాలుగుభాగము లాయెను.

(1) ఆ తమోవ్యష్టి పృథివిలో మొదటిభాగము పృథివి, ఆకాశముతో కూడుటవలన వాక్కు పుట్టెను.

(2) ఆ తమోవ్యష్టి పృథివిలో రెండవభాగము పృథివి, వాయువుతో కూడుటవలన పాణి పుట్టెను.

(3) ఆ తమోవ్యష్టి పృథివిలో మూడవభాగము పృథివి, అగ్నితో కూడుట వలన పాదము పుట్టెను.

(4) ఆ తమోవ్యష్టి పృథివిలో నాలుగవభాగము పృథివి, జలముతో కూడుటవలన గుహ్యము పుట్టెను.

ఇట్లు సమష్టివలవ గలిగినమొత్తము యీ అయిదున్ను కర్మేంద్రియములనబడును. ఇవి పృథివిపంచీకరణమువలన గలిగిన తత్త్వములు.

ఇట్లు ఒక భూతముయొక్క భాగము మఱియొకభూతముతో జేరుట వలన గలిగిన యీ స్థూలశరీర తత్త్వములు ఇన్ని ఆయా భాగము దానిదాని నిజభూతములో జేరినయెడల సను స్తత త్త్వములు లయించును మఱియు నిదిగాక,—

[శ్లో॥ ఆకాశాదీని భూతాని-పంచ తేషాం ప్రకీర్తితాః॥ గుణాశ్శబ్దాదికం పంచ-పంచ కర్మేంద్రియాణి చ। జ్ఞానేంద్రియాణి పంచైతే-ప్రాణాది దశవాయవః। మనోబుద్ధిరహంకార-చిత్తంచేతిచతుష్టయం। తేషాం కారణభూతైకా-ఽవిద్యాష ట్త్రింశతఃపశుః॥ విశ్వస్య జగతః॥ కర్తా-పశో రస్య పరశ్శివః] అనునట్లు పంచభూతములు ౫-ను, పంచ

స్థూలశరీర పంచీకరణ చక్రము.

ఆకాశము.	వాయువు.	అగ్ని.	జలము.	పృథివి.	ఇవి తమోగుణ పంచభూతములు.
జ్ఞానము	మనస్సు.	బుద్ధి.	చిత్తము.	అహంకారము	ఇవి ఆకాశపంచీకరణములు, అంతఃకరణములు.
సమాన.	వ్యాన.	ఉదాన.	ప్రాణ.	అపానములు.	ఇవి వాయువు పంచీకరణము ఇవియే పంచ ప్రాణములు.
శ్రోత్రము.	త్వక్కు.	నేత్రము.	జిహ్వ.	ఘ్రాణము.	ఇవి అగ్ని, పంచీకరణములు ఇవియే జ్ఞానేంద్రియంబులు.
శబ్దము.	స్పర్శము.	రూపము.	రసము.	గంధము.	ఇవి జలపంచీకరణము, ఇవియే పంచతన్మాత్రలు
వాక్కు.	పాణి.	పాదము.	గుహ్యము.	గుదము.	ఇవి పృథివిపంచీకరణము ఇవియే కర్మేన్ద్రియమ్లు.

తన్మాత్రలు ౫-ను, కర్మేంద్రియంబులు ౫-ను, జ్ఞానేంద్రియంబులు ౫-ను, ప్రాణ అపాన ఉదాన సమాన వ్యాన నాగ కూర్మకృకర దేవదత్తధనంజయము లనెడి ప్రాణవాయువులు ౧౦-ను, అంతఃకరణములు ౪-ను, అవిద్య ౧-న్ని, జీవుడు ౧-న్ని, మొత్తము ౩౬ స్థూలశరీరతత్త్వము లని

కొందరు చెప్పుదురు. ఈ-౨౫ తత్త్వములతో గూడినదే ఈ స్థూలశరీరము. జీవుడు సూక్ష్మశరీరముతో గూడుకొని ఈ స్థూలము శరీరమునందు వ్యాపించి దీనిద్వారా సకలకర్మములు చేయుచు ఆ కర్మమువలన గలిగిన సుఖదుఃఖంబు లనుభవించుచు మరల మరణించి ఈ స్థూలశరీరమును విడిచిపెట్టి సూక్ష్మశరీరముతోడ స్వర్గనరకాదిపదవులం జేరుచు అచ్చట నుండి పూర్వకర్మానుసారముగా మరల ఈ భూలోకమునందు తల్లిగర్భము నందు స్థూలశరీరంబులో వ్యాపించి ఆ తల్లిగర్భమునందుండి శిశువుగా భూమిమీదజన్మించుచు, ఇట్లు జననమరణసాగరంబున మునిగి మోక్షముం జెందక దుఃఖించుచుండును.

పంచభూతత్త్వకదంబము.

(1) జ్ఞానము, సమానము, శ్రోత్రము, శబ్దము, వాక్కు ఈ అయిదున్ను ఆకాశభూతములో చేరియుండుటవలన ఇవి ఆకాశకదంబము, లేక ఆకాశపంచక మనబడును.

(2) మనస్సు, వ్యానము, త్వక్కు, స్పర్శము, పాణి ఈ యైదున్ను వాయువు భూతములో చేరియుండుటవలన, ఇవి వాయుకదంబము, లేక వాయుపంచక మనబడును.

(3) బుద్ధి, ఉదానము, నేత్రము, రూపము, పాదము, ఈ ఐదున్ను అగ్ని భూతములో చేరియుండుటవలన, ఇవి అగ్నికదంబము; లేక అగ్ని పంచక మనబడును.

(4) చిత్తము, ప్రాణము, జిహ్వ, రసము, గుహ్యము, ఈ అయిదున్ను జలభూతములో చేరియుండుటవలన, ఇవి జలకదంబము; లేక జల పంచక మనబడును.

(5) అహంకారము, అపానము, ఘ్రాణము, గంధము, గుదము ఈ అయిదున్ను పృథివి భూతములో చేరియుండుటవలన, ఇవి పృథివి కదంబము; లేక పృథివిపంచక మనబడును.

జీవవ్యవహారములు.

ఈ జీవుడు అంతఃకరణములతో గూడుకొని పంచప్రాణవాయువుల సహాయమువలన జ్ఞానేంద్రియంబులందు వ్యాపించి శబ్దాది పంచతన్మాత్ర లనెడి విషయంబుల నెఱింగి కర్మేంద్రియంబులద్వారా సకలకార్యములు చేయుచుండును. ఎట్లనగా,—

(1) జీవుడు కూటస్థుడను అధిదేవతవలన ప్రేరేపింపబడినవాడై నాభిస్థానములోనుండెడి సమానవాయువు సహాయమువలన శ్రోత్రమునందు వ్యాపించి శబ్దములను వినుచు వాక్కుతో మాట్లాడుచుండును.

(2) మనస్సునకు చంద్రుడు అధిదేవత, ఈయధిదేవతవలన ప్రేరేపింపబడిన దగుచు మనస్సు చలించును, అట్లు చలించిన మనస్సు జీవునితోడ కలసికొనగా నాజీవుడు ఈ మనస్సుతోడ గూడుకొని దేహమంతయువ్యాపించియుండు వ్యానవాయువుసహాయముచే (త్వక్కంతయు) అనగా శిరస్సు మొదలు పాదములవరకుండు చర్మమంతట సర్వత్ర వ్యాపించి [ఉష్ణము శీతము కఠినము మృదువు] అనెడి నాలుగు విధములగు స్పర్శములను యెఱింగి పాణితో పట్టుట, ఎత్తుట ఇచ్చుట పుచ్చుకొనుట, కొట్టుట, వ్రాయుట, పిసుకుట మొదలగు కార్యము చేయుచుండును.

(3) బుద్ధికి బృహస్పతి అధిదేవత ఈయధిదేవత ప్రేరేపింపబడినదిగుచు బుద్ధి చలించును, అట్లు చలించి జీవునితోడ గూడుకొనగా జీవుడు బుద్ధితో కలిసికొని కంఠస్థానమందుండు ఉదానవాయు సహాయమువలన నేత్రములందు వ్యాపించి [తెలుపు ఎఱుపు నలుపు పసుపుపచ్చమిశ్రవర్ణము పొడుగు పొట్టి లావు సన్నము] అనునట్టి దశవిధ రూపంబులను యెఱింగి పాదముతో నడచుట, పరుగెత్తుట, నిలుచుట, కూర్చుండుట, ఆడుట మొదలగు కార్యములు చేయుచుండును.

(4) చిత్తమునకు క్షేత్రజ్ఞు డధిదేవత, ఈ అధిదేవతవలన ప్రేరేపింపబడినదగుచు చిత్తము చలించును అట్లు చలించి జీవునితోడగూడుకొనగా జీవుడా చిత్తముతో గూడి హృదయస్థానమందుండు ప్రాణవాయువు సహాయమువలన జిహ్వయందు వ్యాపించి [ఉప్పు పులుసు కారము తీపు చేదు వగరు] అనెడు ఆఱురసంబుల నెఱుగుచు అన్నపానంబుల భుజించుచు గుహ్యేంద్రియముద్వారా సంభోగానందంబును జెందుచు శుక్లశోణితంబులను మూత్రంబును విడుచుచుండును.

(5) అహంకారమునకు రుద్రుడు అధిదేవత. ఈ అధిదేవతవలన ప్రేరే పింప బడిన దగుచు అహంకారము చలించును. అట్లు అహంకారము చలించి జీవునితో గూడుకొనగా జీవుడు ఆ యహంకారముతోడ గూడుకొని గుదస్థానమందుండు అపానవాయువు సహాయమువలన ఘ్రాణేంద్రియమందు వ్యాపించి (మంచివాసన చెడ్డవాసన) అనెడు రెండువిధము లగు గంధంబులను యెఱింగి గుదముద్వారా మల మును విసర్జించు చుండును.

జ్ఞా నేం ద్రి యం బు లు.

(1) శ్రోత్రము, ఇది ఆకాశములో సంబంధమైన తత్త్వము గనుక ఆకాశగుణమగు శబ్దమును మాత్రము ఎఱుగుచుండును. (2) త్వక్కు, ఇది వాయువులో సంబంధమైన తత్త్వము గనుక వాయుగుణమగు స్పర్శమును మాత్రము యెఱుగుచుండును (3) నేత్రము, ఇది అగ్నిలోసంబంధమైన తత్త్వము గనుక అగ్నిగుణంబగు రూపంబునుమాత్ర మెఱుగుచుండును. (4) జిహ్వ, ఇది జలములో సంబంధించిన తత్త్వము గనుక జలగుణంబగు రసంబును మాత్రము యెఱుగుచుండును. (5) ఘ్రాణము, ఇది పృథివిలో సంబంధించిన తత్త్వము గనుక పృథివిగుణమగు గంధంబుమాత్ర మెఱుగు చుండును. జ్ఞాన మనగా యెఱుగుట. ఈ జ్ఞానేంద్రియంబులు ఒక్కొక్క టిన్ని ఒక్కొక్క విషయమును యెఱుగుటవలన జ్ఞానేంద్రియములనబడును. జ్ఞానేంద్రియంబు లైదున్ను యేది యేది యే యే భూతములో సంబంధిం చినదో ఆయాభూతనుయొక్క గుణంబును ఆయాజ్ఞానేంద్రియంబు లెఱుగు చుండును గాని తక్కినవాటిని యెఱుంగజాలదు.

క ర్మేం ద్రి యం బు లు.

(1) వాక్కు; ఇదిమాట్లాడుట నములుట మ్రింగుట కఱచుట మొద లగు కార్యములు చేయుచుండుట. (2) పాణి, ఇదియిచ్చుట పుచ్చుకొనుట మొత్తుట మొదలగు కార్యములు చేయుచుండును. (3) పాదము, ఇదినడ చుట నిలుచుట పరుగెత్తుట మొదలగు కార్యములు చేయుచుండును. (4) గుహ్యము, ఇదిసంభోగించుటశుక్ల శోణితమూత్రముల విసర్జనకార్యములు చేయుచుండును. (5) గుదము, ఇది మలమును బయటికిత్రోయుచుండును.

కర్మమనగా ఒకకార్యము ఈ కర్మేంద్రియంబులైదున్ను ఒక్కొక్కటిన్ని ఒక్కొక్క కార్యమును జేయుచుండుటవలన ఇవికర్మేంద్రియంబులనబడును.

ఈ దేహమునందలి అంగతత్వములును ఒక్కొక్క తత్వమును ఒక్కొక్క అధిదేవత ప్రేరేపణచే అది యది దానిదాని కార్యములు చేయుచుండును. ఆ తత్త్వములను ఆధ్యాత్మికము లనియు, వానికార్యములను ఆధిభౌతికములనియు, వాని అధిదేవతలను ఆధిదైవికములనియు జెప్పబడును.

సంఖ్య	ఆధ్యాత్మికము.	ఆధిభౌతికము.	ఆధిదైవికము.
1	జ్ఞాత.	సకలము యెరుగు జ్ఞానము.	కూటస్థుడు.
2	మనస్సు.	సంకల్ప, వికల్పములు.	చంద్రుడు.
3	బుద్ధి.	నిశ్చయించుట.	బృహస్పతి.
4	చిత్తము.	చపలించుట.	క్షేత్రజ్ఞుడు.
5	అహంకారము.	దురభిమానము.	రుద్రుడు.
6	సమానవాయువు.	ఇది నాభిస్థానమందుండుచు మనముతినెడి అన్నము మొదలైనవానిని పచనము చేయును.	జయుడు.
7	వ్యానవాయువు.	ఇది శరీరమంతట వ్యాపించుచు అన్నరసమును నాడులకు పంచిపెట్టును.	విశ్వయోని
8	ఉపానవాయువు.	ఇది కంఠస్థానమందుండుచు అన్నము మొదలైన దానిని భక్షించునట్లు చేయును.	అజుడు.
9	ప్రాణవాయువు.	ఇది హృదయస్థానమందుండుచు ఉచ్ఛ్వాస నిశ్వాసములుగా నాసికారంధ్రములగుండా బైటికిలోపలికి వచ్చుచు పోవుచుండును. ఇట్లు దినమొకటింటికి 21,600 శ్వాసములునడచుచుండును, ఇదియుండుటవల్లనే జీవించియుందురు.	విశిష్టుడు.
10	అపానవాయువు.	ఇది గుదస్థానమందుండుచు మలమును బయటికిత్రోసి మరల గుదద్వారమును బిగించును.	విశ్వకర్త
11	శ్రోత్రము.	త్రివిధ శబ్దములను వినుట.	దిక్కులు.
12	త్వక్కు.	నాలుగువిధములగు స్పర్శములనుయెరుగుట.	వాయువు.
13	నేత్రము.	దశవిధ రూపములను చూచుచుండుట.	సూర్యుడు.
14	జిహ్వ.	ఆరువిధములగు రసములను రుచిచూచుట.	వరుణుడు.
15	ఘ్రాణము	త్రివిధగంధములను వాసనచూచుట.	అశ్వినులు.
16	శబ్దము.	ఏకదేశశబ్ద గ్రహణము.	సదాశివుడు.
17	స్పర్శము .	ఏకదేశస్పర్శ గ్రహణము.	ఈశ్వరుడు.
18	రూపకము.	ఏకదేశరూప గ్రహణము.	రుద్రుడు.
19	రసము.	ఏకదేశరస గ్రహణము.	విష్ణువు.

సంఖ్య	ఆధ్యాత్మికము.	ఆధిభౌతికము.	ఆధిదైవికము.
20	గంధము.	ఏకదేశగంధ గ్రహణము.	బ్రహ్మ.
21	వాక్కు.	మాట్లాడుట.	అగ్ని.
22	పాణి.	ఇచ్చుట, పుచ్చుకొనుట.	ఇంద్రుడు.
23	పాదము.	వచ్చుట, పోవుట.	ఉపేంద్రుడు.
24	గుహ్యము.	సంభోగించుట, శుక్లశోణితము అను మూత్రమును విడుచుట.	బ్రహ్మ.
25	గుదము.	మలవిసర్జనము చేయుట.	మృత్యుదేవత.

జీవేశ్వరుల శరీర వివరము.

(1) ఈశ్వరుడు మాయాప్రతిబింబుడు గాన ఈశ్వరునకు మాయ కారణ శరీర మనబడును. ఇదే యితనికి సుషుప్తి అవస్థ ఆనంద మయకోశ మనబడును ఈశ్వరుడు యీ కారణశరీరముతో గూడి నప్పుడు ఇతనిని అంతర్యామి లేక అవ్యాకృతుడు అనబడును.

(2) ఈశ్వరుడు సూక్ష్మశరీరముతో గూడినప్పుడు ఇతనికి యిదే స్వప్నావస్థ యనబడును. ఈశ్వరుడు సూక్ష్మశరీరముతో గూడినప్పుడు ఇతనిని హిరణ్యగర్భు డనబడును. ఈ సూక్ష్మశరీరములో పంచప్రాణములు, మనస్సు, బుద్ధి ఈ మూడున్ను చేరియుండుట వలన దీనిలో ప్రాణమయకోశము, మనోమయకోశము, విజ్ఞానమయకోశమున్ను ఒకటిగా జేరియున్నవి.

(3) ఈశ్వరునకు సమష్టి స్థూలభూత పంచీకరణం బగు ఈ మహాప్రపంచమే స్థూలశరీర మగుచున్నది. ఇదియే యితనికి జాగ్రదావస్థ అనియు, అన్నమయకోశమనియు, జెప్పబడును. ఈశ్వరుడు యీ స్థూలశరీరముతో గూడినప్పుడు యితనిని విరాట్టు అనబడును.

(4) ఈ శరీరంబులందు యీ యీశ్వరునకు అధిష్టానముగా బ్రహ్మము వసించుటవలన ఆ బ్రహ్మమే పరమాత్మ, సర్వసాక్షి అనబడును.

(1) జీవుడు అవిద్యాప్రతిబింబము గాన ఆ జీవునకు అవిద్యయే కారణ శరీర మనబడును. జీవుడు దీనితోడ గూడునప్పుడు ప్రాజ్ఞు డనబడును. ఈ కారణశరీరమే జీవునకు నిద్రావస్థ అనియు, ఆనంద మయకోశ మనియు జెప్పబడును.

(2) జీవుడు సూక్ష్మశరీరముతో గూడినప్పుడు ఇతనిని తైజసు డనబడును, ఈ సూక్ష్మశరీరమే జీవునకు స్వప్నావస్థ యగును. ఈ సూక్ష్మశరీరము పంచప్రాణములు, మనస్సు, బుద్ధి, రూపంబులతో యీ జీవుని ఆవరించుకొని యుండుటవలన దీనిని ప్రాణమయ, మనోమయ, విజ్ఞానమయ కోశము లనబడును.

(3) జీవుడు స్థూలశరీరముతో గూడునప్పుడు, ఇతనిని విశ్వుడనబడును, యీ స్థూలశరీరమే యితనికి జాగ్రదావస్థ యనియు, అన్నమయ కోశ మనియు జెప్పబడును.

(4) ఈ శరీరంబులందు యీ జీవునికే అధిష్ఠానముగా బ్రహ్మము వసించుటవలన ఆ బ్రహ్మమే ఆత్మ, కూటస్థుడు జీవసాక్షి అనబడును.

☞ ఈశ్వరునికి శరీరత్రయమున్ను యిచ్ఛామాత్రముచేత గలిగెను. అనగా తాను మాయావినోదియై ప్రపంచమును సృష్టిస్థితిసంహారములు చేయవలయు నని తలచినందువలన తనకు తానే యీశరీరత్రయమును ధరించి సగుణుడై హరిహరాది దేవతారూపములు గలవాడై దుష్టనిగ్రహ శిష్టపరిపాలనంబు జేయుచు క్రీడించుచుండును, ☞ అయితే జీవునికిమాత్రము వాని కర్మానుసారముగా యీశ్వరునివలన వానికి శరీరత్రయము గలిగెను.

అపవాదయుక్తి లక్షణము.

[శ్రుతి॥ తస్మాత్తమః సంజాయతే-తమసో భూతాది ర్భూతాదేః] అనెడు సుబాలోపనిషత్తురీతిగాను, మఱియు, [శ్రుతి॥ అద్వైతం ద్వైత మిత్యాహు-స్త్రిధాతం పంచధా తథా। బ్రహ్మాద్యం స్థావరాంతంచ-పశ్యంతి జ్ఞానచక్షుషః॥ త మేక మేవ పశ్యంతి-పరిశుభ్రం విభుం ద్విజాః।యస్మిన్ సర్వమిదం ప్రోతం-బ్రహ్మస్థావరజంగమమ్॥ తస్మిన్నే వలయం యాతి-స్రవంత్య సాగరే యథా।యస్మిన్ భావాః ప్రలీయంతే-లీనాశ్చ వ్యక్తతాం యయుః। పశ్యంతి వ్యక్తతాం భూయో జాయంతే బుద్బుధా ఇవ॥]అనెడు మంత్రికోపనిషత్తురీతిగాను, వత్సా! శుకా! సముద్రమే తరంగములుగాను నదులుగానుఅయినట్లు అఖండసచ్చిదానందపరబ్రహ్మమే యిట్లుజీవేశ్వర జగత్తులుగా నగుచున్నవి. ఇదే అధ్యారోపయుక్తి యనబడును. కాబట్టి సర్వము బ్రహ్మమే, ఐతే రూపముతో దోచుట మరల రూపము లేక మఱిగిపోవుట అను వికారములు కల్పితంబు లగు తరంగంబులకు గలదు

గాని అధిష్ఠానమగు సముద్రము యేవికారములులేకనిశ్చలముగా నుండునట్లు కల్పితంబులగు జీవేశ్వరజగత్తులకు వుత్పత్తి నాశములుగలదు గాని వానికి అధిష్ఠానముగా నుండు పరబ్రహ్మము యేవికారములు లేక నాశరహితమై యుండును ఇదే అపవాదయుక్తి యనబడును.

ఆత్మానాత్మవివేకము.

ప్రేతముగా బోవునట్టి ఈస్థూలశరీరము నీవుగావు. ఎందువల్లననగా, పంచభూతములు జడములు, ఈస్థూలశరీరము ఆ పంచభూతముల వలన గలిగినది గాన అది నీవు గావు మనోబుద్ధిఅహంకారములు నీవుగావు; స్థూలసూక్ష్మకారణము లనెడి శరీరత్రయము నీవు గావు. మనస్సు మొదలగు ౨౪-తత్త్వములున్ను నీవు గావు. ఇవి యన్నియు నిన్ను యెఱుగజాలదు. ఇవి జ్ఞానము లేనివి గాన జడము లనియు క్షేత్రమనియు, క్షరమనియు, అనాత్మ యనియు చెప్పబడును. [పద్యము॥ దేహంబనియెడు నెరవున। నూహించును బుధుడు దానుండుగ్ గాష్ఠ। స్వాహాప్రియ క్రియం బురుషుఁడు। సోహ మనిన కౌస్తు రుద్ర యతనిఁ గను టగుగ్॥] అనుచు భారతము అనుశాసనికపర్వమున ౪-వ ఆశ్వాసములో హరసనత్కుమార సంవాదంబు నందు చెప్పబడిన పైపద్యమురీతిగా, కట్టెలందుండు అగ్నిరీతిని ఈ దేహమందు యేదైతే వుండుచు (సోహం సోహం) ఆబ్రహ్మమే నేను ఆబ్రహ్మమే నేను అని పలుకుచు, నా దేహము, నాకన్ను నాముక్కు నామనస్సు నాప్రాణము నాబుద్ధి యని ఈ దేహేంద్రియాది సకల తత్త్వములను యెఱుగుచున్నదో, ఆజ్ఞానస్వరూప మగు వస్తువే జీవు డనబడును. అతడు జ్ఞానస్వరూపు డగుటవలన చిత్తుఅనియు, క్షేత్రజ్ఞు డనియు, అక్షరు డనియు, పురుషు డనియు చెప్పబడును. అట్టి ౨౫ వ తత్త్వమగు జీవుడే నీవు గాని ఈ ౨౪-తత్త్వములతో గూడిన శరీరత్రయము నీవు గావు.

జీవస్వరూపవిచారణ.

శుకా! అంతఃకరణము అనగా మనసు, దాని కధిష్ఠానచైతన్యమగు ఆత్మ, ఆ యంతఃకరణమునందు ప్రతిబింబించిన (చిదాభాసుడు) అనగా ప్రతిబింబచైతన్యమును ఈ మూడున్ను కాగిన యినుపముద్దవలె వొకటిగా జేరి జీవు డనబడును, ఈమూటిని జేర్చక అంతఃకరణమును మాత్రము జీవు డని

చెప్పుద మన్న యెడల, అది జ్ఞానములేని జడపదార్థము గాన దానినిజీవుడన్న యెడల ఘటము మొదలైన జడపదార్థములనున్నుజీవుడనవలయును. కాబట్టి అంతఃకరణమును జీవుడనగూడదు. ఐతే ఘటము స్వచ్ఛమైనది గాదు కాబట్టి దానిని జీవుడనరాదు, అంతఃకరణము స్వచ్ఛమైనది గనుక దానిని జీవుడని చెప్పుదమన్న పక్షమున, అద్దమున్ను స్వచ్ఛమైనపదార్థము కాబట్టి దానిని జీవు డనవలయును. ఐతే అద్దము బాహ్యపదార్థము గనుక దానిని జీవుడనరాదు. అంతఃకరణము అంతర్పదార్థము కాబట్టి దానినిజీవుడనిచెప్పుదమన్న యెడల, అంతఃకరణమురీతిగా ఇంద్రియములున్ను అంతర్పదార్థములే గాన వాటినిన్ని జీవు డనవలయును కాబట్టిఅంతఃకరణమును జీవు డనరాదు. మఱియు జీవుడు (చేతనుడు)అనగా నేనుచేయుచున్నాను; నేను అనుభవించు చున్నాను, అనెడి కర్తృత్వజ్ఞానము గలవాడుగా నున్నాడు;అంతఃకరణముఆకర్తృత్వజ్ఞానము లేనిజడపదార్థముగానదానిని జీవు డనరాదు. అయితే అంతఃకరణప్రతిబింబమును జీవుడని చెప్పుదమన్న యెడల, అద్దమున్ను దానిలోనిప్రతిబింబమున్ను యెట్లుజడపదార్థములుగా నున్నదో, అట్లు అంతఃకరణమున్ను ప్రతిబింబమున్ను జడము లగుచున్నది కాబట్టి దానిని జీవు డనరాదు. (ఆత్మా నిర్వికారో నిరంజనః-అయమాత్మా బ్రహ్మ) అను శ్రుతిరీతిగా పరబ్రహ్మమగుఆత్మ; కర్తృత్వాదివికారములు లేక నిర్వికారమై సాక్షిమాత్రముగా నున్నదిగాన అట్టి ఆత్మను జీవుడనరాదు. ఐతే అంతఃకరణమును,దానియందు దోచిన ప్రతిబింబమునుఈరెంటిని ఒక్కటిగా జేర్చి జీవు డని చెప్పుద మన్న యెడల, ఈ రెండున్నురజ్జుసర్పము రీతిగా కల్పితంబులగుటవలన యివి మిథ్య లగుచున్నవి, అప్పుడు జీవుడు ముక్తి పొందుచున్నా డనుమాటకు విరోధ మగుచున్నది. అందువలన ముక్తులెవ్వరు లేక పోవలసివచ్చును. కాబట్టిఅంతఃకరణమును,దాని ప్రతిబింబమును ఈరెంటిని జీవు డనరాదు. అయితే అధిష్ఠానచైతన్యమగు ఆత్మను,అంతఃకరణ ప్రతిబింబమును యీరెంటిని ఒక్కటిగాజేర్చి జీవుడని చెప్పుద మన్నయెడల, ఆకాశమునందలి చంద్రుడున్ను,దానిరీతిగాప్రతిబింబించిన జలచంద్రుడున్ను చలించుటలేదు. ఐతే జలము చలించుట వలన జలచంద్రుండు చలించునట్లు తోచును గాని వాస్తవముగా జలచంద్రుడు చలించుట లేదు.అట్లుఅధిష్ఠాన పరబ్రహ్మమగుఆత్మయు,ప్రతిబింబమున్ను

చలింపనివారు యేవికారములు లేనివారు. అయితే పాదరసమువలెఅంతః కరణము చలించుటవలన దానియందు దోచిన ప్రతిబింబమున్ను చలించునట్లు తోచుచుండును గాని వాస్తవముగా అంతఃకరణ ప్రతిబింబము చలించుట లేదు కాబట్టి ఆ ప్రతిబింబము కర్తృత్వాది యేవికారములు లేనిది, కాబట్టినిర్వికారమైన ఆత్మను, ప్రతిబింబమును ఒకటిగా జేర్చి జీవుడని చెప్పరాదు. అయితే అంతఃకరణమును,దాని కధిష్ఠానమగు ఆత్మను ఈ రెంటిని ఒకటిగా జేర్చి జీవు డని చెప్పుదమన్న ఆత్మ సకల పదార్థములందునుఅధిష్ఠానముగా నిండి యుండుటవలన అద్దమునందును అధిష్ఠానముగా నిండి యుండునుగదా ! అప్పుడు ఆయధిష్ఠాన మగు ఆత్మను, అద్దమును ఈ రెండును ఒకటిగా జేర్చి జీవుడనవలయును. ఈ రెంటికిన్ని (కర్తృత్వ భోక్తృత్వ వికారములు) అనగా నేను చేయుచున్నాను, నేను అనుభవించుచున్నాను; నేను నాది యనెడి అహంకార మమకారములు లేదు గనుక ఈ రెంటిని జీవుడనరాదు. అట్లు అధిష్ఠాన చైతన్య మగు ఆత్మను,అంతఃకరణమునున్ను ఈ రెంటిని జేర్చి జీవు డనరాదు. అయితే [శ్రు॥ ఆత్మేంద్రియమనో యుక్తం భోక్తేత్యాహుర్మనీషిణః॥]అనెడికఠోపనిషత్తురీతిగాఅంతఃకరణముదానికధిష్ఠానమగు ఆత్మ, అంతఃకరణప్రతిబింబము ఈ మూడున్ను ఒకటిగా జేరియే జీవు నడబడు చున్నది [కందపద్యము॥ ఇనరూపము జలమున దో। చినక్రియ బుద్ధిప్రతిబింబసిద్ధత వెలుగొం। దినయాత్మను పరమార్థత।గను సత్త్వస్థులకు నిజము గానంగదగున్॥] అనెడి భారతములోని శాంతిపర్వమునందలిపద్యమురీతిగాను, [కందపద్యము॥ క్షేత్రజ్ఞు డనగ ని●ల। గాత్ర వ్యాప్తత్వ మహిమ గలిగి సమీరా। సూత్రణమున జీవుండును। గోత్రమునై సర్వవర్తకుం డగు చుండున్।] అనెడి భారతములో శాంతి పర్వము 4-వ ఆశ్వాసమునందు చెప్పబడి యుండు పద్యము రీతిగాను, సూర్యకాంతశిలను సమీపించిన కసాది చిలించునట్లున్ను, అగ్నిసంబంధమగు కట్టెలు అగ్నిరీతిగా పదార్థములను దహించునట్లున్ను, అధిష్ఠాన పరబ్రహ్మమగు ఆత్మసత్తామాత్రమువలన దానిం జేరిన ప్రతిలింబము, ఆత్మరీతిగానే జ్ఞానస్వరూపు డగుచు జీవు డనబడుచు ప్రాణవాయువుతో గూడి సకలశరీరములందు వ్యాపించి అంతఃకరణ సంగమంబువలన భ్రమించి కీజీవస్వరూపము మిథ్యయనియు, ఆత్మస్వరూపమే తన నిజస్వరూపమనుటయు

మఱచి దేహాభిమానము గలవాఁడై అజ్ఞానముచే [కందపద్యము॥ అనఘకులంబు బలంబును। ధనము వయోరూపములను తపమును రాజ్యం।బును విద్య యిన్ని గూడిన। గును నష్టమదంబు లనియు గాథాత్ములకును॥] ప్రియపుత్రా! శుకా! కులమదము, బలమదము, ధనమదము, యౌవనమదము, నేనుఅందగాడను అనెడిరూప మదము, నేనుతపస్సంపన్నుండ ననెడి తపోమదము; రాజ్యమదము, నేను కవీశ్వరుండను మహాపండితుండను అనెడి విద్యామదము అనునీయెనిమిది మదములు తనకు లేవనియు, తానుపరబ్రహ్మమగు ఆత్మస్వరూపుండనియు

అష్టపాశములు.

తెలియక ఈజీవుఁడు నీమదము లన్నియు తనకు గలిగినట్లుభావించి, [కంద పద్యము॥ దయయు జుగుప్సయు మోహము। భయమును సంశయము కులము బలశీలముల। న్నియుగూడ నష్టపాశము। లయి వెలయుని వాని నాత్మునిఁడంటక యుండున్] మరియు, దయ, విరోధము, మోహము, భయము. సంశయము, కులము, బలము, సదాచారము అను నీ అష్టపాశములు లేని సాక్షిమాత్రమైన ఆత్మస్వరూ పమే తానని తెలియక తాను జీవుడని భావించి ఈ అష్టపాశములు గల

షడూర్మలు.

వాడై [శ్లో॥ బుభుక్షా చపిపాసాచ-ప్రాణస్య-మనసస్స్మృతౌ। శోకమోహౌ శరీరస్య-జరామృత్యూ షడూర్మయః॥] ఆకలి దాహము యీ రెండును ప్రాణవాయువు యొక్క వికారములు, శోకము మోహము యీ రెండు మనస్సుయొక్క వికారములు, చావు పుట్టుకలు స్థూలశరీరముయొక్క వికారములు, యీ రెండు యీ యారున్ను షడూర్మలు, ఇవి తనకు లేవనియు, తానుపర బ్రహ్మమగు ఆత్మస్వరూపుం డనియు తెలియక ఈ షడూర్మలు తనకు గలవని భ్రమించి కామ క్రోధ లోభ మోహములు గలవాఁడై, [శ్రుతిః సంకల్పన స్పర్శన దృష్టిమోహైర్గ్రాసాంబువృష్ట్యాత్మ వివృద్ధజన్మ।కర్మానుగాన్యనుక్రమేణ దేహీ - స్థానేషు రూపాణ్యభి సంప్రపద్యతే] అనెడి శ్వేతాశ్వతరోపనిషత్తు రీతిగా ఈ జీవుడు దారా పుత్ర ధనకనకాది ఈలోకమునందలి పదార్థ ములను దలంచుటవల్లను, స్పృశించుటవల్లను, చూచుటవల్లను మోహిం చుటవల్లను నానావిధ కర్మములుచేయుచు, మరణించిన వెనుక, ఆకర్మాను సారముగా మరల నానాదేశములందు నానావిధ జన్మము లెత్తుచుం డును. [శ్లో॥ శరీరజైః కర్మదోషై-ర్యాతి స్థావరతాంనరః। వాచికైః పక్షి మృగతాం-

మానసై రంత్యజాతితామ్] అనెడి శ్లోకమురీతిగా దేహముచే జేయబడినపాప కర్మములకుగాను చెట్లు తీగెలు కొండలుగాను, వాక్కుచే జేయబడిన పాపకర్మములకుగాను పశుపక్షి క్రిమికీటకాదులుగాను, మనస్సుచే దలంచిన పాపకర్మములకుగాను మానవజాతిలో అధమ మైనవాడుగాను పుట్టుచుండును. [శ్లో॥ శుభాశుభఫలం కర్మ మనో వాగ్దేహ సంభవమ్ । కర్మజా గతయో నృణా ముత్తమాధమ మధ్యమాః॥]అనెడి ప్రమాణము రీతిగా నీజీవుడుచేయునట్టి మానసిక వాచిక కాయికంబు లనెడి మూడువిధములగు పుణ్యపాప కర్మములకు తగినట్లుగా మనుష్య పశు పక్షి క్రిమి కీటకస్థావరాదులందు ఉత్తమ మధ్యమ అధమ జన్మము లెత్తుచుండును [శ్రుతి॥ సత్కర్మ పరిపాకతో బహూనాం జన్మనామంతే - నృణాం మోక్షేచ్ఛజాయతే॥]అను పైంగలోపనిషత్తురీతిగా ననేకజన్మములందు దాన ధర్మజప తప వ్రత యాగాదిసత్కర్మములు జేయుటవలనకడపటయొక జన్మంబున నుత్తమమైనమానవుడుగా బుట్టి మోక్షము పొందవలయు నను ఆపేక్షగలవాడై ఒక సద్గురువును వెదకి కనిపెట్టి, [శ్లో॥ తద్విద్ధి ప్రణిపాతేన పరిప్రశ్నేన సేవయా । ఉపదేక్ష్యంతి తే జ్ఞానం జ్ఞానిన స్తత్త్వదర్శినః॥] అనెడి భగవద్గీతా వాక్యరీతిగా, ఆసద్గురువునకు సాష్టాంగనమస్కారములు జేసి వారికి చతుర్విధశుశ్రూషలు సేయుచు వారిని మోక్షమార్గమును అనుగ్రహింపు డని వేడుకొనుటవలన ఆ సద్గురుడు కరుణించి తత్త్వబోధ జేసి ఆ శిష్యునికి గల సకలసందేహములు నశించునట్లు చేయును. [పద్యము॥ పురుషుని వవ్యక్తము రెం । దురూపులుగ జూచుటొప్పెడు తెలం గతడుం । బురుషోత్తముండు నరయగ । నిరువురుగా రతడె యాత డిది నిజముసుమీ॥ పద్యము ప్రకృతి దొలగి తన్నుదన్నుగా జూచువి। వేక దృఢత పంచవింశకుండు । సంగరహితమైన షడ్వింశపదము నిస్సంశయముగ గాంచువంశవర్యా॥ పద్యము॥ పురుషోత్తముండు పురుషుడు । నిరువు రగుట గలదుగలిగి నేనియుబురుషుం। బురుషోత్తము నందు గలపు । వెరపును నేకత్వమహిమ విజ్ఞాతమగున్॥ పద్యము॥ ఇది విజ్ఞానము కృత్యము। తుది విజ్ఞానంబునడగు దుర్లభము ప్రకాం। తిదశాహీనాత్ములకున్ । పద మది మోక్షంబు మమతవాసిన గల్గున్. పద్యము॥ జ్ఞానముననకాని జన్మజరామృత్యువుల జయించునట్టి యలఘుమోక్ష।పదము గల్గ నేర దది కారణ మగును।జ్ఞానమెల్లభంగి సాధ్యతమము॥ పద్యము॥ వినుదృశ్యంబు నదృశ్యం । బును నగు జీవపరతత్త్వమును బ్రహ్మసమా । ఖ్యను నెగడు ప్రకృతి కదిలేదనఘా॥]వత్సా! శ్రద్ధగా వినుము, ఈ పద్యములన్నియు

భారతము శాంతిపర్వము 6-వ ఆశ్వాసములోనిది. తర్వాత ఆశిష్యుడు ఈదేహేంద్రియాది సకలప్రపంచమును మాయాభ్రాంతివలన కలుగుటం జేసి ఇవియన్నియు మిథ్య అనుచు వానియందలి ఆశను విడిచిపెట్టి వీనినన్నిటిని వెలుగుచుండెడు జీవస్వరూపుడగు తనకీజీవత్వమున్ను కల్పితంబగుటవలన మిథ్య యనియు, జీవసాక్షిగా నుండు పరబ్రహ్మమగు ఆత్మస్వరూపంబె తన నిజస్వరూపంబనియు (ఆత్మయేపరమాత్మ,పరమాత్మయే ఆత్మయగుటవలన)అట్టిఆత్మస్వరూపుడగు తానేపరమాత్మ, పరమాత్మయే తానని ఆత్మఅభేద ఐక్యజ్ఞానముగలవాడై సదాఆత్మను సంధానముం జేయుచు సర్వము తానుగా జూచుచు ప్రారబ్ధము నశించినతోడనే దేహము నశించి తాను పరబ్రహ్మమునందు ఐక్య మగుచు ముక్తుడగును.

ఈశ్వర ముక్తి లక్షణము.

పై జెప్పినరీతిగా మాయ, దానికధిష్ఠాన మగుపరమాత్మ,మాయాప్రతిబింబము ఈ మూడున్ను ఒకటిగా జేరి ఈశ్వరు డనబడుచున్నాడు ఈశ్వరుడు మాయాసహితుడై ప్రపంచసృష్టిస్థితిసంహారాది కార్యములు చేయుచుండును. ఈ యీశ్వరుడు తనకు ప్రతిబింబస్వరూపము మిథ్య యనియు,అధిష్ఠానమగు కేవలనిర్వికార శుద్ధనిర్గుణపరమాత్మ స్వరూపమే తన నిజస్వరూప మనియు దెలిసి తద్రూపముగా నుండుచు మాయను దాని కార్యము లగు సృష్టిస్థితిసంహారాది క్రియలను నివర్తిచేసికొన్న యెడల, [శ్రుతి॥ సాకారం సావయవో-నిరవయవం నిరాకారం-తస్మాత్ సాకార-మనిత్యం నిత్యం నిరాకార మితి.] అనెడి మహానారాయణోపనిషత్తురీతిగా, తనదుసగుణమగు సాకారస్వరూపము నశించి కేవల శుద్ధనిర్గుణ నిరాకార పరబ్రహ్మస్వరూప మగును. అనుచు మఱియు వేదవ్యాసుండుశుకునింజూచి,పుత్రా! ఇక నీకు ఆత్మోపనిషత్తునుసంపూర్ణముగా జెప్పబోవుచున్నాను. శ్రద్ధగా విను మని చెప్పందొడంగెను.

ఆత్మోపనిషత్ప్రారంభము.

[శ్రుతి॥భద్రం కర్ణేభి శ్శృణుయామ దేవాః-భద్రం పశ్యే మాక్షభి ర్యజత్రాః-స్థిరై రంగై స్తుష్టువాగ్ సస్తనూభిః-వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః॥] తాత్పర్యము. ఓసురలారా! మేము కర్ణ ద్వయముచేత మీ మంగళకర మైన వాక్యమును వినుచున్నాము, పూజనీయు లైన ఓ యజ్ఞ దేవతలారా! మా

నేత్రయుగ్మముచేత మీయొక్క మంగళకరమగు దివ్యరూపమును చూతుముగాక; పటుత్వము గల దేహములవలనను అంగముల వల్లను మిమ్ములను స్తుతించుచు మా ఆయుష్కాలమంతయు మీకు ప్రియమగునట్టి కార్యములను జేయుచు మీయందు భక్తిగలిగి యుందుము గాక. [శ్రుతిః స్వస్తిన ఇంద్రో వృద్ధశ్రవాః-స్వస్తినః పూషా విశ్వవేదాః-స్వస్తిన స్తార్ క్ష్యో అరిష్ట నేమిః-స్వస్తినో బృహస్పతిర్ద దాతు-ఓం శాంతి శ్శాంతి శ్శాంతిః] తాత్పర్యము. యజ్ఞభోక్తయగు దేవేంద్రుడు, సర్వకర్మసాక్షి యగు సూర్యుడు, సకల శుభములకు మూలాధారుడైన గరుత్మంతుడు, సురగురుడగు బృహస్పతి అను వీరు మాకు మంగళమును యిత్తురుగాక. [శ్రుతి. హరిః ఓం అథాంగిరాః॥] తాత్పర్యము. హరిః ఓం అనునది ఈ ఉపనిషత్తు ప్రారంభించుటకు ముందుగా వేదస్వరూపుడును వేదవేద్యుండును నగు శ్రీమన్నారాయణుని ధ్యానించుట; ఇతనివలన మాకు మంగళము గలుగుగాక అని అభిప్రాయము. అంగిరుడను మహాఋషి అథర్వణ వేదశాఖాప్రవర్తకుండు గాన, ఆ యథర్వణవేదమం దుండు ఈ ఉపనిషత్తును ఆఋషి చెప్పుచున్నాడు. [శ్రుతి. త్రివిధః పురుషో యత ఆత్మాంతరాత్మ పరమాత్మా చేతి.] తాత్పర్యము. ఆత్మ, అంతరాత్మ, పరమాత్మ అని మూడువిధములగు ఆత్మలు గలవు. అందులో

ఆత్మలక్షణము.

[శ్రుతిః త్వక్చర్మ మాంస రోమాంగుష్ఠాంగుల్య పృష్ఠవంశ నఖగుల్ఫోదర నాభి మేఢ్ర కట్యూరు కపోల శ్రోత్ర భ్రూ లలాట బాహు పార్శ్వశిరోక్షీణి భవంతిజాయతే మ్రియతే ఇత్యేష ఆత్మా॥] తాత్పర్యము. చర్మము, మాంసము, రోమములు, (పెద్దవ్రేలు మొదలగు అయిదువ్రేళ్లు) వీపులో మధ్య నుండు బ్రహ్మదండి యనెడు వెన్నెముక, గోరులు, కాలిమడమలు, కడుపు, నాభి, గుహ్యము, కటిప్రదేశము, తొడలు, చెక్కిళ్లు, కర్ణములు, కనుబొమ్మలు, నెత్తి, భుజములు, ప్రక్కలు, శిరస్సు, నేత్రములు మొదలగు అంగ ప్రత్యంగ ఉపాంగములతో గూడిన దేహియీ స్థూలశరీరముఅగుచున్నది. ఇది (అస్తి, జాయతే,

షడ్భావవికారములు.

వర్ధతే, పరిణమతే, అపక్షీయతే, వినశ్యతి॥) అనెడిఆరువికారములుగలది. (1) అస్తి-అనగాతల్లిగర్భమున పిండరూపముగా నుండుట. (2) జాయతే-

అనగా తర్వాత దశమాంసంబులు నిండినంత నేతల్లి గర్భమునుండి శిశువుగా బుట్టుట. (3) వర్ధతే-అనగా నానాట అన్నరసముచేత బలిసి యౌవన రూపముగా నగుట. (4) పరిణమతే-అనగా నానాట వృద్ధరూపమగుట. (5) అపక్షీయతే-అనగా నానాట స్థూలముగా నుండు దేహము చిక్కి-పోవుట. (6) వినశ్యతి-అనగా మరణకాలమునందు రూపమే లేకుండా మన్నులోమన్నుగా మరిగిపోవుట. ఈయారువికారములున్ను యీస్థూల శరీరమునకు సహజలక్షణములుగా నున్నవి. అజ్ఞానులు యీ స్థూలశరీరమునే ఆత్మయని తలంచుచున్నారుగాన దీనికిన్ని ఆత్మయని పేరుగలిగెను.

అంతరాత్మలక్షణము.

పుత్రా! మఱియు శ్రద్ధగలవాడవై వినుము. [శ్రుతి॥ అథాంతరాత్మా నామ॥] తాత్పర్యము. ఇకమీదఅంతరాత్మను జెప్పుచున్నాడు. [శ్రుతి॥ పృథివ్యాపస్తేజో వాయు రాకాశ-మిచ్ఛాద్వేష సుఖ దుఃఖ కామ మోహ వికల్పనాది స్మృతిలిం గోదాత్తానుదాత్తహ్రస్వదీర్ఘ ప్లుత స్ఖలిత గర్జిత స్ఫుటిత ॥ ముదిత నృత్త గీత-వాదిత్ర ప్రళయ విజృంభితాభిశ్శ్రోత్రా ఘ్రాతారసయితా నేతా బోద్ధా కర్తా విజ్ఞానాత్మా పురుష-పురాణ న్యాయ మీమాంసాది ధర్మశాస్త్రాణీతి-శ్రవ ణావఘ్రా ణాకర్షణ కర్మవిశేషణం-కరోత్యేషోంతరాత్మా॥] తాత్పర్యము. సూక్ష్మపంచభూతములచేత గలిగిన ౧౭-తత్త్వములతో గూడిన సూక్ష్మశరీరమే స్వరూపముగా గలిగి కోరిక పగ సుఖ దుఃఖములు కామము మోహములు గలిగి యెఱుకమఱపులు సంకల్ప వికల్పములు గలిగి గట్టిగా మాట్లాడుట. (అ ఇ ఉ ఋ ౡ) అను హ్రస్వాక్షరములు (ఆ ఈ ఊ ౠ ౡా) మొదలగు దీర్ఘాక్షరములు మూడు మాత్రలకాలమువఱకు చెప్పెడు ప్లుతాక్షరములు ఇట్టిఅక్షరసహితశబ్దములను శబ్దించుచు, అనగా పలుకుచు తొట్రుపాటు జెందుచు మేఘమువలె గర్జించుచుసంతోషించుచు. ఆడుచుపాడుచుమృదంగమువీణతంబుర మొదలగు వాద్యములను వాయించుచు మూర్ఛిల్లుచు ఆవులించుచుశబ్దములను వినుచు మంచివాసనలను మూరుకొనుచు రసములనురుచిచూచుచు స్పర్శపదార్థములను తాకుచు, యెదుటివారు చెప్పుమాటలను సూక్ష్మబుద్ధితో గ్రహించుచుఅహంకరించిసకలకార్యములను జేయుచుపండితుడుగానుండుచు అష్టాదశపురాణములు, తర్కశాస్త్రము, మీమాంసము, (అనగాకర్మ

కాండ జ్ఞానకాండ లనెడి పూర్వమీమాంసము ఉత్తరమీమాంసములు)
ధర్మశాస్త్రములు, (అనగా మనుస్మృతి మొదలగు అష్టాదశ స్మృతులు)
మొదలగు గ్రంథములను బహుశ్రద్ధతో వినుచు పరిమళములను ఆఘ్రా
ణించుచు ఆకర్షించుచు ఇట్టి కర్మములను జేయుచు ఈ స్థూలములోపల
నుండుచు సాక్ష్మశరీరమే తనకు స్వరూపముగా గలవా డగు (చిదా
భాసుడే) అనగా అంతఃకరణ ప్రతిబింబమే జీవు డని చెప్పబడును, ఇతడే
అంతరాత్మ యనబడును. వత్సా! మఱియు శ్రద్ధతోడ విను మనుచు

పరమాత్మలక్షణము.

యిట్లనియె. [శ్రుతి॥ అథ పరమాత్మా నామ॥] తాత్పర్యము. ఇక పరమాత్మ
లక్షణమును చెప్పుచున్నాడు. [శ్రుతి॥ యథాక్షర ఉపాసనీయః॥] తాత్పర్యము.
వేదాంతంబు లగు ఉపనిషద్వాక్యంబులయందు యేబ్రహ్మమును ఉపా
సన చేయదగిన దని చెప్పబడియున్నదో, ఆనాశరహితమైన పరబ్రహ్మమే
పరమాత్మ యనబడును. [శ్రుతి॥ సచ ప్రాణాయామ ప్రత్యాహార ధారణా
వాలాగ్ర శతసాహస్ర వికల్పనాదిభిర్వా సలభ్యతే నోపలభ్యతే నజాయతే నమ్రియతే
నశుష్యతే నక్లిద్యతే నదహ్యతే నకంపతే నభిద్యతే నస్విద్యతే నిర్గుణ స్సాక్షిభూత
శ్శుద్ధో నిరవయవాత్మా కేవలః సూక్ష్మో నిర్మమో నిరంజనో నిర్వికార శ్శబ్ద స్పర్శ
రూప రస గంధ వర్జితో నిర్వికల్పో నిరాకాంక్ష స్సర్వవ్యాపీ సోచింత్యో నిర్వర్ణశ్చ
శ్చ పునాత్యశుద్ధా న్యపూతాని నిష్క్రియ స్తస్య సంసారో నాస్తి॥] తాత్పర్యము.
ఆ పరబ్రహ్మము, యమనియమ ఆసనప్రాణాయామ ప్రత్యాహార ధ్యాన
ధారణ సమాధు లనెడి అష్టాంగయోగముచేతను, (అనుమానము చేతను)
అనగా ఒకకొండపై ధూమము లేచుచుండగా, అది దానికి కారణ మగు
అగ్ని లేకుండా రాజాలదు, కాబట్టి ఆ కొండపై అగ్ని యుండవలయునని
సందేహించుట అనుమాన మనబడును. అట్లు చరాచర ప్రపంచమును
జూచి దీనికి కారణభూతుడగు పరబ్రహ్మ మొకటి యుండవలయుననిఅను
మానించి యీ చరాచర జంతుజాల సహిత జగత్తునకు కారణమగు పర
బ్రహ్మ మున్నదని సత్యముగానమ్మివుపాసించుటచేతను, లోకులకు(చామ
బియ్యము. మఱ్ఱివిత్తనము, గోవుతోక వెంట్రుకలో లక్షభాగములలో
నొక భాగముగా గనబడును, అనగా ఆకాశమురీతిని ఆదిమధ్యాంతములు
లేక నిరాకారమై సర్వపరిపూర్ణమై, ఇంతచిన్నది ఇంతపెద్దది అని చెప్ప

టకు సాధ్యపడక అవాఙ్మానసగోచరమై ఆవరణరహిత మైనట్టి సచ్చిదానంద పరబ్రహ్మమును కొందఱు యోగులు మొదలైనవారు అణు పరమాణు స్వరూపములుగా ఆహోజ్యోతిగా శుద్ధస్ఫటికమువలె నున్నదని రూపములు కల్పించుకొని కంటిపాపల నడుమ సూక్ష్మబిందువులో లక్ష్యముంచి ఉపాసింతురు.) అట్టివారికి మనస్సంకల్పమురీతిగా అట్టి వికల్ప రూపములతో పరమాత్మ ఉపాసనాసిద్ధి పొందిన వారికి గనబడును. ఉపాసనాబలము చాలనివానికి గనబడకను పోవును. ఆ సచ్చిదానంద మగు పరబ్రహ్మము ఇంద్రియములకు గోచరింప నందున అతి సూక్ష్మమనబడును. అతడు జననమరణములు లేనివాడు జనన మరణాది షడ్భావ వికారములు స్థూల శరీర ధర్మములు గాన ఇవి ఆ పరబ్రహ్మమునకు లేవు. ఆ పరబ్రహ్మము శోషింపడు. తడపబడడు, దహింప బడడు, చలింపడు, భేదింపబడడు, చెమ్మగిల్లువాడు గాడు; ఎందువల్లననగా అతడు పంచభూత స్వరూపుడు గాడు. శోషించుట, దహించుట, చలించుట, భేదించుట, చెమర్చుట మొదలగు వికారములులేవు. కాబట్టి అతనికి ఈ వికార గుణములు లేవు. అతడు మాయా పంచభూత గుణసంబంధ మైన సత్త్వరజస్తమంబు లను త్రిగుణంబులు లేనివాడు. సర్వ సాక్షిగా నున్నాడు. స్వచ్ఛమైనవాడు. శరీరము లేనివాడు గాన శరీర సంబంధమగు తల కన్ను ముక్కు కాళ్ళు చేతులు మొదలగు అవయవములు లేనివాడు. తనకు రెండవ వస్తువు లేనివాడు. అవాఙ్మానసగోచరుడు నేను నాది యనెడు అహంకార మమకారములు లేనివాడు. ప్రకృతి సంబంధ మగు పంచప్రాణములు లేనివాడు షడ్భావవికారములు లేనివాడు. శబ్ద స్పర్శ రూప రస గంధంబు లనెడి పంచతన్మాత్రలు లేనివాడు. ఏల ననగా, ఈ పంచతన్మాత్రలు పంచభూతములయొక్క గుణములు, కాబట్టి ఇవి లేనివాడు. తెలుపునలుపు మొదలగు వర్ణములు, బ్రహ్మచర్యాది నాలుగాశ్రమములు, నామరూపములు, బ్రహ్మక్షత్రియాదిజాతులు మొదలగు కల్పనలు లేనివాడు. తనకన్యమేదియు లేక సర్వముతానై పరమానందస్వరూపుడుగా నుండుటవలన తాను కోరదగినపదార్థమేదియు లేనివాడు. ఆకాశమురీతిగా నంతటనిండి యుండువాడు. ఇట్టి లక్షణములుగల ఆ పర మాత్మమనో

వాక్కులచేత నెఱుగుటకు శక్యముగానివాఁడు, ఇట్టివాఁడని చెప్ప గూడనివాఁడు సృష్టిస్థితిసంహారాదిక్రియలు లేనివాఁడు. అట్టిపరమాత్మ అపవిత్రమై అశుద్ధములైన మనబోటిసకలచరాచరవస్తువులనుపరమపావనములుగా జేయుగాక. అతఁడుమాయవిద్యల నెడిఉపాధిద్వయదోషములు లేనివాఁడు గనుక అతనికి సంసారము లేదు. [శ్రుతి॥ ఆత్మసంజ్ఞశ్శివశ్శుద్ధ-ఏక ఏ వాద్వయస్సదా॥ బ్రహ్మరూపతయా బ్రహ్మ-కేవలం ప్రతిభాసతే॥] తాత్పర్యము. అట్టినిత్యమంగళస్వరూపుఁడగు పరమాత్మయే ఈ శరీరంబునందు వసించుటవలన అతఁడున్ను ఆత్మయనబడుచున్నాఁడు. ఆత్మస్వరూపుఁడగుఅతఁడు ప్రకృతిసంబంధము లేక సజాతీయవిజాతీయస్వగతభేదము లేదియులేనివాఁడై సదాబ్రహ్మస్వరూపముగా నుండుటవలన కేవల నిర్వికారస్వయంప్రకాశుఁడై వెలుగుచున్నాఁడు [శ్రుతి॥ జగద్రూపతయా ప్యేతత్ బ్రహ్మైవ ప్రతిభాసతే। విద్యావిద్యాదిభేదేన భావా భావాది భేదతః॥] తాత్పర్యము ఆత్మస్వరూపుఁడగుఆపరబ్రహ్మమే ఈనానావిధనామరూపాత్మక మగు చరాచర ప్రపంచముగా ప్రకాశించు చున్నాఁడు; ఎట్లనగా, అధిష్ఠానమగు సముద్రజలమే కల్పితంబులగు అలలుగా దోచుచున్నట్లును, మఱియు అధిష్ఠాన మగు ఒకత్రాడే దూరమున సర్పమువలె కల్పితంబై దోచుచున్నను, ఆత్రాడే అట్లుసర్పముగా దోచుచున్నదిగాని వేఱేసర్పముఒకటి అక్కడలేనట్లును, పరబ్రహ్మమగు ఆత్మ ఒక్కఁడే కల్పితంబులై స్వప్నప్రపంచమువలె మిథ్యగానగుఈనానావిధరూప నామాత్మక మగు చరచరా ప్రపంచంబు సర్వంబుగా దోచుచున్నాఁడు గాని అతనికన్యముగా అణుమాత్రమైన వస్తువుయేదియు లేదు. (విద్యావిద్యలు) అనగా జ్ఞానాజ్ఞానములును. భావాభావములును అతఁడే అగుచున్నాఁడు. [శ్రుతి॥ గురుశిష్యాది భేదేన-బ్రహ్మైవ ప్రతిభాసతే॥] తాత్పర్యము॥ గురుశిష్యులిద్దరున్ను ఆత్మస్వరూపు లగుటవలన వారిద్దరున్ను పరబ్రహ్మస్వరూపమే. [శ్రుతి॥ బ్రహ్మైవ కేవలం శుద్ధం విద్యతే తత్త్వదర్శనే। నచ విద్యా న చావిద్యా న జగచ్చ నచాపరమ్] తాత్పర్యము. తత్త్వజ్ఞానము లేనిఅజ్ఞానదశయందే బ్రహ్మము వేఱు, జగత్తు వేఱు, విద్యావిద్యలు వేఱుగా నానాభేదములుగా దోచుచుండును గాని,(తత్త్వవివేకము) అనగా ఆత్మా అనాత్మా విచారణచేసిస్వానుభవమును పొందునప్పుడు ఈభేదము లేమియు గనబడ

జాలవు, సర్వముబ్రహ్మమాత్రముగానేదోచును. [శ్రుతి॥ సత్యత్వేనజగద్భావం సంసారస్యప్రవర్తకమ్। అసత్యత్వేనభావంతుసంసారస్యనివర్తకమ్॥] తాత్పర్యము. ఈ మాయాకల్పితం బగు జగత్తును సత్యమని భావించుటవలన జనన మరణ సంసారమువృద్ధిపొందుచుండును. ఈజగత్తు అసత్యమని భావించుటవలన జననమరణసంసారమువృద్ధిపొందక నశించును. [శ్రుతి॥ ఘటోఽయమితివిజ్ఞాతుం-నియమః కోన్వపేక్షతే। వినాప్రమాణసుష్ఠుత్వం-యస్మిన్ సతిపదార్థధీః॥] ఇది ఘటము లనితెలియుటకుప్రత్యక్షప్రమాణముండవలయునుఅయితేబ్రహ్మముప్రత్య

అష్టవిధ ప్రమాణములు.

క్షాది అష్టవిధ ప్రమాణములచేతను పొందగూడనిదిఎట్లనగా, (1) ప్రత్యక్షమనగా; నేత్రములచేత చూడబడెడు నలుపు, ఎరుపు, తెలుపు, పసుపు, పచ్చ, మిశ్రవర్ణము, పొడుగు, పొట్టి, లావు, సన్నము, అనెడి దశవిధరూపములు, ఈదశవిధరూపములు అగ్ని సంబంధమైన తన్మాత్రలు గాన ఇవి బ్రహ్మము గాజాలవు. (యద్దృశ్యం తన్నశ్యమ్) ఇత్యాదివాక్యములచేతకండ్లకు కనబడు పదార్థము లన్నియు నశించునట్టివి, బ్రహ్మముకండ్లచేచూడగూడనిది గాన ప్రత్యక్ష ప్రమాణములకు లోబడనిది, కాబట్టి బ్రహ్మము అప్రత్యక్ష మన బడును. (2) అనుమానము అనగా, కార్యమునకు కారణమున్ను కారణమునకు కార్యమున్ను గలదని వాదించుట. [శ్లో॥ కార్యోపాధిరయంజీవః-కారణోపాధిరీశ్వరః। కార్యకారణవినిర్ముక్తా-పూర్ణబోధోవశిష్యతే।] ఇత్యాది వాక్యమురీతిగా అవిద్యా ప్రతిబింబితు డగు జీవుడు కార్యోపాధిని పొందినవాడు. మాయాప్రతిబింబితు డగుఈశ్వరుడు కారణోపాధినిపొందినవాడు. ఈజీవేశ్వరులిద్దరే కార్యకారణోపాధిని పొందినవారుగాని, పరబ్రహ్మము కార్యకారణరహితుడుగావునఅనుమానరహితుడనబడును. (3) ఉపమానమనగా; సజాతీయ విజాతీయ స్వగతభేదములు, అవిలేనివాడు గనుక బ్రహ్మము అనుపమానుడనబడును. (4) శబ్దము అనగా; చెవులకు వినబడు శివకేశవాది నామములు (ఆకాశస్య గుణ శ్శబ్దః-నిశ్శబ్దో బ్రహ్మముచ్యతే) అను శ్రుతిరీతిని ఈ శబ్దము ఆకాశగుణమే గాని పరబ్రహ్మము నిశ్శబ్దుడు, కాబట్టి బ్రహ్మము అశబ్ద మనబడును, (5) అర్థాపత్తి, అనగా; ఇక్కడదాడున్నది, అక్కడదా ఉన్న దని ఒక్క చోటునే నిశ్చ

యించి చెప్పుట, ఐతే పరబ్రహ్మము సర్వపరిపూర్ణుడు గాన అర్థాపత్తి ప్రమాణరహితుడు డనబడును. (6) అభావము అనగా, అసత్యము ఐతే పరబ్రహ్మము త్రికాలములందును సత్యముగానుండుటవలనఅభావప్రమాణరహితు డనబడును. (7) ఐతిహ్యము అనగా, నూతన నూతనముగా వచ్చుచు పోవుచు నుండుట, ఇట్లు జగత్తున్ను జీవేశ్వరు లిద్దరున్ను, ఒక్కొక్క ప్రళయమునకున్ను పుట్టుచుచచ్చుచునుండువారు, పరబ్రహ్మము రాకపోకలు లేనిది గాన ఐతిహ్యప్రమాణమునకులోబడనివాడు. (8)సంభవము అనగా; ఒకటిగా గూడుట, మరల అనేక భాగములుగా భేదపడుట; ఇవి మాయాకార్యములే గాని పరబ్రహ్మమునందు లేవు గావున పరబ్రహ్మము అసంభవు డనబడును; ఇట్లు అష్టవిధప్రమాణములకు అతీతముగానుండు సచ్చిదానందవస్తువే పరబ్రహ్మము అనబడును. మఱియు, [శ్రుతి॥ అయమాత్మా నిత్యశుద్ధః ప్రమాణే సతి భాసతే। నదేశం నాపి కాలంవా నశుద్ధం వాప్యపేక్షతే॥] తాత్పర్యము. యీ శరీరమందు స్వయంప్రకాశమై అపరోక్షమై యుండు యీయాత్మ సదా సహజముగానే నిర్మలమైనది. అట్టి ఈ యాత్మ శ్రుతిప్రమాణములచేతనే తెలియబడునుగాని కాశీకుట క్షేత్రము రామేశ్వరము మొదలగు పుణ్యక్షేత్రములకు బోవుటవల్లను, ఉత్తరాయణాది పుణ్యకాలములవల్లను పరిశుద్ధిగా నుండుటవల్లను, తెలియబడజాలదు. అనగా అజ్ఞానముచే ఆత్మ ఆచ్ఛాదింపబడిన దగుచు తాను జీవుడని భ్రాంతిపడుచున్నాడు గాన వేదాంతములైన (తత్త్వమసి) మొదలగు ఉపనిషద్వాక్యములనుచక్కగావిచారించితత్త్వజ్ఞానమునుపొందుట వలన అజ్ఞానము నశించి తాను జీవుడను భ్రాంతియు నశించి ఆత్మతాను కేవలసాక్షిమాత్రబ్రహ్మముగా వెలుగుచుండును. [శ్రుతి॥ దేవదత్తోహమిత్యేతద్విజ్ఞానం నిరపేక్షకం। తద్వత్ బ్రహ్మవిదోప్యస్య బ్రహ్మాహమితి వేదనమ్॥] తాత్పర్యము ఒకడు తన పేరు దేవతత్తు డని తెలిసినవెనుక మరల మాటిమాటికి (నేను దేవదత్తుడను, నేను దేవదత్తుడను) అనుచు స్మరింపం బనిలేనట్లు గురువులవారియొద్ద తత్త్వవిచారణ చేసి ఆత్మస్వరూపు డగు తానే బ్రహ్మమని తెలిసి ఆత్మానుభవమును పొందినవెనుక సదా తదాకారముగా కేవలసాక్షిమాత్రముగా నుండవలయును గాని మరల (అహం బ్రహ్మాస్మి) నేను బ్రహ్మమైతిని, నేనుబ్రహ్మమైతిననుచుధ్యానింపంబనిలేదు. [శ్రుతి॥ భానునేవ జగత్సర్వం భాస్యతే యస్య తేజసా – అనాత్మక మసత్తుచ్ఛం కిం నుత స్యావభాసకమ్॥]

తాత్పర్యము. సూర్యునివలన ప్రపంచమంతయు ప్రకాశింపఁబడుచున్నది. [జ్యోతిషాం పరో జ్యోతిః నారాయణో - పరో జ్యోతి రాత్మా నారాయణః పరః] ఇత్యాది శ్రుతిప్రమాణములరీతిగా ప్రకాశవంతము లగు సూర్యుడు అగ్ని చంద్రుడు మొదలగు వస్తువులనుకూడా యేబ్రహ్మము తన స్వప్రకాశము చేత వాటిని ప్రకాశింపఁజేయుచున్నదో, ఆబ్రహ్మమునుజడములై తుచ్ఛము లగు ఈ చరాచర ప్రపంచము యేదిన్ని ప్రకాశింపజేయజాలదు. అనగా (తస్య భాసా సర్వ మదమ్) ఇత్యాది శ్రుతులరీతిగాసకల చరాచర ప్రపంచ మును ప్రకాశింపఁజేయు ఆత్మకంటె వేఱుగా నేదిన్ని లేదనియు, ఆయాత్మ కంటె అన్యముగా నుండు సకలచరాచర ప్రపంచము మిథ్య లగు జడము లనియు తుచ్ఛము లనియు అభిప్రాయము. [శ్రుతి॥ వేదశాస్త్ర పురాణాని భూతాని సకలాన్యపి - యే నార్థవంతి తం కింసు విజ్ఞాతారం ప్రకాశయేత్॥] తాత్ప ర్యము. సకలవేదశాస్త్ర పురాణములున్ను సకలజీవులున్ను యేయాత్మ సత్తామాత్రముచేత అర్థవంతము లగుచున్నవో; అట్టి ఆత్మను ప్రకాశింపఁ జేయునదియేదిన్ని లేదని సత్యముగా నమ్మము.[శ్రుతి॥ క్షుదాం దేహవ్య థాం

బ్రహ్మజ్ఞాని లక్షణము.

త్యక్త్వా బాలః క్రీడతి వస్తుని-తథైవ విద్వాన్ రమతే నిర్మమో నిరహం సుఖీ॥] తాత్ప ర్యము. పసిబిడ్డలుఆహ్లాదుచుండునప్పుడు యెట్లు ఆకలిన్ని దేహశ్రమయును దెలియక ఆహ్లాదు చున్నారో, అట్లుబ్రహ్మజ్ఞాని నేనునాదియనెడిఅహం కార మమకారములను విడిచిపెట్టి సర్వముబ్రహ్మముగా జూచుచు సదా బ్రహ్మమునందే రమించు చుండును. [శ్రుతిః కామాన్ నిష్కామరూపీ సం-చర త్యేకచరో మునిః స్వాత్మనైవ సదాతుష్టస్స్వయం సర్వాత్మనాస్థితః] తాత్పర్యము. బ్రహ్మజ్ఞాని నిష్కాముడై సకలకోరికలనువిడిచిపెట్టిసదా పరబ్రహ్మమగు తన ఆత్మస్వరూపమందే జ్ఞప్తి గలవాడైతృప్తు డగుచు యెప్పుడును బ్రహ్మస్వరూపుడై యుండును [శ్రుతి. నిర్ధనోపి సదా తుష్టో ప్యసహాయో మహా బలః - నిత్యతృప్త స్త్వభుంజానో ప్యసమ స్సమదర్శనః] తాత్పర్యము. బ్రహ్మజ్ఞాని ధనము లేనివా డయ్యును సదా సంతోషము గలవాడుగా నుండును; ధని కుడు అట్లు సదా సంతోషముగా నుండజాలడు, బ్రహ్మజ్ఞాని సహాయము లేనివాడుగా నున్నను తాను మహాబలము గలవాడుగా నుండును; అనేకు

లను సహాయముగా గలిగి యుండు చక్రాధిపతులుకూడా అంత ధైర్యంబుగా నుండజాలరు, బ్రహ్మజ్ఞాని ఒకవేళ భోజనము చేయకుండినను నిత్యతృప్తి గలవాడుగా నుండును, అనగా ఆకలి దప్పులు ప్రాణవాయువు ధర్మములే గాని దేహేంద్రియ ప్రాణాది సకలమునకు సాక్షిగా నుండు నాకు లేవనియు, యెండమావులందు జలముతోచునట్లు భ్రాంతిచే ఆకలిదప్పులు నాకు గలిగినట్లు తోచుచున్నవి, గాని యెంతమాత్రమున్ను నాకు లేదనియు నిత్యానందుడై నిత్యతృప్తుడుగా నుండును, పంచభక్ష పరమాన్నముతో భుజంచినవాడైనను అజ్ఞాని అట్టి నిత్యానందమును నిత్యతృప్తిని పొందజాలడు. జ్ఞాని అందఱితో సమానునివలెగాకన్నను తానుమాత్రము పక్షపాతము లేక సర్వమును తనవలెనే జూచు చుండును. [శ్రుతి॥ కుర్వన్నపి నకుర్వాణ-శ్చాభోక్తా ఫల భోగ్యపి । శరీర్య ప్యశరీరేవః-పరిచ్ఛిన్నోపి సర్వగః] తాత్పర్యము. బ్రహ్మజ్ఞాని నిత్యనైమిత్తికాదిసకలసత్కర్మములను చేయుచున్నను, అహంకార మమకారములు లేనివాడగుటవలన చేయనివాడే యగుచున్నాడు శరీర సంబంధములగు సకలసుఖదుఃఖములనుభవించుచున్నను, (కర్తృత్వ భోక్తృత్వములు చిదాభాసునిలక్షణము లేగాని వానికి సాక్షిగా నుండు పరబ్రహ్మ మగుఆత్మయే తానని దృఢనిశ్చయము గలిగియున్నాడు, గాన) ఆ సుఖదుఃఖము లనుభవింపనివాడగుచున్నాడు. శరీరము గలవాడుగాలోకులచే కనబడుచున్నను, (దేహేంద్రియములకు వేఱుగాసాక్షిగా నుండు ఆత్మయే తానని నిశ్చయించి యున్నాడుగాన) శరీరము లేనివాడగుచున్నాడు, ఒకస్థలమందు ఒకదేహమునం దుండువాడైనను, (ఆత్మస్వరూపుడై జీవసాక్షిగా నుండు తానే సర్వసాక్షియగు కేవల సర్వపరిపూర్ణ పరబ్రహ్మమగుచున్నాడుగాన) తానుసర్వవ్యాపకుడగుచున్నాడు. [శ్రుతి॥ అశరీరం సదా సంత-మిమం బ్రహ్మవిదం క్వచిత్ । ప్రియాప్రియే నస్పృశత-స్తథైవచ శుభాశుభే॥] తాత్పర్యము. దేహేంద్రియాదులకు వేత్త కేవలసాక్షిమాత్రుడై అశరీరి యగుచు ఆత్మరూపముగా నుండు యీ బ్రహ్మజ్ఞానిని సుఖదుఃఖములు పుణ్యపాపములు అంటజాలవు. [శ్రుతి॥ తమసా గ్రస్తవద్భావా-దగ్రస్తోపి రవిర్జనైః-గ్రస్త ఇత్యుచ్యతే భ్రాంత్యా-హ్యజ్ఞాత్వా వస్తులక్షణమ్॥] తాత్పర్యము. సూర్యుడు రాహుగ్రహముచేత గ్రస్తుడు గాక పోయినప్పటి

కిన్ని లోకులు అజ్ఞానముచేత రాహువు సూర్యుని పట్టి మ్రింగుచున్నాడు అదే సూర్యగ్రహణ మని తలంచునట్లు, [శ్రుతిః తద్వ దేహాదిబంధేభ్యో-విముక్తం బ్రహ్మవిత్తమమ్। పశ్యంతి దేహివ న్మూఢా-శ్శరీరాభాసదర్శనాత్॥] తాత్పర్యము, బ్రహ్మజ్ఞాని దేహము తాననెడి అభిమానము వదలి ఆత్మయే తాననినిశ్చయించి నిర్వికారుడై సాక్షిమాత్రుడై అచలస్వరూపముగా నుండును, కావున ఆ మహాత్ముని పరబ్రహ్మ మని తెలియక లోకులు తమవలె ఆ బ్రహ్మజ్ఞానిని జీవునిగా తలంచుచున్నారు. అందువలన బ్రహ్మజ్ఞానికి యేనష్టమున్ను లేదు సుమా. మఱియు, [శ్రుతి. అహి నిర్లయనీవాయం - ముక్త దేహస్తిష్ఠతి। ఇతస్తత శ్చాల్యమానో - యత్కించిత్ ప్రాణవాయునా।] తాత్పర్యము. సర్పము తన కుబుసమునందు అభిమానము లేక విడచిపెట్టునట్లు బ్రహ్మజ్ఞాని దేహాభిమానమును విడిచి ప్రాణవాయువుతోడ గూడుకొని యీ శరీరమందు యిట్టట్టు గదలు చుండును. [శ్రుతి స్రోతసా నీయతే దారు-యథా నిమ్నోన్నత స్థలమ్। దైవేన నీయతే దేహో-యథా కాలోపభుక్తిషు॥] తాత్పర్యము. ఒకనది ప్రవాహముగా బోవు చుండగా అందులో చిక్కుకొన్న ఒకకఱ్ఱ ఆ ప్రవాహమెట్లు పోవునో అట్లు దానితోకూడా మిట్టపల్లములందు బడుచు బోవుచుండునో, అట్లు ప్రారబ్ధకర్మానుసారముగా వచ్చినసుఖదుఃఖములను బ్రహ్మజ్ఞానియొక్క శరీరము పొందుచుండును. [శ్రుతిః లక్ష్యాలక్ష్యగతింత్యక్త్వా-యస్తిష్ఠేత్ కేవలాత్మనా। శివఏవస్వయం-సాక్షా-దయంబ్రహ్మవిదుత్తమః।] తాత్పర్యము. అందఱికన్నులకు కనబడు జ్ఞానేంద్రియచేష్ట లగు బాహ్యవ్యాపారములను, ఇట్లు కనుబడని అంతరింద్రియము లగు మనోబుద్ధులయొక్క సంకల్పవికల్ప కర్తృత్వభోక్తృత్వాది వ్యాపారములనువిడిచిపెట్టి బ్రహ్మజ్ఞానితాను కేవలసాక్షిమాత్ర నిర్వికార స్వయంప్రకాశ పరబ్రహ్మ

విదేహముక్తిలక్షణము,

స్వరూపుడుగా నేయుండును. [శ్రుతి। జీవన్నేవసదాముక్తః-కృతార్థో బ్రహ్మవిత్తమః। ఉపాధినాశాత్ బ్రహ్మైవ-సన్ బ్రహ్మాప్యేతినిర్ద్వయమ్॥] తాత్పర్యము బ్రహ్మజ్ఞాని జీవించియుండునప్పుడే దేహాభిమానమునువిడిచిపెట్టియుండుటవలన ముక్తుడగుచున్నాడు. మఱియు తానుబ్రహ్మస్వరూపుడుగా నుండుటవలన సకల

మైన సత్కర్మములు చేయకున్నను చేసినంతటి ధన్యుఁ డగుచున్నాఁడు. ఘటము పగిలినతోడనే ఘటాకాశము మహాకాశములోఁ చేరునట్లు, ప్రారబ్ధకర్మము నశించినతోడనే శరీరత్రయమున్ను జీవోపాధిన్ని నశించి; తాను అఖండ సచ్చిదానందపరిపూర్ణ పరబ్రహ్మమునందుకలిసి అభేదపరబ్రహ్మస్వరూపు డగుచున్నాఁడు. [శ్రుతి శైలూషో వేషసద్భావా - భావయోశ్చయథాపుమాన్। తథైవ బ్రహ్మవిత్ శ్రేష్ఠః- సదా బ్రహ్మైవ నాపరః।] తాత్పర్యము. ఒక నాటక సభయందు వేషగాఁడు రంభాది దేవతా స్త్రీ వేషములను వేసుకొని ఆడుచుండు నప్పుడు, ఆ వేషములు లేనప్పుడున్ను తానుపురుషుఁడుగానే యున్నాఁడుగాని యెప్పటికిన్ని స్త్రీగాఁ జాలఁడు; అట్లు బ్రహ్మజ్ఞాని, ముందుతనకు జ్ఞానము లేక జీవత్వము వచ్చినప్పుడును తర్వాత జ్ఞానముచేత ఆజీవత్వము పోయినప్పుడున్ను ఈ రెండు కాలములందును బ్రహ్మమే అగుచున్నాఁడు. ఎట్లనగా, వేషగాఁడు అనేకవిధము లైన వేషములను వేసుకొని ఆడునట్లు బ్రహ్మమే అవిద్యావశమున నానావిధజీవులుగా తోఁచుచున్నవి. అయితే ఆ వేషములన్నియు మిథ్య యగుచు వేషగాఁడొకఁడుమాత్రము నిజమగుచుండునట్లు, బ్రహ్మమే జీవుఁడుగాఁ తోఁచుచున్నను అది భ్రాంతిమాత్రమేగాని బ్రహ్మము యెన్నఁడును జీవుఁడుగా లేదు [శ్రుతి ఘటేనష్టేయథావ్యోమ-వ్యోమైవ భవతి స్వయమ్। తథైవోపాధి విలయే-బ్రహ్మైవ బ్రహ్మ విత్స్వయమ్] తాత్పర్యము. ఘటము పగిలినతోడనే ఘటాకాశము మహాకాశములోఁ గలిసి యేకమైనట్లు, ప్రారబ్ధకర్మమునశించిన బ్రహ్మజ్ఞానినామరూపక్రియలుగలశరీరము జీవత్వమునునశించి కేవలపరిపూర్ణబ్రహ్మమునందు అభేదఐక్యమగుచున్నాఁడు. [శ్రుతి॥ క్షీరం క్షీరే యథాక్షిప్తం-తైలం తైలే జలం జలే। సంయుక్త మేకతాం యాతి-తథాత్మా న్యాత్మవి న్మునిః] తాత్పర్యము, పాలుపాలు, నీరునీరు, తైలము తైలము, కలసి యొకటియగునట్లు, బ్రహ్మజ్ఞాని బ్రహ్మమందైక్యమగుచు విదేహముక్తిని పొందుచున్నాఁడు, [శ్రుతి॥ ఏవంవిదేహకైవల్య-సన్మాత్రత్వమఖండితమ్। బ్రహ్మభావంప్రపద్యేష-యతిర్నావర్తతేపునః] తాత్పర్యము. విదేహకైవల్యమును బొందిన జ్ఞాని అభేదపరిపూర్ణ బ్రహ్మస్వరూపుఁడగుచున్నాఁడు గాన మరల జన్మించజాలఁడు. [శ్రుతి. సదాత్మకత్వవిజ్ఞాన- దగ్ధావిద్యాది కర్మణః। అముష్య బ్రహ్మభూతత్వాత్ - బ్రహ్మణః కుత ఉద్భవః] తాత్పర్యము. సత్తామాత్రమగు

పరబ్రహ్మము నేనైతి నను అనుభవజ్ఞానమువలన జన్మములకు కారణములుగా నుండు అజ్ఞానము, కామము, కర్మములు ఈ మూడున్ను స్థూల సూక్ష్మకారణశరీరములున్ను భస్మీపటలముగాదగ్ధమైపోవుటవలనబ్రహ్మజ్ఞానివిదేహముక్తిదశయందు పరిపూర్ణ పరబ్రహ్మమేఅగుచున్నాడు,అట్లు బ్రహ్మస్వరూపుడైనవానికిపునర్జన్మములుగలుగజాలవు.[శ్రుతి॥మాయాక్లిప్తౌ

బంధవిముక్తులు.

బంధమోక్షౌ-నస్త స్స్వాత్మ వస్తుతః । యథా రజ్జౌ నిష్క్రియాయాం - సర్పాభాస వినిర్గమౌ] తాత్పర్యము దూరముగా నుండు ఒకత్రాడుజూచి అజ్ఞానము వలన పామని భ్రాంతి పడునట్లు,ఆత్మజ్ఞానము లేనివారు తాముని త్యముక్త పరబ్రహ్మ మని తెలియక భ్రాంతిచేత తాముని జీవస్వరూపులని తలంచు చున్నారు; అట్టివారికే మాయాకల్పితములైన బంధమోక్షములు గలవు గాని (మరల దాని సమీపంబునకుం బోయి చక్కగా పరీక్షించిచూచిన వెనుక ఛీ ఛీ ఇదిపాముగాదు, త్రాడేఅని భ్రాంతినశించినట్లు) తాను జీవు డనుభ్రాంతిలేనిజ్ఞానికిబంధమోక్షములులేవు. [శ్రుతి- అవృత్తేస్సదసత్త్వాభ్యాం వక్తవ్యేబంధమోక్షణే। నావృత్తిర్బ్రహ్మణః కాచి-దన్యాభావాదనావృతమ్॥]తాత్పర్యము.సంకల్పముశూన్యమగుటవలనబంధమోక్షములులేవు. బ్రహ్మము అవిద్యోపాధిలేనిదై సంకల్పశూన్యమగు వస్తువుగాన దానికి బంధమోక్షములు లేవు. ఈబంధమోక్షములు అవిద్యాభ్రాంతివలన గలుగునట్టివిగాని సతముగా పరబ్రహ్మ మగు ఆత్మకు బంధమోక్షములు లేవు.[శ్రుతి॥అస్తీతి ప్రత్యయో యశ్చ - యశ్చ నాస్తీతి వస్తుని। బుద్ధేరేవ గుణావేతౌ-నతు నిత్యస్యవస్తునః॥] తాత్పర్యము. సాధారణముగా మనకండ్లకు కనబడు వస్తువులను (ఉన్నది లేదు) అని నిశ్చయించుట బుద్ధియొక్క వృత్తియే గాని సాక్షిమాత్ర స్వరూపుడగు ఆత్మసంబంధమైనది గాదు. ఆత్మ బుద్ధిరూపుడు గాడు కాబట్టి (అస్తి నాస్తి) ఉన్నది లేదు అని నిశ్చయించు వ్యవహారములు ఆత్మకు లేవు.[శ్రుతి॥ అతస్తౌ మాయయాక్లిప్తౌ - బంధమోక్షౌన చాత్మని।] తాత్పర్యము. కాబట్టి మాయవలన గలిగినటువంటి బంధమోక్షము పరబ్రహ్మ మగు ఆత్మకు లేవు.[శ్రుతి॥ నిష్కళే నిష్క్రియే శాంతే - నిరవద్యే నిరంజనే । అద్వితీయే పరే తత్త్వే - వ్యోమవత్ కల్పనా కుతః॥] తాత్పర్యము. ఆకాశము

రీతిగా నిరాకారమై అవయవములు లేనిదై ఏయొక్క వ్యాపారములున్ను లేనిదై నిర్గుణమై చలనము లేనిదై ఉపశాంతబోధస్వరూపమై దోష రహితమై మాయామలము మొదలగు పంచమలములు లేనిదై తనకు రెండవవస్తువు లేనిదై ప్రకృతికంటెను వేఱై యుండు పరబ్రహ్మమునందు బంధ మోక్షము లనెడు కల్పనలు యెట్లు కలుగును? ఎన్నటికిన్ని కలుగజాలదు. సుమా. [శ్రుతి న నిరోధో న చోత్పత్తి-ర్నబద్ధో నచ సాధకః। నముముక్షు ర్నవై ముక్త-ఇత్యేషాపరమార్థతే త్యుపనిషత్॥] తాత్పర్యము. నాశము ఉత్పత్తిసంసార బంధము మొదలగునవి బ్రహ్మమునకు లేవు కాబట్టి బ్రహ్మస్వరూపు డగు బ్రహ్మజ్ఞానికిన్ని పై జెప్పినట్టి ఉత్పత్తినాశములు సంసారబంధము మొద లైనవి లేవు. సంసారబంధము లేకపోవుటవలన బ్రహ్మానుభవముగల బ్రహ్మ జ్ఞానికి శ్రవణమననాది సాధనము లక్కఱ లేదు, సాధనచతుష్టయసంపత్తియు అతనికి అక్కఱ లేదు. అజ్ఞానము, కామము, కర్మాదులను నివృత్తి జేసికొను వాడే ముక్తుడనబడును. బ్రహ్మజ్ఞానికి అజ్ఞానము, కామము, కర్మములు లేవు గనుక తాను వానిని నివృత్తి చేసికొనవలయు నను వ్యవహారములు లేదు; అందువలన తాను ముక్తుడను భ్రాంతియు తనకు లేదు. అజ్ఞానభూమి యందు సంచరించువారే సకలలౌకికవైదిక కర్మములు వర్ణాశ్రమాచార ములున్ను గలదు గాని జ్ఞానభూములయందు సంచరించు బ్రహ్మజ్ఞానులకు పై జెప్పిన వ్యవహారము లేదిన్ని లేవు సుమా. [శ్రుతి హరిః ఓంతత్ సత్ బ్రహ్మా ర్పణమస్తు-భద్రం కర్ణేభిః శృణుయామ దేవాః॥] తాత్పర్యము. ఈ ఆత్మోపనిషత్తు సంపూర్ణముగా ముగిసెను. ఇట్లు ఈ ఉపనిషత్తు అంతములో (భద్రం కర్ణేభిః శృణుయామ దేవాః) అనెడు ఈ శాంతివాక్యమును మూడుమార్లు చెప్పవలసి నది, మఱియు పుత్రా! శుకా! ఆణవ కార్మిక మాయిక మాయేయ తిరో

పంచమలములు.

ధానములను పంచమలములు ఏదియనగా; (1) బ్రహ్మజ్ఞానము పలుమాఱు పుట్టుచుండగా దాని మఱుగుపఱచునది ఆణవమలము. (2) వేదాంతవిష యంబులను పెద్దలు బోధించు చుండగా దానియందు బుద్ధి నిశ్చలముగా నిల్పక పరాముఖముగా నుండుట కార్మికమలము. (3) ఒకప్పుడైనను బ్రహ్మమున్నదను జ్ఞానము పుట్టకుండుట మాయికమలము. (4) సచ్చిదా

నందపరబ్రహ్మమునందు అసత్యబుద్ధిని పుట్టించి తదన్యంబులగు దేవతాంతర మంత్రాంతర మతాంతరము లను సత్యములను బుద్ధి పుట్టించుట తిరోధానమలము. (5) సదా పాపకార్యములందే ఇచ్ఛగలిగి యుండుట మాయేయమలము; ఈ పంచమలములు లేనివారే బ్రహ్మజ్ఞానులు గాని

అజ్ఞాన భూములు.

తక్కినవారు బ్రహ్మజ్ఞానులు గాజాలరు. మఱియు బీజజాగ్రము. జాగ్రము, మహాజాగ్రము, జాగ్రత్స్వప్నము, స్వప్నము, స్వప్నజాగ్రము, సుషుప్తి అని అజ్ఞానభూములు యేడు గలవు. అవి యెట్లనగా; (1) బీజజాగ్రము అనగా; శుద్ధనిర్గుణ నిరాకార సచ్చిదానంద పరబ్రహ్మమునందు గలిగినట్టి అవ్యక్తమగు మూలప్రకృతి యనెడి తెలివియే బీజజాగ్ర మనబడును. (2) జాగ్రము అనగా; ఆ తెలివి ప్రపంచాభిముఖమై నేనను అభిమానము గలదియై సంకల్పసహితమై యుండుట జాగ్ర మనబడును; దీనినే మహత్తు అనబడును. (3) మహాజాగ్ర మనగా; ఆ తెలివియే నానావిధ నామరూపములుగా జీవేశ్వర జగత్తులుగానోపజేయుచు నేను నాదియనెడి అహంకార మమకారములే స్వరూపములుగాగలిగియుండుటే మహాజాగ్ర మనబడును; దీనినే అహంకారమనబడును. (4) జాగ్రత్స్వప్న మనగా; జాగ్రదావస్థయందు తానుజూచినవి, చూడనివి అగునట్టి సకలవస్తువులను మనస్సునందు సంకల్పించుకొని మనోరాజ్యము చేయుటజాగ్రత్స్వప్నమనబడును (5) భోజనముచేసి నిద్రించుచు స్వప్నమున జాగ్రదావస్థయందు దాను జూచినదానినన్నియు మనస్సున సంకల్పించుకొని మనోరాజ్యము చేయుట స్వప్న మనబడును (6) స్వప్నజాగ్రము అనగా; మునుపుజాగ్రదావస్థయందు దానుజూచిన దానిని మఱచి మరల దానిని స్వప్నమున జ్ఞప్తికి తెచ్చుకొనుట స్వప్నజాగ్ర మనబడును. (7) సుషుప్తి అనగా; ప్రపంచమును, దానియందలి పదార్థములును యేదిన్ని బొత్తిగా జ్ఞప్తికి రాక గాఢాంధకారము మూసుకొనియుండు నిద్రావస్థయే సుషుప్తి యనబడును, ఈ యేడున్ను అజ్ఞానభూములు. వీనియందు సంచరించు

జ్ఞాన భూములు.

వారు జనన మరణ ప్రవాహములో దగిలి అల్లాడుచుందురు. మఱియు శుభేచ్ఛ, విచారణ, తనుమానసి, సత్వాపత్తి, అసంసక్తి, పదార్థభావన

తుర్యము అని యేడు జ్ఞానభూములుగలవు. అవి యేవియనగా; (1) శుభేచ్ఛ అనగా; దుర్జనసహవాసమును విడిచిపెట్టి మోక్షమును పొందవలయునని ఆశ గలుగుట. (2) విచారణ అనగా; సజ్జనసహవాసము చేసి వారు బోధించునీతివాక్యములవలన వేదాంతశాస్త్రములు చదివి తత్త్వవిచారణ చేయుట. (3) తనుమానసి అనగా; అట్లు తత్త్వవిచారణ చేసి బ్రహ్మము సత్యమనియు, తక్కిన తనుకరణ భువన భోగములన్నియు అసత్యములనియు తెలిసి దేహాది సకలప్రపంచంబునందు ఆశవిడిచి మహావైరాగ్యముతో కామక్రోధలోభ మోహాదులను దెగనఱికి సదా పరబ్రహ్మమును పరోక్షముగా ధ్యానించుచుండుట. (4) సత్త్వాపత్తి అనగా: (తత్త్వమసి) అనెడు మహావాక్య విచారణ చేసి దేహేంద్రియములకు సాక్షిగానుండు ఆత్మస్వరూపుడగు తానే పరబ్రహ్మమనియు, పరబ్రహ్మమే తాననియు తెలిసి అపరోక్షజ్ఞాని యగుచు సదా (అహం బ్రహ్మాస్మి) అనుచు ఆత్మానుసంధానముం జేయుచుండుట. (5) అసంసక్తి యనగా; అట్లు ఆత్మయే సత్యమని యెఱింగి ఆత్మానుసంధానమును జేయుచు అసత్యములగు దేహాదిప్రపంచమును మఱచిపోవుట అనగా, సంకల్పశూన్యముగా నుండుట. (6) పదార్థభావన అనగా సముద్రమునకు వేఱుగా తరంగంబులు లేనట్లు ఆత్మస్వరూపుడగు దాను తనకన్యముగా ప్రపంచము లేదనియు ఈ ప్రపంచంబు తనయందు కల్పితంబగుచు దోచుటవలన ఇది మిథ్య యనియు నిశ్చయించి సదా త్రిపుటిరహితుడగుచు సకలదృశ్యములను మఱచి సాక్షిమాత్రుడై ఆనందించుచుండుట; దీనినే జీవన్ముక్తి యనియు, తుర్యావస్థ యనియు జెప్పుదురు. (7) తురీయము అనగా; ఆకలి దప్పులు మొదలగు యేవికారములు లేక అన్నపానాదులను వర్జించి సకలప్రపంచవాసనలు నశించి ప్రాణవాయువును సహస్రారమందు జేర్చి ఇట్టట్టు గదలక పట్టి కుంభించి నిలిపి కేవలపరబ్రహ్మము తానుతానై సదా నిర్వికల్పసమాధియందుండుట; దీనినే కొందరు విదేహముక్తి యని జెప్పుదురు అయినను యది సరికాదు, [illegible] ఘటము పగిలినంతనే ఘటాకాశము మహాకాశములో గలిసి యేకమగునట్లు, ప్రారబ్ధకర్మము నశించినంతనే దేహమున్ను జీవోపాధిన్ని నశించి ప్రత్యగాత్మ పరబ్రహ్మమునందైక్యమగుటే విదేహముక్తి యనియు, విదేహకై

వల్యమనియు జెప్పబడును. ☞ శుభేచ్ఛ, విచారణ, తనుమానసిఅనెడి ఈ మూడుజ్ఞాన భూములందు సంచరించువారు అభ్యాసులు గాన వారికి జగత్తు విషయ రూపముగా దోచుటవలన అది జాగ్రదావస్థ యనబడును. తక్కిన నాలుగుభూములందు సంచరించువారు ఆరూఢులనియు, అనుభవజ్ఞానులనియు జెప్పబడును. అందులో సత్త్వాపత్తియనెడుజ్ఞానభూమియందుసంచరించు వారికి జగత్తు సంకల్పరూపముగా దోచుటవలన అది స్వప్నావస్థ యనబడును. నంసక్తియనెడి జ్ఞానభూమియందుసంచరించువారికి జగత్తుతోచక పోవుటవలన అది నిద్రావస్థ యనబడును. పదార్థభావన యనెడి జ్ఞానభూమియందుసంచరించువారికి జగత్తు చిన్మాత్రముగా దోచుటవలనఅదితుర్యావస్థయనబడును. తురీయముఅనెడిజ్ఞానభూమియందు సంచరించువారికి(ద్రష్ట దృక్కు దృశ్యము లనెడి) త్రిపుటి దోచక సత్తామాత్రముగా దోచుటవలన అదితుర్యాతీత మనబడును. శుకా! జాగ్రత్తగా నేను జెప్పబోవుదానిని విను మని యిట్లనియె. ☞ మొదటి మూడు జ్ఞానభూములయందు సంచరించుచు మరణించినవారు ఉన్నతమైనపదవులను జేరిఅచ్చటసకలసుఖంబులనుభవించి మఱల భూలోకమున జన్మించి, మెల్ల మెల్లగా క్రమేణానాలుగవభూమి మొదలు యేడవ భూమివఱకు దేనినైనను జేరి జీవన్ముక్తులగుచు మరణించినతర్వాత విదేహకైవల్యముబొందగలరు; గాని, ఆవల జననమునకును మరణమునకును రాజాలరు. ☞ మొదటిభూమి యగుశుభేచ్ఛయందు జేరుటయే బహుకష్టము; మొదటిభూమిలో జేరినయెడల తర్వాత క్రమేణముక్తిపొందగలరు; కాబట్టి అట్టివారికి ముక్తి కరతలామలకముగా

చతుర్విధ బ్రహ్మజ్ఞానులు.

నుండును. జీవన్ముక్తులకు బ్రహ్మజ్ఞానులు, బ్రహ్మవిత్తు బ్రహ్మవిద్వర బ్రహ్మవిద్వర్య బ్రహ్మవిద్వరిష్ఠు లని నలుగురు గలరు. (1) బ్రహ్మవిత్తులు, లోకోపకారార్థముగా సకలసత్కర్మములు జేయుచు గృహస్థాశ్రమమందుండుచు సదా శిష్యులకు వేదాంతశాస్త్రములు బోధించు చుందురు, లేక సన్న్యాసమునైనను పొంది యుందురు; వీరు సత్త్వాపత్తియనెడు నాలుగవ జ్ఞానభూమిలో సంచరించు చుందురు. [పద్యము॥ లేదని యెవ్వరి నడుగరు । రాదని చింతింపరొరులు రప్పించినచో । కాదని యెద్దియు మానరు । భేదము వాదముల లేక క్రీడింత్రు మదిన్॥] అనునట్లు ఈ బ్రహ్మవిత్తు లను జ్ఞానులు

తమకు దొరకని వస్తువులను గోరజాలరు, అయ్యో అవి దొరకలేదే అని చింతింపరు, ఇకమీద దొరకబోవు దానికై యెదురుచూచుచు అపేక్షచేత కాచియుండరు, దైవాధీనముగా ప్రారబ్ధ కర్మాను సారము తమకు లభించినవానిని అనుభవించుచుందురు, ఎండవెన్నెలవలె దోచినను చచ్చినపీనుగు మరల బ్రతికి సంచరించుచున్నను ఆకాశమందుండి అమృతము వర్షమురీతిగాగురిసినను ఇవియన్నియు అతిశయముగా దలపజాలరు. (2) (భిక్షాన్నం దేహరక్షార్థమ్) అనునట్లు దేహము సంరక్షించుటకుగాను భిక్షమెత్తిన అన్నమును భుజించి ఏకాంతస్థలమును జేరి బ్రహ్మనిష్ఠ జేయుచుండు వారే బ్రహ్మవిద్వరులు; వీరే ఐదవజ్ఞానభూమి యగు సంసక్తి యందు సంచరించువారు. (3) బ్రహ్మవిద్వరీయులు, అనగా ఏకాంతస్థలమునందు జేరి బ్రహ్మనిష్ఠ జేయుచు శిష్యులు మొదలైనవారు మేలుకొలుపగా లేచి అన్నపానాదుల గోరువారు. బ్రహ్మవిద్వరీయు లనబడుదురు; వీరే ఆరవజ్ఞానభూమియందు సంచరించువారు. (4)సదా నిర్వికల్ప బ్రహ్మనిష్ఠలో నుండుచు తానుగానైనను నిష్ఠ విడిచి లేవక, లేక శిష్యులు మేలుకొలిపినను లేవక అన్నపానాదుల వర్జించి ప్రపంచస్మరణలేక సదా సమాధినుండువారు బ్రహ్మవిద్వరిష్ఠు లనబడుదురు; వీరే ఏడవజ్ఞానభూమియందుసంచరించువారు. అయినను ఈనలుగురున్ను బ్రహ్మపరోక్షజ్ఞానులే గాన ఈ నలుగురికిన్ని ముక్తియందు యెంతమాత్రమున్ను భేదము లేదు సుమా! అని సర్వమును బోధించి శుకునిం జూచి వేదవ్యాసుం డిట్లనియె. ఈ జీవన్ముక్తులగు బ్రహ్మజ్ఞానులుపంచదశ జ్ఞానయోగాంగములతో జ్ఞాన

పంచదశజ్ఞానయోగాంగములు.

యోగంబు సాధించుచుందురు. ఎట్లనగా; (1) యమము-అనగా; ఆకాశాది పంచభూతములున్ను, శరీరత్రయమున్ను, జ్ఞానేంద్రియకర్మేంద్రియాదిసకల తత్త్వములున్ను సర్వము పరబ్రహ్మమనియు, ఆపరబ్రహ్మమే తాననియు దలంచుటయమమనబడును. (2) నియమము-అనగా; దేహేంద్రియంబులకు సకలమునకు తాను వేత్తై విలక్షణుడై సాక్షిమాత్రముగా నుండువాడనియు, ఈ యింద్రియ వ్యాపారములున్ను సకల సుఖదుఃఖములున్ను తనకు లే

వనియు, బ్రాహ్మణాదిజాతులు శరీరత్రయము నామరూపక్రియలు త్రిగుణంబులు తనకు లేవనియు తెలిసి సర్వకాలసర్వావస్థలయందును తాను బ్రహ్మానందసాగరములో మునిగియుండుటనియమమనబడును. (3) త్యాగము-అనగా; దేహేంద్రియంబులు తాను గానని వానియందు అభిమానమును లేకుండుట త్యాగ మనబడును. (4) మౌనము అనగా; మనోవాక్కులచేత ఇట్టిదట్టిదని వూహించి చెప్పరానట్టి పరబ్రహ్మమే తా నని తెలిసి పలుమాటలు వృథాగా మాట్లాడుచుండక మితభాషియై తాను మాట్లాడి నప్పటికిన్ని మాటలాడితి ననియుం దలంచక ఏ తలంపులు లేక నిస్సంకల్పుడై నిరంతరము బ్రహ్మానందామృతమును పానము జేయు చుండుట మౌన మనబడును. (5) దేశము-అనగా; ఎక్కడ మనస్సు నిల్పినమాత్రమున సకలేంద్రియ వికారగుణములు నశించి జనన మరణ తాపత్రయసుఖదుఃఖాదులు నశించి తాను సదా బ్రహ్మస్వరూపు డగుచు ఆనందించుచుచుండునో ఆ స్థలమే దేశ మనబడును. (6) కాలము-అనగా; ప్రపంచ సృష్టిస్థితిసంహారముల సంబంధము లగు భూత భవిష్యత్తు వర్తమానముల నెడు త్రివిధకాలములను మీఱి ప్రపంచాతీతముగా నుండు పరబ్రహ్మమే కాలమనబడును. జ్ఞానయోగి అట్టి కాలస్వరూప మగు పరబ్రహ్మము తానై దశవిధప్రళయ కాలములకు లోబడక యేకరీతిగా స్వయంప్రకాశముగా వెలుగుచుండును. (7) సుఖాసనము-అనగా; ఏది త్రికాలములందు నాశములేక సిద్ధముగా నుండునో ఆ పరబ్రహ్మమే ఆత్మస్వరూపు డగు తానని అపరోక్ష జ్ఞానము గలవాడై సదా ఆబ్రహ్మమే తానై యుండుట, ఆసనమనబడును. (8) మూలబంధము-అనగా అష్టపాశబంధములకు కారణముగా నుండు మూలప్రకృతి యనెడు మాయయే మూలబంధ మనబడును; ఏ పరబ్రహ్మమును దర్శించిన మాత్రమున ఈమూలప్రకృతి యనెడి మూలబంధము తనకు తానే వీడిపోవునో, ఆ పరబ్రహ్మమే మహామూలబంధమనబడును. (9) దేహసామ్యము-అనగా; సముద్రమునందు గలసిన నదులవలె బ్రహ్మానంద సాగరంబున పదునాలుగు యింద్రియములయొక్క వృత్తులు జేరి లయించి తన్మయంబై సమరసముగలిగియుండుటే దేహసామ్యమనబడును. (10) దృక్కు-అనగా; భూచరి ఖేచరి అంతర్లక్ష్యము షణ్ముఖి శాంభవి

పంచ జ్ఞాన ముద్రలు.

అనెడు జ్ఞానముద్రలందు దృష్టినిలుపుట. ఎట్లనగా; (1) జ్ఞానభూచరిముద్ర

అనగా; బాహ్యేంద్రియంబులగు శ్రోత్ర త్వక్కు నేత్ర జిహ్వా ఘ్రాణము లనెడు జ్ఞానేంద్రియముల యొక్కయు, వాక్కు పాణి పాద గుహ్య గుదము లనెడి కర్మేంద్రియముల యొక్కయు, విషయములగు శబ్దస్పర్శ రూప రస గంధవచన దాన గమన విసర్జనానందములందు లక్ష్యము నిలుపుట బాహ్య లక్ష్యమనియు, భూచరియనియు జెప్పబడును. (2) ఖేచరి అనగా; అంత రింద్రియంబు లైన మనోబుద్ధి చిత్తాహంకారవృత్తు లగు సంకల్ప నిశ్చయ చంచల కర్తృత్వములందు లక్ష్యమునిలుపుట ఖేచరియనబడును. (3) మధ్యలక్ష్యమనగా, బాహ్యేంద్రియంబులగు జ్ఞానేంద్రియ కర్మేంద్రియంబులందును, అంతరింద్రియంబు లగు మనోబుద్ధి చిత్తాహంకారంబుల విషయంబులందును లక్ష్యమునిలుపుటమధ్యలక్ష్యమనబడును.(4)షణ్ముఖి అనగా; ఐదు జ్ఞానేంద్రియంబులందును, మనస్సునందును ఈ ఆరునందు లక్ష్యమునిల్పుట, షణ్ముఖిముద్ర యనబడును. (5) శాంభవి అనగా; పైజెప్పిన నాలుగులక్ష్యములను ఒక్కటిగా జేర్చి అంతర్బాహ్యములందు స్వయంప్రకాశముగా వెలుగుచుండెడు పరబ్రహ్మమగు కేవలసాక్షిమాత్ర మాత్మయందు లక్ష్యమునిలుపుట శాంభవీముద్రయన బడును; ఈశాంభవీ ముద్రయే అన్నిముద్రలలోపల శ్రేష్ఠము; ఇదే పరమదృక్కు అనబడును; దీనిని సాధించువారే నిజమైన బ్రహ్మజ్ఞానులుగానితక్కిన వారుగాజాలరు. [శ్రుతి॥ ద్రష్టృదర్శనదృశ్యానాం-విరామో యత్రవా భవేత్। దృష్టి స్తత్రైవ కర్తవ్యం-న నాసాగ్రావలోకనమ్.] అనునట్లు, (ద్రష్ట దృక్కు దృశ్యములు)అనగా; సకలము జూచుచుండు జీవుడు, జీవసంబంధ మగు జ్ఞానము, జీవునికి దోచుచుండు సకల చరాచరప్రపంచంబు ఈమూడున్ను యెదుట లక్ష్యముంచిన మాత్రమున లయించునో అదియే పరమదృక్కు అనియు, పరమ ఉత్తర శాంభవీముద్ర యనియు జెప్పబడును.

త్రివిధ దృష్టులు.

మఱియు (1) బహిర్లక్ష్య మనగా నేత్రములును దెఱచుకొని మనస్సును చంచలము లేకుండానిలిపి యెదుటనుండుయేదైననొకదృశ్యవస్తువునందు దృష్టినిలిపి చూచుచుండుట. (2) మధ్యలక్ష్యమనగా నేత్రములను దెఱచిచిత్తమును అచంచలముగాఏకాగ్రముగానిలిపిభ్రూమధ్యంబునందు

దృష్టినిలిపి బహువిధ చిత్కళలను జూచుచుండుట; ఇందు (దర్శనమునందు) అనగా నేత్రములందే లక్ష్య ముంచి చూచుటవలన ఇది మధ్యలక్ష్య మనబడును. (3)అంతర్లక్ష్యమనగా;భ్రూమధ్యంబున కంతరంబున లక్ష్యము నిలిపి అక్కడ నుండు వింతలన్నియు జూచుచుండుట; ఇందు ద్రష్టయందు లక్ష్య ముంచి చూచుటవలన దీనిని అంతర్లక్ష్య మనియు,పూర్వశాంభవీ ముద్ర యనియు జెప్పబడును; ఈ మూడువిధము లగు లక్ష్యములును అభ్యాసులగు తారకయోగము సాధించువారిమార్గములు. ఐతేఅమనస్కజ్ఞానయోగులకు ఈ మూడులక్ష్యములు పనికిరాజాలవు. కేవలముఆరూఢజ్ఞానులగు అమనస్కయోగులకు (ద్రష్ట దృక్కు దృశ్యములు) చూచువాడగు జీవుడు, వానిచూపులు, వానిచూపులకుకనబడు నానావిధరూపములు ఇవి యే పరబ్రహ్మమునందు లయ మగుచున్నదో, ఆ కేవలసాక్షిమాత్ర పరబ్రహ్మ మగు ఆత్మయందే దృష్టిని జేర్చి తన్మయంబుగా నుందురు గాని తారకయోగులరీతిగా భ్రూమధ్యంబునందు దృష్టి నిలుపజాలరు. ఈపరమదృక్కుస్థానమే ఉత్తరశాంభవీముద్ర,జ్ఞానశాంభవీముద్రయనబడును.(11) ప్రాణాయామము అనగా; జ్ఞానేంద్రియంబు లైదింటిని కర్మేంద్రియంబు లైదింటిని, అంతఃకరణ చతుష్టయమును, పంచప్రాణ వాయువులును మొత్తము ౨౪-తత్త్వములనున్ను, సకలచరాచరములతో గూడిన ఈ ప్రపంచమున్ను పరబ్రహ్మముగాను ఆపరబ్రహ్మమే తానుగాను భావించి స్వస్వరూపమునకంటె అన్యమేదిలేదనిఅఖండవృత్తిగలవారై సాక్షిమాత్రుడై ఆనందించుట ప్రాణాయామమనబడును.(1)మనస్సునకుబాహ్యాంతరంబులందు కనబడుచుండు సకలదృశ్యపదార్థములును,కామక్రోధాదులును ఇవి ప్రకృతికల్పితములు గావున ఇవితానుగానననిషేధించుటే రేచకమనబడును. (2) అజ్ఞాన విపరీతసందేహములు లేకుండా బ్రహ్మమే నేనని యెరుగుటే పూరకమనబడును, (3)తర్వాతసంకల్పవికల్పములులేక సకలదృశ్యముల మఱచి నిర్వికల్పముగా కేవల ప్రజ్ఞామాత్ర పరబ్రహ్మముతానుగా నుండుటే కుంభకమనబడును; ఇదేజ్ఞానులుజేయు ప్రాణాయామముగాని కర్మయోగులవలె ముక్కులో నుండు ప్రాణవాయువు బిగబట్ట జాలరు. (12) ప్రత్యాహారము అనగా, శాంతశమదమాది సకలసద్గుణంబులను

కామ క్రోధ లోభ మోహాది సకలదుర్గుణములను, ఈ సర్వమును పరబ్రహ్మముగా దలంచుట ప్రత్యాహార మన బడును. (13) ధారణ అనగా; [శ్రుతి॥ యద్యత్పశ్యతి చక్షుర్భ్యాం - తత్త దాత్మేతి భావయేత్।యద్యత్ స్పృశతి హస్తాభ్యాం - తత్త దాత్మేతి భావయేత్-యద్యచ్ఛృణోతికర్ణాభ్యాం - తత్తదాత్మేతి భావయేత్.] అనెడు కైవల్యోపనిషత్తు రీతిగాను; [శ్లో॥ మనసా వచసా దృష్ట్యా-గృహ్యతే న్యైరపీంద్రియైః। అహ మేవనమత్తోన్య-దితిబుద్ధ్యధ్వమంజసా.] అనెడు శ్రీభాగవతశ్లోకరీతిగాను మనకన్నులకు కనబడునది. చేతుల చేత తాకబడునది, చెవులచేత వినబడునది మొదలగు సర్వంబును; అనగా మనస్సునకు గోచరించు సకలంబును పరబ్రహ్మ మని భావించుట ధారణ యనబడును. (14) ధ్యానము అనగా; [శ్రుతి॥ సోహం చిన్మాత్ర మేవేతి చింతనం ధ్యాన ముచ్యతే.] అనెడి త్రిశిఖిబ్రాహ్మణోపనిషత్తురీతిగా దేహేంద్రియాది చిర తత్త్వములును నేను గాను, ఈ దృశ్యము లగు వీనిని యెఱుగుచుండు సాక్షిస్వరూపమగు నేనే ఆ పరబ్రహ్మమనిదలంచు (సోహంభావమే) ధ్యానమగును. (15) సమాధి అనగా; [పద్యము॥ సర్వావస్థలయందును। సర్వంబును బ్రహ్మ మనుచు సతతము గనినన్।సర్వవికృతిరహిత సహజ। నిర్వాణ సమాధి యగు వినిర్మలరూపా.] అనెడి సీతారామాంజనేయ సంవాద మనెడి శాస్త్రములో నుండు పద్యమురీతిగా, జాగ్రత స్వప్నము సుషుప్తి తుర్య మనెడు నాలుగవస్థలున్ను, ఆ యవస్థలందు దోచెడి సకల ప్రపంచభోగ్య భోగసాధన శూన్య సాక్షాత్కారము లనెడు స్థూల సూక్ష్మ కారణశరీరములు, ఆత్మ ఇవి యన్నియు [శ్రుతి॥ నేహనానాస్తి కించన, సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ.] అనునట్లు సకలమున్నుపరబ్రహ్మమనుచుసదా భావించు చుండుటే సహజ నిర్వాణ సమాధి యనబడును అనుచు వేదవ్యాసుండు శ్రీశుకులవారికి నిట్లనియె పుత్రా! ఇదివరకు నీకు పంచదశ జ్ఞానయోగంగముల నెల్ల బోధించితిని, ఇకమీద జీవన్ముక్తి రహస్యంబగు సోహంభావ మనెడిహంస స్వరూపసంచారరహస్యంబును ఆత్మసాక్షాత్కారంబును బోధించెదను శ్రద్ధ గలవాడవై వినుమని విశదంబుగ ఆ రహస్యముల చెప్ప నారంభించెను. [పద్యము॥ దేహం బనియెడు శరవున। నూహించును బుధుడు దాననుండుట గాఢ। స్వాహాప్రియుక్రియం బురుషుడు। సోహ మనిన రుద్ర యతని గనుటగుట] అనుచు భారతమునందు

అనుశాసనికపర్వంబున ౭-వ ఆశ్వాసములో హర సనత్కుమారసంవాదంబునందు జెప్పబడిన పై పద్యమురీతిగా ఈ దేహంబున ఇడా పింగళ

శ్రీ వేదవ్యాసమహాఋషి

శ్రీ శుకమహాఋషి.

శ్రీ వేదవ్యాసులు శుకులవారికి ఆత్మసాక్షాత్కారమును బోధించుట.

యనెడి సూర్యచంద్రులనాడుల మార్గమున షడాధారములందు దిన మొక్కటింటికి ౨౧౬౦౦ సార్లు ఆరోహణ అవరోహణము లనెడు రేచక పూర్వకంబులద్వారా (సోహమని అజపగాయత్రి యనెడి జ్ఞానగాయత్రిని) ఈ జీవాత్మ తనకు తానే (నేనే బ్రహ్మము నేనే బ్రహ్మము) అని జపించు కొను చుండును, ఇదే సోహంభావరస్యము; సద్గురుగోప్యము; ఇదే ఆత్మారామధ్యానము; ఇదే బ్రహ్మైక్యకారణము; ఇదేపరమహంస లగు బ్రహ్మజ్ఞానుల ఆత్మానుసంధానరహస్యము. ఈ మంత్రమునకు సప్తకోటి మహామంత్రములున్ను సరిగావు. కాబట్టి నీవు నడుచుచు వినుచు చూచుచు సకలకార్యములు చేయుచున్నను సదా ఈ సోహం భావమునందు హంసతోడ నీ మనస్సు సంచరించుచుండుటే సవికల్ప సమాధి యనియు,

సహజసమాధి యనియుం జెప్పఁబడును చూడుము, అని సోహంభావ రహస్యమును బోధించి తర్వాత వేదవ్యాసులు శుకులకు ఆత్మసాక్షాత్కారమగు నిర్వాసనా పూర్వ చిన్మాత్రను కనుసన్నఁ జేసి అభినయించి చూపి, పుత్త్రా! రజ్జుసర్పమువలె మాయాభ్రాంతిచే దోచు ఈ దేహేంద్రియాది సకల ప్రపంచము మిథ్య యని తలంచి ఆత్మస్వరూపుఁడ వగునీవే పరబ్రహ్మమని దృఢనిశ్చయమును జెంది సదా ఈ చిన్మాత్రయందే నిలిచి కేవలసాక్షిమాత్ర బ్రహ్మముగా నుండుము. ఇదే నిర్వికల్ప సమాధియని బ్రహ్మజ్ఞానంబును సంపూర్ణముగా బోధించినంతనే శ్రీశుకులవారు మహాదీక్షవైరాగ్యముతో సదా సోహంభావమందుండుచు ఏకాంతమున చిన్మాత్ర సాధించుచు బ్రహ్మానంద స్వరూపులై యుండెను. ఇట్లు కొన్నాళ్లు గడచిన వెనుక శుకులవారు మరల తన తండ్రియగు వేదవ్యాసునిం జూచి, తండ్రీ! బ్రహ్మజ్ఞాన విషయంబులో నింకను నాకు సందేహము లున్నవి అని చెప్పగా వ్యాసుండు చిఱునవ్వునవ్వుచు శుకునింజూచి యిట్లనియె. పుత్త్రా! నీవు విదేహదేశపురాజగు జనకమహారాజు నొద్దకుం బోయి అతనిని దర్శింపుము, అతఁడు నీ సందేహములను దీర్చఁగలఁడు, అతని ప్రభావమును జెప్పుచున్నాను వినుమని యిట్లనియె. జనకమహారాజు మహా

జ న క మ హా రా జు క థ.

బ్రహ్మజ్ఞాని. అతఁడు నీయొక్క ముత్తాత యగు వసిష్ఠ మహాఋషియొద్ద వేదాంత కాలక్షేపము వినుచుండును. అట్లు కాలక్షేపము వినుచుండునప్పుడు సకలమైన ఋషులును సన్న్యాసులును అచ్చటికి వచ్చి ఆ కాలక్షేపమును వినుచుందురు. వసిష్ఠమహాఋషి వారందరువచ్చి కాచియుండినను జనకమహారాజు వచ్చునంతవఱకు అతనిని యెదురు చూచుచుండి అతఁడు వచ్చినతర్వాత కాలక్షేపము నారంభించుచుండును. ఇట్లుండగా, ఆ కాలక్షేపమునకు వచ్చునట్టిమహాఋషులును సన్న్యాసులును ఒకరితో నొకరు చెప్పుకొన్నదేమనగా; ఆహా! మనమందఱము నాశాపాశమును కాల్చివేసి వనవాసముసేయుచునిశ్చలముగా నున్నాము; మనము వచ్చినతోడనే ఈ వసిష్ఠులవారు కాలక్షేపమారంభించుటలేదు. జనకుఁడు రాజ్యాపేక్ష గలిగి భార్యాబిడ్డలతోనుండు బద్ధసంసారి, అతఁడు వచ్చునంతవఱకు కాచియుండి తర్వాత ఈవసిష్ఠులవారు కాలక్షేప మారంభించుచున్నారు.

ఇందువలన మనకు అవమానముగదా! అని రహస్యముగా జెప్పుకొనుచు గుసగుస లాడుచుండిరి. ఆసంగతి వసిష్ఠులవారు యెఱింగి ఆహా! ఈ ఋషులు జనకునివైరాగ్యమును దెలియక బహుగర్వించి యున్నారు అని తనమదిలో దలంచుకొనుచుజనకమహారాజువచ్చినంతనెకాలక్షేపమారంభించి చెప్పుచు తన యోగమహిమవలన ఆ మిథిలాపురి యనెడి జనకుని పట్టణమును అగ్ని తగులుకొని రగులుకొనునట్లు చేసెను. అంత అగ్ని ప్రవేశించి ఆ రాజ్యమంతయు దహించుచుండగా ఆ రాజభటులు కాలక్షేపము జరుగుచుండుచోటికి పాఱివచ్చి హాయని యెలుగెత్తి యేడ్చుచు, రాజేంద్రా! మనపట్టణ మంతయు అగ్నిదగ్ధమై భస్మముగాబోవుచున్నది. అంతఃపురమంతయు అగ్ని యంటుకొని రగులు చున్నది. అంతఃపురస్త్రీలున్ను బిడ్డలున్ను అల్లాడుచున్నారు. పట్టణము గలిగి ప్రజలందరు భస్మముగా దహించిపోవు చున్నారు. మేము మాత్రము తప్పించుకొని మీతో విన్నవించుటకుగాను వచ్చినామని చెప్పుచుండగా ఆమాటలనులక్ష్యపెట్టవినక దీర్ఘవైరాగ్యముతో జనకమహారాజు తనఆచార్యులగువసిష్ఠమహాఋషి బోధించు వేదాంతవాక్యములను జాగ్రత్తగా వినుచుండెను ఇంతలో వసిష్ఠులవారు తన యోగశక్తివలన ఆ యగ్నిజ్వాలలు మెల్లగా కాలక్షేప సభకుకూడా వ్యాపించునట్లు చేసెను. అంత నా యగ్నిజ్వాలలు ఆ పట్టణమునుండి గుప్పుగుప్పు పొగ లెగయుచు మెల్ల మెల్లగా సభదగ్గిరకు వచ్చుచుండగా అచ్చటనున్న ఋషులున్ను సన్న్యాసులున్ను వారువారు వారివారి కృష్ణాజినమున్ను దండకమండలువులున్ను ఎక్కడ కాలిపోవునో అని దిగులుపడి అవియెల్ల చుట్టి చంకలో బెట్టుకొని కాలక్షేపమునువినుచుండిరి. అంత అగ్నిజ్వాలలు సమీపమునకు రాగా రాగా వారు తాళజాలక చెప్పక లేచి పాఱిపోయిరి. అప్పుడు జనకమహారాజుమాత్రము కొంచమైనను చలించక దీర్ఘవైరాగ్యముతో ఆచార్యునియొద్ద కాలక్షేపమును వినుచుండెను. అంతలో రాజభటులు రాజేంద్రా! మే మెంత విన్నవించినను నిశ్చింతగా నున్నారే అయ్యో ఇదేమి యాశ్చర్యము, అనుచు ఆ రాజభటులు వసిష్ఠులవారినిం జూచి, స్వామీ గురువర్యా! అయ్యో అగ్నిజ్వాలలు వీచుచు వచ్చుచున్నదే! మాప్రాణములు పోవునట్లున్నదే!

అని యోచించుచుండగా అప్పుడు వసిష్ఠులవారు జనకమహారాజుం జూచి, రాజేంద్రా ! నీపట్టణ మగు మిథిలాపురి కాలిపోవుచున్నది. శీఘ్రముగా లేచి పొమ్ము పొమ్ము; కాలిపోవకుండునట్లుగాను యేదైన నొక యుపాయ మును చేయుము. అని చెప్పగా, ఆ మాటలువిని జనకమహారాజిట్లనియె. [గీతపద్యము: ఒక్కడెనను ద్రష్ట యొులయదు గావున నేమియర్థములను లేమిలేదు కాల బొచ్చెమిథిలగాలదు నాకనిః దొక్కడైననింతనిక్కమంచు] [శ్లో॥ మిథిలాయాం ప్రదీప్తాయాం-నమే కించిత్ ప్రదహ్యతిః]అనునట్లుజనకమహారాజువసిష్ఠులవారినిం జూచి, స్వామీ ! గురువరేణ్యా! లోకమునందలి పదార్థములలో దేనియం దును నాకు ఆశలేదు. కాబట్టి ఈ వస్తువు నాకు గలదు. ఈవస్తువునాకు లే దనెడు కొఱతలేదు. నాకు విషయంబులందు ప్రీతియున్నను గదా ఈవస్తు వులు గలదు లేదనెడు భ్రాంతి నాకుగలుగును. నేనుదేవరవారికటాక్షము వలన మహావైరాగ్యముతోనున్నాను గాన గలదు లేదను భ్రాంతి నాకు లేదు. మిథిలాపురి కాలిపోయినప్పటికిన్ని ఒకగడ్డిపోచైననుకాలిపోవునట్లు నాకు తోచలేదు స్వామీ ! ఇది సత్యము. ఎవరికి లోకములోని వస్తువు లందు ఆశయున్నదో వారికే ఆ వస్తువులు నశించునప్పుడు దుఃఖము గలు గును. ''నిస్పృహస్య జగత్ తృణం భవతి'' అనునట్లు ఆశ లేనివారికిజగ త్తున్ను దీనిలోనినానావిచిత్ర పదార్థములున్ను ఒకగడ్డిపోచవలెదోచును: నాకు దేనిమీందను ఆశ లేదు. కాబట్టి యేది నగిలిపోవుచున్నదో,ఏదిరగిలి పోక యున్నదో నే నెఱుగను నా కక్కర లేదని చెప్పగా, అతనినిస్పృహ వైరాగ్యమునకు వసిష్ఠులవారు సంతోషించి మరల తన యోగమహిమ వలన ఆ యగ్నిని చల్లారునట్లు చేసెను. తర్వాత మిథిలాపట్టణంబు మును పటివలెనే క్షేమముగా నుండునట్లు చేసెను. అట్లు అగ్ని చల్లారినవెనుక సకలఋషులున్ను సన్న్యాసులున్ను మరల కాలక్షేపమును వినుటకు వచ్చిచేరిరి. అప్పుడు వసిష్ఠులవారు ఆఋషులను సన్న్యాసులనుజూచియి ట్లనియె. ఓఅయ్యలారా ! మీరిదివరకు మీకంటె ఆశాపాశమును కాల్చి వేసిన వైరాగ్యపురుషులు లేరని తలంచి యుంటిరే? స్వల్పమైన కష్టాజి నాదులును, దేహమును యెక్కడ కాలిపోవుచున్నదోఅని అభిమానించి పాఱిపోతిరిగదా! ఇంతటి వారిని వైరాగ్యపురుషు లని యెట్లు చెప్పదగును! ఈ జనకుడు మహాచక్రవర్తి, తనదేశము భార్యాబిడ్డలు మొదలైనవి రగిలి

పోవు ననెడి అభిమానము లేక నిరాశతోడ యిక్కడనే యుండెను గాన ఇతడే మహావైరాగ్య పురుషుడు, ఇందువల్లనే ఇతడు వచ్చునంత వఱకు గాచియుండి కాలక్షేపము చెప్పచున్నాను ఇకమీదనైనను మీరు మేమే సన్న్యాసులమను మీగర్వమును విడిచి సమదర్శనముగా సకలమును జూచుచుండు డని వారికి జ్ఞానవైరాగ్యమును బోధించు చుండెను; కాబట్టి శుకా! ఆ జనకమహారాజు మహాజ్ఞాన సంపన్నుండు గాన నీవతని యొద్దకుం బోయినయెడల అతడు నీ సందేహములను దీర్చగలడు. నీవు పోవునప్పుడు అణిమాదిసిద్ధిని పొందియున్నామే అని గర్వించి ఆకాశగమనముగా పోవద్దు, భూమిమీద నడిచి మిథిలాపురికిం బోయి జేరుము. సకల సురముని గణవంద్యుం డగు ఆ జనకమహారాజునీయందు కరుణగలవాడై నీయొక్క సకల సందేహములను మాన్పగలడు. ఆ రాజేంద్రుని యెదుట

గురుమహిమ.

గర్వమును మోహమును విడిచిపెట్టి అతనిని గురుమూర్తిగా సేవింపుము, [పద్యము 'గురు డెవ్వడైననగుని| స్వైరవుపదేశించువాడె వేల్పుగ శ్రద్ధా| పరమతిగాకలయు జననమరణంబులు శ్రద్ధ లేని మనుజుం డెఱుగ.|] అనెడి భారత శాంతిపర్వము ౬-వ ఆశ్వాసములో జెప్పబడియుండు పద్యమురీతిగా, ఏ జాతివాడైనను బ్రహ్మజ్ఞానమును బోధించువాడే గురు డనదగును. అతనిని మనుష్యమాత్రుడని తలంచరాదు. సాక్షాత్ పరబ్రహ్మముగా తలంచవలయును. [శ్లో॥ గురుర్న సస్యాత్ - స్వజనో న సస్యాత్ - పితా న సస్యాత్ జననీ న సస్యాత్। దైవం న సస్యాత్ నృపతిశ్చ సస్యాత్ - నమోచయేద్యస్సముపేత మృత్యుమ్.॥] అను శ్లోకమురీతిగా పునర్జన్మకారణ మగు మృత్యువువల్లనుండి తన్ను దప్పించి మోక్షమునందు జేరుటకు వుపాయమును దెల్పనివారు గురువు స్వజనము, తల్లిదండ్రులు, దేవుడు, రాజు మొదలైన వారైనను వారివలన ప్రయోజనము లేదు, కాబట్టి మనము బ్రహ్మఋషులమనియు, అతడు ఒక రాజనియు సామాన్యముగా నతని దలంపబోకుము. అతడు ఎంతటిమహాత్ములచేతను బూజింప దగినవాడు, కాబట్టి అతనియెదుట మిక్కిలి అణకువగలవాడై యుండుము అని జెప్పినంతనే శుకులవారు మంచిదని తండ్రియనుమతిని బొంది ప్రయాణమై పాదచారిగా నడచుచు మేరువు మొదలగు అనేక పర్వతములను మహానదు

లనుదాటి భరతఖండంబునుజేరి మార్గముగాబోవుచు దారిలో నెట్టివిచిత్ర వస్తువులు కనబడినను దాని లక్ష్యపెట్టి చూడక పోయి విదేహ దేశము నందు మిథిలాపురి యను పట్టణంబును జేరి అందు జనకమహారాజు వుద్యానవనంబును జేరి యచ్చటదానిద్వారంబునుదూరుచుండగా నచ్చటి ద్వారపాలకులు అతని నడ్డగించిరి. అందుకు శుకుండు మాఱు బలుకక పరమశాంతముతో మౌనముగా నిలువబడియుండెను, అంతనాద్వారపాల కులు అత్యాశ్చర్యమొంది మేడలోనికిం బోయి తమ రాజేంద్రున కా సమాచార మెఱింగించిరి. అంత నారాజేంద్రుండు తన ప్రధానమంత్రినిం బంపి అత డెవ్వరని విచారించి రమ్మనగా ఆమంత్రిపోయి శుకునిం జూచి విచారించి రాజు వద్దకు వచ్చి వేదవ్యాస మహాఋషి పుత్రుడగు శుక మహాఋషి వచ్చియున్నారని చెప్పగా, ఆజనకమహారాజు ఆ శుకఋషి తన గురు పుత్రుండని యెఱింగి అతని హృదయంబును శోధింపం దలంచి యెదుర్కొన రాకుండెను. అప్పుడు శుకులవారు కోపావేశమును జెందక పరమశాంతముతో నేడుదినంబులవరకు ద్వారంబునందు కాచి యుండెను. అప్పటికిన్ని ద్వారపాలకులు లోపలికి విడువనందున వేఱొక ద్వారంబునందు ఆప్రకారము పోగా అచ్చట నుండు ద్వారపాలకులు అడ్డగించినందున అక్కడనున్న ఏడుదినంబులవరకు నిలబడుచు కాచి యుండెను. తర్వాత జనక మహారాజు శుకులవారి శాంతగుణమునకు పర మాశ్చర్యంబు జెంది యధికభయభక్తులతో తొట్రుపాటుపడ అర్ఘ్యపా ద్యంబులు తనశిరస్సుమీద మోసికొని తనసభవారితోడ అతని నెదు ర్కొనపోయి అతనికి అతివినయభయభక్తులతోడ సాష్టాంగదండంబు బెట్టి దోడ్కొనిపోయి తనయంతఃపురంబునందు నవరత్నమయంబగుస్వర్ణ పీఠంబున నతనిం గూర్చుండబెట్టి పాదకమలములను దివ్యమైన అక్షు తలతో బూజించి అర్ఘ్యమిచ్చి గోదానమును జేయగా। గురుపుత్రులకు ఆప్రకారము చేయువలయు ననుట ధర్మమని యెఱింగి శుకుం డా పూజను అంగీకరించెను. అంత నా జనకమహారాజు మిగుల అణకువతోడ అతనియెదుట నిలువబడుచుండగా శుకుండు అతనిం గూర్చుండుడని నియ మించినంత నేజనకమహారాజుభూమిమీదంగూర్చుండెను. అతనిమంత్రులు సభాపండితులు మొదలైనవారు శుకునింజూచి అతనికిదీర్ఘదండంబులుజేసి

అతనిచుట్టును నిలువబడుచుండిరి, ఇట్లు మర్యాదజేసినదానిన్ని పూర్వము ద్వారమందు కాచియుండునట్లు అవమానము చేసినదానిన్ని మనస్సున దలంచక శుకుండు సమదర్శనముగా శాంతిస్వరూపముగానుండెను. అప్పుడు

వేశ్యకాంతల భరతనాట్యము.

జనకమహారాజు చంద్రబింబమువంటి ముఖముగల దేవతాస్త్రీలకంటెను మిగుల సుందరవతులుగా నుండు వేశ్యామణులను రావించెను. ఆవేశ్యలు మిక్కిలి వినోదముగా ఆడుచుబహుచమత్కారముతో కనుఱెప్పలల్లార్చి సైగలుసేయుచు చిరునవ్వు నవ్వుచుగళకంపము చేయుచుఅతివిచిత్రముగా శృంగారముగా భ్రూవిక్షేపము జేసి మోహము పుట్టునట్లు అభినయించుచు దేవగంధర్వగానమునకు సమానముగా సరససంగీతపదములు శ్రవణానందముగా పాడుచు తంబూరు మీటుచు వీణాగానము జేయుచుండిరి. ఆ సమయంబున శుకులవారు వారిసౌందర్యమును శృంగారచేష్టలను కొంచెమైనను లక్ష్యపెట్టిచూడక దీర్ఘవైరాగ్యముతో నుండుటం జూచి, రాజేంద్రుడు సంతోషించి తనపురోహితునిం బిలిచి ఆ శుకమహాఋషికి పంచభక్ష్య పరమాన్నంబులతోడ షడ్రసోపేతం బగు సరసాన్నమును బెట్టించగా, ఆశుకుండా పదార్థములందు రుచులు గోరకుండుటను పురోహితుని వలన దెలుసుకొని రాజేంద్రుండు అతని దృఢవైరాగ్యమునకు కడు విస్మయం బంది ఆతని సెలవుపొంది తన సభామంటపంబును ప్రవేశించి

కొలు వుండెను. ఆ రాత్రి మరల రాజేంద్రుడు శుకులవారియొద్దకు జేరి కొంతసేపు మృదువుగా క్షేమవార్తలాడుచుండిరి. తర్వాత, అతని యనుమతిని రాజేంద్రుడు తనశయనగృహంబునుం జేరి నిద్రించి మరునాడు ప్రాతఃకాలమున లేచి నిత్యకర్మానుష్ఠానములను దీర్చుకొని మరల శుకులవారియొద్దకు వచ్చినంత నే శుకుండా రాజేంద్రుం జూచి, హే మహాత్మా! నాకు జ్ఞానమార్గంబును నాతండ్రియగు వేదవ్యాసులుబోధించిరి. అందులో నాకు కొంత సందేహము లున్నవని నేనతనితోడం జెప్పగా, అతడు జనక మహారాజు యొద్దకుం బోవుమనెని అతడు నీ సందేహములను దీర్చగలడు పొమ్మని ఆజ్ఞాపించెను. అందువలన మీదర్శనంబునకై వచ్చితిననగా. జనక మహారాజు మందహాసములు చేయుచు శుకునిం జూచి యిట్లనియె.

వేదవ్యాసులు నారాయణ నందనుం డనుట.

శుకపుత్రా! దేవరవారి తండ్రియగు శ్రీ వేదవ్యాసులువారు శ్రీమన్నారాయణ నందనుడుగాన అతని చరిత్రము చెప్పెద వినుండని యిట్లనియె. తొల్లి మహాప్రళయమునందు శ్రీమన్నారాయణుండు సముద్రమధ్యంబున వటపత్రశాయిగా బవ్వళించి యోగనిద్రాభిరతుండై యుండెను. తర్వాత. మరల జగత్తును సృష్టింపదలంచి తన నాభికమలము వలన బ్రహ్మదేవుని సృష్టించెను ఆ బ్రహ్మదేవుడు సకలచరాచరములగుజీవకోట్లతోడ ప్రపంచమును గలిగించెను, ఆ బ్రహ్మదేవుని ముఖమునందుండి ఋక్కు, యజస్సు, సామము, అధర్వణంబు లనెడి నాల్గువేదంబులు గలిగెను. శ్రీమన్నారాయణుండు ఆ వేదములను రక్షించుటకుగాను అవాంతరతముండు (అను పేరుగలిగిన) వేదాకపుత్రుని తనమనంబునందు బుట్టించెను. అట్లు పుట్టి చేతులు జోడించుకొని అధిక భయభక్తులతో యెదుట నిలబడుచుండు ఆ కుమారుని జూచి శ్రీమన్నారాయణుం డిట్లనియె. వత్సా! నీవు నావలన నాలుగు వేదములను శ్రద్ధతో విని వానిని జక్కగా భూలోకమునందలి జనులకు బోధపడునట్లు విభజింపుమని ఆ వేదములను బోధించి ఆజ్ఞాపించెను. ఆ భగవంతుని యాజ్ఞాప్రకారము అవాంతరతముం డను ఆ కుమారుండు వేదములను భాగించెను, అందుకు నారాయణుండు మిక్కిలి

సంతోషించి, పుత్రా! నీవు వేదములను యెల్ల వారికి అర్థము విశదముగా బోధపడునట్లు భాగించితివి. కాబట్టి ఇకమీద నీవు వేదవ్యాసుండనిపిలువబడుదువుగాక. అని పలికి, పుత్రా! ఇకమీద నీవు (ప్రతిమన్వంతరంబునందు) అనగా నొక్కొక్క ప్రపంచసృష్టియందు నీవు నాకు పుత్రుండవై పుట్టను త్రికాలజ్ఞాని వసుమలోకులకు నాదివ్యావతారకల్యాణ గుణంబులను, సదాచారమును, ధర్మమార్గంబునుబోధించుచు సకలసురమునిగణంబులచేత స్తుతింపబడినవాడుగా నుండుము. వసిష్ఠమహాఋషి మనుమండగు మహాజ్ఞాన సంపన్నుండైన పరాశరమహాఋషికి పుత్రుండవై పుట్టుము. కురుక్షేత్రము రాజులందరున్ను నీవలనం బుట్టి వారుపరస్పరము రోషముచే యుద్ధము జేసి వారికులమెల్లను నాశనము చేసికొందరు గాక. పుత్రా! కాలవిపరీతముచేత చెడునట్టి వేదములనుఅప్పుడుగూడచక్కగాజేసిసకల దేవతలకున్ను ఋషులకున్ను సంతోషమును చేయుము. లోకమునందలి ప్రజలకు ధర్మమార్గములందుండు సకలసందేహములు దీరునట్లుగా గ్రంథములు గల్పించి వారిచే కీర్తింపబడినవాడవు కమ్ము. కల్పితమోహము గలవాడవుగా నుండగలవు. నీకు నిర్మోహి యగు పుత్రుండు శుకుడను వాడు పుట్టగలడు. అప్పటప్పటికి వేదములను భాగించు సూక్ష్మబుద్ధియు, సాంఖ్యతత్త్వజ్ఞానమున్ను నీకు గలుగుచుండును గాక, అనిఆశీర్వదించి ఆ భగవంతుడు అదృశ్యం డాయెను. తర్వాత ఆ యవాంతరతముండను నాతడే యీశ్వరాజ్ఞానుసారముగా పరాశరమహాఋషికి పుత్రుడై పుట్టి నాలుగు వేదములను విశదముగా అర్థమేర్పడునట్లు భాగించుటవలన వేదవ్యాసులనుపేరప్రసిద్ధిజెందెను. అంతటిమహానుభావులగు దేవరవారితండ్రి బోధించినజ్ఞానమార్గంబును సత్యముగానమ్మి అనుష్టింపు చుండుడు. అని చెప్పగా, శుకుండు మరల జనకమహారాజునింజూచి, రాజేంద్రా! మహానుభావా! నాతండ్రి యాజ్ఞాప్రకారము దేవరవారు నా సందేహములనుదీర్పగోరుచున్నా నని ప్రార్థించి కొన్ని సందేహములను ఆ రాజేంద్రుని వలన నేర్చుకొనుట కారంభించెను.

శ్రీ ర స్తు.

శ్రీసద్గురవే నమః.

సందేహనివారణప్రకరణము.

జనకమహారాజు.

శ్రీశుకమహర్షి.

శుక జనక సంవాదము, ప్రశ్నోత్తరములు.

1. శుక-ప్రశ్న.— రాజేంద్రా! అఖండ సచ్చిదానంద సర్వపరిపూర్ణ స్వయంప్రకాశ పరబ్రహ్మ మగుఆత్మను అంధకార మగు అవిద్యాశక్తి ఆవరించుకొని ఉన్న దని చెప్పినయెడల దీపప్రకాశమునందు అంధకార మున్న దనుట యెట్లు విరోధమో అట్లు విరోధముగా నున్నది. కాబట్టి అది సరికాదు. అయితే బ్రహ్మ మగు ఆత్మయందు అవిద్య లేదని చెప్పదమంటే; ఆ యవిద్యాశక్తికార్యము లగు విక్షేప ఆవరణ శక్తులు సకలదృశ్యములను ప్రపంచమును తోచునట్లున్ను మఱచునట్లున్ను చేయు చున్నవి అవి యట్లు చేయుచున్న యెడల పరబ్రహ్మ మగుఆత్మను అవిద్య లేదనవచ్చును. మఱియు అవిద్య లేదన్న యెడల గురువున్ను వేదాంతశాస్త్రాభ్యాసమున్ను లేకుండవలయును. ముక్తి

పొందుటకు గురువున్ను వేదాంతశాస్త్రవిచారమున్ను ఆవశ్యకము గానున్నది ఐతే అవి యక్కర లేదన్నయెడల వేదాంతశాస్త్రములు వ్యర్థముగా బోవుచున్నవి. అందువలన శ్రవణ మననాదు లక్కఱలేక పోవుచున్నవి. అట్లు గాక ముముక్షువులు సదా వేదాంతశాస్త్రవిచారణ చేయుచున్నారు గాన వేదాంతులగు అద్వైతులు న్యాయము తెలియని మందబుద్ధులుగా నుండవచ్చు నని సందేహమున్నదని చెప్పెను.

జనక-ఉత్తరము.—గురుపుత్రా! మునివర్యా! కట్టెయందు అగ్ని అణగి యుండునట్లు, అజ్ఞానదశయందు బ్రహ్మమగు ఆత్మయందు అవిద్య యున్నదనుటకు విరోధము లేదు సుమా! కాబట్టి ఆ యవిద్యాశక్తి కార్యము లగు ఆవరణ విక్షేపశక్తు లుండవచ్చును. ఐతే కట్టెతో కట్టెను మథించగా ఆకట్టెయందుండి పుట్టిన అగ్ని ఆకట్టెలను గాల్చి భస్మముగా జేయునట్లు సద్గురుకటాక్షమువలన తత్త్వమస్యాది వేదాంత మహావాక్యములయొక్క వాచ్యార్థలక్ష్యార్థములను తెలిసికొనుటచేత గలిగెడుతత్త్వజ్ఞానమువలన విక్షేప ఆవరణములనెడు కార్యప్రపంచమున్ను, వానికి కారణమగు అవిద్యయున్ను కాల్చి నాశము చేయుటవలన జ్ఞానస్వరూప పరబ్రహ్మమగు ఆత్మయందు అవిద్య యున్నదనుటవలన విరోధము లేదు అందువలన విక్షేపఆవరణములున్ను వుండవచ్చును. అవి యున్నయెడల అవిద్యయు నుండుటవలన గురుసేవయు వేదాంతవిచారణయు చేయవలసినదే. ఐతే ఇట్టి వేదాంతశాస్త్ర మర్యాదలు తెలియనికొందరు పామరులు [illegible] మాట్లాడుచు అద్వైత బ్రహ్మజ్ఞానుల పరిహసించుచుందురు అందువలన వారు జనన మరణ ప్రవాహములో దగుల్కొని అల్లాడుచుందురు.

2. శుక-ప్రశ్న—రాజేంద్రా! వేదాంతశాస్త్రములందు బ్రహ్మమగుఆత్మకున్ను అవిద్యకున్ను విరోధము లేదనుట, నిద్రావస్థయందు అంధకారముగా నుండుచీకటికిన్ని, అచ్చట తేజోమయముగానుండు ఆత్మకున్ను సరిబోల్చబడియున్నది, ఆయితే; అట్లు విరోధము లేనియెడల అవిద్యమొదలైనవి నశించి ముక్తిపొందవలయు నని యేల జెప్పవలయును?

జనక-ఉత్తర.—మునివర్యా! ఆత్మ తానే అంతఃకరణమునందు ప్రతిబింబించి అవిద్యావశమున తన్ను జీవుడని భ్రమించి ముక్తిని గోరి ఆత్మానాత్మ విచారణచేసి ఆవిచారణజ్ఞానమువలన జీవభ్రాంతి నశించి శరీరత్రయమునకు తాను సాక్షియగు జ్ఞానము వచ్చినప్పుడు (వృత్తిజ్ఞానము) అనగా ఆ విచారణజ్ఞానము మాయాకార్యము లగు నామరూపంబులతోడ సకల ప్రపంచమున్ను, దానికి కారణమైన అవిద్యనున్ను నాశముచేసి కట్టెలేని అగ్నిరీతిగాను, జలమునందు గలిసిన చిల్లగింజరీతిగాను స్వస్వరూపమగు ఆత్మయందు తాను ఐక్యమగుటచే ముక్తి గలుగును. ఇదిగాక, సూర్యుడు అగ్నిస్వరూపముగానున్నను వానివలన గృహములు కాలుట లేదు. ఐతే: ఆ సూర్యకిరణము సూర్యకాంతము రాతిమీద వ్యాపించినప్పుడు దానియందుండి అగ్నిపుట్టి సకలపదార్థములను భస్మముగా జేయునట్లు జ్ఞానస్వరూపమగు ఆత్మ అవిద్యను పోగొట్టజాలదు గాని అజ్ఞానస్వరూపమగు ఆత్మ సత్తామాత్రమువలన గలిగిన అంతఃకరణ సంబంధమగు విచారణజ్ఞానము అవిద్యను నాశముచేయగలదు. అందువలన విచారణజ్ఞానమునకున్ను అవిద్యకున్ను విరోధముగలదు. కాబట్టి ఆ విచారణజ్ఞానమువలన నామరూప ప్రపంచము మిథ్యయని యెఱుగవలయును.

౩. శుక-ప్రశ్న—రాజేంద్రా! సకలప్రపంచమున్ను మిథ్యయైయుండ వేదములున్ను మిథ్యయే గదా? అట్టి అసత్యములైన వేదములవలన అజ్ఞాన మెట్లు నాశన మగును? ఆ అసత్యమైన వేదములవలన సత్యమైన మోక్ష మెట్లు గలుగును?

జనక-ఉత్తర,—మునికుమారా! స్వప్నమందు జూచిన పెద్దపులి నిద్రాభంగము కలుగజేసి ఆ పులియు మిథ్యగా బోవునట్లు, వేదములు అజ్ఞానమువలన బ్రహ్మము వేఱు, తాను వేఱుగానున్నాడను జీవునియొక్క అజ్ఞానమును నాశముచేసి తానే బ్రహ్మము, బ్రహ్మమే తాను అనెడు బ్రహ్మాద్వైతజ్ఞానమును గలుగజేసి కడపట ఆ వేదములున్ను దానితోడ సకలప్రపంచమున్ను మిథ్యగాం బోవును.

4. శుక-ప్రశ్న—రాజేంద్రా! అంతఃకరణ సంబంధమగు విచారణజ్ఞానము అవిద్యను నాశము చేయుననుట, ప్రత్యక్ష విరోధముగానున్నది. ఏలననగా; నూలే వస్త్రముగానైనట్లు కారణమగు అవిద్యయే కార్యమగు

అంతఃకరణమగుటవలన దానిసంబంధమగు విచారణజ్ఞానమున్ను అవిద్యాకార్యముగానే యున్నది అందువల్ల అజ్ఞానమెట్లు నశించును?

జనక-ఉత్తర.—మునిపుత్రా! ఇనుముసంబంధమైన ఉక్కు ఆ యినుమును ఖండించునట్లున్ను, (కార్యమైన) ప్రవృత్తిజ్ఞానము, అనగా అంతఃకరణసంబంధమగు విచారణజ్ఞానము. వానికి కారణమైన(అవిద్యను) అనగా అజ్ఞానమును ఖండించును.

5. శుక-ప్రశ్న.—రాజేంద్రా! సమాధి నిష్ఠయందున్ను నిద్రావస్థయందున్ను (వృత్తిజ్ఞానము) అనగా విచారణజ్ఞానము లయించుచున్నదిగదా! ఐతే సమాధినిష్ఠ కాలమందు శరీరము నిలబడియున్నది. నిద్రావస్థలో నిలబడక క్రింద పడిపోవుచున్నది. అట్లు పడిపోవుటకు కారణమేమి?

జనక-ఉత్తర.—మునిపుత్రా! సమాధినిష్ఠాకాలమందు వృత్తిజ్ఞానమునందు చిత్తవృత్తులుఅణగి యుండుటవలన అప్పట్లో శరీరము నిలబడుచుండును. నిద్రావస్థయందు అజ్ఞానములో చిత్తవృత్తులు లయించుటవలన శరీరము క్రింద పడిపోవును.

6. శుక-ప్రశ్న.—రాజేంద్రా! దేహేంద్రియాది జడ-తత్త్వములున్ను జడపదార్థములగుచున్నవి. జీవ - తత్త్వమగు జీవుడు రజ్జు సర్పమువలె మిథ్యాస్వరూపుడగుచున్నాడు ఆత్మ నిర్వికారసాక్షి స్వరూపుడు, ఇట్లుండగా, ఈ కామక్రోధ మోహాదికార్యములను సృష్టించినవారెవరు?

జనక-ఉత్తర.—అవిద్యయే; అనగా అజ్ఞానమే సృష్టించుచున్నది.

8. శుక-ప్రశ్న.—రాజోత్తమా! మోక్షదశయందు(చిదాభాసుడు) అనగా జీవుడు నాశమగుటవలన, బ్రతికియుండు మనుష్యుడు తానుచచ్చుటకు మందు పుచ్చుకొనగలడా?

జనక-ఉత్తర.—మునిపుంగవా! పరలోకప్రాప్తి బొందగోరుమనుష్యులు, తాము కాశీగంగలోపడి ప్రాణములు విడుచునట్లు జీవన్ముక్తి పొందు జ్ఞానులకు విదేహముక్తియందు జీవత్వము నశించుచున్నది.

8. శుక-ప్రశ్న.—రాజశ్రేష్ఠా! దేహాదిప్రపంచము దేనివలన మిథ్యగా తోచును?

జనక-ఉత్తర.—ఋషివర్యా! (సత్తు)అనగా నాశము లేని వస్తువు యిది.
(అసత్తు) అనగా నాశమగు వస్తువు యిది అని సదసద్వివేకముచేసి
సద్రూపమైనపరబ్రహ్మమగుఆత్మయేతానని యెఱిగి అపరోక్షజ్ఞానము
జెందుటవలన దేహాది సకల ప్రపంచము మిథ్యగా బోవును.

9. శుక-ప్రశ్న.—రాజాధిపా! మోక్షము నొందువాఁడు ఎవఁడు?

జనక-ఉత్తర.—ఋషిపుంగవా! ఉభయాత్మగా నుండు జీవాత్మయే.

10. శుక-ప్రశ్న.—రాజేంద్రా! దేహముండువఱకు అద్వైతభావము
యెట్లు కలుగును?

జనక-ఉత్తర.—మునివర్యా! దేహాదిప్రపంచముపాధికభ్రాంతియగుట
వలన అద్వైతము కూడును.

11. శుక-ప్రశ్న.—రాజశేఖరా! శుక్తియందున్న వెండియందున్న తెల్ల
వర్ణము ఏకలక్షణముగా నుండుటవలన శుక్తియందు వెండియుండునట్లు
(వివర్తము) అనగా భ్రాంతి తోచవచ్చును గాని పరబ్రహ్మము సచ్చిదా
నంద లక్షణములు గలదిగాను, ప్రపంచము అనృతజడ దుఃఖలక్షణ
ములు గలదిగాను వుండుటవలన ఈ రెండున్ను ఒకటికొకటి విరోధ
లక్షణము గలదిగా నున్నది గాన బ్రహ్మమే జగత్తనా భ్రాంతివలన
యెట్లు తోచగలదు?

జనక-ఉత్తర.—మునికులోత్తమా! బ్రహ్మము సత్యమైనది,అట్లేప్రపంచ
మున్ను సత్యమను భ్రాంతి వచ్చినందున బ్రహ్మమునందు (వర్తమే)
అనగా కల్పితమే ప్రపంచ మనవచ్చును.

12. శుక-ప్రశ్న.—రాజాధిపా! ఇంద్రియములు, మనస్సు. జీవుడు ఈ
మూడు ఒకటిగా గూడియే లోకమునందలి ఒక్కొక్క పదార్థమును
యెఱుగవలయును; అట్లున్ను బ్రహ్మమునుయెఱుంగుటకు ఈమూడున్ను
కావలసియున్నది గదా!అట్లు ఈ మూటిచేత యెఱుగబడిన నన్నియును
దృశ్యవిషయము లగుచున్నవి. (యద్దృశ్యం-తన్నశ్యమ్) అనునట్లు దృశ్య
పదార్థములన్నియు నాశమగునట్టివి గాని బ్రహ్మమును ఈ మూటిచేత
యెఱుగబడినయెడల అదియుదృశ్యవస్తువగును;దృశ్యవస్తువైనయెడల
నాశమగును గదా! అయితే ఇంద్రియములు మనస్సు జీవుడు అనెడి
యీ మూటిచేత బ్రహ్మమును యెఱుగుటకు సాధ్యపడ దన్నయెడల

ఆ బ్రహ్మము (శశవిషాణములు) కుందేటికొమ్ములవలె శూన్యమగుచున్నది గదా?

జనక-ఉత్తర.—మునికులతిలకా! పరబ్రహ్మమగు ఆత్మ, సర్వసాక్షిగా నుండుటవలన దాని నెఱుగుటకు నింద్రియము లక్కఱలేదు; మఱియు ఆత్మ(స్వయంప్రకాశముగా నుండుటవలన దాని నెఱుంగుటకు మనస్సు అక్కఱలేదు; మఱియు, ఆత్మ) స్వయముగా జ్ఞానస్వరూపముగా నుండుటవలన, [శ్రుతి॥ విజ్ఞాతార మరే కేన విజానీయాత్॥] అనెడు కఠోపనిషత్తు రీతిగా, అట్టి ఆత్మ తన్ను దా నెఱుగుటకు జీవసహాయ మక్కఱలేదు [శ్రుతి॥ తస్యభాసా సర్వమిదం విభాతి॥] అనునట్లు స్వయముగా జ్ఞానస్వరూపముగా నుండు ఆత్మ సత్తామాత్రముచేతనే ఇంద్రియములు, మనస్సు, జీవుడు ఈ మూడును జ్ఞానముగలదిగా దోచుచున్నవి లేకున్న యెడల జడము లగుచున్నవి గాన అట్టి ఆత్మను వేఱె యొకవస్తువు యెఱుగజాలదు. అయితే ఆత్మ తానే (ఆత్మజ్ఞానముచేతనే) తన్ను బ్రహ్మమనియు, దేహేంద్రియాదులున్ను జీవత్వమున్ను తనకు కల్పితములనియు, తత్త్వవివేకముచేత యెఱుగుచున్నది.

13\. శుక-ప్రశ్న.—రాజచంద్రా! మాయ స్వయముగా నుండునదా? లేక పరాధీనముగా నుండునదా?

జనక-ఉత్తర.—మునివరేణ్యా! నిర్వికారముగా నుండు పరబ్రహ్మమును జీవేశ్వర జగత్తులుగా దోచునట్లు ఈ మాయయె చేయుటవలన ఇది స్వయముగా నున్నది, మఱియు నిత్యమగు పరబ్రహ్మమునకు వేఱుగా అనిత్యమైనదిగా నుండుటచేతను, [పద్యము చేతను డగు పురుషుని నిశ్చే తనయగు ప్రకృతి పొంది చేతసత్రాప్రస్థిత యగుఁ బరతత్త్వము। లాతత్త్వంబను మహాబ్ధియందలి తరగల్।] అనుచు భారతమునందు అనుశాసనికపర్వము ౪-వ ఆశ్వాసములో సనత్కుమారుడు రుద్రునకు సాంఖ్యయోగంబును దెల్పుచోట చెప్పబడిన పదమురీతిగా, [పద్యము॥ పురుషుడు చైతన్యాత్ముఁడు।నరనాయక ప్రకృతిచేత నారహితజగ।ద్ధుని పురుషుని వెలుగునఁదా।ధరియించు బురుషుఁ డగుచు దనమైఁ దిరుగున్।] అనుచు భారతమునందు శాంతిపర్వము ౬-వ ఆశ్వాసములో ఆధ్యాత్మిక అధిభౌతికములు చెప్పుచోట జెప్ప

బడియున్న పద్యముకీతిగా, (చేతనమై) అనగా నిత్యనిర్మల జ్ఞానస్వరూప మగు బ్రహ్మ సన్నిధానమాత్రమున (అచేతన మగు) అనగా జడ మగు మాయయు చేతనస్వరూపముగా దోచుటచేతను అది పరాధీనముగా నున్నది.

14. శుక-ప్రశ్న.—రాజేంద్రా! బ్రహ్మమునకు జగత్తు భిన్నమా? లేక అభిన్నమా?

జనక-ఉత్తర.—గురుపుత్రా! అజ్ఞానదృష్టిలో భిన్నముగాను, జ్ఞానానుభవదృష్టిలో అభిన్నముగాను, శాస్త్రదృష్టిలో భిన్నాభిన్నముగాను వుండును.

15. శుక-ప్రశ్న.—రాజాధిపా! బ్రహ్మము యెందువల్ల మాయకు ఆధారముగా నున్నది ?

జనక-ఉత్తర.—మునిపుంగవా! బ్రహ్మము సద్రూపముగానుండుటవలనను మాయ అసద్రూపముగా నుండుటవలనను బ్రహ్మము మాయకు ఆధారముగా నున్నది.

16. శుక-ప్రశ్న.—రాజోత్తమా! మాయను జూచుచుండగా బ్రహ్మము గనబడుట లేదు, బ్రహ్మమును జూచునప్పుడు మాయ గనబడుట లేదు; ఎందువలన అట్లు అగుచున్నవి?

జనక-ఉత్తర.—[పద్యము. దంతిరూపంబుచే నొప్పు దారు వరయ। దారువగు గాక పరికింప దంతి యగునె। విశ్వరూపంబుచే దోచు విశ్వమూర్తి విష్ణుడగు గాక పరికింప విశ్వమగునె॥] [పద్యము। వారణమంచు భ్రాంతుడగువానికి దారువు దోపదాక్రియన్। దారు వటంచు గాంచు విహితజ్ఞునకుం బరికింపగల్గునే। వారణ మట్లు సర్వమనువానికి బ్రహ్మము గానుపింప దట్లారక బ్రహ్మమంచు గనువానికి సర్వము గల్గి తోచునే.] ఈ పద్యములు సీతారామాంజనేయ సంవాదములోనివి. గురుపుత్రా! దారువుచే జేయబడిన యేనుగును జూచి నిజమగు యేనుగని భ్రమించువానికి అది దారువుగా దోచదు. ఐతే దగ్గర జేరి పరీక్షించి చూచి అది దారువే యని తెలిసికొన్నవానికి అది యేనుగను భ్రాంతి పుట్టదు; అట్లు మాయాప్రపంచమును తలంచుచున్నవానికి బ్రహ్మము తోచదు. దారువు యేనుగను దారువని నిశ్చయించువానికి అది దారువైనట్లు సర్వమును బ్రహ్మమాత్రముగా జూచువానికి మాయాప్రపంచము దోచదు.

17. శుక-ప్రశ్న.—రాజేంద్రా! మాయను వంధ్యాపుత్రునివలెను మిథ్య, గాను జడముగాను యేల చెప్పవలయును?

జనక-ఉత్తర.—మునిపుంగవా! జ్ఞానస్వరూపమగు బ్రహ్మమునకంటెను వేఱుగానుండుటవలన జడముగాను, అసత్యమగుటవలన వంధ్యాపుత్త్రి వత్తుగాను, అనిర్వాచ్యమగుటవలన మిథ్యగాను అగుచున్నది.

18. శుక-ప్రశ్న—రాజేంద్రా! మాయ, జగత్తు, చిచ్ఛక్తి, బ్రహ్మము అను ఈ నాలుగునున్ను మాయలోపల వేఱు వేఱుగా విభజించి యెఱుఁగుటెట్లు?

జనక-ఉత్తర.—మునిపుత్త్రా! (1) నామరూపములను తోపజేయునదే మాయ, (2) నామరూపములుగా నుండు ప్రపంచమే జగత్తు, (3) సూర్యకిరణమే బహిర్ముఖమున మిథ్యగా నుండు జలముగాను, అంతర్ముఖమున ప్రత్యక్షముగా దోచు యెండమావులుగాను వుండునట్లు పరబ్రహ్మప్రకాశమే అంతర్ముఖమున చిచ్ఛక్తిగాను, బహిర్ముఖమున మాయాశక్తిగాను దోచెను. ఆచిచ్ఛక్తివల్లనే గ్రుడ్డులోపల నుండు పక్షిపిల్లలు నానావిధవిచిత్రవర్ణములుగా బుట్టుచున్నవి. ఆ చిచ్ఛక్తి మహిమ లేకుంటే రాజులేని దేశమువలె సకలము మఱుపాటుగా నగును. ఆ చిచ్ఛక్తి లేని యెడల అగ్ని జలమువలె చల్లగానుండును; చేదు వస్తువులు తీపుగా నుండును; సముద్రజలమంతయు మన్నుగానగును; ఆచిచ్ఛక్తి లేకున్న యెడల ఈ జగత్తుయొక్క సహజస్వభావము వేఱుగా మాఱిపోవును. (4) నామరూపక్రియలు లేక సదానాశరహితమై యుండునదే బ్రహ్మము, సుమా.

19. శుక-ప్రశ్న.—రాజేంద్రా! రజ్జువునందు భ్రాంతిచేత సర్పము దోచుచుండును, యదార్థముగా నుండు సర్పమును ముందుగా నొకప్పుడు చూచి యున్నందువల్లనే ఆ జ్ఞప్తి యుండుటవలన రజ్జువును జూచిన మాత్రమున అది సర్పమను భ్రాంతి గలిగెను; అట్లు ప్రపంచము అనాదిగా నిత్యముగా వున్నదను బుద్ధి యుంటే గదా బ్రహ్మమునందు భ్రాంతిచేత ప్రపంచము దోచుచున్నదని చెప్పవలయును.

జనక-ఉత్తర.—మునివరేణ్యా! ఈ భూలోకములోని వెండి, సర్పము **అనుభవమూలముగా నుండు పదార్థములు. అయితే అట్లు అనుభవ**

మూలముగా గలిగిన భ్రాంతికాదు. ఎట్లనగా. గంధర్వపట్టణ మస
త్యము; దానిలో నుండు సర్పములు అసత్యములు; అట్లు అసత్యముగా
నుండిన్ని గంధర్వనగరమునిన్ని, గంధర్వనగరమందలి సర్పములనిన్ని
లోకులు చెప్పుకొనుట వినుటలగా సత్యముగా నున్నదిగదా! అట్టి
మిథ్యయగు సర్పమువలె బ్రహ్మమునందు అధ్యస్తమగు ప్రపంచము
దోచు చున్నది గాక ప్రపంచము అనాదిగా సత్యమైనది కాదు సుమీ!
ఇంతేకాదు. త్రాడునకు కల్లము చేయజాలదు. ఎట్లనగా మనో
భ్రాంతి వలన దానికి చేయగల్గినది గాని ఒకప్పటికైనను కల్లము
చేయగా లేదు. అట్లు మాయామయమగు భ్రాంతివలన బ్రహ్మము జగత్తుగా
దోచు చున్నదిగాని, బ్రహ్మము ఒకప్పటికైనను జగత్తుగా కాలేదు
జగత్తు అనునదిన్ని బ్రహ్మమునకంటె వేరై ఒకటి లేనేలేదు సుమా.

20. శుక-ప్రశ్న.—రాజశ్రేష్ఠా! కాలక్షేపముచేత రజ్జువును జూచి సర్ప
మని భ్రమించి మరల సమీపమునకుం బోయి పరీక్షించిచూచి ఛీఛీ
ఇది సర్పముగాదు, త్రాడే అని కనిపెట్టిన మాత్రమున పాము అసత్య
మగుచున్నది, అట్లు బ్రహ్మసాక్షాత్కారమును తెలిసినతోడనే ప్రపంచమున్ను
అసత్యము గావలయును, అట్లు గాకాలక ప్రారబ్ధకర్మమునందున్ను ...
మున్ను ప్రపంచవికారము లగు ఆకలిదప్పులు సుఖదుఃఖములు రోల
తోచుచున్నది?

జనక-ఉత్తర.—గురుపుత్రా! కర్మశేష మగు ప్రారబ్ధమునందువలన సోపా
ధిక భ్రాంతివలన ప్రపంచవికారములు తోచుచున్నది. ఒకచోట రగులు
చున్న అగ్నిని చల్లార్చినప్పటికిన్ని అచ్చట కొంతసేపు ఉష్ణమైనను
ధూమముగాను వుండునట్లు బ్రహ్మజ్ఞానముచేత అవిద్య నశించిపోయి
నప్పటికిన్ని దాని కార్యము లగు దేహేంద్రియాది ప్రపంచముమాత్రము
ప్రారబ్ధము నశించువరకు భ్రాంతివలన తోచుచుండును దీనినే సోపా
ధిక భ్రాంతి యనబడును.

21. శుక-ప్రశ్న.—రాజోత్తమా! స్థాణువుయందు పురుషభ్రాంతి గలిగి
నప్పుడు దగ్గరపోయి శోధించి చూచిన వెనుక స్థాణువేగాని అదిపురు
షుడుగా దోచినది అసత్యమే భ్రాంతిమాత్రమే యని తెలుసుకొన్న
వాడు, స్థాణువు ఈ రెండున్ను నిత్యముగా నుండునట్లు జీవుడు అజ్ఞాన

దశయందు బ్రహ్మమును ప్రపంచముగా నెంచి భ్రాంతి బొందెను, తర్వాత తత్త్వవివేకము చేసి బ్రహ్మమే సత్యము; జగత్తు మిథ్యఅని తెలుసుకొను చున్నాడే, అప్పుడు ఆ జీవుడు సత్యమైనవాడుగానుండి గదా తెలుసుకొను చున్నాడు; కాబట్టి బ్రహ్మమును జూచి జీవుడు, జీవునిచే తెలుసుకొనబడిన బ్రహ్మము ఈ రెండున్ను వేఱు వేఱుగా సత్యముగా నుండుటవలన అద్వైత మని యెట్లు చెప్పవచ్చును?

జనక-ఉత్తర [పద్యము। తరుణీవేషంబు గైకొన్న పురుషు డరయఁ। బురుషుఁడగుగాక పరికింపఁ దరుణియగునె। జీవభావంబు జేకొన్న కేవలాత్మ। యాత్మ యగుగాక మతి జీవుడగునె తెలియ।] ఈపద్యము సీతారామాంజనేయ సంవాదముఅనెడి గ్రంథములోనిది మునికుమారా! ఒక నాటకసభయందు వేషగాడు స్త్రీవేషము వాల్చి ఆడుచుండునప్పటికిన్ని, తానుపురుషుడుగాని స్త్రీగా జాలడు, అట్లు పరబ్రహ్మమగుఆత్మ అవిద్యాప్రతిబింబ ముపాధివశము తానే తన్ను జీవు డని భ్రాంతిపడుచున్నాడు; అందువలన తానే జీవు డనబడు చున్నాడు. మరల తత్త్వవివేకమువలన అవిద్యోపాధినశించి, తాను జీవు డనుభ్రాంతి నశించి తన్ను పరబ్రహ్మముగా తానే అనుభవమున దెలిసికొను చున్నాడు గాన ఆత్మ సత్తామాత్రమువినాజీవు డను పదార్థము వేఱే ఒకటిలేదు, కాబట్టి అద్వైతము గూడును.

22. శుక-ప్రశ్న.—రాజేంద్రా! ముఖమునకు అద్దము వేఱుగా నుండు వస్తువు గాన ఆ యద్దమునందు ముఖమువలె ఒక ప్రతిబింబము దోచ గలదు, ఐతే బ్రహ్మమునకు వేఱుగాకమాయ,అవిద్యలు అభిన్నముగా నుండుటవలన ఆ మాయావిద్యలందుబ్రహ్మముప్రతిబింబింపదు; అందు వలన జీవుడు ప్రతిబింబ మని యెట్లు చెప్పవచ్చును?

జనక-ఉత్తర.—మునికుమారా! సర్వవ్యాపకముగా నుండు ఆకాశము నందు ఘటజలము అభిన్నముగా నుండిన్ని ఆ జలమునందు ఆకాశము వలె ఒక ప్రతిబింబము దోచునట్లు బ్రహ్మమునకు అభిన్నముగానుండు మాయావిద్యలందు బ్రహ్మమువలె ఒక ప్రతిబింబము తోచుచుండును. అదే జీవు డనబడును. కాబట్టి జీవుడు ప్రతిబింబ మను న్యాయము చెల్లును.

23. శుక-ప్రశ్న.—రాజోత్తమా! రూపముగా నుండు చంద్రుడు రూపముగా నుండు అద్దమునందు ప్రతిబింబించును గాని అరూపముగా నుండు బ్రహ్మము మాయావిద్యలందు యెట్లు ప్రతిబింబించును?

జనక-ఉత్తర.—మునిపుత్రా! అరూపముగా నుండు ఆకాశము రూపముగా నుండుజలమునందు ప్రతిబింబించునట్లు అరూపముగా నుండు బ్రహ్మము మాయావిద్యలందు ప్రతిబింబించగలదు.

24. శుక-ప్రశ్న.—రాజాధిపా! రూపముగా నుండు మృత్తు ఉపాధివశమున ఘటాకారమును పొందగలదు గాని అరూపముగా నుండు బ్రహ్మము యెట్లు నామరూప ప్రపంచముగా కాగలదు?

జనక-ఉత్తర.—గురుపుత్రా! మట్టిని వేఱుగా విడిచి ఘటము ఒక పదార్థముగా వున్నదా అని చూడగా లేనట్లు సత్తామాత్ర మగు ఆత్మను వేఱుగా విడిచిపెట్టి చూడగా ప్రపంచముయొక్క నామరూపములు అరూపముగా బోవుచున్నవి; మఱియు అరూపముగానుండు ఆకాశము నీలముగా పచ్చగా నానారూపములుగా గనబడునట్లు అరూపముగా నుండు? బ్రహ్మరూపముగా నుండు ప్రపంచముగా గనబడుచున్నది.

25. శుక-ప్రశ్న.—రాజచంద్రా! అంధకారముగా అజ్ఞానముగా నుండు నిద్రావస్థలో జీవుని, వానికి సాక్షిగా నుండు ఆత్మను ఈ రెంటిని ప్రత్యేకించి వేఱువేఱుగా నెట్లు యెఱుగవచ్చును?

జనక-ఉత్తర.—మునివర్యా! నేనుసుఖముగా నిద్రించితినని చెప్పువాడు జీవుడు, ఐతే నేను నిద్రావస్థలో ఈ నామరూపాత్మక మగు ప్రపంచము కొంచెమైనను యెఱుగకుంటిని అనువాడే సాక్షిస్వరూపుడగు ఆత్మ.

26. శుక-ప్రశ్న.-రాజవర్యా! జీవన్ముక్తుడగు జ్ఞానికి జ్ఞానసాక్షాత్కారము జెందియు కర్మశేష మగు ప్రారబ్ధమున్న దనినపక్షమున ద్వైతమగుచున్నదే? ప్రారబ్ధము జ్ఞానికి లేదన్నయెడల వారు సకల వ్యవహారములు చేయుచున్నారే? ఆ వ్యవహారములు రావచ్చునా.

జనక-ఉత్తర.—మునికుమారా! జ్ఞానికి తాను జీవుడను భ్రాంతినష్టమైనందున ప్రారబ్ధమనుభవించుచున్నను, నా శరీరమే అనుభవించుచున్నది, నేను నిర్వికార నిరహంకార సాక్షిమాత్రముగానున్నానని యెఱుగుట వలన తనకు ద్వైతభ్రాంతియు, ప్రారబ్ధానుభవమున్ను లేదుసుమా

27. శుక-ప్రశ్న.—రాజేంద్రా! స్వతంత్రమాత్రముగానుండు ఆకాశమునుండి వాయువు మొదలగు తక్కిన భూతములు యెట్లు గలిగెను?

జనక-ఉత్తర—మునిపుత్రా! చేదుగానుండు వేపవిత్తనమువలన బుట్టిన వేపచెట్టున్ను చేదుగానుండునట్లు కారణభూతమైన ఆకాశముయొక్క గుణ మగు శబ్దము తక్కిన నాలుగు భూతములందును వుండుటవలన ఆ నాలుగు భూతములు ఆకాశమునుండియే గలిగెను.

28. శుక-ప్రశ్న.—రాజేంద్రా! బంధమనగా నెద్ది, మోక్షమనగా నెద్ది?

జనక-ఉత్తర—మునివర్యా! బ్రహ్మమును యెఱుగను అనుట బంధము. ఆత్మస్వరూపు డగు తన్ను దప్ప వేరే ఒక బ్రహ్మము లేదని యెఱుగుట మోక్షము.

29. శుక-ప్రశ్న—రాజశిఖామణీ! జీవుం డేకమే అని యేక జీవవాదము చెప్పినయెడల మోక్షము బొందినవారున్ను లేరు, ఇకమీద బొందుటను లేదు; ఇందువలన నానాజీవులు గలరని చెప్పినయెడల అద్వైతహాని వచ్చుచున్నదే?

జనక-ఉత్తర.—మునిపుంగవా! జ్ఞానదృష్టికి ఏక జీవవాదమును చెప్పబడు చుండుటవలన కూడును అనగా, [ప్రతి ఏకధా బహుధా చైవ దృశ్యతే జల చంద్రవత్]అను ఉపనిషద్వాక్యము రీతిగా, ఒక్క చంద్రుడే అనేక జల చంద్రులుగా దోచునట్లు పరబ్రహ్మ మగు ఆత్మ ఒక్కడే నానావిధ అంతఃకరణములందు ప్రతిబింబించి నానాజీవములుగా దోచుచున్నాడు గాన జీవులందరున్ను ఏకమే యిట్లు యెఱుగుటే జ్ఞానదృష్టియనబడును. ఇట్లు తెలియకుండుటే అజ్ఞాన మనబడును. ఐతే ఒకకుండలోని జలము యింకిపోయినయెడల ఆ కుండయందలి ప్రతిబింబచంద్రుడు మాత్రము ఆకాశచంద్రునియందు గలసిపోవును గాని తక్కిన నీళ్ల కుండలయం దలి ప్రతిబింబములు అట్లుగాజాలవు. ఆ ప్రకారముగా ఒక జ్ఞానియొక్క అంతఃకరణము నశించినయెడల అందలి ప్రతిబింబ మగు జీవుడు నశించి అజ్ఞాని జీవోపాధి లేనివాడై పరబ్రహ్మమందు గలిసి యేకమగుచు, ముక్తి పొందునుగాని బ్రహ్మజ్ఞానము లేకున్నయెడల అంతఃకరణమున్ను దానియందలి ప్రతిబింబమున్ను నశించదు; అందువలన బ్రహ్మైక్యము లేక

జననమరణములు గలుగుచుగాన బ్రహ్మజ్ఞాని తప్పితక్కినవారెవ్వరును ముక్తి బొందజాలరు. అందువలన నానాజీవత్వము వ్యవహారదశయందు జెప్పబడుచున్నది.

30. శుక-ప్రశ్న.—రాజేంద్రా! బ్రహ్మ మొకడే గాని దానికి రెండవది లేనప్పుడు యెడల త్వంపదవిచారణ చేయవలసిన పనిలేదు; చేయవలసినదే యున్న యెడల ప్రత్యగాత్మస్వరూపమగు తనకు వేఱుగా బ్రహ్మమొకటి యుండవలయును గదా?

జనక-ఉత్తర—ఋషివర్యా! అజ్ఞానస్ఫూర్తివలన జీవరూపుడగు తనకు జననమరణములు గలవనెడు భ్రాంతి అనాదిగావచ్చి యుండుటవలన ఆయజ్ఞానమునశించి తానే బ్రహ్మమని తన నిజరూపమెఱుగుటకుగాను ఒక్కొక్కనున్న త్వంపదశోధన చేయవలసినదే. ఇట్లు త్వంపదవిచారణ చేసి తన నిజస్వరూపమును యెఱిగిన వెనుక దేహాదిప్రపంచము సర్వము ఆత్మస్వరూపుడగు తనయందు రజ్జుసర్పమువలె మిథ్యగా తోచుటవలన తనకంటె వేఱుగా యే పదార్థమును లేదు సుమా.

31. శుకప్రశ్న.—రాజచంద్రా! గురుడు అవయవములతోడ నుండగా అతడు అశరీరి యని యెట్లు చెప్పవచ్చును?

జనక-ఉత్తర.—మునివర్యా! బ్రహ్మజ్ఞాని యగు గురుడు దేహేంద్రియాదులు తాను గాననియు, వానికి సాక్షిగానుండు ఆత్మయే తానని సదా దేహాభిమానము లేనివాడై చిద్రూపముగా నుండుటవలన అతడు అశరీరియే అగుచున్నాడు.

32. శుక-ప్రశ్న.—రాజోత్తమా! గురుడు సకలవ్యవహారములు చేయుచు శిష్యులకు తత్త్వములు బోధించుచున్నాడు; అప్పట్లో మనస్సుండియే గదా ఈ కార్యములన్నియు జేయవలయును కాబట్టి అతడు సంకల్పవికల్పములు లేనివాడని యెట్లు చెప్పవచ్చును?

జనక-ఉత్తర.—మునిపుంగవా! సంకల్పవికల్పములు మనోవికారములు; ఐతే బ్రహ్మజ్ఞాని యగు గురుడు, [శ్లో॥ నాహం దేహేంద్రియాణ్యంతరంగో] అను శ్రుతిరీతిగా మనస్సు తాను గాననియు, మనస్సునకు వేఱుగా సాక్షిగా నుండు ఆత్మయే తాననియు దృఢనిశ్చయము గలిగియున్నాడు గాన సంకల్పవికల్పములు తనకు లేవు.

33. శుక-ప్రశ్న.—రాజేంద్రా! దేహమా, లేక జీవుడా? అన్నమును భుజించుట.

జనక-ఉత్తర.—మునివర్యా! అగ్నిసంబంధమగు ఉదాన వాయువే అన్నమును భుజించును.

34. శుక-ప్రశ్న.—రాజేంద్రా! ఆకలి, దాహము ఈ రెండున్ను యెవరికి గలుగుచున్నవి?

జనక-ఉత్తర.—మునిపుంగవా! ఆకలిదప్పులు ప్రాణవాయువుధర్మములే.

35. శుక-ప్రశ్న — రాజాధిపా! స్వస్వరూపనిశ్చయ మెఱిగినవారికిభోక్తృత్వము యేల లేదు?

జనక-ఉత్తర.—మునిచంద్రా! కర్తృత్వభోక్తృత్వములు బుద్ధియొక్క ధర్మములు, [బుద్ధేః పరం ఆత్మా] ఆ బుద్ధి తానుగా ననుచు దానికి వేఱుగానుండు సర్వసాక్షి తాననుచు దలంచుటవలన అది లేదుసుమా.

36. శుక-ప్రశ్న —రాజేంద్రా! అవిద్యయున్ను, తాను జీవుడను భ్రాంతియున్ను నశించి దేహాదిప్రపంచము సర్వము ఆత్మస్వరూపుడగు తనయందు ఆరోపితములుగా దెలిసి నిస్సంకల్పముగా సాక్షిమాత్ర స్వరూపుడుగా నుండు జ్ఞానికి; తాను జనించి యుండువఱకు ప్రారబ్ధమున్ను, శరీరేంద్రియ వ్యాపారములకు నియమితమున్ను అనగా, ఆ యింద్రియములను దానిదాని కార్యములందు నడిపించువాడున్ను లేదు. అయినను, ఆ శరీర యింద్రియములు సకల కార్యములు చేయుచు సకల మనుభవించుచున్నది? వానిని అట్లు చేయునట్లు యెవడు చేయుచున్నాడు?

జనక-ఉత్తర.—ఋషివర్యా! ఒకయింటిలో కాపురమున్నవాడు ఆయిల్లు విడిచి పోయినతర్వాత ఆ యింటియజమానుడు ఆ యింటిని ఒప్పుకొన్నట్లు, నిస్సంకల్పుడై సాక్షిమాత్రముగానుండు జ్ఞానిశరీరము సర్వజీవశరీరములే తనకు కారణశరీరముగా గల ఈశ్వరునకు కార్యశరీరమగుటవలన ఆ యీశ్వరుడు ఆ శరీరమును నాది యని అభిమానించి దాని సకలేంద్రియంబులకు నియమితముగానుండుచు దానిదాని కార్యములను అదియది చేయునట్లు చేయుచున్నాడు.

37. శుక-ప్రశ్న.—రాజేంద్రా! జీవుడు ప్రతిబింబమగుటవలన మిథ్యాస్వరూపుడగుచు జ్ఞానోదయమున నశించి పోవుచున్నాడే అప్పుడు ఐక్య మెవరికి కలుగు చున్నది?

జనక-ఉత్తర.—ఋషిపుంగవా! జీవసాక్షిగా నుండు ప్రత్యగాత్మకును పరబ్రహ్మమునకును ఐక్యము గలుగుచున్నది.

38. శుక-ప్రశ్న.—రాజేంద్రా! బంధముక్తులు జీవునికా, లేక ఆత్మకా?

జనక-ఉత్తర.—మునిపుత్రా! సర్వపరిపూర్ణమగు ఆత్మకు బంధముక్తులు లేవు. జీవుడున్ను తాను గురుకటాక్షముచేత తనకీ జీవస్వరూపము మిథ్య యనియు, నిత్యముక్త పరబ్రహ్మమగు ఆత్మయే తాననియు దెలిసికొనుట వలన జీవునకున్ను బంధముక్తులు లేవు.

39. శుక-ప్రశ్న.—రాజేంద్రా! ఘటవిషయ జ్ఞానమునందు వృత్తి నష్టమైనయెడల ఘటరూపమును సాక్షి యెఱుగుచున్నది గదా! అట్లు ఘటవృత్తులు లేనప్పుడు ఆసాక్షియగు ఆత్మ తనకు తానే యెఱుగును గదా?

జనక-ఉత్తర.—మునిపుత్రా! (వృత్తి) అనగా అంతఃకరణము, అది లేకున్నయెడల (చిదాభాసుడు) అనగా జీవుడు లేడు అట్టి అంతఃకరణము లేని ఘటము అజ్ఞానమగుచు జడమగుచున్నది, అట్టి అంతఃకరణము లేని ఘటమును సాక్షియగు ఆత్మ యెఱుగ పనిలేదు.

40. శుక-ప్రశ్న.—రాజేంద్రా! వృత్తిజ్ఞానము అనగా అంతఃకరణ సంబంధ మగు తత్త్వవివేకమువలన గలిగిన జ్ఞానము, అజ్ఞానమును నాశముచేసి ఆవల ఆవృత్తిజ్ఞాన మెట్లు నశించును?

జనక-ఉత్తర.—మునిపుత్రా! అంధకారమును నాశముచేయు దీపము సూర్యునియెదుట నశించునట్లున్ను, స్వయంజ్యోతిగా స్వభావజ్ఞానముగా నుండు ఆత్మసన్నిధానమున వృత్తిజ్ఞానము నశించును.

41. శుక-ప్రశ్న—రాజాధిపా! దేహమే తానని యున్నప్పుడును, జీవుడే తాననియున్నప్పుడును. సాక్షియే తాననియున్నప్పుడును, బ్రహ్మమే తానని యున్నప్పుడును ప్రపంచము యేప్రకారముగా గనబడుచుండును?

జనక-ఉత్తర.—మునికుమారా! దేహమే తానని యున్నప్పుడు ప్రపంచము నిత్యమైనదిగాను, జీవుడే తానని యున్నప్పుడు నిత్యానిత్యము

గాను, సాక్షియే తానని యున్నప్పుడు మిథ్యగాను, బ్రహ్మమే తానని యున్నప్పుడు సముద్రమునకు తరంగములు అన్యముగా లేనట్లు తన కంటె అన్యముగా లేనట్లుగాను తోచును.

42. శుక-ప్రశ్న.—రాజేంద్రా! ఆత్మ సర్వపరిపూర్ణబ్రహ్మమై సకల జీవులయొక్క తలంపులన్ను యెఱుగవలయును గదా?

జనక-ఉత్తర.—మునిపుత్రా! చైతన్యస్వరూపమగు ఆత్మ సర్వపరిపూర్ణమైనను ఉపాధిభేదమువలన ఆయాశరీరసాక్షియగు ఆత్మ ఆయాశరీర జీవతలంపులనే యెఱుగుచుండును.

43. శుక-ప్రశ్న.—రాజేంద్రా! జీవుడు వృత్తిజ్ఞానముచే, అనగా అంతఃకరణసంబంధమగు జ్ఞానముచే దేహాత్మ తత్త్వముల యెఱిగినట్లయితే ఆ కారణమే జీవుడు మిథ్యాస్వరూపుడగుచు నష్టమగుటవలన ఈ జీవుడు దేహమును యెఱుగుచున్నాడనుటకూడను, వృత్తిజ్ఞానమే దేహమును యెఱుగవలయును గదా?

జనక-ఉత్తర.—గురుపుత్రా! (చిదాభాసుడు) అనగా జీవుడు లేని (వృత్తి న్ని) అనగా అంతఃకరణమున్ను తెల్లసినట్లున్నవలె జడమగుటవలన జీవునకే దేహము ప్రయోజనమగుచున్నది గాన దేహమును జీవుడే యెఱుగుచున్నాడు గాని అంతఃకరణము యెఱుగజాలదు.

44 శుక-ప్రశ్న.—రాజేంద్రా! ఆత్మవృత్తిజ్ఞానము గలుగుటకు ముందుగా అనగా తత్త్వవిచారణజ్ఞానము గలుగుటకు ముందుగా అజ్ఞానమునకు సాక్షిగా నుండుటవలన అదియే సమాధిగా నుండవలయును గదా?

జనక-ఉత్తర.—మునిపుత్రా! అజ్ఞానము సాక్షిస్వరూపుడగు ఆత్మను యెఱుగకుండుటవల్లను బీజాంకురన్యాయమురీతిగా అజ్ఞానము పుత్పత్తిలకన్నిటికి కారణమగుటవల్లను దానిని సమాధి యనరాదు.

45. శుక-ప్రశ్న—భూపా! దేహేంద్రియాదులకు సాక్షిగానుండు ఆత్మ తానని యెఱిగిన పెద్దలకు వ్యవహారదశయందు జీవుడును (వృత్తియు) అనగా అంతఃకరణమున్ను నుండుటవలన అద్వైతహానియగును గదా?

జనక-ఉత్తర.—మునికుమారా! అంతఃకరణమున్ను జీవుడున్ను సముద్రమునకంటెను తరంగంబులు వేఱుగా లేనట్లు ఆత్మస్వరూపుడగు తనకంటెను వేఱుగా లేదని యెఱుగుటవలన అద్వైతము చెల్లును.

46. శుక-ప్రశ్న.—రాజశ్రేష్ఠా! జీవుడే బ్రహ్మమనుట ఉపాసనవల్లనా?

జనక-ఉత్తర.—ఋషివర్యా! ఉపాసించు దేవత తన కన్యమగుటవలన ఉపాసనవలన జీవుడు బ్రహ్మము గాజాలడు.

47. శుక-ప్రశ్న.—రాజోత్తమా! ఐతే జీవుడు బ్రహ్మ మనుట ఉపచార వార్తయే గదా?

జనక-ఉత్తర.—మునిపుత్రా! తన కన్యముగా నుండువానికే ఉపచార వార్తలు చెప్పవలయునుగాని తనకే చెప్పగూడదు.

48. శుక-ప్రశ్న.—రాజచంద్రా! జీవుని బ్రహ్మమనుట గౌణన్యాయము వల్లనా?

జనక-ఉత్తర.—మునివర్యా! ఒకపురుషుని జూచి వీడు సింహ మనుట గౌణమేగాని సింహమును సింహ మనుట గౌణము గాదు, అట్లు పర బ్రహ్మ మగు జీవుని బ్రహ్మ మనుట గౌణము గాదు.

49. శుక-ప్రశ్న.—రాజేంద్రా! జీవుని బ్రహ్మమనుట గుణిగుణన్యాయము వల్లనా?

జనక-ఉత్తర.—మునికుమారా! నల్లకలువ పుష్పమున్ను దాని నీలవర్ణ మున్ను అన్యోన్యముగా నుండుటవలన, ఆరెంటిని గుణిగుణములనిచెప్ప వచ్చును. ఐతే, జీవాత్మకు తాను జీవుడనుభావము భ్రాంతివల్లనేకలిగి నది గాని సహజముగా అన్యోన్యమైనది గాదు గాన గుణిగుణన్యాయ మువలన జీవుడు బ్రహ్మ మనరాదు.

50. శుక-పశ్న.—రాజేంద్రా! జీవుని బ్రహ్మమనుట కార్యకారణ న్యాయమువల్లనా?

జనక-ఉత్తర.—మునిపుత్రా! పాలు దాని రూపము చెడి పెరుగగుట పరి ణామలక్షణ మనబడును. అట్లు బ్రహ్మము దానిరూపముచెడి జీవ రూపము గాలేదు, ఐతే సచ్చిదానందపరబ్రహ్మమగు ఆత్మ తానే ఆవ రణశక్తివలన మఱుగుపడి భ్రాంతిచే జీవుడుగా తోచుచున్నాడు, ఆ భ్రాంతి నశించినతోడనే తాను తన నిజస్వరూప మగు ఆత్మస్వరూపు డగుచు నాశములేనివాడై సదా బ్రహ్మస్వరూపముగా నుండుటవలన ఆరంభ పరిణామ కార్య కారణ వాదములవలన అని చెప్పగూడదు.

51. శుక-ప్రశ్న.—రాజేంద్రా! వేదోక్తముగా జీవుడున్ను పరమాత్మయును ఈరెండును వుండుటవలన అద్వైతము కూడదు గదా?

జనక-ఉత్తర.—మునివర్యా! పరబ్రహ్మ మగు ఆత్మయు జీవుడున్ను బింబ ప్రతిబింబము లగుటవలన అద్వైతము చెప్పవచ్చును.

52. శుక-ప్రశ్న.—రాజేంద్రా! జీవాత్మ శరీరసంబంధ మగుచు నీవు నేను అను అభిమానము గలదియై వ్యవహారములుచేయుచున్నది గాన దీనికి కర్తృత్వభోక్తృత్వములుగలవు. అవియుండుటవలన ప్రపంచమున్ను నిత్యముగదా?

జనక-ఉత్తర.—మునికుమారా! జీవోపాధివలన, అనగా తాను జీవుడను భ్రాంతియుండునప్పుడు కర్తృత్వభోక్తృత్వములు గలవు; ఒకరాజు స్వప్నమునందు తాను భిక్షుకుడుగా భిక్షమెత్తి జీవించుచుండునట్లుకల గనిమేల్కొని జాగ్రదావస్థలో తనమంత్రిమొదలైనవాండ్రతో తాను స్వప్నమునందు భిక్షుకుడుగానున్నట్లు చెప్పుచున్నను తన మనస్సులో తాను ఒకకాలమున్ను భిక్షుకుడుగా లేదని తెలిసికొన్నట్లు, జీవన్ముక్తియందు స్వప్నమువలె ప్రపంచము మిథ్యయనియు, పరబ్రహ్మ మగు ఆత్మయే తాననియు దృఢనిశ్చయము గల జ్ఞాని పూర్వవాసనవలన తాను జీవునిరీతిగా కర్తృత్వభోక్తృత్వములు గలిగి సకలవ్యవహారములు జేయుచున్నప్పటికిన్ని అతనికి అహంకారము లేనందున తాను జీవుడు గాజాలడు; అందువలన తనకు కర్తృత్వభోక్తృత్వములులేవు. తత్త్వజ్ఞానమువలన జ్ఞాని తాను జీవుడనుభ్రాంతి నశించి తక్షణమే బ్రహ్మస్వరూపుడైనప్పటికిన్ని ప్రారబ్ధదేహము నశించువఱకు అన్యుల దృష్టికి జీవునిరీతిగానే కర్తృత్వభోక్తృత్వమును గలవాడుగా సకల వ్యవహారములు చేయుచుండును.

53. శుక-ప్రశ్న.—రాజేంద్రా! ఆత్మశరీరసంబంధముగా నుండగా ఆ యాత్మ నిరుపాధి యని యెట్లు చెప్పవచ్చును?

జనక-ఉత్తర.—మునిపుత్త్రా! ఘటమునందు ఆకాశ ముండినప్పటికిన్ని నామరూపములు లేని ఆకాశము ఆకుండలోఅణగియుండునట్లుతోచుచున్నదేగాని ఒకప్పుడున్ను ఆకాశమును ఘటము ఆవరింపజాలదు; అట్లు ఆత్మ శరీరములో నుండినప్పటికిన్ని శరీరసంబంధము లేనివాడగుటవలన ఆ యాత్మ నిరుపాధికుం డగుచున్నాడు.

54. శుక. ప్రశ్న.— రాజాధిపా! కార్యముగానుండు ప్రపంచమునకు ఉత్పత్తినాశములు మొదలగు వికారములు గలిగి యున్నది గాన కారణమగు బ్రహ్మమునకున్ను వికారములు గలవు గదా?

జనక–ఉత్తర—రజ్జుసర్పదృష్టాంతమునందు, కార్యమగు సర్పవికారము కారణమగు రజ్జువునందు లేనట్లు; కార్యమగు ప్రపంచవికారములు కారణమగు బ్రహ్మమునందు లేవు.

55. శుక–ప్రశ్న.—రాజేంద్రా! జీవన్ముక్తుడైన జ్ఞాని తానే బ్రహ్మమైన యెడల భూతభవిష్యద్వర్తమానము లనెడి త్రికాలములందు జరుగు సంగతులను యేల యెఱుగుట లేదు?

జనక–ఉత్తర.—మునికుమారా! సర్వజ్ఞత్వాదిగుణములు, అనగా త్రికాలజ్ఞానము మొదలైనవి మాయాకార్యము లగుటవలన మాయాప్రతిబింబ మగు ఈశ్వరునికే ఆగుణములుగలవుగాని అవిద్యాప్రతిబింబితుడగు జీవునికి గలుగజాలవు, కాబట్టి జీవోపాధిని పొందినట్టి జ్ఞానికి సర్వజ్ఞత్వాదిగుణములు గలుగజాలవు, ఐతే ఆ ఈశ్వర ఉపాసనాసిద్ధి వలన కొందఱికి గలిగియుండును. ఉపాసన లేనివారికి గలుగజాలవు.

56. శుక–ప్రశ్న.—రాజోత్తమా! అజ్ఞానము అంతఃకరణసంబంధమగు విచారణజ్ఞానము పోగొట్టినయెడల ఆ విచారణజ్ఞానమున్ను తర్వాత నశించుటవలన ఈ జ్ఞానాజ్ఞానములు నశించునట్లు స్వభావజ్ఞానమగు ఆత్మయు నశించును గదా!

జనక–ఉత్తర.—మునిపుత్రా! జ్ఞానాజ్ఞానములే యెఱుకమఱపులు ఇవి కల్పితము లగుటవలన నశించును. ఐతే స్వభావజ్ఞానము నిత్యమై అవస్థాత్రయమునకు సాక్షిగా నుండునది, కాబట్టి ఆ స్వభావజ్ఞానమే ఆత్మయనబడును. అట్టి జ్ఞానస్వరూపమగు ఆత్మ తనకంటె వేఱుగా యేదిన్ని లేదని యెఱుగుటవలన దానిని నాశము చేయునది వేఱొకటి లేదు.

57. శుక–ప్రశ్న.—రాజేంద్రా! బ్రహ్మస్వరూపుడైన జ్ఞానికి సోపాధిక భ్రాంతివలన ప్రపంచము దోచుచున్నదన్న యెడల శుద్ధస్ఫటికమువద్ద యెఱ్ఱనిపదార్థ మున్నట్లైతే ఆ స్ఫటికము యెఱ్ఱగా దోచును; అట్లుగాక

ఆత్మస్వరూపుడగు తనకంటె వేఱొకపదార్థము లేకపోవుటవలన అతనికి సోపాధిక భ్రాంతి యెట్లు గలుగును?

జనక-ఉత్తర—మునిపుత్రా! కర్మశేషమగు ప్రారబ్ధ యుండుటవలన భ్రాంతి గలుగును,

58. శుక-ప్రశ్న.—రాజేంద్రా! ఆత్మజ్ఞానము వేదాంతశ్రవణాదులవలన గలుగుచున్నది గాన అట్లుగలిగిన జ్ఞానమునకు నాశముగలదుగదా!

జనక-ఉత్తర—మునివర్యా! సూర్యుడు స్వభావముగా ప్రకాశ మైనవాడుగానున్నను మేఘచ్ఛన్నమగునపుడుప్రకాశహీనుడుగా కనబడునేగాని ఒకప్పుడున్ను ఆ సూర్యుడు ప్రకాశహీనుడగుటలేదు; అట్లు జ్ఞానస్వరూప మగు ఆత్మకు ఉత్పత్తినాశములు లేవు. అట్టి నిత్యమగు జ్ఞానస్వరూప మగు ఆత్మ అవిద్యాది ఆవరణములవలన భ్రమించి జ్ఞానములేనివాడుగా కనబడుచున్నను, ఆ యావరణభ్రాంతులు నశించగా ముందున్న జ్ఞానస్వరూపముగానోచుచు నిత్యముగానుండు ఆత్మయే తానని తన్నెఱిగి తనకంటె అన్యమేదియు లేదని యెఱుగుచున్నాడు గాన, జ్ఞానస్వరూప మగు ఆత్మకు నాశము లేదు.

59. శుక-ప్రశ్న.—రాజేంద్రా! సచ్చిదానందలక్షణములు వేఱువేఱుగానున్నదా, లేక ఒక్కటిగా నున్నదా? ఇవి ఆత్మస్వరూపు డగు తనకు అన్యమా, లేక అనన్యమా?

జనక-ఉత్తర.—మునికుమారా! ప్రపంచసృష్టికిముందుగను ప్రపంచసృష్టికాలమందును, ప్రపంచ లయకాలములందును, ఈ త్రికాలములే భూతభవిష్యద్వర్తమానకాలము లనబడును. (1) సత్ - అనగా ఈ త్రికాలములందును నాశము లేకుండునది. (2) చిత్ - అనగా జడాజడములను ఎఱుగు జ్ఞానము. (3) ఆనందము - అనగా సంభోగమునందు గలుగు సుఖమురీతిగా స్వానుభూతియందు గలుగు సుఖము ఆనంద మనబడును, పరబ్రహ్మ మగు ఆత్మ ఈ త్రికాలమందున్ను నాశము లేకుండుటవలన అదే సత్తనబడును. మఱియు ఆత్మ అంధకారముగా నుండు నిద్రావస్థయందును, చీకటికాల మగు రాత్రులందును, సూర్యప్రకాశము లేకుండినను తడబడక ఆ యంధకారమును

సకలవస్తువులను మెఱుగుచు జ్ఞానస్వరూపముగా నుండుటవల్ల అదే చిత్తనబడును. సకల వస్తువులకంటె ఒకనికి తన ఆత్మయందే సదాప్రీతి యున్నది గాన ఆత్మ పరమానందస్వరూప మనబడును. మల్లెపువ్వునకు తెలుపువర్ణము, మృదుత్వము, వాసన ఈ మూడున్ను వేఱు పఱుచుటకు లేక ఒక్కటిగా నుండునట్లు, ఆత్మయందు అభేదముగా ఈ సచ్చిదానంద లక్షణములు యేకముగా నున్నవి. ఐతే (వృత్తి) అనగా, అంతఃకరణము సత్వరజస్తమోగుణంబులు గల దగుచు వరుసగా శాంత ఘోర మూఢ వృత్తులని మూడు విధములుగా నగుటవలన ఈ వృత్తిభేదమువలనసచ్చిదానందలక్షణములు ఒక్కటిగానున్నను వేఱు వేఱుగా దోచును. ఎట్లనగా, మల్లెపువ్వునందు తెలుపువర్ణము మృదుత్వము వాసన ఈమూడున్ను ఏకముగానున్నను దాని తెల్లవర్ణమును కన్ను లెఱుగును, మృదుత్వమును త్వక్కు యెఱుగును, దాని వాసనను ముక్కు యెఱుగును, అట్లు ఈమూడువిధములగు వృత్తులున్ను ఒక్కొక్కటి ఒక్కొక్కలక్షణమును యెఱుగుటవలన సచ్చిదానంద లక్షణములు యేకముగా నుండినను వేఱు వేఱుగాభేదముగా దోచును తమోగుణ ప్రధానముగా నుండు వృత్తి గలిగిన జడపదార్థము లగు మన్ను చెట్టు తీగ మొదలగువానియందు సత్తులక్షణముమాత్రము తోచును. రజోగుణముతో గూడినవృత్తి విషయరూపమగు కామక్రోధాది దుర్గుణము లగుచు దుఃఖస్వరూపము లగుటవలన దానియందు సత్తుచిత్తు ఈ రెండు లక్షణములుమాత్రము తోచును గాని ఆనందము తోచ నేరదు. ఐతే శాంతమే ప్రధానముగాగల వృత్తియందు సత్తుచిత్తు ఆనందములనెడి మూడులక్షణములున్ను తోచును.

60. శుక-ప్రశ్న.—రాజేంద్రా! మాయవలన బుట్టిన పంచభూతములు ఒకటిగాలేక వేఱువేఱు గుణములు గలదిగా యేల వున్నది?

జనక-ఉత్తర.-మునిపుత్రా! మాయ త్రిగుణాత్మికముగా నుండుటవల్లను మఱియు బ్రహ్మము, ప్రకృతి, ఈశ్వరుడు, మాయ విక్షేపము ఈ అయిదున్ను పంచభూత కారణములుగానుండుటవల్లనుపంచభూతగుణములు వేఱువేఱుగా నున్నది.

61. శుక-ప్రశ్న.—రాజాధిపా! సర్వపరిపూర్ణబ్రహ్మమగు ఆత్మసన్నిధానమున జడరూపముగా నుండు మనస్సునకు చేష్టలు కలదన్న యెడల అట్లనే జడముగా నుండు ఘటమునకు చేష్టలు గలిగియుండవద్దా?

జనక-ఉత్తర.—మునివర్యా! సూదంతముయొక్క సన్నిధానమందు సూది మాత్రము చలించుచుండునుగాని తక్కిన ఘటపటాదులు చలింపనట్లు, ఆత్మ సన్నిధానమందు మనస్సు చేష్టించును గాని తక్కిన ఘటపటాదులు చేష్టింపదు.

62. శుక-ప్రశ్న.—రాజచంద్రా! ఆకాశము నామరూపములు లేనిదిగా నుండగా అది శబ్దతన్మాత్ర గలిగి యున్నదనుటకు ప్రమాణ మేమి?

జనక-ఉత్తర.—మునిపుత్రా! ప్రతిధ్వనియేప్రత్యక్షము; మఱియు ఆకాశము లేనిచోట శబ్దము పుట్టజాలదు.

63. శుక-ప్రశ్న.—రాజేంద్రా! నిరవయవముగానుండుఆత్మనువినా జీవునికి కర్తృత్వవ్యవహారములు లేదు గనుక జీవునికి బంధము లేదు గదా?

జనక-ఉత్తర.—మునివర్యా! జీవుడు ప్రతిబింబ మగుటవలన ఆత్మను విడిచి ఆజీవునిప్రత్యేకించి చూడగా జడమగుటవలన ఆజీవునికి బంధము లేదు.

64. శుక-ప్రశ్న.—రాజచంద్రా! జీవుడు ప్రతిబింబ మగుచు బ్రహ్మమునకు అభేదమగుచుండగా ఆజీవుడు బంధదశయందు మోక్షమును యేల కోరుచున్నాడు?

జనక-ఉత్తర.—మునిపుత్రా! సూర్యప్రకాశమునందు దీపజ్వాలలులయించి పోవునట్లు జ్ఞానానుభవమందు ఆవరణము నశించినతోడనే జీవుడు బ్రహ్మమునందు లయించుచున్నాడు, అట్టి జీవుడు అవరణసహితుడుగా నుండునప్పుడు తాను బ్రహ్మమునకంటె వేఱుగా నున్నాడని భ్రాంతిచే భేదబుద్ధి గలిగినందున మోక్షమును గోరుచున్నాడు.

65. శుక-ప్రశ్న.—రాజేంద్రా! ఒకజ్ఞానికి (వృత్తిజ్ఞానము) అనగా అంతఃకరణమున్ను దానిసంబంధ మగు జ్ఞానమున్ను నశించగా అతడు జీవన్ముక్తి పొందుచున్నాడు, అట్టివానికి జగత్తు లేదు గదా! అట్లు వానికి లేకపోయిన జగము తక్కినవారికి యేల గనబడు చున్నది?

జనక-ఉత్తర—మునివర్యా! వృత్తిజ్ఞానము సమష్టి వ్యష్టి యని రెండు భేదములుగానున్నవి! అందు ఒక జ్ఞానికి వానియొక్క అంతఃకరణముమాత్రము నశించుటచేత వ్యష్టి వృత్తిజ్ఞానము నశించుటవలన వానికి మాత్రము జగత్తు లేకపోవును గాని తక్కినజీవుల అంతఃకరణములు సమష్టి వృత్తిజ్ఞాన మనబడును; అవి నశించలేదు గాన తక్కినవారికి జగత్తు తోచుచుండును.

66. శుక-ప్రశ్న.—రాజేంద్రా! బ్రహ్మము (చైతన్యము) అనగా జ్ఞాన స్వరూపముగాను, జగత్తుజడస్వరూపముగానువుండుటవలన బ్రహ్మమే జగత్తన్న యెడల ఈ రెంటికి ఐక్య మెట్లు గలుగును?

జనక-ఉత్తర—మునిపుత్రా! నామరూపములుగా దోచు ఈ జగత్తునకు నిజస్వరూపము బ్రహ్మమేగాన ఐక్యము గలుగును. అనగా రజ్జుసర్పము రీతిగా బ్రహ్మమే జగత్తుగా దోచుచున్నదిగానిజగత్తనునది వేఱొక పదార్థముగా లేదు గాన ఐక్యము గలుగును.

67. శుక-ప్రశ్న.—రాజేంద్రా! సద్రూపబ్రహ్మ మను ఆత్మ నిత్యమనుట ఏకారణమువలన?

జనక-ఉత్తర.—మునిపుత్రా! అంతఃకరణసంబంధములైన జ్ఞానాజ్ఞానములగు మెలుకవ మఱపులు కల్పితము లగుచున్నవి. వానికి సాక్షిగా ఆత్మ అవస్థాత్రయమునందు నిత్యముగా నుండుటవలన ఆత్మ నిత్యమే.

68. శుక-ప్రశ్న.—రాజాధిపా! సద్రూపమగు ఆత్మరీతిగా అసత్తగు జగత్తున్ను సహజముకదా?

జనక-ఉత్తర.—ఋషివర్యా! బ్రహ్మమురీతిగా జగత్తు సద్రూపము కానందున సహజముకాదు.

69. శుక-ప్రశ్న.—రాజేంద్రా! సదా మౌనము అనుట కర్థమేమి?

జనక-ఉత్తర.—మునిపుత్రా! బ్రహ్మసాక్షాత్కారమే అని యర్థము.

70. శుక-ప్రశ్న.—రాజోత్తమా! జీవన్ముక్తుడగు నాకు జీవత్వము నశించిన యెడల నే నెవ్వడను?

జనక-ఉత్తర.—మునికుమారా! బ్రహ్మముతప్ప వేఱొకవస్తువు లేదు గాన ఆత్మస్వరూపుడగు నీవే బ్రహ్మము.

71. శుక-ప్రశ్న.—రాజచంద్రా! జీవన్ముక్తుడగుజ్ఞాని ఒకరియింట భుజించినమాత్రము జగత్తుకంతా తృప్తి యనుట యెట్లు?

జనక-ఉత్తర.—ఋషివర్యా! విశ్వరూపుడగు ఈశ్వరాంశమే జ్ఞానియగుటవలన జ్ఞానిఒకచోభుజించినయెడలవిశ్వరూపుడగు ఈశ్వరుడుతృప్తి పొందుచున్నాడు, అందువలన జగత్తంతయు తృప్తిపొందును.

72. శుక-ప్రశ్న.—రాజాధిపా! ఆత్మసాక్షాత్కారము ఒక్కమాటలోనే యున్నది అనగా నేమి?

జనక-ఉత్తర.—ఋషివర్యా! గురూపదేశమువల్లనే ఆత్మ సాక్షాత్కారమును పొందవలయు ననుట.

73. శుక-ప్రశ్న.—రాజేంద్రా! మహాత్ము లగు జ్ఞానులకు కర్మనివృత్తి యెట్లు గలుగును?

జనక-ఉత్తర.—ఋషివర్యా! ప్రారబ్ధాంత్యమునవి దేహాకైవల్యమగునప్పుడు కర్మనివృత్తియగును, అదెవలన [శ్లో ప్రారబ్ధంభోగతోనశ్యేత్॥] అనునట్లు ప్రారబ్ధకర్మములను అనుభవించియే తీరవలయును.

74. శుక-ప్రశ్న.—రాజేంద్రా! జీవన్ముక్తులు సకలకర్మములు చేయుచున్నారే, ఆ కర్మఫలములు వారెందుకు పొందుట లేదు?

జనక-ఉత్తర.—ఋషిపుత్రా! జ్ఞాని సర్వము బ్రహ్మమే యని కర్తృత్వశూన్యుడై యుండుటవలన అతనిని కర్మఫలములు జెందజాలవు.

75. శుక-ప్రశ్న. రాజోత్తమా! జీవన్ముక్తులకు పంచమలము లెట్లు తొలగిపోవును.

జనక-ఉత్తర.—మునిపుత్రా! బ్రహ్మజ్ఞానము వలన తొలగిపోవును.

76 శుక-ప్రశ్న.—రాజాధిపా! ఆగామిసంచిత నాశము లెట్లు గలుగును?

జనక-ఉత్తర.—మునిపుత్రా! గురుకటాక్షమువల్లనున్ను జ్ఞానోపదేశమువల్లనున్ను సంచితము నాశమగును. కర్తృత్వశూన్యమగుటవలనఆగామియు నాశమగును.

77. శుక-ప్రశ్న.—రాజాధిపా! జీవన్ముక్తులగు జ్ఞానులు జన్మాంతరవ్యవహారములు యేల తెలియుట లేదు?

జనక-ఉత్తర.—మునిపుత్రా! కర్మప్రాణాయామయోగము, తపస్సు వీని చేత ఈశ్వరానుగ్రహమును పొంది అట్టి త్రికాలజ్ఞానము మొదలగు

సిద్ధులు పొందవలయును. యోగము, తపస్సు, ఈ రెండున్ను కామ్య
ములగుటవల్లను; మాయాకార్యము లగుటవల్లను మిథ్యలగుటవల్లను
నిష్కామి యగు బ్రహ్మజ్ఞాని వానిని గోరుట లేదు; అందువలన అతనికి
జన్మాంతరములను తెలిసికొనుట మొదలగు త్రికాలజ్ఞానము లేదు.

78. శుక-ప్రశ్న.—రాజాధిపా! త్వంపదలక్ష్యార్థ మెఱిగిన తరువాత తత్పద
లక్ష్యార్థ మేల యెఱుగవలయును?

జనక-ఉత్తర—మునిపుత్రా! త్వంపదలక్ష్యార్థ మెఱిగినట్లైతే దేహేంద్రియ
ములకు సాక్షిగానుండు ప్రత్యగాత్మయగుతన్ను తెలియవచ్చును. తత్పద
లక్ష్యార్థము నెఱిగినట్లైతే, అఖండపరిపూర్ణ బ్రహ్మము నెఱుగవచ్చును.

79. శుక-ప్రశ్న.—రాజేంద్రా! అసిపద మేల యెఱుగవలయును?

జనక-ఉత్తర—ఋషిపుత్రా! దేహేంద్రియసాక్షిగా నుండు ఈఆత్మయే
ఆసర్వపరిపూర్ణ పరబ్రహ్మ మనియు, ఆబ్రహ్మమే ఈ ఆత్మయనియు
ఐక్యమును అసిపదము బోధించుటవలన దాని నెఱుగవలయును.

80. శుక-ప్రశ్న.—రాజేంద్రా! చిద్విలాస మగు ప్రపంచము జీవన్ముక్తునికి
నష్టమైనయెడల చిత్తు నిత్యముగా నుండవలయుగదా! ఆరోపమగు
దేహేంద్రియాది ప్రపంచమున్ను, అధిష్ఠాన మగు సాక్షిత్వభావమున్ను
కనబడకపోవుటవలన శూన్య మగుచున్నదే?

జనక-ఉత్తర.—మునిపుత్రా! స్వభావజ్ఞానమగు బ్రహ్మమొక్కటే సత్యము
గాన జ్ఞాని తాను సాక్షి యను తలంపున్ను నశించి తాను బ్రహ్మము
గానే యుండుటవలన స్వస్వరూపమునకు హాని లేదు.

81. శుక-ప్రశ్న.—రాజేంద్రా! జీవులు చేయునట్టి పుణ్యపాప కర్మములు
భగవంతుడు చేయించు కార్యములు గదా! జీవాత్మలు ఏమిచేయ
గలరు. ఆ జీవులందు దోషము చెప్పుటకు కారణ మేమి?

జనక-ఉత్తర.—మునిపుత్రా! ఈశ్వరసృష్టికిన్ని జీవసృష్టికిన్ని బహుభేదము
లున్నవి. జగత్తునందు యెల్లవారికి మధ్యవర్తిగా నుండునట్టి స్థావరజంగ
మాదులు ఈశ్వరసృష్టి యనబడును, నేనునాది యను అహంకారమున్ను
కామక్రోధాదులున్ను అత్యాశయున్ను జీవసృష్టియనబడును; ఇవినిర్మి

లుండెడైన ఈశ్వరునిచే సృష్టింపబడినవి గావు. ఈశ్వరుడు ఒకనిని జ్ఞానిగానుండునట్లును, ఒకనిని కామక్రోధాది దుర్గుణంబులు గల పాపాత్మునిగాను సృష్టించగలడా! ఈశ్వరుడు పక్షపాతములేనివాడు గాన అట్లు చేయజాలడు. ఐతే ఈ అహంకార మమకార కామక్రోధలోభ మోహాది దుర్గుణములను జీవుడు తనవలెనే తాను తనయందు గలుగజేసుకొన్న దేగాని వాటిని ఈశ్వరుడే సృష్టించెనని చెప్పునట్టివారు అతనినిదూషించువారగుటవలన అట్టివారు అధోగతిని పొంది దుఃఖింపగలరు సుమా. త్రిమూర్తి స్వరూపుడగు ఈశ్వరసృష్టి మోక్షసాధనములుగా నున్నవి. జీవసృష్టియగు కామక్రోధాదులు పునర్జన్మములకు కారణములుగానున్నవి. ఎట్లనగా, ఈశ్వరసృష్టియగు పంచభూతములనున్ను వాని భౌతికములను నానావిధ విచిత్రము లగు చేతనాచేతనములనున్ను సూర్యచంద్రాదులనున్ను జూచినమాత్రమున భగవంతుడున్నాడను బుద్ధి గలిగి ఆతనియందు భక్తిగలిగి అతనివలన నిర్మింపబడిన నాలుగువేదములను జదివి వేదాంతవిచారణచేసి బ్రహ్మాద్వైతజ్ఞానమున్ను పొంది ముక్తుడగుచున్నాడుగాన ఈశ్వరసృష్టి మోక్షమునకు కారణముగా నున్నది. ఐతే జీవసృష్టియగు కామక్రోధాదులవలన జీవుడు అనేక కర్మములు చేయుచు పునర్జన్మములను పొందుచున్నాడు. ఈశ్వరసృష్టి యగు పంచభూతమయమగు ప్రపంచముండునప్పుడేజీవసృష్టి యగు అహంకార మమకార కామక్రోధాదులు నశించినయెడల ఈజీవుడు సత్యముగా ముక్తి పొందుచున్నాడు. ఈశ్వరసృష్టియగు ఈ మహాప్రపంచమునశించినను కామక్రోధాదులు జీవునికినశించనియెడల ఈజీవుడు ముక్తిపొందజాలడు, మరల ఈశ్వరుడు ప్రపంచమును సృష్టించునప్పుడు ఈజీవుడున్ను జన్మించుచుండును కాబట్టి జీవుడు ముఖ్యముగా తన సంకల్పములవలనగలిగెడు కామక్రోధాదులను సత్యముగా నాశము చేయవలయును. ఈశ్వరుడు సకల జీవులందును సమముగా నుండువాడు, పక్షపాతము లేనివాడు; జీవులుచేయు పుణ్యపాపములకు తగినట్టుగా వారివారికి సుఖదుఃఖములు గలిగించుచుండును. పుణ్యాత్ములను రక్షించుచు పాపాత్ములను శిక్షించుచుండును. ఐతే దుర్మార్గ

డగు బిడ్డను తండ్రి శిక్షించుటవాడుబుద్ధిమంతుడుగావలయునను కారుణ్యముచేత నేగాని, వానియందలి క్రోధముచేత గాదు, అట్లు ఈశ్వరుడు దుర్మార్గు డగు జీవుని శిక్షించుట వానియందలి కారుణ్యమువల్లనే గాని అది పక్షపాతకము గాదు; కల్పవృక్షములు అగ్ని, చంద్రుడు ఇవి తమ్ము నాశ్రయించినవారికే దరిద్రమును శీతమును దాహమును పోగొట్టును. ఆప్రకారమే భగవంతుడు ఆతనిని ప్రార్థించువారికే మోక్షకారణమగు బ్రహ్మజ్ఞానమును గలిగించునుగాని తక్కినవారికి గలిగింపజాలడు.

82. శుక-ప్రశ్న.—రాజేంద్రా! కర్మమువలన మోక్షమా; లేక జ్ఞానము వలన మోక్షమా?

జనక-ఉత్తర.—ఋషిపుత్రా! [శ్లో॥ కర్మణా కేచిదిచ్ఛంతి-కైవల్యం మునిసత్తమ। తే మూఢా మునిశార్దూల-ప్లవా హ్యేతా ఇతి శ్రుతిః] అనెడు సూతసంహిత లోని వాక్యమురీతిగాకొందఱు సత్కర్మానుష్ఠానమువలన ముక్తిపొంద వచ్చునని చెప్పుదురు వారుమూఢులేకాని జ్ఞానులుగాజాలరు, ఒకమనుష్యుని పలాని వాడని తెలిసికొనవలనంటె వాని అడియాలము గుర్తెఱిగిన వెనుక వాడు పలానివాడని కనిపెట్టవచ్చునుగాని అది విడిచిపెట్టి తలక్రిందుగా బడినను, భూమియంతయు తిరిగివచ్చినను వానినికనిపెట్టజాలరు. అట్లు తన్ను తానెఱుంగుటకు జపతపాదికర్మానుష్ఠానముల వలనసాధ్యపడదు ఐతే వేదాంతవిచారణ చేయుటవలన ఆత్మస్వరూపుడగుతనలక్షణమును దెలిసి తానేబ్రహ్మమని ఆనందించుచు ముక్తుడగుచున్నాడుగాన జ్ఞానమువల్లనేముక్తి గలుగును, [శ్రుతి॥ జాగ్రత్యేవ సుషుప్తస్థః-కురుకర్మాణి వై ద్విజ। అంతస్సర్వపరిత్యాగీ-బహిః కురు యథాగతమ్] అనెడి అన్నపూర్ణోపనిషత్తుగారీతిగాను [శ్రుతి సత్కర్మపరిపాకతో బహూనాం జన్మనా మంతే। నృణాం మోక్షేచ్ఛా జాయతే] అనెడు మైంగాలోపనిషత్తురీతిగాను, [శ్లో॥ కర్మణా జ్ఞానవాన్ భూత్వా-జ్ఞానేనానందమాప్నుయాత్। జ్ఞానాదేవతు కైవల్య-మితి వేదవిదాం వరాః] అనెడు లింగపురాణశ్లోకమురీతిగాను, జప తప వ్రత దాన ధర్మ ఉపాసాది సత్కర్మములు నిష్కామ్యముగా జేసిన యెడల ఆసత్కర్మానుష్ఠానమువలన ఈశ్వరభక్తియు చిత్తశుద్ధియుగలు

గును; అట్లు చిత్తశుద్ధిగలుగుటవలన తత్త్వవిచారణచేయ ప్రయత్న పడును; తత్త్వవిచారణచేయుటవలనజ్ఞానమునశించి,[శ్లో॥ ఐక్యజ్ఞానం యదోత్పన్నం-మహావాక్యేనచాత్మనః। తదావిద్యాస్వకార్యైశ్చనశ్యత్యేవనసంశయః అనునట్లుబ్రహ్మమేతాను, తానేబ్రహ్మముఅనెడిఐక్యజ్ఞానముగలుగుట వలన ముక్తిగలుగుననుచు మఱియు జనకమహారాజిట్లనియె,

గురుపుత్త్రా! తల్లిగర్భమునందుండి శిశువు బుట్టినట్లు బ్రహ్మము నందుండి జగత్తుపుట్టెననుట ఆరంభవాదము ఐతే తల్లి వేఱుగాను శిశువు వేఱుగాను ఈ రెండు ఖండపదార్థములుగాను ఉండునట్లు. జగత్తు వేఱు గాను బ్రహ్మము వేఱుగాను ఖండపదార్థములుగా లేదు కాబట్టి ఈయా రంభవాదము సరిగాదు. ఐతే, పాలు వేఱుగాను పెఱుగు వేఱుగాను లేక, పాలే పెరుగైనట్లు, బ్రహ్మమే జగత్తుగా నయ్యెననుట పరిణామవాదము పాలురూపము చెడిపెరుగైనట్లు, సచ్చిదానంద మగు పరబ్రహ్మము చెడి అనృతజడదుఃఖముగా నుండు ప్రపంచము గా లేదు, కాబట్టి ఈ పరిణామ వాదము సరిగాదు. మన్ను దాని నిజరూపము చెడకయే కుండగా నైనట్లు బ్రహ్మము రూపము చెడకయే జగత్తుగాదోచెననుట కార్యకారణవాదము ఐతే మన్ను వికారపడియే కుండ కావలయును అట్లు నిర్వికార పరబ్రహ్మ ము వికారపడి జగత్తుకాలేదు. కాబట్టి ఈకార్యకారణవాదము సరిగాదు. సూర్యుడు వికారపడకయే జలమునందు ప్రతిబింబించునట్లు, బ్రహ్మము యొక్క ప్రతిబింబమే జగత్తనుట బింబ ప్రతిబింబవాదము ఐతే సూర్యుడు ప్రతిబింబించుటకు జలము ఆధారముగానున్నది, అట్లు బ్రహ్మముప్రతిబిం బించుటకు దానికి మఱియొకఆధారము లేదు, కాబట్టిబింబప్రతిబింబన్యా యము చెల్లదు. ఏది మఱియొకవస్తువునందుప్రతిబింబించునో అది పరిపూర్ణ వస్తువు గానేరదు. సూర్యుడు ఒకచోట జలము ఒకచోట నుండుటవలన ఆజలమునందు సూర్యుడు ప్రతిబింబించును గనుక ఈరెండు వస్తువులున్ను పరిపూర్ణ వస్తువులు గాజాలవు. అపరిపూర్ణవస్తువులకే ఈ బింబప్రతిబింబ న్యాయము చెల్లును, ఐతే బ్రహ్మము అపరిపూర్ణవస్తువుగాదు, కాబట్టి ఈబింబ

ప్రతిబింబవాదము చెల్లదు. ఐతే పరిపూర్ణత్వమునకు లోపములేక శుక్తియందు భ్రాంతిచేత రజతము దోచునట్లు బ్రహ్మమునందు భ్రాంతిచేత జగత్తు దోచుచున్నదనుట వివర్తవాదము. ఐతే, శుక్తికి వేఱుగా రజతము దానియందు లేదని పరీక్షించి చూచిన వెనుక ఆశుక్తియందు రజతము దోచుట లేదు; అట్లు బ్రహ్మమునకంటెను ప్రపంచము వేఱుగా లేదని యెఱిగినప్పటికిన్ని మఱల ప్రపంచమున్నదనెడి వ్యవహారమున్నదిగాన, ఈశుక్తికారజతముపమానము సరికాదు. ఐతే అసత్తగు ఎండమావులవలె బ్రహ్మమునందు అసత్తగు జగత్తు తోచుచున్నదన్న యెడల యెండమావులందు జలము లేదని తెలిసిన వెనుక అక్కడ జలముండునట్లు తోచినను, ఆజలమును యెవరున్ను త్రాగినట్లు అనుభవమునకు రాలేదు. ఐతే జగత్తులో నేనుజలమును త్రాగితిని, నాకు దాహముతీరెను, ఆజలములో నేనుస్నానము చేసితిని. అనుచు ఇట్టి వ్యవహారములు అనుభవమునకువచ్చుటవలన ఈయెండమావులదృష్టాంతమున్ను సరి కాదు ఐతే, స్వప్నమునందు తోచిన జగత్తువలె బ్రహ్మము జగత్తుగా తోచెనన్న యెడల, స్వప్నప్రపంచమెట్లు అసత్యమో అట్లు ఈప్రపంచమున్ను అసత్యమే అగుచున్నది స్వప్నమందు తోచు ప్రపంచము మనస్సంకల్పమేగాని, అనుభవమునకురానట్లు బ్రహ్మము జగత్తుగ నయ్యెననుట మాయాభ్రాంతి మాత్రమేగాని ఒకప్పుడున్ను బ్రహ్మము జగత్తుగా గాలేదు. ఇందువలన స్వప్నప్రపంచమువలె ఈజగత్తు మిథ్యయనువుపమానము సరిగానున్నది. మునికుమారా! మనస్సేమాయ, మాయయేమనస్సుగాన ఈమాయాభ్రాంతివల్లనేజగత్తుతోచుచున్నదిగానిసత్యముగా జగత్తను పదార్థమే లేదు మాయయు దాని కార్యమగు జగత్తును అసత్యమే బ్రహ్మమేసత్యము [శ్లో॥ భ్రమేణాహం భ్రమేణత్వం-భ్రమేణోపాసకం మనః। భ్రమే శ్వరభావత్వం - భ్రమ మాత్ర మిదం జగత్॥] అనునట్లు నీవు నేను అను నానావిధ జీవులున్ను, మనస్సు, ఈశ్వరుడున్ను, ఈజగత్తున్ను సకలము మాయాభ్రాంతియే గాని సత్యము గావు. కాబట్టి మీరు సకల సందేహములు మాని భ్రాంతిరహితులై సదాస్వస్వరూపమునందే రమించుచుండుడని బోధింపగా, శుకులవారు పరమానందంబును జెందిజనకమహారాజుం జూచి, రాజేంద్రా! మహాత్మా! దేవరవారికృపాకటాక్షమువలననే పావనుండనైతిని, సకలసందేహములు నశించెను, నిర్వికారబ్రహ్మస్వరూ

పుండనైతిని అనిఅతని బెక్కువిధములం గీర్తించి అతనికి సాష్టాంగముగా నమస్కరింపగా జనకమహారాజున్ను ఆశుకులవారికి సాష్టాంగముగా ప్రతి నమస్కారములు జేసెను. తర్వాత యిద్దరున్ను కొంతసేపుసంతోషవార్త లాడుచుండిరి. తర్వాత శుకులవారు జనకమహారాజువద్ద సెలవుపొంది ప్రయాణమైనంతనే జనకమహారాజున్ను తనమంత్రిమొదలగువారున్ను కొంత దూరము వెంబడించిపోయి ఆశుకులవారి యనుమతిని జనకమహారాజు తనపరిజనముతోడ మరలి తనగృహంబును జేరెను. తర్వాత శుకులవారు ప్రయాణమై భరతఖండంబునుదాటి వేదవ్యాసులఆశ్రమంబును చేరివారికి దీర్ఘదండంబులు జేసి, తండ్రీ! దేవరివారి యాజ్ఞప్రకారముగా జనకమహారాజువద్దసకలసందేహమునుపోగొట్టుకొంటిని, దేవరవారుఅనుగ్రహించిన రీతిగా సదా బ్రహ్మస్వరూపుండనై వెలుంగుచున్నానని జెప్పగా, వేదవ్యాసులవారు శుకులవారిని ఆలింగనంబుచేసికొని, వత్సా! ఇకనీవు సదాస్వస్వ

నారదమహాఋషి.

శ్రీశుకమహాఋషి.

నారదమహాఋషి శ్రీశుకమహాఋషికి వుపదేశించుట.

రూపమందే రమించుచుండుమని బోధించిరి. తర్వాతఒకనాడువ్యాసులవారు ప్రాతఃకాలమున నిత్యకర్మానుష్ఠానములను దీర్చుకొనుటకు గంగా

నదికిం బోయిరి. అప్పుడు శుకులవారు ఆశ్రమంబునందు వేదమునందలి ఉపనిషద్వాక్యములను చదువుకొనుచుండగా, త్రిలోకసంచారియగు నారదమహాఋషి ఆస్వరమును వినివచ్చి శుకులవారిం జూచి సంతోషించి, బిడ్డా! నీ కేమి కావలయును అడుగు మనగా, శుకులవారు నారదునిం జూచి, ఓ మహాత్మా! ఈ భూలోకమునందు బుట్టిన మనుష్యులకు ముఖ్యముగా నేది కావలసియుండునో దానిని అనుగ్రహింపుమనగా నారదుం డిట్లనియె. బిడ్డా! పూర్వము బ్రహ్మమానస పుత్రుండైన సనత్కుమారుండు తన శిష్యులకు బోధించిన వాక్యములను నీకు నేను బోధించుచున్నాను. శ్రద్ధతో వినుమని యిట్లనియె. (1) సత్యమే తపస్సు, (2) జ్ఞానమే నేత్రము, (3) సకలపదార్థములందు నిరాశగా నుండుటే పరమసుఖము. అనగా, [పద్యము: దొరకొనకన్న ననుభవించు దొరకవ మికిజింతనొంది దురపిల్లక నిశ్చలుడై యున్నను కృష్ణుడు। జొరవచ్చునె యవని మనసు సువ్రతశీలా!] అనునట్లు తనకు లభించిన పదార్థములతో తృప్తిపొందుచు తనకు లభింపనివానియందు దుఃఖము లేక యుండుటే నిరాశగా నుండు టనబడును. దీనివల్లనే పరమసుఖము గలుగును. (4) మోహమే దుఃఖము. (5) ఈ జన్మమునందు ముక్తిప్రయత్నము చేయకున్నయెడల మఱుజన్మమునందు మోక్షేచ్ఛ గలుగజాలదు. కాబట్టి ముక్తిసాధనంబులను దెలిసి అభ్యసింప నేరక మూఢుడైనవాడు జననమరణదుఃఖసాగరంబున మునిగి అల్లాడుచుండును. కామక్రోధములు రెండును మోక్షమార్గమునకు ప్రత్యక్షశత్రువులు, కాబట్టి ఆ రెండు నశించెనేని జననమరణములు నశించును, తత్క్షణమే సత్యముగా మోక్షము సిద్ధించును. మోక్షమునకుగాను ఇతరసాధనము లక్కఱ లేదు. (1) ఇతరులవలన నేదియు గోరకుండుట, (2) సర్వప్రయత్నములను మానుట అను రెండును గలిగిన నరునకు దుఃఖము గలుగదు, మోక్షమఱచేతిలో నుండును. భూతములను జూడకుండుట, ముట్టకుండుట, మాటలాడకుండుట అనునవి మోక్షమును జేరుటకు ముఖ్యమైన సాధనములు జీవహింస చేయకుండుట, ఇంద్రియజయము, వైరాగ్యము, మనస్సు చంచలము లేక అచంచలముగా నుండుట అనునవి గలవానికి సత్యముగా

మోక్షము లభించును. ఈవాక్యము లేసనత్కుమారుడు తనశిష్యులకు బోధించినవాక్యములు. ఇవి నీమనస్సులో సదా జ్ఞాపకముగానుంచుకొని తెలివిగలవాడవై యుండుము. భార్యాబిడ్డలు మొదలగువానియందు మోహముగలవాడు బురదలోదిగబడునటువంటి ఏనుగవలెదుఃఖించుచుండును. భోగములందు ఆశ గలవాడు వేటగానివలలో దగులుకొన్న మృగములరీతిగాను దుఃఖించుచు (ధర్మాధర్మములను విడిచి పెట్టుము.) అనగా జీవహింసనువిడిచి పెట్టితివేని అధర్మత్యాజ్యమగును, సంకల్పములునశించినయెడల ధర్మత్యాజ్యమగునుగాని, దానధర్మములువిడిచిపెట్టిన మాత్రమునధర్మత్యాజ్యముగా నేరదనుమా. (బుద్ధిబలముచేతసత్యాసత్యములనువిడిచిపెట్టవలయును అనగా సత్యముచెప్పుటవలన జీవహింస మానహాని మొదలగు పాపకార్యములు సంభవించునట్లుండెనా. అప్పట్లో సత్యమాడుటవిడిచిపెట్టవలయును; అసత్యమాడుట బొత్తిగా విడిచి పెట్టవలయును. మఱియు, సత్యమనగా ఒకటి యున్నదని నిశ్చయించుట, అసత్యమనగా అది లేదనినిశ్చయించుట ఈ రెండున్ను బుద్ధియొక్క గుణములు కాబట్టి అవి తాను గానని సదా నిర్వాసనా మాననిష్ఠయందే యుండవలయుననుట సత్యాసత్యపరిత్యాజ్యమనబడును. సదా ఆత్మానుసంధానమును జేయుచుండువారికి మనస్సు తనకు తానే లయించునుగాన, అట్టివానికి ప్రాణవాయువును బిగబట్టికుంభించి కదలక మెదలక నిలుపు కర్మయోగాభ్యాసమక్కర లేదు. భయము దుఃఖము లోకములో నెల్లవారికి గలదు గాని జ్ఞానికి అవి లేవు. ఎట్లనగా; ఈ భయదుఃఖములు శరీరమునకే గాని శరీరమునకు సాక్షిగానుండు ఆత్మస్వరూపుడగు తనకు లేవని సదా బ్రహ్మానందముగా నుండును. శాంతిగుణములకున్ను ఇంద్రియములకున్ను దుఃఖించుట. లోకములోని జనులకు గల దుఃఖమును జూచి వారిదుఃఖమునకుగాను తాను దుఃఖించునట్లుండును,

అని యిట్లు బోధించినంతనే శుకులవారు నారదమహాఋషిని జూచి యిట్లనిరి ఓమహాత్మా! దేవరవారి కరుణాకటాక్షమువలన యదార్థమైన బోధజెందితిని, దేవామృతపానము జేసినవారిరీతిగానిత్యతృప్తుండనైతిని, నేను పావనుండనైతిని, ఇకమీద సదా జ్ఞానమార్గమగు రాజయోగంబున్ను అభ్యసింపుచుండెదను. అని చెప్పి నారదమహాఋషి ఆశీర్వా

దంబులనుగొని తన తండ్రియగు వేదవ్యాసులవారు గంగానదిలో స్నానము చేయుచుండు చోటికిం బోయి అతని పాదపద్మములకు నమస్కరించి తన నిశ్చయజ్ఞానమును అతనికిం దెలిపినంతనే వ్యాసులవారు శుకునిం దృఢ జ్ఞానమునకు మెచ్చి సంతోషించెను. తర్వాత శుకులవారు వేదవ్యాసుల వారికి ప్రదక్షిణముగా జుట్టివచ్చి నమస్కరించి, తండ్రీ! ఇక నే నెక్క డైనను పోయి సమాధినిష్ఠాపరుండుగా నుండదలతును సెలవిం డనగా వ్యాసులవారు పుత్త్రునియందలి ప్రేమవలన అతనిం జూచి యిట్లనియె. వత్సా! నీవు నా నేత్రములకు పండుగ జేయుచున్నావు. కాబట్టి నీవిప్పుడే పోవలదు. ఇక కొన్నాళ్లు నావద్దనే యుండుమనగా శుకులవారు మోహము లేని మహాత్ము లగుటవల్లను, సకలభ్రాంతులు నశించి తాను బ్రహ్మ జ్ఞానిగా నుండుటవల్లను, తన తండ్రిమాటలకు సమ్మతింపకుండా అచ్చట నుండి నిలువక తక్షణంబే ప్రయాణమై పోయెను. అంత నా శుకులవారు సిద్ధపురుషులున్ను సకలదేవతలున్ను వసించునట్టి కైలాసపర్వతంబును జేరి ఆచ్చట నిర్జనప్రదేశముగా మిట్టపల్లములు లేక సమముగా నుండు నొక చోట తూర్పుముఖముగా గూర్చుండి దేహమును కాష్ఠమురీతిగా కదలక నిలిపి స్వరూపసమాధినిష్ఠ చేయుచుండెగా సూర్యుడు తూర్పుదిక్కున వుదయించెను. అంత శుకులవారు సూర్యుని ఆశ్రయించి అతని వలన ఆత్మతత్త్వమును చక్కగా విచారించి తెలుసుకొని నిర్వికల్ప సమాధినిష్ఠ చేయుచుండ నొకా నొకనాడు నారదమహాఋషి అచ్చటికి రాగా శుకుండు అతని జూచి నమస్కరించి ఓ మహాత్మా! దేవరవారి కటాక్షంబు వలన యోగసిద్ధియు, ఆత్మసాక్షాత్కారంబును జెందితిని, సదా నిస్సంగుండనై మోక్షస్వరూపుడనై యున్నాను అని చెప్పగా, నారదుండు సంతోషించి అతనిని ఆశీర్వదించి పోయెను. తర్వాత శుకులవారు గరుత్మంతునిరీతిగా ఆకాశమార్గమున కెగరగా అచ్చటనుండు సిద్ధపురుషులు సాధ్యులు మొదలగు దేవతలు శుకులవారిని జూచి ఆశ్చర్యపడుచు, ఆహా! ఈ మహానుభావుండు అతిశీఘ్రకాలములో మహాయోగపురుషుండయ్యెను. ఇతని మనస్సు నిర్మలముగా నుండుటచేతనో, లేక ఇతనితండ్రి యందలి భక్తివల్లనో, లేక శ్రీమన్నారాయణుని అనుగ్రహమువల్లనో అని తోచించుచు అనేకరీతులుగా అతనిం బొగడుచుండగా, శుకులవారు

అచ్చట నుండునట్టి మృగములను పక్షులను కొండలు నదులు తటాకములు వృక్షములు తీగెలు మొదలైన వానినిం జూచి నా తండ్రి యగు వేద వ్యాసులవారు నా పేరు పెట్టి పిలుచుచు నిక్కడికి వచ్చినంతనే మీరందఱు ఓయని పలుకవలయు నని ఆజ్ఞాపించగా అవి యన్నియు సమ్మతించెను; తర్వాత ఆ మహాబ్రహ్మఋషియగు శుకులవారు ఉత్తరదిక్కునుగూర్చి ఆకాశమార్గముగా బోవుచుండగా ఒక మహాపర్వతము మిక్కిలి వున్నతముగా పెరిగి మార్గము నడ్డగించెను. ఆ శుకులవారు పోవువేగమునకు ఆ పర్వతము నిలువజాలక ధూళిధూళిగా పొడియై రాలెను. ఇట్లు అణిమాది అష్టసిద్ధులను బొందిన ఆ మహాత్ముని మహిమను జూచి సకలదేవతలు సంతోషించి యతనిపై పుష్పవర్షమునుగురిపించిరి. తర్వాత ఆశుకులవారు ఆకాశ గంగనుదాటి బహుదూరముగా బోవుచుండగా అచ్చట నొకచోట కొందఱు దేవతాస్త్రీలు దిగంబరులై ఒకతటాకంబునందిగి జలక్రీడ లాడుచుండిరి. ఆ స్త్రీలు శుకులవారినిం జూచి అతడు మాయను గెలచిన మహానుభావుం డని యెఱింగి కొంచమైనను లజ్జలేక తమ యిష్ట ప్రకారముగా నిర్భయముగా నిద్గుణముగా పరమానందంబుతో జలక్రీడ లాడుచుండిరి. శుకులవారు ఈ ప్రకారము పోవుచుండగా నింతలో వేద వ్యాస మహాఋషి పుత్త్రునియందలి ప్రేమచేత అతని నెడబాసి యుండుటకు తాళజాలక తన యోగమహిమ వలన ఆకాశమార్గంబున కెగసి మహావేగముగా నతని వెదకుచు వచ్చుచుండెను. అది యెఱింగి శుకుల వారు వాయువేగంబుగా బోవుచుండుటను మాని అచ్చట నుండునట్టి సకలభూతములందు అంతర్వ్యాపకుండై అణగియుండెను. పుత్త్రుని వెదకుచుం బోవుచున్న వ్యాసులం జూచి అచ్చట నుండు సిద్ధులు మొదలగు వారు అయ్యా! మీకుమారుండు ఇదిగో నుండు పర్వతమును ధూళీపటలముగా జేసి దానిందాటి పోయెను. అని చెప్పిరి. అంతట నా వేదవ్యాసులవారు తనకు పుత్త్రిశోకము విశేషింపగా, హాశుకా! హా నాప్రియపుత్రా! అని యెలుగెత్తి యేడ్చుచు పిలువగా సర్వవ్యాపకుం డగు ఆ శుకులవారు తన మహిమ మఱుగుపడి యుండుటను బహిరంగముగా దెలియునట్లు ఆకాశంబున ఓయని ప్రతిధ్వని గలుగునట్లు చేసెను. అది వ్యాసులవారు ఆశ్చర్యపడుచు ఆ కొండశిఖరముపై నిలిచెను. అట్లు కొండపై నిల

బడుచుండు వ్యాసమహాఋషినిం జూచి అచ్చట తటాకంబున దిగంబరులుగా జలక్రీడలాడుచుండు దేవతాస్త్రీలు జలక్రీడను చాలించి మిగుల సిగ్గుతో తమతమ చీరలు గట్టుకొనిరి. అప్పుడు వేదవ్యాసులు తనకుమారుడు ఆదారిగా బోవుచుండు నప్పుడు స్త్రీలు నిర్భయముగా సిగ్గు లేక నిర్వస్త్రముగా జలక్రీడలాడుచుండిరని యోగదృష్టిని యెఱింగి తనకుమారుడు మాయను దాటి ముక్తుడయ్యెననియు, తాను మాయకు లోబడి సంసారిగా నున్నాడననియు దలంచి సంతోషమును దుఃఖమును అధికరించుచుండగా అచ్చటనే నిలిచి పుత్త్రునిం దలంచి దుఃఖించుచుండెను. అప్పుడు సకల దేవగణంబులతోడ పరమశివుండు వ్యాసులవారి వద్దకుం బోయి అతనిం జూచి కృపామతితోడ నిట్లనియె. ఓ మునివర్యా! నీవు పూర్వము పంచభూతములరీతిగా మహాబలశాలియగు పుత్త్రుండు గావలయునని వేడుకొంటివి. అట్టిపుత్త్రుని నీకిచ్చితిని. ఆ పుత్త్రుండు నా మహిమవల్లను, నీతపోమహిమవల్లను, బ్రహ్మవర్చస్సు గలిగి దేవతలకైనను పొందుటకు అలవిగాని బ్రహ్మపదమును బొందెను. సూర్యచంద్రాదులు పంచభూతములు కొండలు నదులు యెంతకాలముండునో అంతవఱకు శుకుని కీర్తియు నీ కీర్తియు లోకమునందు వినుజనులు పరమానందమును బొందునట్లు వెలుంగుచుండును గాక అని ఆశీర్వదించి యిట్లనియె. ఓ మునిశ్రేష్ఠా!

దుఃఖనివృత్తి శ్లోకములు

శ్లో॥ యావత్కాలం కరేకర్మ-తావత్తిష్ఠంతి జంతవః। తస్మిన్ క్షీణే వినశ్యంతి-కా తత్ర పరివేదనా॥] ఎందాక కర్మముండుచున్నదో అందాక జీవజంతువులు బ్రతికియుండును. కర్మము నశించిన వెనుక శరీరము నశించును. జీవులు మరణింతురు. అదిసహజముగానుండగా మనము యేల దుఃఖించవలయును. [శ్లో॥ ప్రాపయా మివ మేళనంతు - కర్మక్షేత్ర దేహినః। కర్మక్షయే వియుజ్యంతే-కా తత్ర పరివేదనా॥]కర్మమువల్లనే లోకులు తల్లి గర్భమునుండి భూమిలో బుట్టుచు భార్యాబిడ్డలు మొదలగుసంసారముతో గూడియుండుదురు. కర్మము క్షీణింపగానే వారు వారు వేఱుగా బోవుదురు, కాబట్టి మన మేల దుఃఖించవలయును. [శ్లో॥ ఋణానుబంధరూపేణ - పశుపత్నీ సుతాలయః। ఋణక్షయే క్షయం యాంతి - కా తత్ర పరివేదనా॥]పూర్వమునందలి ఋణమువల్లనే మనకు పెండ్లాము బిడ్డలు గోవులు మొదలైనవి గలుగుచుండును. ఆ ఋణము

తీరిన తక్షణమే వారు వారు చెప్పక వేఱుగా విడిచిపెట్టిపోదురు, కాబట్టి మనము యేల దుఃఖించవలయును. [శ్లో॥ పక్వాని తరుపర్ణాని-పతంతి క్రమశోయథా। తథైవ జంతవః కాలే - కాతత్ర పరివేదనా.]ఆయాకాలమునందు చెట్లయందలి పండ్లు కాయలు పూవులు ఆకులు యెట్లు పడిపోవుచున్నవో, అట్లు కాలము సమీపించినంతనే జంతువులు మరణించును కాబట్టి మన మేల దుఃఖింపవలయును. [శ్లో॥ ఇదం కాష్ఠ మిదం కాష్ఠం-నద్యాం వహాతి సంగమః। సంయోగాశ్చ వియోగాశ్చ- కాతత్ర పరివేదనా.] ఒకనది ప్రవాహముగా పాఱుచుండగా, ఎట్లు ఒక దేశమునందుండు చెట్లను కట్టెలను కొట్టుకొని వచ్చి మఱియొక దేశమునందుండు చెట్లతో కట్టెలతో చేర్చుచున్నదో, అట్లు కర్మము ఒకచోట నుండువారిని మఱియొక చోటికి దీసుకొనిపోయి చేర్చును అక్కడనుండువార్లతో సంబంధముచేయించును. మరల అక్కడ నుండి ఆ సంబంధము నెడబాపి మఱియొకచోట చేర్చుచుండును, ఇది సహజము. మన మేల దుఃఖింపవలయును. [శ్లో॥ ఏకవృక్ష సమారూఢాః-నానా జాతి విహంగమాః। ప్రభాతే విదిశో యాంతి - కాతత్ర పరివేదనా॥]రాత్రి కాలము నందు ఒక చెట్టుమీద అనేక పక్షులు గుంపులుగా గూడి వసించుచు మరల తెల్లవారంగానే ఆ చెట్టు విడిచి అవియవి యెప్పటివలె నానాదిక్కులకు పోవుచుండునట్లు, కర్మవశంబున జీవులు ఈ భూలోకంబున బుట్టి ఒకటిగాగూడి సంసారముచేయుచుందురు. కర్మముక్షీణించినంత నేవారువారు చెప్పక పారిపోదురు, ఇది సహజము. ఇందుకుగాను మన మేల దుఃఖింపవలయును. [శ్లో. మృణ్మయానిచ భాండాని - బహూని వివిధానిచ। భిన్న భాండం పరిత్యజ్య - కాతత్ర పరివేదనా॥] మట్టితో చేయబడిన కుండలు చట్లు మనము తీసికొని పోవుచుండగా అందులో నొకటి జాఱి క్రిందపడి పగిలిపోయి నట్లైతే దానినిగుఱించి దుఃఖించినయెడల అదిమరల రాదని యెట్లు ఆ పగిలిన పెంకును పాఱవేయుచున్నామో, అట్లు ఈ జీవుడు వెళ్లిన తర్వాత ఈ దేహమునుదహనముచేయుచుందురు. ఇదియెల్లవారికిసహజము; ఇందుకుగాను మన మేల దుఃఖింపవలయును [శ్లో. మాతా యది విషం దద్యాత్ - పితా విక్రయతే విజం। రాజాహరతి సర్వస్వం- కాతత్ర పరివేదనా]మనకు కర్మము మంచిదిగా లేకపోయెనా మనతల్లికూడా మనకు విషముపెట్టి చంపును. మనతండ్రిన్ని మనలను ఒకరికిలమ్మి వేయుగలడు, రాజు మన సకలసొత్తులను

అపహరించును; ఇది సహజము. ఇందుకై మనము దుఃఖింపవలసినది లేదు. నీపుత్త్రునిం జూడగోరుదువేని పుత్త్రునింబోలిన నీడ నీ వెంబడి వచ్చునట్లును నీకగుపడునట్లును వరం బిచ్చెదనని అనుగ్రహించి అతని మనస్సునకు సంతోషంబు గలుగజేసి పంపించెను. అంత వ్యాసుండు తన యథాస్థానంబు జేరియుండెను. తర్వాత చెట్లు తీగలు మొదలగువానియందు సర్వవ్యాపకత్వముగా వ్యాపించియున్న శుకులవారు యెప్పటివలె తాను తన శరీరములో వ్యాపించి తన నిజరూపముతోడ అచ్చటనే ఒక దివ్యమైన వృక్షంబుక్రింద సుఖాసీనుడై సమాధినిష్ఠ జేయుచుండెను. ఇట్లుండ స్వర్గంబున ఒకనాడు దేవేంద్రుండు తనసభకు రంభను రావించి యిట్లనియె. ఓ తరుణీమణీ! శుకమహాఋషి మాయకు లోబడనివాడై దీక్షవైరాగ్యముతో బ్రహ్మనిష్ఠ జేయుచున్నాడు. అతని వైరాగ్యమును జూడగా నాకు అత్యాశ్చర్యమగుచున్నది. కాబట్టి నీవెట్లయినను అతని వైరాగ్యమును చెఱచి నీకు వశముగా జేసికొని అతని నిచ్చటికి దోడ్కొని రావలయునని చెప్పగా, రంభ మిగుల సంతోషముతో నిట్లనియె. దేవేంద్రా! మహాప్రభో! కన్నులు మూసి తెఱచునంతలో ఆశుకమహాఋషి మనస్సు చలించునట్లు చేసి అతని వైరాగ్యమును భంగపెట్టి ప్రతిదినమున్ను నా వెంబడి దిరుగునట్లుగా జేయకుండిన యెడల మీవజ్రాయుధముతో నాశిరస్సును ఖండించి వేయుడు. వనములో నుండు ఆఋషిపుత్త్రుని నామాయకు లోబడునట్లు జేసికొని నేజెప్పినట్లు నడుచుకొనునట్లు చేయకుంటే నేను స్త్రీనిగాను అని యిట్లు దేవేంద్రునితో ప్రతిజ్ఞ చేసికొని తాంబూల మెత్తుకొని తనగృహంబును జేరి ఆనాటిరాత్రి నిండుపున్నమచంద్రుండు ప్రకాశించుచు వెన్నెలు గాయుచుండగా దివ్యవస్త్రాభరణంబులు ధరించుకొని నొసట కస్తూరితిలక మిడి సోగకన్నులకు కాటుకరేఖలు బెట్టి కుచకుంభంబులకు అగరు గంధమలంది మేనెల్ల అత్తరు జవ్వాది పూసికొని కొప్పున పరిమళముగల పుష్పములు ముడుచుకొని విడెము వేసికొని కరంబుల వీణను ధరించి శుకమహాఋషియుండు వనంబునుం జేరి హంసగమనంబుల నపహసించు వయ్యారంపు నడలతో కుచకుంభంబులు బయలుపడకుండునట్లు పయ్యెద సవరించుకొని పాదములందలి గజ్జెలందెలు

రంభ.

శ్రీశుకమహాఋషి.

శుకరంభా సంవాదము.

ఘల్లుఘల్లుమని రవముచెలంగ వయ్యారంబుతో వచ్చి శుకమహాఋషినిం జూచి నమస్కరించి చిరునవ్వు నవ్వుచు బహుచమత్కారముతోడ నిట్లనియె. స్వామీ! మునిపుత్రా! నాయందు సంపూర్ణకటాక్షముంచి నావాక్యములను ఆలకింతురని మిమ్మును ప్రార్థించుచున్నాననగా; శుకులవారు నీయభిప్రాయంబును దెల్పుమనగా రంభ యిట్లనియె. అయ్యా! మీరు కందమూలఫలాదులను భుజించుచు ఈ యడవిలో నుండుటవలన ముక్తి గలుగునా? [పద్యము॥ పురుషుండై జన్మించిన। సరసుడుగానట్టివాని జననము ప్రథమిం। గిరితోడుత సరివచ్చును। నరులందును ఋషులయందు నరయగ శేర్మిక॥] ఋషివర్యా! పురుషుడై పుట్టినందుకు సరసుడుగాకున్న యెడల అతనిజన్మముకొండజాతివలె నిష్ప్రయోజనమగుచున్నది. [పద్యము॥ ఎందేడెందము గందళింప కహిచేసేకాగ్రతజ నిర్వృతిం। జెందుం గుంభగతప్రదీపకళికాశ్రీదోప నందిందుబో। కెంద్రియసింద్రియము ల్సుఖంబు గనునా యింపే పరబ్రహ్మమా। నందో బ్రహ్మయటన్న ప్రాజదువునినంత ఋద్ధినూహింపుమా॥] అయ్యా! ఎచ్చటమనస్సు ఉల్లాసముతో అధికప్రీతితో సకలేంద్రియంబులతోడం జొక్కకుండలోనిదీపమువలెనచంచలముగా పరమా

నందంబుగా నుండునో, ఆ రతిసుఖమే పరబ్రహ్మముసుమా! కాబట్టి యే వేద
ములున్ను [ఆనందో బ్రహ్మ] అనిపలుకుచున్నవి, అదిమీకు తెలిసియుండును
గదా? కాబట్టి రతిసుఖమే బ్రహ్మముగుటవల్లనే హరిహరబ్రహ్మాదిసకలదేవత
లున్ను సకలఋషులున్ను సదా భార్యతోడగూడి సుఖించుచున్నారు.
మీరున్ను అట్లు సఖితోడగూడి సుఖించక వృథాప్రయాసతో ఇట్లు నిర్జనం
బగు అడవిలో కష్టపడుటవలన ముక్తిగలుగునా; అనగా శుకులవారు మంద
హాసము జేయుచు నిట్లనిరి. [పద్యము॥ తరుణీమణి యీకాయము స్థిరమా క్షణభంగు
రంబు స్థితిగా చెప్పుదుగా। స్థిర జడివి గానవచ్చును। నరకంబని యంద్రు బుధులు నాతులపొం
దుల్॥ పద్యము॥ నీటిమీదబుగ్గ నిలత యీదేహంబు తేటమాటలుడిగి బోటివినుము। పోటు
కొంప తెల పాలతి యీమోహంబు । నూటిజెలియలేవు సుందరాంగి] ఓ తరుణీ! ఈ
దేహము నీటిబుగ్గవలె స్థిరముగానిది. చూచుచుండగానే నిమిషములోపల
నశించిపోవును. ఇట్టి నవరంధ్రములుగల ఓటికొంప కేలవృథామోహంబు
అయ్యో! నీవు నాటి దెలియకున్నావే. [శ్రుతి కేశకజ్జలధారిణ్యః-దుస్స్పర్శా లో
చనప్రియా। దుష్కృతాగ్నిశిఖా నార్యో-దహంతి తృణవన్నరమ్: జ్వాలితా అతిదూరేపి-
సరసా అపి నీరసాః। స్త్రియోహి నరకాగ్నీనా-మింధనం చారుదారుణమ్।] అనునట్లు
నల్లని కాటుకరేఖలను కన్నులకు బెట్టుకొనియుండు స్త్రీలు చూచుటకు
సుందరవంతులుగా నున్నను వారిని అంటరాదు; అగ్నికట్టెలనుగాల్చిభస్మ
ముగా జేయునట్లు వారు పురుషులను దహించి పాడుచేయుదురు; దూర
ముగా నుండునప్పుడే దావాగ్నివలె రగులుచుందురు; చూచుటకుసరసులు
గానున్నను యెందుకు కొఱగాని వారే. నరకాగ్ని రగులునట్లు చేయుటకు
కట్టెలు స్త్రీలుగా నున్నారు. [శ్రుతి కామనామ్నా కిరాతేన-వికీర్ణా ముగ్ధచేతసః।
నార్యో నరవిహంగానా-మంగబంధన వాగురాః।] అనునట్లు ఓతరుణీ! మన్మథు
డనెడు మేటికిరాతకుడు పురుషులనెడి పక్షులకు స్త్రీలనెడి వలవేసి పట్టి
బాధించుచున్నాడు. [శ్రుతి। జన్మపల్వల మత్స్యానాం - చిత్తకర్దమచారిణామ్।
పుంసాం దుర్వాసనా రజ్జు- ర్నారీ బడిశ పిండికా। సర్వేషాం దోషరత్నానాం-సుసముద్గి
కయా-నయా।] అనునట్లు జన్మమనెడు గుంటలో చిత్తమనెడిబురదలో సంచ
రించు పురుషులనెడి చేపలను దుర్వాసనయనెడి దారముతో గట్టిన స్త్రీ
లనెడి గాలమును వేసి మన్మథుడనెడి బెస్తవాడు పట్టి మోహాగ్నిలో వండు
చున్నాడు. కాబట్టి ఇట్టి స్త్రీలను విడిచి పెట్టినవారే ధన్యులు సుమా

[శ్రుతి॥ దుఃఖశృంఖలయానిత్య-మలమస్తు మమ స్త్రియా। యస్య స్త్రీ తస్య భోగేచ్ఛా నిః-స్త్రీకస్య క్వభోగభూః॥ స్త్రియం త్యక్త్వా జగత్త్యక్తం-జగత్త్యక్త్వా సుఖీభవేత్॥] అనునట్లు ఓరమణీ! స్త్రీలు పురుషులకాళ్లకు సంకిళ్లు వంటివారు, ఎవనికి స్త్రీ గలదో వానికే భోగేచ్ఛగలదు. స్త్రీ లేనివానికి భోగేచ్ఛ యెక్కడిది? స్త్రీలయందలి మోహమును విడిచిపెట్టినవానికి సదా బ్రహ్మానందముగా నుండును. [శ్రుతి త్రివిధం నరకస్యేదం-ద్వారం నాశనమాత్మనః। కామఃక్రోధ స్తథా లోభ-స్తస్మా దేతత్త్రయం త్యజ॥ శ్లో॥ ఏతైర్విముక్తః కౌంతేయ-తమోద్వారైస్త్రిభిర్నరః॥ ఆచరత్యాత్మనశ్శ్రేయ-స్తతో యాతిపరాంగతిమ్] ఇత్యాదిభగవద్గీతావాక్యరీతిగా ఓ రమణీమణీ! కామము క్రోధము లోభము ఈమూడున్ను నరకముయొక్క మూడుద్వారములు, కాబట్టి దీనిని విడిచిపెట్టినవాడు తనకు మేలగు కార్యములను, అనగా మోక్షమునకుం దగిన కార్యములను జేయుచుండును. కాబట్టి సన్యాసి నగు నాతోడిపొందు నీకేలపొమ్మనగా, రంభచిఱునవ్వు నవ్వుచు కామవికారంబును పుట్టించునట్లు చమత్కారచేష్టలు చేయుచు తళుకుచు కులుకుచు కనుఱెప్ప లల్లార్చుచు యిట్లనియె. [శ్లో॥ ద్రష్టవ్యేషు కిముత్తమం మృగదృశః ప్రేమప్రసన్నం ముఖం - ఘ్రాతవ్యేష్వపి కిం తదాస్యపవనః శ్రవ్యేషు కిం తద్వచః। కిం స్వాద్యేషు తదోష్ఠపల్లవరసః స్పృశ్యేషు కింతద్వపు-ర్ధ్యేయం కిం నవయౌవనం సహృదయైః సర్వత్ర తద్విభ్రమాః॥] ఋషివర్యా! మీరు పిచ్చివారు; భూమిలో పురుషుడై పుట్టినందుకు చిఱునవ్వులోలయు సుందరీమణులను సదా దర్శించుచుండుటే వాని నేత్రములకు ఫలము, స్త్రీల ముఖపద్మమునందలి కమ్మనివాసనను ఆఘ్రాణించుచుండుటే ముక్కుచేసిన, పుణ్యము వారియొక్క తేనెవంటి తియ్యని మాటలను వినుచుండుటే చెవులకు భూషణములు, వారి యధరామృతమును పానముచేయుటే నాలుకకు గౌరవము వారిమేనుతోడ మేనుజేర్చి మెలంగుటే దేహమునకు ఆరోగ్యకరము. అట్టి సుందరాంగులను సదా ధ్యానించుచుండుటె మనస్సునకు పరమానందకరము ఇవియన్నియు పుణ్యాత్ములకే గలుగును గాని తక్కిన వారికిం గలుగజాలదు. [శ్లో॥ కుంకుమపంక కళంకితదేహా - గౌరపయోధర కంపితహారా। నూపురహంస రణత్పదపద్మా-కం నవశీకురుతే భువి రామా॥] మునివర్యా! కుంకుమపువ్వు గలిపిన శ్రీచందనమును అలందియుండు కుచకుంభములమధ్య ముక్తాహారములు నటింప పాదములందు గజ్జె లందెలు

ఘల్లుఘల్లుమని మ్రోగ వొయ్యారంబుగా సంచరించు శృంగారవతులగు స్త్రీలు యెవరిమనస్సును వశపఱచుకొనజాలరు? అనగా పిచ్చివాడు రోగి సన్న్యాసి మొదలగు సకలమైనవారి మనస్సులను చలించునట్లు చేయుదురు గదా! అని చెప్పగా శుకులవా రిట్లనిరి. [శ్లో॥ జిహ్వే కీర్తయ కేశవం మురరిపు చేతోభజ శ్రీధరం। పాణిద్వంద్వ సమర్చయాచ్యుత కథా శ్రోత్రద్వయత్వం శృణు। కృష్ణంలోకయ లోచనద్వయ హరే ర్గచ్ఛాంఘ్రి యుగ్మాలయం। జిఘ్ర ఘ్రాణ ముకుందపాద తులసీం మూర్ధన్న మాధోక్షజమ్॥] అనునట్లు ఓలలనామణీ! శ్రీరామనామామృతపానము చేయుటే నాలుకకు ఫలము, భగవంతుని దివ్యరూపమును స్మరించు చుండుటే చేతులకు లాభము, భగవంతుని కల్యాణగుణంబులను వినుచుండుటే చెవులకు భూషణము, శ్రీకృష్ణమూర్తి దివ్యరూపమును సదా జూచుచుండుటే నేత్రములకు పరమానంద ప్రదము, భగవంతుని ప్రదక్షిణముగా నమస్కరించుటే పాదములు గలిగినందుకు ఫలము, భగవంతుని పాదములకు సమర్పించిన తులసీదళములను ఆఘ్రాణించుటే ముక్కునకు పుణ్యము, భగవంతుని పాదములందు సోకునట్లు శిరస్సును వంచి నమస్కరించుటే శిరస్సునకు లాభము; నీవు పిచ్చిపిచ్చిగా మాట్లాడుచున్నావే. [శ్లో॥ ప్రదహాతి యదా గామాన్ సర్వాన్ పార్థ మనోగతాన్ ఆత్మన్యేవాత్మనా తుష్టస్థితప్రజ్ఞ స్తదోద్యతే॥ శ్లో॥ వ్య శేహి యస్యేంద్రియాణి తస్యప్రజ్ఞా ప్రతిష్ఠితా॥] అనెడి భగవద్గీతా వాక్యరీతిగా, ఓరంభా! సకల కోరికలను పరిత్యజించుచు తన స్వరూపమందే రమించుచు సంతోషించువాడే జ్ఞానిసుమా! ఎవనికి సకలేంద్రియంబులు తాను చెప్పినరీతిగా వినునట్లు వశపఱచుకొన్నాడో. వాడే బ్రహ్మానందమును జెందగలడు గాని తక్కినవారు జెందజాలరు. కాబట్టి మేము జితేంద్రియులము, యోగులము మాతో నీకు భోగమేల? నీ మనస్సులో దేనిని సుఖ మని తలంచితివో అట్టి అభిప్రాయమును గల నీవంటివారితో గూడి సుఖించుటకై పొమ్మని చెప్పగా రంభ యిట్లనియె. [శ్లో॥ చేతోహర శ్చాపలతా ప్రసంగే కావా తథా మానుషలోక భాజాం। యద్దాహ శీలశ్చ పురాన్ విజేతుః తథావిధః పౌరుష మర్ధమాసీత్। [ఓమునివర్యా! తన నేత్రాగ్నిచేత మన్మథుని దహించి భస్మముగా జేసినట్టి త్రిపుర సంహారి యగు పరమశివుండే అర్ధశరీరములో పార్వతీదేవిని భార్యగా నిడుకొని ఆమెతో సుఖించు చున్నాడు. శ్రీమహావిష్ణువు లక్ష్మీదేవితోడను,

బ్రహ్మదేవుడు సరస్వతీదేవితోడను దేవేంద్రుడు ఇంద్రాణితోడను గూడి సుఖించుచున్నారు. ఇట్లు సకల దేవతలున్ను స్త్రీలతో గూడి సుఖించుచున్నారు. మీ ముత్తాత యగు వసిష్ఠ మహాఋషి అరుంధతీదేవినిం గూడి సుఖించెను. మీ రెండవతాత యగు శక్తిమహాఋషిన్ని ఆలాగే యుండెను. మీతండ్రి యగు వేదవ్యాస మహాఋషి ధృతరాష్ట్ర పాండు మహారాజులయొక్క తల్లు లగు అంబ అంబాలికం గూడి సుఖించెను. ఋష్యశృంగమహాఋషి వేశ్యామిత్రుడు మేనకను, అగస్త్యమహాఋషి లోపాసముద్రాదేవిని, గౌతమమహాఋషి అహల్యాదేవిని, అత్రిమహాఋషి అనసూయాదేవిని గూడి సుఖించుచుండిరి. మహాబ్రహ్మజ్ఞాను లగు జనక చక్రవర్తి, శ్రీరాములు మొదలగు చక్రవర్తులున్ను భార్యలతోడం గూడి సుఖంచు చుండిరి. దేవఋషి యగు నారదులవారున్ను భార్యతో గూడి బహ్మజ్ఞాని యగు నాగదభగవానులు మెట్లు భార్యతోడం గూడి

నారదమహాఋషి వివాహము.

యుండిరి చెప్పు మనగా రంభ యిట్లనియె. మునివర్యా! పూర్వము నారదుండును తన చెల్లెకుమారుండు పర్వతమునీశ్వరుండును వీ రిద్దరున్ను భూలోక సంచారము చేయవలయు నని తలంచి స్వర్గలోకమునం దుండి ప్రయాణమై ఒక్కటిగా గలిసి వచ్చుచు దారిలో మన మిద్దరమున్ను మనస్సునం దుండు అభిప్రాయములను దాచక ఒకరితో నొకరు చెప్పుకొను చుండవలయును; అట్లు చెప్పుకొనక దాచిపెట్టితిమేని మనమిద్దఱు ఒకరి నొకరు శపింపవచ్చు నని యేర్పాటు చేసికొని వచ్చి భూలోకంబున సంచరించు ఒకా నొకనాడు సృంజయుం డను రాజేంద్రుని వద్దకుం బోయిరి, ఆ రాజు వారిద్దఱిని శాస్త్రోక్తప్రకారముగా బూజించగా వా రా రాజుం జూచి, అప్పా! నీ గృహంబునందు మేము కొన్నాళ్లుండవలయునని యిష్టమున్నదనగా, ఆ రాజు సమ్మతించి మిక్కిలిసంతోషంబుతో సుకుమారి యనెడి తనకొమార్తెనుం బిలిచి, అమ్మా! ఈ మహాత్ములనుఅధికభయభక్తులతో దేవతలనుపూజించునట్లు పూజించుచు వీరికి సేవలు సేయు చుండు మని ఆజ్ఞాపించి వారికిం గావలసిన పదార్థము లన్నియు యిప్పింపగా, వారిద్దరు ఋషులున్ను సంతోషించి అచ్చట

వసించుచుండిరి. ఆ సౌందర్యవతి యగు సుకుమారి నారదమహాఋషి వద్దజేరి సేవలు చేయుచుండగా దాని మనోహరంబైన రూపంబునుజూచి నారదుండు మోహించి కామజ్వరపీడితుండై నానాటికి బలహీనుడై దేహము కృశించి తన యభిప్రాయమును తనయల్లుండగు పర్వతమహాఋషితోడం జెప్పుటకు సిగ్గుపడి తనలో తాను దుఃఖించుచు తత్తరపడుచుండెను. ఇట్లుముఖమువాడి దేహముకృశించి చింతాక్రాంతుడై యుండు నారదునింజూచి పర్వతుండు యితడు కామవికారముచే పీడింపబడుచున్నాడని యోగదృష్టివలనం దెలిసికొని, మామా! మనము చేసికొన్న ప్రతిజ్ఞను నీవు తప్పిపోతివిగదా! ఈ సంగతి నాకు చెప్పక దాచితివి గదా! నిన్ను శపించెదను కామమును జయించుటకు యెంతటివారికిని సాధ్యముగాదు. అయినను నీ వాకన్యకను కోరక మానవు. కాబట్టి నీవా కన్యను పెండ్లిచేసుకొన్నతోడనే ఏముఖము కోతిమూతిగా బోవుగాక అని శపించెను. అందుకు నారదుండు కోపావేశమును జెంది, ఓరీ! పర్వతా! నీవు స్వర్గలోకంబునకుం బోజాలక ఈ భూలోకమునందే అల్లాడుచుందువుగాక అని ప్రతిశాపం బిచ్చెను. తర్వాత పర్వతమహాఋషి అతనిని విడిచిపెట్టి భూసంచారము చేయుచుండెను. నారదమహాఋషి ఆచిన్నదానిపై తనకు గలిగిన మోహమును దానితండ్రియగు సృంజయమహారాజుతోడం దెలిపెను. అందుకారాజేంద్రుండు సంతోషించితనకొమార్తెనుఅతనికిచ్చి వివాహముగావించెను, వివాహమైనతోడనే పర్వతమహాఋషి యిచ్చిన శాపప్రకారము నారదునకు వానరముఖము గలిగెను. అట్లైనప్పటికిన్ని ఆరాజుకొమార్తెకొంచెమైనను తనమనస్సులో అసూయపడక అతనిమన్మధునివంటి వానిగా దలంచి పతిభక్తి గలిగి మిగుల ప్రీతితో అతనికి సర్వవిధముల వుపచారములు చేయుచుండెను, ఇట్లు కొంతకాలము గడచిన వెనుక యేదో ఒక కార్యార్థముగా నారదుండు అరణ్యసంచారమును జేయబోవగాఅచ్చటపర్వతమహాఋషిఅకస్మాత్తుగా జూచినమస్కరించి,మామా! నాతప్పునుక్షమించినాశాపంబునుత్రిప్పరాదా అనియడుగగా, నారదుండు ఓరీ పర్వతా!నీవే కదా శపించితివి, నీవిచ్చిన శాపంబును ముందుగాత్రిప్పితి వేని తర్వాత నేనిచ్చినశాపంబును బోగొట్టెద నని వాకొనెకొకడు సమ్మ

తించి వారి వారి శాపంబులను నివారించుకొనిరి. అంత నారదుండు తనకు ముందున్న రూపమును పొంది సంతోషించి పర్వతుని వెంటబెట్టుకొని

నారదమహాఋషి.

సుకుమారిదేవి.

సృంజయుని గృహంబును జేరగా నారదునిభార్య యగు సుకుమారి మహాపతివ్రతాశిరోమణి గాన యితడు నాపురుషుడుగాడు, నాపురుషునకు కోతిమూతి గలదు, ఇత డెవ్వడో పరపురుషుం డని ముఖమెత్తి చూడ కుండెను. అప్పుడు పర్వతుండు నవ్వుచు ఓఅత్తా! ఇతడు నీపురుషుడైన నారదమహాఋషియే, ఇతడున్ను నేనున్ను మునుపు ఒకరి నొకరు శపించుకొంటిమి; అందువలన ఇతనికి వానరముఖంబు గలిగెను. నేడు శాపనివర్తి జేసికొంటిమి. కాబట్టి ఇతనికి ముందున్న రూపు గలిగెను. నీవు ఇందుకుగాను సందేహపడవద్దు; ఇది సత్యము అని యా చిన్నదాని సందేహమును మాన్పెను. తర్వాత ఆ యిద్దరు ఋషులున్ను ఆ రాజేంద్రుని యింట కొన్నాళ్లు వసించు చుండిరి. నారదుండు తన మోహము తీరునంతవఱకు ఆ చిన్నదానితో గూడి సుఖించుచు కొన్నాళ్ళు గడచిన వెనుక ఆ యిద్దరు ఋషులున్ను భూసంచారము సేయ గోరి సృంజయ మహారాజుతో వారి యభిప్రాయమును దెలిపి ఆ రాజేంద్రునకు దేవతల కంటెను మిగుల బలశాలియగు పుత్త్రుడొకడు పుట్టునట్లు వరమిచ్చిరి. అట్టి పుత్త్రుడు పుట్టినట్లైతే దేవేంద్రునికి బలము క్షీణించి పోవు నని తలంచి

పర్వతమహాఋషి అట్లు పోకుండునట్లు రాజేంద్రునిం జూచి యిట్లనియె' రాజేంద్రా! నీకు పుట్టు పుత్త్రుడు అల్పాయువుగా నుండగలడు. దేవేంద్రునివలన నీ పుత్త్రునకు కీడు సంభవించు నని చెప్పెను. అందుకు నారదుండు ఆ రాజేంద్రునియందు దయగలవాడై రాజేంద్రా! నీకు పుట్టు పుత్త్రునకు దేవేంద్రునివలన అపాయము గలుగునప్పుడు జాగ్రత్తగా కాచి యుండుము. నీకు మించినట్లైతే నన్ను దలంపుము. అప్పుడు నేనతని దొలగించి నీపుత్త్రునిం గాపాడెదను. నీవు దుఃఖింపవలదు. భయపడకుము. సందేహింపకుము. నీ పుత్త్రునకు మూత్రంబునందును మలంబునందును బంగారు పుట్టుచుండును. వానికి సువర్ణష్ఠీవి యని పేరుపెట్టి కాపాడుచుండు మని సమ్మతిపఱచి తన భార్యయగు సుకుమారినింజూచి, ఓప్రియురాలా! నేను భూసంచారము చేయుటకై వుత్తరవిమ్ము, నీవు తలంచునప్పుడంతా నీకు దర్శనమిచ్చుచుండెద నని చెప్పి దానిని సమ్మతిపఱచి ఆ యిద్దఱు ఋషులున్ను యథాకీర్తిగా భూసంచారము చేయ ప్రయాణమై పోయిరి. అని నారదముని వృత్తాంత మెల్లజెప్పి శుకులవారినిం జూచి రంభ యిట్లనియె. ఓ మునిపుత్త్రా! అంతటి వృద్ధుడగు నారదమహాఋషికే కామవికారములు గలిగియుండగా, మీరు పసివారు యౌవనపురుషులు మీకు కామము లేకుందునా, నారదులవంటివారే స్త్రీలతో గూడి యుండగా, మీరుమాత్రము స్త్రీలను దూషింపవచ్చునా? అయ్యో! మీ రేల మీ యౌవనమును అడవిలో గాచిన వెన్నెలరీతిగా వృథా జేయుచున్నారు. ఈ వనమున మీ కేమి లాభము గలదు. మీరు స్త్రీసుఖమిట్టిదని తెలియనివారగుటవలన మీకు మోక్ష మెట్లు గలుగును, నా యౌవనమును జూడండి; అందువలన మీకు లాభము గలుగు నని చెప్పగా, శుకులవారు చిఱునవ్వు నవ్వుచు నిట్లనిరి.

[సీసపద్యము॥ సతితోడ గూడిన జన్మహేతువు చాల, సతితోడ గూడిన జెడునుబుద్ధి॥సతితోడ గూడిన సర్వేశు నంటడు, సతితోడ గూడిన సముడు గాడు॥సతితోడగూడిన సరసంబు విరసంబు, సతితోడ గూడిన సత్యహారము॥సతితోడ గూడిన సౌఖ్యహీనం బగు, సతితోడ గూడ నాశనము నొందు॥ననుచు శాస్త్రంబులు గణింప నదియు వినుచు॥దరుణిపొందు గోరిన వరు-కెల్ల। నరకవాసంబు యమునిచే గొఱతగల్గు। కెలదులను గూడువాడెపో వెఱ్ఱివాడు॥ [సీసపద్యము॥ సంసారమున జిక్కి జాలి నొందుటకంటె, వడవులలో నుండు టదియె మేలు॥సంసారమున జిక్కి హింసచేయుటకంటె, నదినిధుల్బూచుట యదియ·

మేలు। సంసారమున జిక్కి చాలనొచ్చుటకంటె, సన్యాసియైయుండుటాడ మేలు। సంసారియై కొంత సరసనుండుటకంటె, గురుపాదపద్మంబు గురుతు మేలు। అనుచు వర్తించువారు మహాత్ములెలమి। వారు బ్రహ్మంబు గనుగొన్న వారలవని। దేహమస్థిరమనుచును దెలివిపరులు; తుచ్ఛభోగంబుదలతురే తోయజాక్షి॥ పద్యము। స్థిరమాయీ దేహంబ। స్థిరమనియున్నట్టి మంచి తెలివి పరులు వ।ప్పరమపద వాసు లందుర। తరుణీమణి వట్టి మోహతాపం బేలా॥] ఓ రమణీమణీ! ఈ దేహము అస్థిర మని తెలిసిన పెద్దలు కామాంధకార ములో దగులుకొనజాలరు. సత్యమైన పరమపదమునుజెందుదురు. సతుల పొందు పాపహేతువు గాన మాబోటివారితో నీకేల యీవృథా భ్రాంతి పొమ్మనగా రంభ యిట్లనియె. [పద్యము॥ మాయలోనశక్తిమహిమతో నెఱిగియు। మాయనంటకున్నమంచిబుద్ధిమాయలోనజిక్కిమాయలేదనుకొన్న। పోవగలదెమాయపుణ్యయోగి॥] ఓ మునిశ్రేష్ఠా! మాయాశక్తిమహిమ నెఱిగి దానితో గలిసియుండుచు మజ్జిగలో నుండు వెన్నరీతిగా దానినంటక నిర్మలముగానుండువాడే జ్ఞాని యనబడుడు. ఈ భూమిలో జన్మమెత్తి మాయలో దగులుకొని నాకు మాయ లేదనుకొన్నంతమాత్రమున ఆ మాయ మిమ్ము విడిచిపో గలదా? [పద్యము మనసు త్యాజ్యమైన మగువలగూడుచు। రతులజొక్కి సత్యవ్రతము నిల్పి। జ్ఞానసరణి తెలిసి జ్ఞానానుభవమంత। ననుభవించుయోగి యాత్మయందు॥] ఓ మునివర్యా! మనస్సున సంకల్పశూన్యము జేసి భార్యతోడగూడి సుఖించుచు సత్యవ్రతమును తప్పక జ్ఞానమార్గ మెఱింగి ఆత్మసాక్షాత్కారమును జెందియుండువారే రాజయోగులు గాని మీవలె కాయగసరులు తినుచు అడవులందు చరించువలె నున్నంతనే ముక్తిగలదా? [పద్యము యజ్ఞముల్సేసిన సుజ్ఞానులేనియు, గోరుదురెన్నతోడికూట మెపుడు। తపములు సలిపెడు తపసులు సేవేళ, గలవరింతురు నాదు కౌగిలికిని। సర్వంబురోసిన సన్యాసులైనను ధవళాక్షియనినన్ను దలతురెపుడు। శాస్త్రసమ్మతులయిన సర్వజ్ఞులందఱు, నాపొందుకన్నను తీపులేదటంచు మదిలోన దలపోసి యాడుకొంచు। నుందు రతిచింత జెందుచు నోమునీశ। నీవు ననుగూడి రతికేళి యొప్పె ఱెఱిగి। కరము సుఖియింపు సంతోషకరము గాను॥] ఓమునికుమారా! యజ్ఞములు చేసిన మహాచక్రవర్తులు దేవేంద్రలోకమును జేరి అచ్చట నాతోడి పొందును గోరుచుందురు; తపోధను లయిన మహాఋషు లందరున్ను నాయాలింగమునకుగాను తత్తఱపడుచుందురు సర్వంబు రోసిన మహావైరాగ్యపురుషు లగు సన్న్యాసు లయినను రంభా! రంభా! అని

నన్నే స్మరింపుచుందురు,సకలశాస్త్ర పారంగతులైన మహాకవీశ్వరులను నాతోడ గూడుటకంటెను శ్రేష్ఠమైన సుఖమేదియు లేదని పలుకు చుందురు; కాబట్టి ఓ మునిపుత్రా! మీరు నన్ను గూడి సుఖించితిరేని బ్రహ్మానందమును జెందగలరు. మఱియు (అపుత్రస్య గతి ర్నాస్తి) అను నట్లు పుత్రులు లేనివారికి సద్గతి లేదు గావున మీరు నాతో గూడి మీవంటి పుత్రునిం బడసి సద్గతిం బొందుండీ యని చెప్పగా శుకులవా రిట్లనిరి.

మేధావి యను బ్రాహ్మణునికథ.

ఓ రమణీమణీ! పూర్వము చతుర్వేదవేత్తయగు పండితుడొకడు మేధావియనెడి బ్రాహ్మణుడుండెను, అతడు తన తండ్రినింజూచి, నాయనా! మనుష్యులకు ఆయుష్కాలము నిండా శీఘ్రములో పాఱిపోవు చున్నది. కాబట్టి యే ప్రకారము నడచుకొన్న యెడల మోక్షము సిద్ధించును చెప్పు మనగా తండ్రి యిట్లనియె. పుత్రా!మనుజుడువివాహముచేసికొనిపుత్ర సంతానము గలిగినవెనుక యాగాది సత్కర్మములచేత దేవతలంబూజించి తృప్తిజేసి అటుతర్వాత వనంబునకుంబోయి తపస్సుచేసిమోక్షమునుజెంద వలయు ననగా మేధావి తండ్రికిట్లనియె. తండ్రీ ! ఇంతకాలమువఱకు మనము బ్రతికియుండగలమని ఆయుష్ప్రమాణముగలదా? తల్లి గర్భము నుండి పుట్టినదినము మొదలు ఒక్కొక్కని మెడమీద మృత్యుదేవత కాచి సమయమును యెదురు చూచుచున్నదనుట యెఱుంగవా? భార్యాబిడ్డ లనెడి సంసారమందు మోహముగలవాడు యెండిపోవుచున్న జలముగల తటాకములోని చేపలరీతిగా నున్నాడు సుమా!అడవియందునిద్రించుచున్న వానిని వ్యాఘ్ర మెత్తుకొని పోవునట్లు సంసార మను అడవిలో అజ్ఞాన నిద్రలో నుండువానిని యముడనెడు పెద్దవ్యాఘ్రము అకస్మాత్తుగా గొని పోవునుగదా! భీతుడు ధీరుడు మూఢుడు పండితుడు బలహీనుడు బలశాలి ముసలివాడు బాలుడు అను భేదములు లేక సర్వజనులను మృత్యుదేవత మ్రింగుచున్నది గదా! సంసారమే మృత్యుదేవతకు నివాసస్థానముసుమా! విరక్తియే మోక్షమునకు కారణము, కాబట్టిసంసార బంధమును ఖండించుము తండ్రీ! మోక్షముసత్యవ్రతమువల్లను,మృత్యువుమోహమువల్లను గలుగును కాబట్టి నేను సత్యము నాశ్రయించి సుఖదుఃఖములకు లోబడక పరమశాంతుండనై జననమరణంబు లనెడి ప్రవాహమును దాటి మోక్ష

మును జేరగోరుచున్నాను సుమా![శ్రుతి॥ సమాంసపేశలః పుత్త్రః-నావిద్వాన్నవికర్మకృత్ । స్వయం నయతి నస్వర్గం-కిం పునః పితరం తరేత్॥] తండ్రీ!మాంస శరీరముతోడ బుట్టినవాడు పుత్త్రుడు గాడు; భూమిలో బుట్టిన పుత్త్రుడు విద్వాంసుడు గాకున్నను, యాగాది సత్కర్మానుష్ఠానము లేనివాడుగా నున్నను ఆ పుత్త్రునికే స్వర్గము లేదు; అట్లగుటవలన అట్టి పుత్త్రుడు తన తండ్రి నెట్లు స్వర్గపదవిని జేర్చగలడు? నీమాటలు నిష్ప్రయోజనమైనవి. [పద్యము॥ నాకుబ్రజగతియిచ్చునంగవలవ।దేవబ్రజయయిపొడమెద గాన నేను।నన్నుగను చున్న నది మోక్షణంబు సేయు । నాసపడనట్టునగుట బ్రజాభియుక్తి।] తండ్రీ ! తాను జేయునట్టి పుణ్యపాపకర్మములవల్లనే తనకు స్వర్గనరకంబులు గలుగును గాని మఱియొకనివలన తనకు సద్గతి గలుగజాలదు. కాబట్టి [శ్రుతి॥ ఆత్మావై పుత్త్రనామ ఆసీత్।] ఆత్మస్వరూపుడగు తానే తనకు పుత్త్రుడని చెప్పబడుచున్నది గాన నేనే నాకు సంతానముగా నున్నాను. వేఱేపుత్త్రసంతానమువలన నేను సద్గతిం బొందవలయునను భ్రాంతినాకు లేదు. కాబట్టితనకు తానే సర్వబంధములను ఖడించుకొని మోక్షంబు జెందవలయును, గాని ఇతరుల సహాయమువలన గలుగజాలదు. కాబట్టి నన్ను నే నెఱింగితినేని, అనగా ఆత్మస్వరూపుడగు నేనే బ్రహ్మమని యెఱిగితినేని నాకు మోక్షంబు కరతలామలకముగానుండును. కాబట్టి నేనుపుత్త్రులనుగని వారితోడనుండవలయు నను కోరిక నాకు లేదు. [పద్యము. వినుపశుయజ్ఞముహింసన।మనంతఫలదంబుగాదహంకృతిసహితం।బనఘా వాఙ్మనసమయం।బను యాగం బిచ్చు నవ్యయానందంబున్॥] తండ్రీ పశువును జంపి చేయుయజ్ఞము జీవహింసకార్యముగాను అహంకార సహితమైనదిగాను వుండును, దానివలన స్వర్గలోక సుఖమును కొంతకాల మనుభవించి మరల భూమిలో జన్మించవలసి యున్నది.[శ్లో॥ రాక్షసాః కలి మాశ్రిత్య-జాయంతే బ్రహ్మయోనిషు।బ్రాహ్మణా నేవ బాధంతే-పరిత్యక్త్వాశిలాగమాః।వృక్షాన్ ఛిత్వా పశూన్ హత్వా-కృత్వా రుధిరకర్దమమ్।బ్రాహ్మణాశయ మిత్యేవంహాస్యంతే రాక్షసాఃకలౌ।]అనునట్లు కలికాలమహిమవలన రాక్షసులే బ్రాహ్మణవంశమునందు బుట్టి ఆబ్రాహ్మణులనే బాధించుచు మేము సోమయాజుల మని పేరుపెట్టుకొని సకలవేదాగమములకు విరుద్ధముగా నడచుకొనుచు చెట్లను నఱికి పశువులను హింసించి రక్తమయముగా

యజ్ఞమును చేయుచు మేమే బ్రాహ్మణోత్తములని చెప్పుకొనుచు తిరుగుచుందురు. [శ్లో॥ యథా పంకేన పంకాంభః సురయా వా సురాకృతః। భూతహత్యాం తథైవైకాం న యజ్ఞైర్మ్రష్టుమర్హతి॥] అను శ్రీ భాగవత శ్లోకరీతిగా తండ్రీ! కాలిలో నంటుకొన్న బురదను బురదనీళ్లతో కడిగినయెడల పోకుండునట్లును, కల్లుకుండను కల్లుపోసి కడిగిన యెడల ఆకుండయందలి మద్యగంధము పోకుండునట్లును, జీవహింస యనెడి పాపకార్యము, మరల జీవహింసాసహితమగు యజ్ఞములచేయుటచే పోజాలదు. కాబట్టి జీవహింస సహితమగు యజ్ఞమును జేయు మూర్ఖులుసత్యముగా నరకమునందుదుఃఖమనుభవించి మరల భూలోకంబున జననమరణంబులను పొందుచు దుఃఖించుచుందురు. ఐతే, [శ్లో॥ యజ్ఞానా మహాంజపయజ్ఞః-అహింసాతుతపోయజ్ఞః] అను శ్రుతులరీతిని వాక్కుచేతను మనస్సుచేతను పరిశుద్ధముగా పరమాత్మను ధ్యానించు చుండుటే నిజమైన యాగమనియు, తపస్సనియు, చెప్పబడుచున్నది గాన ఓ తండ్రీ! కామ క్రోధాదిదుర్గుణంబులను పోనడచి వనభూమియే ఏకాంతగృహముగా దలంచి ఆత్మస్వరూప మిట్టిదని యెఱింగి ఆత్మానుసంధానము జేయుచుండుమా, అని మేధావి తనతండ్రికి బోధించెను గాన మాబోటిసన్యాసులకు నీవంటి స్త్రీలసాంగత్యమువలన ప్రయోజనములేదు. [శ్లో॥ యదాసీ దజ్ఞానం స్మరతిమిర సంచారజనితం-తదాదృష్టం నారీమయమిద మఖిలం జగదితి। ఇదానీ మస్మాకం పటుతరవివేకాంజన జుషా-సమీభూతా దృష్టి స్త్రిభువన మపి బ్రహ్మ మనుతే।] ఓ రంభా! అజ్ఞానదశలో జగత్తు స్త్రీమయముగానే తోచును, ఐతే తత్త్వవివేకమనెడి అంజనంబును నేత్రములకు బెట్టుకొనుటవలన ఆ కామాంధకారమున్ను అజ్ఞానమున్ను నశించి ఈచరాచర ప్రపంచము సర్వంబును బ్రహ్మస్వరూపముగానే తోచును. [శ్లో॥ ఆశానామనదీ మనోరథ జలా తృష్ణా తరంగాకులా। రాగగ్రహవతీ వితర్క విహగా ధైర్య ద్రుమ ధ్వంసినీ। మోహావర్తసుదుస్తరాతి గహనా ప్రోత్తుంగ చింతాతటీ। తస్యాః పారగతా విశుద్ధమనసో నందంతియోగీశ్వరాః॥] ఓ రంభా కోరికలనెడి జలమును, తృష్ణయనెడి తురంగంబులను అనురాగమనెడి మొసళ్లను, స్థైర్యమనెడి చెట్లను తలయెత్తకుండా ముక్కుతో పొడిచి పొడిచి నాశచేయునట్టి విపరీతమనెడు పక్షులను, మోహమనెడు సుళ్లను, దుఃఖమనెడి గట్లులను గలిగిన ఆశ

యనెడిమహాభయంకరమైనవదినిపరిశుద్ధమనస్సుగలయోగీశ్వరులులక్షణములోపల దాటి నిరతిశయబ్రహ్మానందమును అనుభవించు చుందురు. [శ్లో॥ తావ న్మహత్వం పాండిత్యం కులీనత్వం వివేకితా।యావజ్జ్వలతి నాంగేషు హతః పంచేషు పావకః॥]ఓ రమణీ! ఎదివఱకు కామాగ్నిని జయించి యుందురో అదివఱకే తత్త్వజ్ఞానానుభవమును పాండిత్యమును, బ్రాహ్మణత్వమును వివేకమును వారియందు ప్రకాశించు చుండును. ఇట్లు జయింపకున్న గలుగదు. నావంటి సన్న్యాసితోడ నీవేల పొందు గోరుచున్నావు నీవంటి వారినింగూడి సుఖింపఁబొమ్మనగా రంభయిట్లనియె.[శ్లో॥ మత్తేభకుంభదళనే భువి సంతి శూరాః - కేచి త్ప్రచండమృగరాజవధేపి దక్షాః। కింతు బ్రవీమి బలినాం పురతః ప్రసహ్య-కందర్పదర్పదళనే విరళా మనుష్యాః॥]ఓమునివర్యా! ఈలోకమున మదించిన యేనుగుతో పోరాడి దాని కుంభస్థలమును జీల్చి వేయునంతటి బలశాలులును, మృగరాజగు సింహమునైనను యెదుట నిలిచి జగడమాడి వాకపోటులో పొడిచి చంపునంతటి ధీరులును గలరు గాని మన్మథుని జయించువారు లేనేలేరు సుమా.[శ్లో॥ ఆదర్శనే దర్శనమాత్రకామా-దృష్ట్వా పరిష్వంగసుఖైకలోలా।ఆలింగితాయాం పునరాయతాక్ష్యా-మాశాస్మహే విగ్రహయోరభేదమ్॥] ఋషివర్యా! లోకమునందెందటి ధీరులకైనను శృంగారవతులగు స్త్రీలను జూడకుండువఱకు యెప్పుడు చూడగలమో అను భ్రాంతి యుండును. చూచిరేని వారియాలింగనంబును గోరుచుందురు, అదిలభించెనేని మరల జో డెడబాయకుండుటం గోరుచుందురు, ఇట్లుండగా మీరు నావంటి సుందరాంగిని గూడి సుఖింపకుండుట అతివిచిత్రముగా నున్నది. మీరు వెఱ్ఱివారు గాబోలు. లేకున్న యిట్లేల యీ వనములో గాసిబడుచున్నారు నేను వసించు దేవేంద్రపట్టణంబునకు మీరు వచ్చితిరేని అచ్చట మందాకిని యనెడి ఆకాశగంగానది ప్రవహించుచున్నది. ఆ నదిలో మిగుల మధురమైన జలము పుష్కలముగా పాఱుచుండును. అందు బంగారు తామరపువ్వులు పూచుచుండును. మఱియు ఆనదిలో బంగారు, బురద, బంగారు యిసుకయు కలదు, ఆ నదీతీర్థములో స్నానము చేయువారిని అది పావనులైనవారినిగా జేయును గాన; మీరు ఆ తీర్థములో స్నానము చేసి పరిశుద్ధదేహము గలవారై దివ్యమైన పట్టువస్త్రములు నాభరణంబులు ధరించి స్వర్ణ మయం బగు నా గృహంబున మాణిక్యదీపములచే ప్రకాశించునట్టిమేడపై అపరంజికోళ్లుగలిగి ముత్యాల

నుచ్చు లమర్చియుండు మంచముపై హంసతూలికా తల్పంబు నందు గూర్చుండి దేవామృతపానము జేసి దివ్యమైన గంధపరిమళపుష్పతాంబూలములు ధరించి సరసముగా నాతోడ రతిక్రీడలం దేలుచు సుఖింపగలరు

నిజమైన తీర్థములు.

రండని చెప్పగా శుకులవారి ట్లనిరి. [శ్లో॥ బ్రహ్మజ్ఞానహ్రదే తీర్థే - రాగద్వేషమలాపహే। యస్స్నాతి మానసే తీర్థే - సయాతి పరమాం గతిమ్॥] ఓరంభా! మనస్సునందు బ్రహ్మజ్ఞానమనెడి తీర్థములో స్నానముచేసి రాగద్వేషములనెడి మురికిని పోగొట్టుకొని పరిశుద్ధముగా నుండువాడే గొప్పవాడు, అట్టివాడే ముక్తి పొందగలడుగాని గంగా గోదావరీ కృష్ణా మొదలగు నదీ జలములలో స్నానము చేయువానికి దేహమునందలి మురికి పోగలదుగాని జీవసంబంధమగు రాగద్వేషాది మురికి పోజాలదుగాన వారు పరిశుద్ధులు గాజాలరు. [శ్లో॥ ఆత్మసంతీర్థముత్సృజ్య - బహిస్తీర్థంచయో వ్రజేత్। కరస్థం సమహారత్నం - త్యక్త్వా కాచం విమార్గతే] ఓరంభా! తనలోపలనుండెడి బ్రహ్మజ్ఞానమను మహాతీర్థములో స్నానమును చేయుటను విడిచిపెట్టి ప్రపంచములోనుండు గంగా గోదావరీ కృష్ణా తుంగభద్రా కావేరి మొదలగు నదీతీర్థములలో స్నానము చేయవలయునని పోవువాడు, తనచేతిలోనుండు మాణిక్యమును పారవేసి దారిలోనుండు గాజుకాయి నెత్తి భద్రపరచు మూర్ఖునితో సమానుడగుచున్నాడు. [పద్యము॥ దమమును దపము నహింసయు। శమమును తీర్థములు దానశౌచాతిశయం। బమలగుణ మగును రిత్తీజ। లములం దోగిన శుచిత్వ లాభముగలదే॥] ఈ పద్యము భారతము అనుశాసనికపర్వంబులో భీష్ముడు ధర్మరాజునకు తీర్థమహిమలు చెప్పుచోట చెప్పబడియున్నది. ఓ రంభా! శమదమాదులు, అహింస, నిష్కామ్యమగు తపస్సు ఈమూడున్ను మహాతీర్థములనబడును. అట్టి తీర్థములలో స్నానము జేయువారే పరిశుద్ధులైనవారుగాని, గంగా జలములో స్నానముచేసినవారు పరిశుద్ధులుగాజాలరు. [పద్యము॥ దొరకొనని వాని గోరక। దొరకొనినందున మమత్వదుష్టహృదయతం। బొరయక విగతస్పృహులగు। పురుషులు శుచులేల తీర్థములు వారలకున్॥] ఈపద్యమున్ను భారతము అనుశాసనిక పర్వమున భీష్ముడు ధర్మరాజునకు తీర్థమహిమల జెప్పుచోట చెప్పబడియున్నది. ఓ రంభా! దైవాధీనముగా దనకు లభించిన దానిని అనుభవించుచు, తనకు లభింపని దానికి గాను దుఃఖింపక యుండువారే నిరాశగా

నుండు జ్ఞానులనబడుదురు. అట్టివారే నిజముగా పరిశుద్ధులైనవారు, అట్టి వారికి గంగానదిమొదలగు తీర్థస్నానములు పనికిరావు సుమా! వట్టి జలములో స్నానము చేయువారు పరిశుద్ధులుగాజాలరు. [శ్లో॥ మహీశయ్యాపృథ్వీ విపులముపధానం భుజలతావితానం। చాకాశంవ్యజనమనుకూలోయమనిలః॥ శరశ్చంద్రో దీపో విరతివనితా సంగముదిత-స్సుఖీ కాంత శ్శేతే మునిరతనుభూతి ర్నృప ఇవ॥] ఓ కంబుకంఠీ! మాబోటి సన్న్యాసులకు ఈ మహాభూమియే దివ్యమైన మంచము, మా భుజములే మాకు పట్టుదిండ్లు, ఆకాశమే మంచమునకు మేలుకట్లు, ఈ యడివిలో వీచుచుండు గాలియే మాకు వట్టివేళ్ళ విసనకఱ్ఱలు, ఆకాశములో వెలుగు చంద్రుడే మాణిక్యదీపము, ఇట్టి శృంగారమైన మంచముమీద విరక్తియనెడి భార్యతోడం గూడి చక్రవర్తులవలె మహానందముగా నున్నాము గాన, ఇట్టి మాకు నీతోడం బనిలేదు పొమ్ము. సాధారణముగా స్త్రీలు అల్పబుద్ధిగలవారు. పాపవిశేషమువల్ల స్త్రీలుగా బుట్టుదురు గాన, స్త్రీ జన్మమునకంటెను నీచమైనది ఏదియును లేదు. నీ వేలవృథాకాలక్షేపము చేయుచున్నావు పొమ్మనగా రంభ యిట్లనియె ఓ మునిపుత్త్రా! మీరు స్త్రీలను మహాపాపాత్ములని చెప్పుచున్నారు; అయితే

భంగాశ్వమహారాజుకథ.

పూర్వము భంగాశ్వుడనురాజు తనకు పుత్త్రులు లేనందున పుత్త్రసంతానముఁగోరి అనేకములైన యాగములు చేయుచుండెను. అందువలన అతడు దేవేంద్రుండు గాఁబోవుచున్నాడని దేవేంద్రుండు ఆ రాజుమీద అసూయగలవాడుగా నుండెను. అట్లు ఆరాజు మహాయాగములు చేసినంతనే అతనికి నూరుగురు పుత్త్రులు బుట్టిరి. ఒకానొకనాడు ఆరాజు వేటాడుటకై అడవికిం బోయి యుండగా అతనియందుండు విరోధమువలన దేవేంద్రుండు నాతనికి దిగ్భ్రమ పుట్టించెను అంత నారాజు దిక్కులు దెలియక బహుదూరము గుఱ్ఱము నెక్కిపోవుచు యెండవేడిమివల్లను మార్గాయాసమువల్లను అలసి నిండా దప్పిగలవాడై జలపానమునకై తటాకమును వెదకుచుం బోయి దివ్యమైన తటాకమును జూచెను. అచ్చట గుఱ్ఱమును దిగి తానును దిగి తటాకమున మునిగి లేచినంతనే తాను స్త్రీ రూపముగానుండెను. అదిమొఱింగి ఆ రాజేంద్రుండు అహా! మోసపోతిని,

నేను స్త్రీరూపమైతిని అయ్యో! నేను ఉన్నతముత్తైన యాగములుచేసి న్ని నాకర్మ మిట్లాయెనుగదా! అని దుఃఖించి యిక నేను పట్టణంబునకు బోయినయెడల జనులు నన్ను జూచి యేమని తలంతురో, నాభార్యలు యేమని చెప్పుదురో, పుత్త్రులు యేమని యందురో, ఛీ, ఛీ నేను బోవుట సరిగాదు, ఈవనమునందే యుండుట మేలని నిశ్చయించుకొని అచ్చటనే యుండెను. అంత నతనిమంత్రి వెదకుచురాగా అతనిం జూచి, మంత్రీ! నా విధి యీలాగున నున్నదని తన వృత్తాంతమంతయు జెప్పి తన పుత్త్రులకు రాజ్యాభిషేకమును జేయించి తాను వనవాసము చేయుచు ఋషులతోడం గూడి తపస్సు చేయుచుండగా, అచ్చోట నొకఋషి ఆ స్త్రీయందు మోహించి దానిం గూడినంతనే ఆ స్త్రీకి నూఱుగురుపుత్త్రులు పుట్టిరి. అంతనా స్త్రీ ఆ బిడ్డలును గొడ్కొనిపోయి పూర్వము తాను రాజుగా నున్న తన పట్టణంబును జేరి పూర్వపుత్త్రులను జూచి బిడ్డలారా! నాకొక ఋషీశ్వరునితోడి కూటమి వలన యిదిగో నుండు ఈ నూఱుగురుబిడ్డలు పుట్టిరి. వీరు నాయందు బుట్టుటవలన వీరిని మీరు సహోదరులుగా దలంచి మీరందఱును రాజ్యమును భాగించుకొని సుఖంబుగా నుండుడని చెప్పి విడిచిపెట్టి యథారీతిగా వనవాసము చేయం బోయెను. ఆబిడ్డలు నొకరి కొకరు మిగుల స్నేహము గలిగి రాజ్యభోగంబు లనుభవించుచు సకలశత్రురాజులను జయించి భూమండలమెల్ల యేక ఛత్రాధిపతులై యేలుచుండిరి. దేవేంద్రుం డది యెఱింగి, ఓహో! ఈ రాజునకు విరోధమును నేను చేయగా అది తుదకు వీనికి మేలుగా నయ్యెను. ఇప్పుడు వీనికి యిన్నూరుగురు మహాబలశాలులుగ బిడ్డలు గలిగి రాజ్యమేలుచు మహాయశస్సు పొందియున్నారు. ఎట్లైనను ఈపుత్త్రులను నాశముచేసి ఈరాజుయొక్క వంశమును పాడుగా జేయవలయునని తలంచి ఒక ముసలిబ్రాహ్మణవేషముతో ఆబిడ్డలవద్దకుం బోయి పూర్వ పుత్త్రులం జూచి, ఓ పిచ్చివాండ్రారా! ఎక్కడి తండ్రి ఎక్కడి బిడ్డలు ఎవనికో ఒకఋషికి పుట్టిన బిడ్డలను మీసహోదరు లనుచు జెప్పుకొనుచున్నారే ఇది యెక్కడివింత అని పరిహాసము చేయుచు వారికి హితముగా మాట్లాడి మెల్లగా వారి కొకరికొకరికి విరోధమును బుట్టించినంతనే ఆబిడ్డలు ఒకరితో నొకరు కలహించి మరణించిరి ఈ వృత్తాంతము అడవిలో స్త్రీరూపముతోడ నుండు భంగాశ్వం డెఱింగి ఆమ్లాన ముఖంబును మోదుకొనుచు

కన్నీరు వెల్లువలుగా ప్రవహింప కొప్పు జారి పడునట్లు పెద్దగొంతుతో నేడ్చుచుం బోయి చచ్చిపడి యుండు ఆ బిడ్డలమీదం బడి దుఃఖించుచుండగా, అప్పుడు దేవేంద్రుండు ప్రత్యక్షమై ఓచిన్నదానా! నీ వేలయిట్లు ఘోరముగా నేడ్చుచున్నావు నీవు స్త్రీవిగావు, పూర్వము భంగాశ్వుండను రాజేంద్రుడవు, నీవు జేసిన యాగములవలన నాకు హానిగలుగునని నీయందలి విరోధముచేత నీవు వేటమార్గముగా బోయినప్పుడు నీకు దిక్కులు తెలియకుండునట్లు దిగ్భ్రమ పుట్టించితిని, అప్పుడు నీవు బోయి ఒకతటాకమున మునిగినతోడనే స్త్రీరూపమైతివి. ఇవి యన్నియు నా కపటమాయలవల్లనే జరిగెను. అని వృత్తాంత మంతయు జెప్పగా, అప్పుడా స్త్రీ అధిక భయభక్తులతో నిట్లనియె. దేవేంద్రా! పిచ్చుకమీద బ్రహ్మాస్త్రమా? నావంటి అల్పునిమీద మీ రింతటి చలము పట్టవచ్చునా? నాతప్పులన్నియు మన్నించుడని వేడుకొనగా దేవేంద్రుండుదయగలవాడై, రాజేంద్రా! నీవు రాజుగా నున్నప్పుడు పుట్టిన బిడ్డలు నీకు గావలయునా? లేక స్త్రీరూప మైన వెనుక పుట్టిన బిడ్డలు నీకు గావలయునా? ఎవరిని నీవు కోరెదవో వారినిచ్చెదను అడుగు మనగా, ఆ స్త్రీ స్వామీ! మహానుభావా! దేవదేవోత్తమా! నేను స్త్రీరూపముతోడ నుండునప్పుడు గన్నట్టిబిడ్డలే నాకు కావలయు నని చెప్పగా, దేవేంద్రుండు ఓ చిన్నదానా! నీవు ముందు రాజుగా నున్నప్పుడు గన్నబిడ్డలను నీవేల గోరవైతి వనగా, ఆ స్త్రీ, స్వామీ! పురుషులకంటెను స్త్రీలకే బిడ్డలమీద ప్రేమ విశేషముగా నుండును, కాబట్టి నే నిప్పట్లో స్త్రీనిగానున్నాను గనుక యిప్పుడు నేను గన్నట్టి బిడ్డలే నాకు గావలయు నని చెప్పెను. అప్పుడు దేవేంద్రుడు ఓచిన్నదానా! నీవు నిజము మాట్లాడితివిగాన నాకు చాలా సంతోషమయ్యెను. నీవు ముందు గన్నబిడ్డలను, ఇప్పట్లో గన్నట్టి బిడ్డలను అందఱిని బ్రతికించెదనని వారి నందఱిని బ్రతికించెను. తర్వాత దేవేంద్రుండు ఓచిన్నదానా! నీవు మునుపటియట్లు పురుషరూపమును గోరితివేని యిచ్చెదననగా, అందుకా స్త్రీ యిట్లనియె. [పద్యము: సురతంబున గడు జొక్కుదు । పురుషులకన్నను సుఖంబు పొలతులకు సురేశ్వర యట్టగుటను నాకీ కతమున రమియించి నిలువ వేడుక గలిగెన్ ।] ఓసురోత్తమా! పురుషులకంటెను స్త్రీలకు రతిక్రీడయందు మిగుల ప్రీతియు సుఖమును గలదు గావున

నాకు పురుషరూప మక్కర లేదు. ఈ స్త్రీరూపము తోడనే యుండుటకు ప్రీతిగా నున్న దనెను. అట్లైతే నీ యిష్టప్రకారముగా సుఖముగా నుండుమని వరమిచ్చి అదృశ్యుండయ్యెను. తర్వాత ఆ రాజు స్త్రీరూపంబుతో రతులం దేలుచు పరమానందంబుగా నుండెను అనుచు శుకుల వారితో రంభ యిట్లనియె. మునివర్యా! సకల సుఖంబులలోపల రతిసుఖంబే విశేషంబు, అంతకంటె యెక్కువైన సుఖ మేదియు లేదు. అట్టి సుఖంబును అనుభవించుటకు స్త్రీలే ముఖ్యహేతువుగా నున్నారు, గాన పురుష జన్మముకంటెను స్త్రీజన్మంబే మేలుగా నున్నది. అట్టి స్త్రీలను మీరు దూషించుట సరిగాదని చెప్పగా శుకులవారిట్లనిరి [శ్లో॥ వేశ్యాపా మదనజ్వాలా-రూపేంధన వివర్ధితా। కామిభిర్యత్ర హూయంతే-యౌవనాని ధనానిచ॥] అనునట్లు ఓ రంభా! వేశ్యలనెడి మదనాగ్నిలో వారి సౌందర్యమే ఆ యగ్నిని వర్ధిల్లజేయు కట్టెలుగానున్నవి. ఆ వేశ్యలనెడి యగ్నిలో కాముకులైన పురుషులు తమ యౌవనమును ధనమును హవిర్భాగముగా వేల్చుచు హోమము చేయుచున్నారు, అట్టి పామరులతో నీవు చెలిమి చేయుము. నావంటివానిజోలి నీకక్కరలేదు పొమ్మనగా రంభ యిట్లనియె. [శ్లో॥ వేశ్యాసాందర్శనం పుణ్యం-స్పర్శనం పాపనాశనమ్। చుంబనం సర్వతీర్థాని-మైథునం మోక్ష సాధనమ్॥] అనునట్లు ఓ మునివర్యా! వేశ్యాదర్శనమే మహాపుణ్యము వారి స్పర్శనమువలన సర్వపాపనాశమగును, వారి చుంబనమువలన సకల పుణ్యతీర్థములను పుచ్చుకొన్నంత ఫలము గలుగును వారితోడ గూడుటే నిత్యమైన మోక్షసామ్రాజ్య మని చెప్పియుండగా మీరు నావంటి వేశ్యారత్నములను దూషించుట సరిగాదని నవ్వుచు చెప్పగా, శుకులవారున్ను మందహాసములు చేయుచు నిట్లనిరి. ఓ రంభా! నీవు పిచ్చిదానవు, జ్ఞానములేనిదానవు, నీవు చెప్పిన శ్లోకమునకు సత్యమైన అర్థమును చెప్పుచున్నాను శ్రద్ధతో వినుమని యిట్లనియె. రంభా! (వేశ్య) అన్నను ముక్తికాంత అన్నను ఆత్మయే సుమా! కాబట్టి ఆత్మ అనాత్మవిచారణచేసి అనాత్మగానుండు దేహాదిప్రపంచము అసత్యమనియు, ఆత్మయే సత్యమైన పరబ్రహ్మమనియు దెలియుటే మహాపుణ్యము, అందుకే (వేశ్యాదర్శనం పుణ్యమ్) అని చెప్పబడుచున్నది, మఱియు ఆయాత్మయే తానుగాని, దేహాదిప్రపంచము తానుగాదని దృఢముగా తీర్మానించుటవలన సకల పాపములు నశిం

చును గాన (స్పర్శనం పాపనాశనమ్) అనబడుచున్నది. అట్టి యాత్మయే తానని తెలిసిన తర్వాత [ఇడాతు గంగా భాగీరథీ - ప్రోక్తా - పింగళాచ యమునా - సుషుమ్నా సరస్వతీ] అను ప్రమాణమురీతిగా ఇడానాడియే గంగానది యనబడును పింగళనాడియే యమునానది యనబడును. సుషుమ్నానాడియే సరస్వతీనది యనబడును గాన ఈ మూడునాడులందును రేచక పూరక కుంభకములుగా సంచరించుచుండు జీవాత్మ యనెడి హంసను దెలిసి సదా పెదవులను బంధించి తదేకధ్యానముగా నుండు సోహంభావమే మహాపుణ్యతీర్థములను పుచ్చుకొన్నంత ఫలమగుచున్నది. కాబట్టి (చుంబన సర్వతీర్థాని) అనబడుచున్నది. మఱియు, ఆత్మస్వరూపుడగు తానే పరబ్రహ్మమనియు, పరబ్రహ్మమే తాననియు అభేదఐక్యమును గుర్తెఱింగి సదా సోహంభావమును మఱచి తదాకారముగా కలిసియుండు సాక్షాత్కారానుభవమే మోక్షము గాన (మైథునం మోక్ష సాధనమ్॥) అనబడుచున్నది. ఓరంభా! ఇట్టి రహస్యంబైన పరమార్థంబును దెలియని పామరులు నీవలెనే విపరీతార్థమును దలంచి నీవంటి వేశ్యాస్త్రీలతోడం గూడుచు తమ ఆయుష్కాలమెల్లను వ్యర్థపుచ్చి తుదకు జననమరణ సాగరంబున మునిగి దుఃఖించుచుందురు. అట్టి వారితోడ నీ యిష్టప్రకారముగూడి సుఖింపుము పొమ్మనగా, వారి పరిశుద్ధజ్ఞానమునకు రంభ అత్యాశ్చర్యపడుచు, ఆహా! ఇంతటి మహానుభావునిం గూడి పరమానందంబును జెందక నా యౌవనమెల్ల నిదివఱకు పరులపాలు చేసితిని గదా అని తన మదిలో కొంతసేపు చింతించి మఱియునిట్లనియె. [పద్యము॥ భోగములను యోని భోగంబె సారంబు। రతులలోపల నుపరతియె సుఖము। అమృతములకునెల్ల నధరామృతమె మేలు। దీని నెఱుగువారు జ్ఞానులరయ] స్వామీ! మునివర్యా సకల భోగంబులందు యోనిభోగమే శ్రేష్ఠమనియు, రతులలోపల నుపరతియే పరమ సుఖమనియు, దేవామృతము మొదలగు వానికంటెను అధరామృతమే గొప్పదనియు, దీనిం దెలిసి అనుభవించువారే బ్రహ్మజ్ఞానులనియు జెప్పబడి యుండగా, మీరు స్త్రీసంగమంబు పాపహేతువనుట సరిగాదనగా శుకులవారిట్లనిరి. [శ్రుతి యద్భూతయోనిం పరిపశ్యంతి ధీరాః- తేషాం శాశ్వతీ నేతరేషామ్॥] అను శ్రుతిరీతిగా ఈ సకలచరాచర ప్రపంచము యే పరబ్రహ్మమునందుండి పుట్టెనో, ఆ పరబ్రహ్మమే మహాయోని అన

బడును కాబట్టి అట్టి పరబ్రహ్మానుభవమే సకల భోగములకంటెను శ్రేష్ఠమైనది గాన, [భోగములను యోనిభోగంబె సారంబు॥] అనబడుచున్నది. మఱియు, [పద్యము: ఆత్మరతిని మరగి యంతంత నుపరతి। సుఖములను లెఱింగి సురుచిరాత్మ। సమరతులను బొంది సంపూర్ణ కాముత। రాజభోగి వగుము రాజయోగి॥] ఈ పద్యము సీతారామాంజనేయ సంవాదములోనిది, ఓ రంభా! (1) సచ్చిదానంద నిత్యనిర్మల మగు బ్రహ్మమునకంటెను ఆత్మ వేఱుగా లేదని సర్వము బ్రహ్మమనుచు బ్రహ్మానుసంధానము చేయుటే రతి యనబడును. (2) మఱియు ఆత్మకంటెను బ్రహ్మము వేఱుగా లేదనుచు సోహంభావము అనెడు ఆత్మానుసందానమును జేయుటే ఉపరతి యనబడును. (3) బ్రహ్మమే ఆత్మ ఆత్మయే బ్రహ్మమని తెలిసిచేయుసమరసైక్యజ్ఞానానుసంధానమే సమరతి యనబడును, ఈ రతి ఉపరతి, సమరతులే; పరమ సుఖమైనవి గనుక [రతులలోపల నుపరతియె సుఖము] అనబడుచున్నది. దీనిం దెలియక పామరులు స్త్రీలవలన గలిగెడు ఉపరతి సమరతులే సుఖమని తలంచి మోహసాగరంబున మునింగి దుఃఖంచు చుందురు మఱియు (అమృతము) అనగా మోక్షము. అది (1) (ధరామృతము) అనగా శివకేశవులయొక్క పదవులగు కైలాస వైకుంఠములను జేరి వారివలె శరీరంబుతోడ నుండు సాలోక్య సామీప్య సారూప్యాది మోక్షము అనియు; (2) (అధరామృతము) అనగా శరీరమై శుద్ధనిరాకారమై స్వయంప్రకాశముగానుండు సచ్చిదానంద పరబ్రహ్మమునందు ఈ ఆత్మ పాలుతో పాలు గలియునట్లు గలిసి అభేదముగా నేక మగు విదేహకైవల్యమనియు మోక్ష మనియు జెప్పబడును. అధరామృతమను మోక్షమే విదేహకైవల్య మనబడును గాన, అదే సకల మోక్షములలోపల శ్రేష్ఠమైనది. ఓ రంభా! ఈ రహస్యార్థంబును దెలియక విపరీతార్థము చేసికొంటివి. [శ్లో॥ బ్రహ్మేంద్రాది మరుద్గణాః తృణకణాః యత్ర స్థితో మన్యతే య త్స్వాదా ద్విరసా భవంతి విభవా స్త్రైలోక్య రాజ్యాదయః। భోగః కోపి సఏక ఏవ పరమో నిత్యోదితే జృంభితే। భోసాధో క్షణభంగురే తదితరే భోగే రతిం మా కృథాః॥] ఓ రంభా! ఏ పరబ్రహ్మమునందు మనస్సు లయించుట వలన బ్రహ్మేంద్రాది దేవతలను గడ్డిపోచవలె అల్పముగా దోచుచుందునో, ఏ బ్రహ్మానందమును అనుభవించుటవలన స్వర్గాది సకల దేవతాలోకము

ళ్ళందలి విభవముల భోగములున్ను తుచ్ఛములుగా గనబడు చుండునో, ఈ బ్రహ్మానంద భోగమే అన్నిభోగములకంటెను శ్రేష్ఠమైనది; తక్కిన భోగము లన్నియు క్షణభంగురములు సుమా! [శ్రుతి॥ మాంసపాంచాలికా యాస్తు - యంత్రలోలేంగపంజరే - స్నాయ్వస్థి గ్రంథిశాలిన్యా - స్త్రియః కిమివ శోభనమ్॥ త్వ జ్మాంస రక్తబాష్పాంబు - పృథ క్కృత్వా విలోచనే। సమాలోకయ రమ్యంచేత్ - కిం ముధా పరిముహ్యసి॥] ఓ రంభా! ఎముకలు నరములు మాంసముతో జేయబడిన పచ్చి తోలుబొమ్మలైనట్టి మలమూత్రకొంప యైన దుర్గంధము గల స్త్రీలను జూచినంతనే పామరులు భ్రమసి కామాంధకారములోదగులుకొని అల్లాడుచుందురు. ఐతే, అట్టి పామరులు కొంత దీర్ఘాలోచనచేసి చూడని దోషమువలన అట్లు భ్రమించుచున్నారే కాని నిజముగా స్త్రీలు దుర్గంధమైన పచ్చితోలు బొమ్మలే కాబట్టి ఇట్టి స్త్రీలయందు మోహపడుటవలన లాభమేమి గల దని చెప్పగా రంభ యిట్లనియె. [పద్యము॥ ఎవరియందున నీలాగు నెఱుగవచ్చు। జూడు మని రంభ చెప్పెను శుకునితోడ। గర్భమంతయు జీరెను నిర్భయముగ। పరిమళం బొయ్యె నప్పుడత్తరుణియందు॥] మునివర్యా! మీరు చెప్పినట్లు మీవంటి నరలోకమునందలి మనుష్యుల దేహములే అట్లు దుర్గంధములుగానుండును గాని, నావంటి దేవతా స్త్రీల శరీరములు అట్లు దుర్గంధములైనవిగాజాలవు; చూడుడని తన కడుపును చీల్చిచూపగా ఆ గర్భము మల్లెపువ్వులు శ్రీగంధము కస్తూరి జవ్వాజి అత్తరు మొదలగు పరిమళ వస్తువులచే నిండి పరిమళించు చుండగా, శుకులవారు సంతోషించి లేచి నిలువబడి ఆహా! రంభా! ఈ భూలోకమునందు నేను దుర్గంధశరీరముతో నరజన్మంబెత్తినందుననే నాకింతటి భక్తి వైరాగ్య యోగ జ్ఞానములు గలిగెవే; దివ్యముగా పరిమళించుచుండు నీగర్భంబునందు నేను బుట్టియున్న యెడల ఇంకామిక్కిలిపరిశుద్ధమైనబ్రహ్మజ్ఞాన వైరాగ్యంబులను గలుగునుగదా; తల్లీ! అని చెప్పగా, ఆరంభ శుకులవారిం జూచి యిట్లనియె, మునివరేణ్యా! మహాత్మా! మీవంటి వైరాగ్యపురుషులను నేనెందున్ను జూచినది లేదు. నాకు చాలా సంతోషమాయెను. నేను స్త్రీని గాన మీప్రభావమును దెలియక అహంకరించి చేసిన అపరాధములను క్షమింపుడని అతనికిం బ్రదక్షిణముగా జుట్టివచ్చి సాష్టాంగములుగా నమస్కరించి అతనిఆశీర్వాదంబులను పొంది తన యిష్టము సిద్ధింపనందున బహుదుఃఖముతోడ

స్వర్గలోకంబునకుబోయి చేరెను. తర్వాత శుకులవాడుఅచ్చటనుండి వెడలి అవధూత వేషముతో భూసంచారము చేయుచుండెను. ఇట్లుండగా అర్జు

పరీక్షిన్మహారాజు కథ.

నుని పుత్రుడైన అభిమన్యునకును విరాటమహారాజు పుత్రికయగు ఉత్తరకును పుట్టిన పుత్రుడు పరీక్షిన్మహారాజనబడు నతడు అప్పుడు హస్తినాపురమును రాజ్యమేలుచుండెను. ఒకనాడతడు వేటాడుటకై అడవికిం జని పెక్కుమృగంబులను జంపుచు అందొక మృగంబు తనచేతం జిక్కకపారి పోవగ దానిని వెదకుచు పోయి అచ్చట నొకచోట నేత్రములను మూసికొని బ్రహ్మనిష్ఠాపరుండై యున్న శమీకుండను ఒకమహాఋషినింజూచి యిట్లనియె. మునివర్యా! నాచేత యేటువడిన మృగంబు అమ్ముతోడ ఈ మార్గముగా బోయెను, అది యెక్కడ బోయెను, మీరుజూచితిరా? అని యడుగగా ఆమునీశ్వరుండు బ్రహ్మనిష్ఠాపరుండై మౌనముగానుండుటవలన ప్రత్యుత్తర మియ్యక నూరకుండెను. అంత నారాజు కోపించి సమీపమందు చచ్చిపడియున్న సర్పమును తనవింటికొప్పుతో నెత్తి ఆమహాఋషి మెడలో తగిలించి వేటచాలించి తన పట్టణంబునకు బోయి చేరెను. అటు తర్వాత నాశమీకమహాముని పుత్రుండగు శృంగిమహాఋషి తన తండ్రి మెడను సర్పంబు పడియుంటను జూచి కోపావేశంబుతో ఆహా! బ్రహ్మనిష్ఠాపరుండై మౌనవ్రతంబుతో పరమసాధువై యున్న నాతండ్రి మెడను సర్పంబును తగిలించిపోయిన మహాపాపాత్ముడు ఏడుదినంబులలో తక్షకుండను సర్పరాజుచే కఱవబడిచనిపోవునుగాక యనిశపించితనతండ్రిమెడలో నున్న పామును తీసి పాఱవైచెను. తత్క్షణంబె శమీకమహాఋషి బ్రహ్మనిష్ఠను చాలించి నేత్రములను తెఱవగాశృంగిమహాఋషి అతనికి నమస్కరించి కన్నీరువిడుచుచు దుఃఖించుచు పరక్షిన్మహారాజుకు తాను శపించిన వృత్తాంతంబెల్ల చెప్పెను. అంత శమీకుండు చింతాక్రాంతుండైన తన కుమారునికి ఆ పరీక్షిన్మహారాజు యొక్క సద్గుణంబులనెల్ల వర్ణించి చెప్పి, పుత్రా! రాజు తనపట్టణమందలి జనులకును మనబోటివారికిని మేలుగోరి యరణ్యంబున దుష్టమృగంబుల వేటాడ వచ్చెను. అట్టి పరోపకారధురంధరుడైన పుణ్యాత్ముని నీ వేల శపించితివి: అని నీతులుబోధించి తనశిష్యుండైన గౌరవముఖుం డనువానిం బిలిచి, శిష్యా! పరీక్షిన్మహారాజు వద్దకుం

బోయి ఈశాపవృత్తాంత మంతయు నెఱింగించి దీని దప్పించుకొనుటకై సదుపాయంబును వెదకికొనుమని చెప్పి రమ్మని పంపెను. అట్లతడు పోయి చెప్పగా మహాఋషి. శాపంబునకై రాజేంద్రుండు వెఱచి సముద్రతీరంబున ఒంటి స్తంభపు మేడ కట్టించి అందు జేరి విషవైద్యుల తనదగ్గిర నుంచుకొని వసించుచు చింతాక్రాంతుడై శాపకాలమున నెదురుచూచుచుండె. అట్లుండగా శుకులవారు అచ్చటికిం జని ఆ రాజేంద్రునికి సంభవించిన శాపంబు వలన నతడు మృతుం డగునని చింతించి పునర్జన్మ శూన్యంబగు మోక్షమార్గంబైన బ్రహ్మజ్ఞానంబును భాగవతపురాణముఖంబున బోధించి యథేచ్ఛం జనియె. ఇట్లుండగా తక్షకుం డను సర్పరాజు తన కుమారులం బిలిచి మీరందరు బ్రాహ్మణవేషంబుతో పరిమళ పుష్పంబుల ఫలములు గొని పోయి పరీక్షిన్మహారాజునకు బహుమతిగా యిప్పించుమని ఆజ్ఞాపించెను. అలాగే ఆ నాగకుమారులు బ్రాహ్మణరూపంబులతో దివ్యమైన పుష్పములను పండ్లనుగొనిపోయి రాజునకు బహుమతిగా నియ్యగా ఆ రాజేంద్రుండు ఆ పండ్లలో నొకటియెత్తి ద్రచ్చుచుండగా నందు తక్షకుండు అదృశ్యుండగుచు సూక్ష్మమైన ఒక నల్లని క్రిమిరూపంబుననుండుచు తక్షణంబే రక్తవర్ణమైన గొప్ప సర్పంబుగ పెరిగి బుసకొట్టుచు విషజ్వాలలం గ్రక్కుచు ఆ రాజేంద్రునిం గఱచి అదృశ్యుండయ్యెను. తర్వాత ఆ విషాగ్నిజ్వాలలచే ఆ రాజేంద్రుడున్ను అక్కడ నుండు సకలమైనవారున్ను ఆ మేడతోడ దహించి పరలోకప్రాప్తులైరి. పరీక్షిన్మహారాజు విదేహకైవల్యంబునుం బొందెను. తర్వాత శుకులవారు మహామేరు పర్వతశిఖరంబును జేరి అందు సూర్యకాలప్రమాణము రీతిగా వేయిసంవత్సరములవఱకు నిష్ఠలోనుండి తర్వాత శరీరమును విడిచి అఖండసచ్చిదానంద పరిపూర్ణ పరబ్రహ్మంబునందు అభేదముగా గలిసి విదేహకైవల్యంబును జెందెను.

ఈ పరమపావనమైన కథను జదువువారును వినువారును సకలైశ్వర్యములను జెంది వర్ధిల్లుచు అంత్యంబున సద్గురుపరబ్రహ్మంబు కటాక్షంబున ముక్తినిం జెందుదురు గావుత.

ఇది శ్రీమాన్ పోతులూరి శ్రీ వీరబ్రహ్మముగారి ప్రియశిష్యులగు శ్రీమాన్ శ్రీ చెంచు రాజు సద్గురుస్వాములవారికి ప్రియశిష్యులగు శ్రీమాన్ పోకల శేషాచలాహ్వయ సద్గురు స్వాములవారికి ప్రియశిష్యులైన అపరోక్షానుభవి వకుళాభరణ పరదేశిగారిచే రచియింపబడిన శుకబ్రహ్మకైవల్యమను శ్రీశుకమహాఋషి చరిత్రము సర్వంబును సంపూర్ణము.

శ్రీ కృష్ణార్పణమస్తు.

అమెరికన్ డైమండు ముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రింపబడినది చెన్నపురి.

0883 - 246 2565
903 246 2565

మోహన్ పబ్లికేషన్స్

అజంతా హోటల్ ఎదుట, కోటగుమ్మం, రాజమహేంద్రవరం - 533101.

WWW.MOHANPUBLICATIONS.COM

మావద్ద లభించు గ్రంథములు

1. వ్రతకథలు - పూజలు

1.	శ్రీ వినాయక వ్రతం	వెల రూ.10-00
2.	శ్రీ విఘ్నేశ్వరపూజా-పుణ్యాహవాచనం	30-00
3.	శ్రీ విఘ్నేశ్వరపూజ (కాణిపాకక్షేత్రమాహాత్మ్యంతో)	10-00
4.	సంకష్టహరచతుర్థి శ్రీమహాగణపతి వ్రతం	30-00
5.	వరలక్ష్మి వ్రతం	10-00
6.	కేదారేశ్వర వ్రతం	10-00
7.	త్రినాధ వ్రతం(కలర్)	10-00
8.	త్రినాధవ్రతం(సాదా)	5-00
9.	క్షీరాబ్ధి వ్రతం	12-00
10.	మంగళ గౌరీవ్రతం	10-00
11.	వైభవలక్ష్మి వ్రతం ఫోటో యంత్రంతో	25-00
12.	శ్రీలక్ష్మి కుబేర వ్రతం (ఫోటో యంత్రంతో)	25-00
13.	కనకమహాలక్ష్మి వ్రతం (కామేశ్వరీపాటతో)	25-00
14.	సంతోషీమాతా వ్రతం	25-00
15.	ఏడు శనివారాల వ్రతం	25-00
16.	సత్యనారాయణవ్రతం	25-00
17.	శ్రీ సువర్చలాహనుమద్దీక్ష	30-00
18.	శివదీక్ష	10-00
19.	కాత్యాయనీ వ్రతం	20-00
20.	సౌభాగ్య గౌరీవ్రతం	20-00
21.	తిరుప్పావై (ధనుర్మాసవ్రతం)	36-00
22.	స్త్రీల వ్రతకథలు	36-00
23.	స్త్రీలవ్రతకథలుస్థూలాక్షరి (నేదునూరిగంగాధరరావుగారి)	54-00
24.	పెళ్ళి పాటలు - స్త్రీలపాటలు (కామేశ్వరిపాటతో)	36-00
25.	సర్వదేవతా పూజావిధానం	25-00
26.	ఆరువ్రతాలు	30-00
27.	రాహుకాలంలోదుర్గాదేవీపూజా	10-00

ఈ ధరలు నికరముకాదు, ఎప్పటికప్పుడు మారుచుండవచ్చును.

28.	తులసి నిత్యపూజ, తులసీఉపయోగాలు	10-00
29.	శ్రీ చక్ర రహస్య విజ్ఞానమ్	36-00
30.	శ్రీచక్ర పూజావిధానం(పెద్దది)	36-00
31.	లక్ష్మీ - గౌరీ నిత్యపూజ	10-00
32.	శ్రీ సరస్వతీ నిత్యపూజ	10-00
33.	శ్రీ దుర్గానిత్యపూజ	10-00
34.	కాలభైరవ నిత్యపూజ	10-00
35.	శివపూజ	10-00
36.	వీరభద్ర పూజ	10-00
37.	ఆంజనేయ నిత్యపూజ	10-00
38.	నాగేంద్ర స్వామి పూజ	10-00
39.	సుబ్రహ్మణ్య నిత్యపూజ	10-00
40.	రామదేవుని కథ	10-00
41.	శివదేవుని కథ	10-00
42.	లక్ష్మీనరసింహపూజ	10-00
43.	వేంకటేశ్వరపూజ	10-00
44.	బ్రహ్మంగారి నిత్యపూజ	10-00
45.	సూర్య నిత్యపూజ	10-00
46.	నవగ్రహ నిత్యపూజ	10-00
47.	రుక్మిణీ కల్యాణం	25-00
48.	ఉమామహేశ్వర వ్రతం	36-00
49.	శ్రీ కామేశ్వరీ వ్రతం	36-00
50.	16 సోమవారముల వ్రతము	25-00
51.	పార్వతీకల్యాణం	25-00
52.	సహస్రకమలవర్తి వ్రతము	25-00
53.	పంచముఖ ఆంజనేయ పూజావిధానము	36-00
54.	అష్టనాగపూజ	36-00
55.	పూజలు ఎందుకుచేయాలి ?	36-00
56.	ఏ దేవునికి ఏపుష్పాలతో పూజించాలి?	36-00
57.	ఏ దేవునికి ఏప్రసాదం నైవేద్యం పెట్టాలి?	36-00
58.	ఏదేవునికి ఏవిధముగాదీపారాధనచెయ్యాలి?	36-00
59.	ఏదేవునికి ఎన్ని ప్రదక్షిణలుచేయాలి ?	36-00
60.	హనుమద్ వ్రతం	36-00
61.	పంచాయతన పూజ	63-00
62.	28 వ్రతములు	120-00

63.	కలశపూజలు (9ఒకేసారి)	150-00
64.	కలశపూజలు (విడివిడిగా) (ప్రింటులో)	....
65.	హ్రీంకార మహాయజ్ఞం (ప్రింటులో)	....
66.	గోమాత	40-00

2. స్తోత్రాలు-సుప్రభాతములు సహస్రనామములు

1.	శ్రీ లలితా విష్ణు సహస్రనామస్తోత్రాలు పురాణపండ రాధాకృష్ణమూర్తిగారి సంకలనం	45-00
2.	లలితావిష్ణు సహస్రనామస్తోత్రములు (హిందీ) ,,	50-00
3.	లలితావిష్ణు సహస్రనామస్తోత్రములు (ఇంగ్లీషు) ,,	50-00
4.	స్థూలాక్షరిలలితావిష్ణుసహస్రనామస్తోత్రములు(పత్రికసైజ్)	99-00
5.	లలితావిష్ణు (కేస్ బైండ్) 1/8 డెమ్మి	63-00
6.	స్థూలాక్షరీ లలితావిష్ణు (క్రౌన్‌సైజు)కేస్‌బైండ్	108-00
7.	సర్వదేవతా స్తోత్రమంజరి	120-00
8.	సకలదేవతా అష్టోత్తరశతనామావళిః (63)	24-00
9.	విష్ణుసహస్రనామస్తోత్రమ్ (క్రౌన్)	25-00
10.	లలితా సహస్రనామ స్తోత్రమ్ (క్రౌన్)	36-00
11.	లలితా సహస్రనామములు	24-00
12.	లక్ష్మీ సహస్రనామములు	24-00
13.	దుర్గా సహస్రనామములు	24-00
14.	ఆంజనేయ సహస్రనామములు	24-00
15.	శివ సహస్రనామములు	24-00
16.	విష్ణు సహస్రనామములు	24-00
17.	గణపతి సహస్రనామములు	24-00
18.	సుబ్రహ్మణ్య సహస్రనామములు	24-00
19.	గాయత్రి సహస్రనామములు	24-00
20.	లలితావిష్ణు సహస్రనామస్తోత్రాలు	24-00
21.	శ్రీరామా సహస్రనామములు	24-00
22.	సరస్వతి సహస్రనామములు	24-00
23.	సూర్యసహస్రనామములు & ఆదిత్యహృదయం	24-00
24.	శ్రీవేంకటేశ్వరసహస్రనామములు	24-00
25.	మణిద్వీపవర్ణన (పెద్దది)	24-00
26.	సంధ్యావందనం	24-00
27.	మంత్రపుష్పమ్	....
28.	త్రిభాషా హనుమాన్‌చాలీసా	15-00
29.	హనుమాన్ చాలీసా	10-00

30.	మణిద్వీపవర్ణన (పాకెట్)	10-00
31.	ఆరు చాలీసాలు	10-00
32.	శివారాధన (శివస్తోత్రాలు)	10-00
33.	వేంకటేశ్వర సుప్రభాతం (పాకెట్)	10-00
34.	ఆరుదండకాలు	5-00
35.	వేంకటేశ్వర గోవిందనామములు	5-00
36.	అష్టలక్ష్మీ స్తోత్రమ్ కనకధారాస్తోత్రమ్	10-00
37.	దేవీఖడ్గమాలాస్తోత్రమ్ (మహిషాసురమర్దనీస్తోత్రంతో)	10-00
38.	సుందరకాండ (పాకెట్)	10-00
39.	భగవద్గీత మూలం	27-00
40.	రామరక్షాస్తోత్రమ్	15-00
41.	స్తోత్ర రత్నావళి	36-00
42.	పురాణపండ లలితా-విష్ణు సహస్రనామస్తోత్రమ్(మినీ)	10-00
43.	పురాణపండ లలితాసహస్రనామస్తోత్రమ్(మినీ)	10-00
44.	పురాణపండ విష్ణు సహస్రనామస్తోత్రమ్	10-00
45.	పురాణపండ ఆదిత్య హృదయం	10-00
46.	మంత్రపుష్పం (మినీ)	10-00
47.	శివానందలహరి-సౌందర్యలహరి	36-00
48.	కుజదోషం	10-00
49.	కాలసర్ప దోషం	10-00
50.	మీ అప్పులు తీరాలా?	10-00
51.	దృష్టిదోషాలు నివారణ	10-00
52.	పంచసూక్తములు	10-00
53.	సంధ్యావందనం	10-00
54.	రుద్రనమకమ్-చమకమ్	10-00
55.	గాయత్రీమంత్రాలు	10-00
56.	హయగ్రీవ స్తోత్రమాల	10-00
57.	దక్షిణామూర్తి స్తోత్రమాల	10-00
58.	ద్వాదశ జ్యోతిర్లింగాలు - పంచారామాలతో	10-00
59.	శ్రీసూక్తం పురుష సూక్తం	10-00
60.	నవగ్రహస్తోత్రమాల	36-00
61.	మహాన్యాసమ్	36-00
62.	సుందరకాండ గానామృతం	36-00
63.	గోమాతపూజావిధానము	10-00
64.	ఆనందసిద్ధి - 1 శ్రీదేవీ స్తోత్రమాల	108-00

65.	ఆనందసిద్ధి - 2 ఏ సమస్యకు ఏ స్తోత్రమ్ పారాయణచేయాలి	108-00
66.	ఆనందసిద్ధి-3 మానసదేవీ స్తోత్రమాల	108-00
67.	శ్రీ కాలభైరవ రక్షా కవచమ్	63-00
68.	అర్చన	40-00
69.	నిత్యదేవతార్చన	40-00
70.	సర్వదేవతా స్తోత్ర నిధి	99-00
71.	శ్రీచక్ర నవవరణార్చన	63-00
72.	చండీ సప్తశతి పారాయణ క్రమం	99-00
73.	శ్రీదేవి స్తోత్ర రత్నావళి 32 దేవి స్తోత్రాలకు తాత్పర్యంతో	99-00
74.	వనదుర్గా మంత్రానుష్ఠాన క్రమమ్	63-00
75.	శ్రీ కాలభైరవ వ్రతము	63-00

3. శ్రీ సాయి దత్త గ్రంథములు

1.	శ్రీ సాయిబాబా సచ్ఛరిత్ర	120-00
2.	సంపూర్ణ శ్రీ గురు చరిత్ర	120-00
3.	శ్రీ సాయిఆరాధన-షిర్డివైభవం	120-00
4.	శ్రీ సాయిబాబా జీవిత చరిత్ర (క్రౌన్)	63-00
5.	శ్రీ గురుచరిత్ర (క్రౌన్)	63-00
6.	నవనాథ చరిత్ర	99-00
7.	శ్రీసాయిచరిత్ర (బైండు) ప్రయాణపుపారాయణగ్రంథం	63-00
8.	శ్రీగురుచరిత్ర (బైండు) ప్రయాణపుపారాయణగ్రంథం	63-00
9.	సత్యదత్తవ్రతం దత్తాత్రేయపూజాకల్పం,సహస్రంతో	30-00
10.	అనఘాదేవీ వ్రతం	30-00
11.	భక్తుల ప్రశ్నలకు బాబా జవాబులు	30-00
12.	శ్రీ సాయిపూజాకల్పం (సహస్రంతో)	25-00
13.	శ్రీ సాయిభజనమాల	20-00
14.	శ్రీ సాయి భజన్స్	20-00
15.	శ్రీ సాయిభక్తి గీతాలు	20-00
16.	శిరిడిహారతులు (భావంతో)	20-00
17.	"శ్రీసాయి"కోటి	27-00
18.	"శ్రీసాయిరామ్"కోటి	20-00
19.	శ్రీ సాయినాథ స్తోత్రమంజరి	10-00
20.	శ్రీ సాయివేయినామాలు	8-00
21.	శ్రీ సాయి హారతులు (పాకెట్)	15-00
22.	శ్రీ సాయి స్తవనమంజరి	10-00
23.	హిందీ శ్రీ సాయి హారతులు	15-00

24.	శని సింగణాపూర్ క్షేత్రమాహాత్మ్యం	63-00
25.	ఇంగ్లీషు శ్రీ సాయిహారతులు	15-00
26.	షిరిడి దర్శనం-శ్రీసాయి వైభవం	99-00
27.	సాయిసత్యవ్రతం	30-00
28.	సాయి అనుగ్రహమ్	120-00
29.	నవగురువారాల వ్రతకల్పము	15-00
30.	శ్రీదత్తలీలామృతము	99-00
31.	హృదయంలో సాయి	15-00
32.	శ్రీషిరిడీసాయి లీలామృతం(శ్రీసచ్ఛరిత్ర)	120-00
33.	గజాననమహరాజ్ చరిత్ర	99-00

4. జ్యోతిషాలు

1.	'కాలచక్రం' గంటలపంచాంగం (గార్గేయ)	72-00
2.	గ్రహభూమి పంచాంగము (గార్గేయ)	108.00
3.	ఆనందసిద్ధి పంచాంగం (వై.వి.శాస్త్రి)	63.00
4.	ములుగు వారి రాశిఫలితాలు (12రాశులువారికి)	50.00
5.	ములుగు వారి రాశిఫలితాలు విడివిడిగాఒక్కొక్కటి	12.00
6.	కాలచక్రంజ్యోతిషక్యాలండర్	25.00
7.	గ్రహబలం క్యాలండర్ (శ్రీనివాసగార్గేయ-భక్తిటివి)	25.00
8.	శుభమస్తు (పిడపర్తి) క్యాలండర్	25.00
9.	సాదా క్యాలండర్	5.00
10.	పాకెట్ క్యాలండర్	15.00
11.	తాజకనీలకంఠీయమ్	100-00
12.	కేరళ జ్యోతిష రహస్యాలు	180-00
13.	జ్యోతిష బ్రహ్మ రహస్యాలు	180-00
14.	మానసాగరి జాతకపద్ధతి	180-00
15.	వరాహమిహిర జాతకపద్ధతి	180-00
16.	వధూవర వివాహమైత్రిద్వాదశకూటములు	99-00
17.	సింపుల్ రెమిడీస్	180-00
18.	శంభు హోరప్రకాశిక	250-00
19.	పూర్వ పరాశరి	100-00
20.	పరాశర జ్యోతిషవిజ్ఞాన సర్వస్వం	200-00
21.	ప్రశ్న సింధు	99-00
22.	నక్షత్ర విశేష ఫలితాలు	63-00
23.	సూర్యసిద్ధాంతపంచాంగగణితంచేయడంఎలా?	180-00
24.	దృక్సిద్ధాంతపంచాంగగణితం చేయడంఎలా?	180-00

25.	ఆయుర్దాయ నిర్ణయం	63-00
26.	జాతక గణిత ప్రవేశిక	63-00
27.	జ్యోతిషమర్మబోధిని	63-00
28.	జ్యోతిష ప్రశ్నోత్తరమాల	63-00
29.	ముహూర్తం నిర్ణయించడంఎలా?	63-00
30.	జాతక మకరందం	63-00
31.	జ్యోతిష సరస్వతి	63-00
32.	మీజననకాల విశేషాలు	63-00
33.	ముహూర్త విజ్ఞాన భాస్కరం	63-00
34.	జ్యోతిష స్వయంబోధిని	63-00
35.	శుభముహూర్త శిరోమణి	63-00
36.	నక్షత్ర ఫలమంజరి	36-00
37.	పంచాంగం చూసే విధానం	36-00
38.	సర్వార్థ జ్యోతిషం	36-00
39.	ప్రాథమిక జ్యోతిషం	36-00
40.	నవరత్నములు శుభయోగములు	36-00
41.	శుభశకునాలు	30-00
42.	హస్తరేఖాఫలితాలు	36-00
43.	సంఖ్యల్లో భవిష్యత్	36-00
44.	ముహూర్త దీపిక	99-00
45.	పుట్టుమచ్చలు ఫలితాలు	30-00
46.	కలలు ఫలితాలు	30-00
47.	జాతక చక్రం వేయడం ఎలా?	36-00
48.	మానసాగరి (ప్రాచీనజ్యోతిషగ్రంథం) -పుచ్చాశ్రీనివాసరావు	250-00
49.	జ్యోతిషశాస్త్ర చిట్కాలు	120-00
50.	గుప్తా శతాబ్ది పంచాంగం (1940-2050)	999-00
51.	ప్రశ్నచండేశ్వరమ్	63-00
52.	ద్వాదశభావ ఫలచంద్రిక	250-00
53.	జ్యోతిష శతయోగరత్నావళి (నూరుయోగాలఫలితాలు)	120-00
54.	అంగసాముద్రికం	36-00
55.	హస్త సాముద్రికం	63-00
56.	లాల్ కితాబ్	99-00
57.	శకునశాస్త్రం	63-00
58.	ఆధునికప్రశ్నశాస్త్రం	120-00
59.	పరాశరజ్యోతిష ప్రశ్నజ్యోతిషం	180-00

60.	అష్టకవర్గు (కొండపల్లి)	63-00
61.	బృహత్‌జాతకం (ప్రాచీనప్రతికిపునర్ముద్రణ)	250-00
62.	లగ్నరత్నాకరం	63-00
63.	షట్పంచాశిక	120-00
64.	40 రోజుల్లో జ్యోతిషంనేర్చుకొనండి	270-00
65.	40 రోజుల్లో సాముద్రికంనేర్చుకొనండి	180-00
66.	40 రోజుల్లో సంఖ్యాశాస్త్రం	180-00
67.	40 రోజుల్లో నక్షత్ర (నాడీ) ఫలితములు	270-00
68.	40 రోజుల్లో వైద్యజ్యోతిషం నేర్చుకోండి	250-00
69.	మీ పుట్టినతేదీ అద్భుతరహస్యాలు (సాయిగణపతిరెడ్డి)	270-00
70.	కె.పి.జ్యోతిషం (పరిచయం)	63-00
71.	ముహూర్తచింతామణి	99-00
72.	సూర్యచంద్ర గ్రహణములు	63-00
73.	ప్రసిద్ధవ్యక్తుల జాతకాలు (వేరేకొండప్ప)	180-00
74.	అదృష్టరెమెడీస్	144-00
75.	గ్రహసంచార ఫలనిర్ణయదీపిక	63-00
76.	జ్యోతిష రెమిడీస్	300-00
77.	జాతకమార్తాండం పాతప్రతికి యథాతథం (కొండపల్లి)	250-00
78.	జ్యోతిషవిద్యాప్రకాశిక పాతప్రతికి యథాతథం (కొండపల్లి)	250-00
79.	నాడీజ్యోతిషం	63-00
80.	నక్షత్రపారిజాతం (గోరసవీరభద్రాచార్య)	63-00
81.	లగ్నపారిజాతం (గోరసవీరభద్రాచార్య)	63-00
82.	గౌతమసంహిత	63-00
83.	హోరరత్నమాల	63-00
84.	జాతకఫల మణిమంజరి	200-00
85.	పుష్కర పంచాంగం (2013-14నుండి 2024-25)	560-00
86.	దశాభుక్తిఫల నిర్ణయం	250-00
87.	వింత జోష్యములు	63-00
88.	షోడశవర్గులు	200-00
89.	రవిగ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
90.	చంద్ర గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
91.	కుజ గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
92.	బుధ గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
93.	గురు గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
94.	శుక్ర గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00

95. శని గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
96. రాహు & కేతు గ్రహముల సమస్త ప్రభావములు	99-00
97. ఆధునిక గ్రహములు-ఉపగ్రహములు సమస్త ప్రభావములు	99-00
98. ముహూర్తమార్తాండం	63-00
99. లఘుజాతకం	63-00
100. జాతకాలంకారము	63-00
101. మేషలగ్న ఫలితములు	99-00
102. వృషభ లగ్న ఫలితములు	99-00
103. మిధున లగ్న ఫలితములు	99-00
104. కర్కాటక లగ్న ఫలితములు	99-00
105. సింహలగ్న ఫలితములు	99-00
106. కన్యలగ్న ఫలితములు	99-00
107. తుల లగ్న ఫలితములు	99-00
108. వృశ్చిక లగ్న ఫలితములు	99-00
109. ధనుస్సు లగ్న ఫలితములు	99-00
110. మకర లగ్న ఫలితములు	99-00
111. కుంభ లగ్న ఫలితములు	99-00
112. మీన లగ్న ఫలితములు	99-00
113. నారద సంహిత	200-00
114. పంచాంగపీఠికలేఖికాగణితం	250-00
115. తారాబలం - చంద్రబలం (వేరే కొండప్ప)	99-00
116. సులభలగ్న సాధన (చిత్రాలగురుమూర్తిగుప్తా)	200-00
117. రాహు కేతువుల యోగము	99-00
118. ఛాయాగ్రహములు	99-00
119. జ్యోతిషవిజ్ఞాన దీపిక	63-00

బి.వి.రామన్ గారి గ్రంథములు

120. జ్యోతిష విద్యారంభం	50-00
121 గ్రహభావ బలములు	50-00
122. కాలచక్రదశ	50-00
123. అనుభవ ప్రశ్నాజ్యోతిషం	50-00
124. జ్యోతిషశాస్త్రంలో వాతావరణ భూకంపాలు	50-00
125. పురోగామి జాతకం	50-00
126. భావార్థరత్నాకరం	75-00
127. భారతీయజ్యోతిష సర్వస్వం	75-00
128. అష్టకవర్గ పద్ధతిః	75-00

129.	జ్యోతిషశాస్త్రంలో సందేహాలు,సమాధానాలు	75-00
130.	ప్రశ్నతంత్ర	75-00
131.	ముహూర్తం	75-00
132.	విశిష్ట జాతకములు	125-00
133.	భారతీయఫలితజ్యోతిషం	125-00
134.	300 ముఖ్యమైన యోగములు	125-00
135.	జాతకంపరిశీలించడంఎలా ?	300-00

రాష్ట్రపతి అవార్డుగ్రహీత, మహామహోపాధ్యాయ, వాచస్పతి
శ్రీ మధురకృష్ణమూర్తిగారి గ్రంథములు

136.	బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రము-1	200-00
137.	బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రము-2	200-00
138.	బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రము-3	200-00
139.	బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రము-4	200-00
140.	భావార్థరత్నాకరము	100-00
141.	ముహూర్త చింతామణి	100-00
142.	ముహుర్త చింతామణి-పార్టు2	200-00
143.	స్వప్న శాస్త్రము	36-00
144.	శతయోగమంజరి	50-00
145.	వ్రతనిర్ణయకల్పవల్లి	250-00
146.	దైవజ్ఞవల్లభం	75-00
147.	వసంతరాజశకునమ్ (బృహత్శకునశాస్త్రం)	250-00
148.	వాస్తుశాస్త్రవివేకము-1	100-00
149.	వాస్తుశాస్త్రవివేకము-2	200-00
150.	వాస్తుశాస్త్రవివేకము-3	100-00
151.	వాస్తుశాస్త్రవివేకము-4	200-00
152.	అనుభవసులభవాస్తు - 1	50-00
153.	అనుభవసులభవాస్తు - 2	100-00
154.	పంచాంగ వివేకము	99-00
155.	వశిష్ఠ సంహిత	360-00
156.	పంచపక్షి శాస్త్రం (కేస్బైండ్)	200-00

5. వాస్తులు

1.	40 రోజుల్లో "వాస్తువిద్య" నేర్చుకొనండి	180-00
2.	వాస్తుశాస్త్ర రహస్యములు	200-00
3.	వాస్తునుబట్టి మీ ఇల్లు	63-00
4.	మీరూ మీ వాస్తు	63-00

5.	గృహవాస్తు చిట్కాలు	63-00
6.	వాస్తు పూజ	63-00
7.	వాస్తు సూత్రములు	63-00
8.	వాస్తుశాస్త్ర రహస్యాలు	63-00
9.	గృహవాస్తు వర్గులు	99-00
10.	విశ్వకర్మవాస్తు శాస్త్రరీత్యా మీ ఇంటి ప్లానులు	63-00
11.	విశ్వకర్మ వాస్తుశాస్త్రరీత్యా మీఇండ్లఆయములు	99-00
12.	విశ్వకర్మ వాస్తు శాస్త్రం(చిత్రాలగురుమూర్తిగుప్తా)	180-00
13.	ఆధునిక గృహవాస్తు	99-00
14.	శుభవాస్తు	270-00
15.	వాస్తుయంత్ర రత్నావళి	120-00
16.	వాస్తుశాస్త్రం	120-00
17.	హౌస్ ప్లాన్స్	63-00
18.	గృహనిర్మాణ వాస్తు	63-00
19.	వాస్తు రెమెడీస్	63-00
20.	గృహవాస్తు దర్పణం	63-00
21.	జ్యోతిష-గృహవాస్తుచంద్రిక	200-00
22.	వాస్తురత్నాకరం (కొండపల్లి)	63-00
23.	వాస్తుశిరోమణి ,,	120-00
24.	వాస్తుసంగ్రహమ్ ,,	63-00
25.	పంచవాస్తు పారిజాతం ,,	120-00
26.	వాస్తుడిండిమమ్ ,,	63-00
27.	వాస్తుదుందిభి ,,	120-00
28.	విశ్వకర్మవాస్తుప్రకాశిక (కేస్‌బైండ్)	250-00
29.	కృష్ణవాస్తుశాస్త్రము	63-00
30.	జలవాస్తు,శల్యవాస్తు (దంతూరిపండరీనాథ్)	99-00
31.	మయవాస్తు (గోరసవీరభద్రాచార్య)	120-00
32.	వాస్తు జ్యోతి	63-00
33.	మన ఇల్లు-మనవాస్తు	99-00
34.	వాస్తవ వాస్తుపూజావిధానము	108-00
35.	వాస్తు దర్పణం	120-00

6. మంత్రశాస్త్రాలు

1.	మంత్రసాధన	63-00
2.	తంత్రజాలం	63-00
3.	మంత్రశక్తి	63-00

4.	దత్తాత్రేయ తంత్రవిద్య	63-00
5.	దత్తాత్రేయ మూలికాతంత్రమ్	63-00
6.	తాంత్రిక పంచాంగం	63-00
7.	యక్షిణీ తంత్రం	63-00
8.	మంత్రానుష్ఠాన చంద్రిక	63-00
9.	సర్వదేవతా మంత్రకవచములు	63-00
10.	మంత్రాక్షరాలరహస్యం (బీజాక్షరనిఘంటువు)	63-00
11.	సర్వదేవతా మంత్రరత్నావళి	63-00
12.	సదాచార దీపిక	63-00
13.	యోగినీ-వామకేశ్వరతంత్రం	63-00
14.	ప్రపంచసారతంత్రం	63-00
15.	బదనిక తంత్రమ్	63-00
16.	ఉచ్ఛిష్ట గణపతి తంత్రమ్	63-00
17.	గుప్త సాధన తంత్రం	63-00
18.	గంధర్వ తంత్రమ్	63-00
19.	సౌందర్యలహరి (మంత్రయంత్రరత్నావళి)	63-00
20.	యంత్ర మంత్ర తంత్ర	63-00
21.	పాశుపత తంత్రం	99-00
22.	పంచదశ మహాఖడ్గ తంత్రం	99-00
23.	రుద్రాష్ఠాధ్యాయః	99-00
24.	మంత్రసిద్ధి	120-00
25.	పరశురామతంత్రమ్	108-00
26.	శ్రీలలితావిలోమ పంచదశీ	108-00
27.	శ్రీ గురు తంత్రం	108-00
28.	గాయత్రీ తంత్రమ్	108-00
29.	మహాశక్తి మంత్ర తంత్ర రహస్యాలు	150-00
30.	శ్రీ దుర్గ తంత్రమ్	200-00
31.	మహామృత్యుంజయఅమృతపాశుపతమ్	200-00
32.	సర్ప (నాగ)తంత్రం	250-00
33.	హవన తంత్రం	250-00
34.	షోడశనిత్యతంత్రం	250-00
35.	శాక్తేయతంత్రం	250-00
36.	రుద్రయామళతంత్రం	250-00
37.	లక్ష్మీప్రత్యంగిరా తంత్రమ్	250-00
38.	హిరణ్యశూలినీ తంత్రమ్	250-00

39.	మాయాప్రత్యంగిరా తంత్రమ్	250-00
40.	శ్రీ విశ్వరూప ప్రత్యంగిరా తంత్రమ్	250-00
41.	స్వర్ణాకర్షణభైరవతంత్రం	250-00
42.	కాశీవిశాలాక్షి తంత్రం	250-00
43.	శాంతితంత్రమ్	250-00
44.	యంత్రసిద్ధి	360-00
45.	శ్రీ లక్ష్మీతంత్రమ్	360-00
46.	మంత్రమహోదధి (స్త్రీదేవతాఃకల్పమ్)	360-00
47.	మంత్రమహోదధి (పురుషదేవతాఃకల్పమ్)	360-00
48.	మంత్రశాస్త్రం (గ్రంథము)	360-00
49.	ప్రత్యంగిరాకృత్యాతంత్రం	360-00
50.	కామధేనువు తంత్రం	360-00
51.	శూలినీదుర్గాతంత్రం	360-00
52.	శ్రీవిద్య రహస్యం	290-00
53.	కులార్ణవ తంత్రమ్	150-00
54.	ఆచార్య సిద్ధ నాగార్జునతంత్రం (ఒరిజనల్)	390-00
55.	సిద్ధమూలిక రహస్యం (మంత్ర,యంత్రసహితం)	63-00

7. గ్రంథాలు - ఆరాధనలు

1.	భగవద్గీత శ్లోక తాత్పర్య సహితం	54-00
2.	భగవద్గీత (వచనం)	99-00
3.	భగవద్గీత శ్లోకతాత్పర్యం-కేసుబైండింగ్	72-00
2.	గణేశ ఆరాధన 1	99-00
3.	గణేశోపాసన 2	99-00
4.	నవగ్రహావైభవం	99-00
5.	నవగ్రహ రెమెడీస్	99-00
6.	నవగ్రహ వేదం	99-00
7.	శనిగ్రహారాధన	99-00
8.	ఆదిత్యారాధన	99-00
9.	సుబ్రహ్మణ్యారాధన	99-00
10.	శ్రీ శివ ఆరాధన	99-00
11.	లక్ష్మీ ఆరాధన	99-00
12.	హనుమదారాధన	99-00
13.	లలితారాధన	99-00
14.	శ్రీ చక్రారాధన	99-00
15.	గాయత్రీ ఆరాధన	99-00

16.	వీరభద్రారాధన	99-00
17.	కుజగ్రహారాధన	99-00
18.	భైరవారాధన	99-00
19.	దైవారాధన	99-00
20.	గీతారాధన (భగవద్గీత శ్లోకతాత్పర్యసహిత)	99-00
21.	శ్రీవేంకటేశ్వరాధన	99-00
22.	హయగ్రీవారాధన	99-00
23.	లక్ష్మీనరసింహారాధన	99-00
24.	శ్రీ బాలాత్రిపురసుందరీ స్తోత్ర కదంబం	99-00
25.	దేవీ లీలామృతం	99-00
26.	పురాణపండ సుందరకాండ వచనం	99-00
27.	పురాణపండ రామాయణం	99-00
28.	పురాణపండ భారతం	99-00
29.	పురాణపండ భాగవతం	99-00
30.	(సూరి) వాల్మీకి రామాయణం	99-00
31.	కాలసర్ప యోగం	99-00
32.	నిత్య జీవితములో రుద్రాక్షలు	99-00
33.	నిత్య జీవితములో నవరత్నాలు	99-00
34.	వేదసూక్తములు	99-00
35.	వేమన పద్యసారామృతం	99-00
36.	పండగలు పర్వదినాలు	99-00
37.	సూక్తిరత్నాలు	99-00
38.	హనుమచ్చరిత్ర	99-00
39.	నవగ్రహ దర్శనమ్	99-00
40.	నిత్యజీవితంలో నవగ్రహాలు	99-00
41.	సాలగ్రామములు	99-00
42.	గురుశుక్ర ప్రభావము చంద్రకళానాడీ	99-00
43.	శనిగ్రహరెమిడీస్	99-00
44.	జాతకసుధాసారము-జాతకమోక్షప్రదాయిని	99-00
45.	వివాహజ్యోతిషమంజరి-మ్యారేజ్‌మ్యాచింగ్‌గైడ్ (సాయిగణపతిరెడ్డి)	99-00
46.	మీపుట్టినతేదీనిబట్టి మీజీవితరహస్యాలు (న్యూమరాలజీ లైఫ్‌గైడ్) ,,	99-00
47.	మీఅదృష్టానికి (పేరు) నేమ్‌కరక్షన్ ,,	99-00
48.	న్యూమరాలజీ రెమిడీస్	99-00
49.	మూకపంచశతీ	99-00
50.	శ్రీరామకర్ణామృతం	99-00

51.	రహస్యకుక్కుటశాస్త్రం	300-00
52.	ఉపాసన విధానం	99-00
53.	పంచమవేదం మహాభారతం	99-00
54.	దేవుళ్ళు డాట్ కామ్	99-00
55.	గణపతిభాష్యం	99-00
56.	యజుర్వేద ఉపనయనవివాహప్రయోగమంజరి	99-00
57.	నవయోగులు	99-00
58.	ఆంధ్రప్రదేశ్‌లోనిదర్శించవలసిన ప్రముఖదర్గాలు	99-00
59.	సకలదేవతాఅష్టోత్తరాలు(పెద్దది)-(180అష్టోత్తరశతనామావళులతో)	99-00
60.	సకలదేవతా అష్టోత్తరశతనామావళులు (కేస్‌బైండింగ్)	216-00
61.	సకలదేవతా సహస్రనామములు	99-00
62.	ఆధ్యాత్మిక సూక్తి నిధి	99-00
63.	బ్రాహ్మణులు గోత్రాలు,ప్రవరలు	99-00
64.	సర్వదేవతాస్వరూపుడు శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు	99-00
65.	శ్రీ లక్ష్మీసన్నిధి	99-00
66.	శ్రీలక్ష్మీగణపతి హోమకల్పం	99-00
67.	మార్షల్‌ఆర్ట్స (కరాటే,కుంగ్‌ఫూనేర్చుకోండి)	99-00
68.	మ్యాజిక్‌గైడ్	99-00
69.	చదరంగం	99-00
70.	పంచముఖ హనుమత్ వైభవం	63-00
71.	గరుడపురాణం	40-00
72.	మాఘపురాణం	36-00
73.	శివపురాణం	36-00
74.	వైశాఖపురాణం	36-00
75.	కార్తీక పురాణం	36-00
76.	కార్తీక పురాణం (చిన్నది)	25-00
77.	సర్వకార్యసిద్ధికి రామాయణపారాయణ	63-00
78.	పెద్దబాలశిక్ష	50-00
79.	గాయత్రీ మహిమ	36-00
80.	వృక్షదేవతలు	63-00
81.	యాజుష స్మార్త సంస్కార చంద్రిక	200-00
82.	సనాతనవైదిక బ్రాహ్మణస్మార్తాగమకల్పమ్	150-00
83.	చతుర్వేదములు	120-00
84.	నవగ్రహారాధన	120-00
85.	తాళపత్ర సమాహార గోపురం	120-00
86.	మనుధర్మ శాస్త్రం (వచనంలో...) (కేస్‌బైండు)	250-00

87.	మానవధర్మములు		120-00
88.	వేదమంత్ర సంహిత		120-00
89.	సహస్రలింగార్చన		120-00
90.	శ్రీ శివగీత		120-00
91.	ద్వాదశఉపనిషత్తులు		120-00
92.	పురాణపండవారి సౌందర్యలహరి	(కేస్‌బైండ్)	250-00
	(శ్లోకతాత్పర్యసహిత విపులవ్యాఖ్యతో)	సాదా	120-00
93.	బృహత్ శివ స్తోత్ర రత్నాకరము		200-00
94.	బృహత్ దేవీ స్తోత్రరత్నాకరము		200-00
95.	బృహత్ విష్ణు స్తోత్రరత్నాకరము		200-00
96.	కేదారనాథ్ బదరీనాథ్ యాత్రాగైడు		63-00
97.	దక్షిణావృత శంఖములు		63-00
98.	108 దివ్యదేశాల విష్ణుక్షేత్రదర్శని		36-00
99.	ధర్మసింధువు(కేస్‌బైండింగ్)		270-00
100.	భారతీయ శైవక్షేత్రయాత్రాదర్శిని		99-00
101.	చిలుకూరి బాలాజీచరిత్ర		36-00
102.	భగవత్‌స్తుతి		63-00
103.	సూర్యోపాసన		36-00
104.	కాశీఖండం		250-00
105.	దేవీభాగవతం		360-00
106.	శ్రీ ఆంజనేయం		216-00
107.	ధర్మసందేహాలు		216-00
108.	ఆధ్యాత్మిక దైవిక వస్తువులు		250-00
109.	రామాయణం		600-00
110.	పోతన భాగవతం		900-00
111.	శివమంత్రములు		63-00

8. వైద్య గ్రంథాలు

1.	ఆహారం ఆరోగ్యం	36-00
2.	మూలికావైద్య చిట్కాలు	36-00
3.	ఆయుర్వేద వైద్య చిట్కాలు	30-00
4.	గృహవైద్య రహస్యాలు	36-00
5.	గృహవైద్యసారం	36-00
6.	హోమియోవైద్యం (ద్వాదశలవణచికిత్స)	63-00
7.	ప్రకృతివైద్యం	36-00
8.	ఆహారం-వైద్యం	99-00

9.	సంపూర్ణ ఆయుర్వేద-చిట్కా వైద్యం	99-00
10.	ఆయుర్వేదమ్	36-00
11.	ఆయుర్వేద మూలికావైద్యదీపిక	99-00
12.	దుంపకూరలు, ఆకుకూరలు, కాయగూరలు (వాడకం - ఉపయోగాలు)	99-00
13.	ఏకమూలికావైద్యం	99-00
14.	అష్టాంగ హృదయం (4భాగాలు)	1200-00
15.	రహస్యసిద్ధయోగవైద్యసారమ్	99-00
16.	ప్రాథమిక హోమియోవైద్యం	99-00
17.	ఒబెసిటి	99-00
18.	హెల్త్‌గైడ్	99-00
19.	ఆయుర్వేదం-జీవనవేదం	99-00
20.	ఫుడ్‌థెరపి	63-00
21.	న్యాచురల్‌థెరపి	99-00
22.	సంపూర్ణఆరోగ్యానికి 20ని॥	63-00
23.	కీళ్ళనొప్పులు మీ సమస్యలైతే...	99-00
24.	యోగామంత్ర	63-00
25.	యోగా మండే టు సండే	63-00
26.	హెర్బల్ మెడిసిన్-హెల్త్‌టుడే	99-00
27.	హెల్త్‌ఫైల్	108-00
28.	వస్తుగుణపాఠం	250-00
29.	రసాయన వాజీకరణ తంత్రం	150-00
30.	వస్తుగుణ మకరందం	400-00
31.	నాటువైద్యం -(కేస్‌బైండ్)	360-00
32.	నాటువైద్యం (చిన్నది)	99-00
33.	ప్రాణాయామము-యోగ	63-00

9. అయ్యప్ప - భవానీ రకాలు

1.	శ్రీ అయ్యప్ప లీలామృతం	30-00
2.	శ్రీ అయ్యప్ప భజనపాటలు	63-00
3.	శ్రీ అయ్యప్ప పూజాకల్పం	20-00
4.	శ్రీ అయ్యప్ప భక్తి గీతాలు	20-00
5.	హారతిగైకొనుమా	40-00
6.	శ్రీ అయ్యప్ప దీక్ష F	10-00
7.	శ్రీ అయ్యప్ప భజనమాల F	10-00
8.	శ్రీ అయ్యప్ప నిత్యపూజ P	10-00

9.	శ్రీ అయ్యప్ప నిత్యనియమావళి P	10-00
10.	భవానీదీక్ష (శ్రీ భవానీ లీలామృతం)	36-00
11.	దేవీలీలామృతం	99-00
12.	శ్రీ దేవీ పూజాకల్పం	20-00
13.	దేవీ భక్తిగీతాలు	20-00
14.	భవానీదీక్ష P	10-00
15.	దేవీ భక్తిమాల F	10-00
16.	శ్రీ అయ్యప్ప భజనావళి	120-00
17.	అయ్యప్పపూజావిధి (జేసుదాసుసాంగ్స్‌తో)	24-00

10. భజనలు - కీర్తనలు

1.	అన్నమయ్య కీర్తనలు	20-00
2.	శ్రీరామదాసు కీర్తనలు	20-00
3.	సర్వదేవతా మంగళహారతులు	20-00
4.	వసుంధర మంగళ హారతులు	25-00
5.	సౌభాగ్య దేవతా మంగళహారతులు	36-00
6.	సర్వదేవతా భజనలు	36-00
7.	చిట్టి పొట్టి పాటలు	10-00
8.	జాతీయ గీతాలు	10-00
9.	దేశభక్తి గీతాలు	36-00
10.	పండుగలు-పుణ్యక్షేత్రాలు భక్తిగీతాలు	36-00
11.	గొబ్బిళ్ళపాటలు,లాలిపాటలు,కోలాటపాటలు	36-00
12.	అన్నమయ్య సంకీర్తనలు	99-00
13.	పెళ్ళిపాటలు-స్త్రీలపాటలు	36-00
14.	భక్తానంద భజనకీర్తనలు(ఓల్డ్‌సినీస్టైల్)	36-00
15.	సర్వదేవతాభక్తిమణిమాల	36-00
16.	బతుకమ్మ ఉయ్యాల పాటలు	36-00
17.	అన్నమయ్య సంకీర్తనానిధి(1000కీర్తనలు)	270-00

11. హిట్స్ సాంగ్స్

1.	ఘంటసాల భక్తిగీతాలు-భగవద్గీత	36-00
2.	ఎస్.పి.బాలు భక్తిగీతాలు	36-00
3.	ఘంటసాల సుమధురగీతాలు	99-00
4.	పి. సుశీల సుమధురగీతాలు	99-00

5.	ఎస్.పి. బాలు సుమధురగీతాలు	99-00
6.	ఎస్.జానకి సుమధురగీతాలు	99-00
7.	వేటూరి సుందరరామమూర్తిహిట్స్	99-00
8.	సర్వదేవతా సినీభక్తిగీతాలు	99-00

12. స్త్రీలకు ఉపయుక్త పుస్తకములు

1.	శ్రీకాంతామణి వంటలు (వెజ్)	63-00
2.	శ్రీకాంతామణి వంటలు (నాన్‌వెజ్)	63-00
3.	శాకాహార వంటలు	30-00
4.	మాంసాహారవంటలు	30-00
5.	చిట్టిచిట్కాలు	30-00
6.	అందానికి చిట్కాలు	30-00
7.	పిల్లల పేర్లు (పెద్దది)	30-00
8.	పిల్లల పేర్లు (చిన్నది)	10-00
9.	లేటెస్ట్ ఎంబ్రాయిడరీ శాలీబోర్డర్స్	36-00
10.	లేటెస్ట్ ఎంబ్రాయిడరీ డిజైన్స్	36-00
11.	చిన్నారులకు చిరుతిళ్ళు	30-00
12.	పసందైన ఫాస్ట్‌ఫుడ్ వంటలు	30-00
13.	పలావ్‌లు, ఫ్రైడ్ రైస్‌లు, వెరైటీరైస్‌లు	30-00
14.	వేపుళ్ళు-ఇగుర్లు	30-00
15.	బ్రేక్‌ఫాస్ట్ వంటలు	30-00
16.	పండుగలలో చేసుకొనే పిండివంటలు	30-00
17.	మైక్రోవోవెన్ వంటలు	99-00
18.	సర్వదేవతాభక్తిమాల	36-00
19.	పిల్లలపేర్లు (బాబు)	36-00
20.	పిల్లలపేర్లు (పాప)	36-00
21.	మోడ్రన్ మెహందీ (గోరింటాకు డిజైన్స్)	36-00
22.	మోడ్రన్ పిల్లలపేర్లు	99-00
23.	నోరూరించే నాన్‌వెజ్‌వంటలు	99-00
24.	మోడ్రన్ టైలరింగ్ (లేడీస్ & జెంట్స్)	99-00

వివిధ రకాలు

ఎందరోమహానుభావులు	270-00
యోగాసనాలు	36-00
సూర్యనమస్కారములు	36-00
పొడుపు కథలు (చిన్నవి)	10-00

హిందీ-తెలుగు-స్వబోధిని	20-00
ఇంగ్లీషు-తెలుగు-స్వబోధిని	20-00
జనరల్ నాలెడ్జ్	20-00
నూరు ఎక్కాలు	10-00
1-100 టేబుల్ బుక్	10-00
1-100 టేబుల్‌బుక్ (క్రౌన్‌సైజు)	4-50
శ్రీరామకోటి	27-00
శ్రీశివకోటి	27-00
మేజిక్	30-00
అంకెలతో గారడీ	30-00
హృదయస్పందన (కవితలు)	30-00
వాత్స్యయన కామసూత్రాలు	36-00
ఎ.పి.టూరిస్ట్ గైడు	36-00
ఇంద్రజాల రహస్యాలు	30-00
మహేంద్రజాల రహస్యాలు	30-00
శరీరభాష (బాడీ లాంగ్వేజ్)	99-00
క్రియాయోగం	36-00
ఆనందంగా జీవిద్దాం	99-00
హరిశ్చంద్ర నాటకం	50-00
వాత్సాయనకామసూత్రాలు	99-00
పంచసాయకం	99-00
రతిరహస్యాలు	99-00
అనంగరంగం (కంభంపాటి స్వయంప్రకాష్)	99-00
శృంగారకేళి (కంభంపాటి స్వయంప్రకాష్)	99-00
గాయత్రీవిజ్ఞాన్	99-00
చింతామణి (నాటకం)	50-00
బాలనాగమ్మ	50-00
కాళహస్తి స్త్రీల వ్రతకథలు	36-00
కాళహస్తి రామాంజనేయ యుద్ధం(బదిరెడ్డి)	50-00
కాళహస్తి గోవింద నామాల భగవద్గీత	36-00
కాళహస్తి గృహవాస్తు చింతామణి	99-00
కాళహస్తి గృహవాస్తు మర్మాలు (బైండు)	63-00
రామరాయవాస్తుశాస్త్రం(ముద్రగడరామారావు)	90-00
ఎం.ఎస్.ఆర్.హనుమాన్‌చాలీసా	10-00
ఎం.ఎస్.ఆర్.సుందరకాండ	80-00
బ్రహ్మంగారిజీవితచరిత్ర (జవంగుల)	125-00
శ్రీ ఆదిశంకరాచార్య దివ్యచరితామృతం	40-00

కాశీరామేశ్వర మజిలీ కథలు	63-00
శ్రీలలితాసహస్రనామము(భాస్కరభాష్యం)	600-00
ప్రకృతిసిద్ధాంతములు-వేదవిజ్ఞానము-ఫలితజాతక సూత్రములు	595-00
ముదుండి విశ్వనాథరాజుగారి గ్రంథములు	
విశ్వకర్మ ప్రకాశము	80-00
ప్రాచీనవాస్తుశాస్త్రాలు-ఆధునికవాస్తుపరిశీలన ,,	250-00
నారద సంహిత ,,	150-00
వాస్తురాజవల్లభము-మూలానువాదము ,,	60-00
మయమతము - వచనము ,,	80-00
బృహత్సంహిత - వచనము ,,	160-00
వాస్తువిజ్ఞానజ్యోతి	......
పురోహిత దర్శని (గోరసవీరభద్రాచార్య)	....
విశ్వకర్మవాస్తువిద్యారహస్యములు ,,	....
వాస్తు విజ్ఞాన చంద్రిక ,,	....
మహాదశా పారిజాతం ,,	....
వాస్తు నారాయణీయం ,,	120-00
యోగావళీఖండం ,,	120-00
ముహూర్తసింధువు	150-00
సర్వార్ధచంద్రిక (4భాగాలు)	1208-00
మీరే న్యూమరాలజిస్ట్ (దావూద్)	370-00
నిర్ణయసింధు (2భాగాలు)	590-00
సాయి... ,,	45-00
శ్రీ దుర్గానందలహరి ,,	200-00
ఆరతిసాయిబాబా ,,	11-00
ప్రతిష్ఠకల్పః(సాగి నరసింహమూర్తి)	500-00
తాజుద్దీన్‌బాబా సచ్చరిత్ర	100-00

సుమారు 100 సం॥రాలునాటి ప్రాచీన ప్రతులు తిరిగి
ఈ క్రింది గ్రంథములు ప్రచురించబడినవి.

శ్రీరామ మంత్రానుష్ఠానము	300-00
శ్రీరామనవరాత్రోత్సవకల్పః	300-00
సీతారామ కథా సుధ అయోధ్యకాండ	200-00
సీతారామ కథా సుధ బాలకాండ	150-00
అరణ్యకాండ	100-00
శ్రాద్ధము ఎందుకు పెట్టాలి ? షోడశ సంస్కారములు	200-00
స్మార్త కాపర్ది కారికలు	200-00
నపుంసక సంజీవనము, వైద్య శిరోమణి	200-00
విషవైద్య చింతామణి	200-00

హేమాద్రి సూరిణా ప్రాయశ్చిత్తాధ్యాయః	300-00
సర్వమూలికా గుణరత్నాకరం	300-00
ఆపస్తంబీయ ధర్మసూత్రాలు	300-00
సర్వశాంతి దర్పణం - అపర ప్రయోగ దర్పణం	200-00
గణకరంజని	200-00
సంతాన దీపిక	200-00
తిథినిర్ణయ కాణ్డః	250-00
ముహూర్త దర్పణం	200-00
జ్యోతిష శాస్త్ర రత్నము (శ్రీపతిజాతక పద్ధతి)	250-00
లఘుతాచకము	200-00
శ్రీ వైఖనస పైతృమేదిక ప్రయోగః	300-00
స్మృతి రత్నాకరము (ధర్మశాస్త్రం)	400-00
జాతకామృతతసారం	300-00
జాతక బోధిని	300-00
సంగీత విద్యాదర్పణం	300-00
సంగీత సర్వార్థసారసంగ్రహం	300-00
ముహూర్త మార్తాండం(టీకతాత్పర్యం)	450-00
జాతకరహస్యం	200-00
రాజమార్తాండం	200-00
ఆయుర్ద్దాయదీపిక	200-00
వైద్యామృతం	200-00
అనుపానమంజరీ	200-00
నవగ్రహశాంతి విధానం-ఉదకశాంతి విధిః	200-00
చికిత్సరత్నము	200-00
స్వరచింతామణి	200-00
ద్వాదశలోహ భస్మవిధానం	200-00
దైవజ్ఞయశో విభూషణం	200-00
అనుపాన రత్నకరము	200-00
కాలామృతము	250-00
దైవజ్ఞకర్ణామృతము	300-00
రసేంద్ర చింతామణి	300-00
రసరత్న సముచ్చయం	300-00
వస్తుగుణరత్నాకరము	300-00
హోరానుభవదర్పణము	360-00
విశ్వకర్మ ప్రకాశిక వాస్తుశాస్త్రము	250-00
స్త్రీజన కల్పవల్లి	450-00
సంగీత సర్వార్థ సంగ్రహం	300-00
సంగీత సుధాసంగ్రహము	250-00
అర్క ప్రకాశము	200-00
సంగీత మార్తాండము	200-00
సంగీత ప్రథమబోధిని	200-00

వైద్యకల్పతరువు	200-00
రసప్రదీపిక	250-00
గణకానందము	250-00
శ్రీ లలితాసహస్రనామావళిః-వివరణాత్మక భావంతో	200-00
నవచండీ వేదోక్త శ్రీ దేవీ పూజాకల్పం	200-00
శ్రీ గాయత్రీ అనుష్ఠాన తత్త్వప్రకాశిక	360-00
సంగీతమార్తాండము	250-00
సారావళి	360-00
భేషజకల్పము	200-00
గురుశిష్య ఆయుర్వేద వైద్యచింతామణి	360-00
జాతకమణి	200-00
సర్వశకున ప్రకాశిక	200-00
యాజుష ప్రయోగ చంద్రిక	250-00
శిక్షావల్లీ-ఆనందవల్లీ-భృగువల్లీ	300-00
వసంతరాజ శకునము	250-00
తొట్టి వైద్యం	450-00
జ్యోతిష సిద్ధాంత సంగ్రహము (పంచాంగ గణితం)	300-00
సహస్ర యోగప్రకాశిక	300-00
శ్రీవిద్యారహస్యం	290-00
మహర్షుల చరిత్ర 1,3 300+300	
వేంకట సోమయాజీయం అను ధర్మశాస్త్రకాండము	250-00
శ్రీఆంజనేయం	216-00
రాశితుల్యవత్సర ఫలితం	200-00
నాడి జ్యోతిష విశ్లేషణ	400-00
రహస్యకుక్కుటశస్త్రం	300-00
స్త్రీ ధర్మరత్న బాండాగారము	200-00
శైవోత్సవరత్నాకరం	300-00
యాజుషప్రయోగ చిన్తామణి	300-00
సుస్వర ఋగ్వేద ప్రయోగదర్శిని	300-00
ఆయుర్వేద వైద్య సంగ్రహం	300-00
వశిష్ఠ సంహిత	360-00
హోమియోపతి గృహవైద్యం	200-00
వ్రతచూడామణి	300-00
వైశ్యధర్మప్రకాశిక	300-00
ఆలయ నిత్యార్చన పద్ధతి	200-00
స్మృతిముక్తాఫలం	300-00
ఆపస్థంబయల్లాజీయమ్	300-00
జ్యోతిషశాస్త్రసంగ్రహము	200-00
కర్మవిపాకాఖ్యయం	360-00
ముహూర్త రత్నావళి	250-00
సుదివిలోచనం	300-00
ఉత్తర కాలామృతం	200-00
సర్వవిషయ సర్వస్వసంగ్రహం	200-00